

- in prius. Sigism. Scacc. de commere. & camb. §. 1. q. 7. part. 2. ampl. §. 8. n. 170. Griuel. Delena. decif. 98. num. 3. Aloyf. Ricca. decif. Curia Archiep. Neap. p. 1. dec. 186. num. 4. Beltramin. in annot. ad Greg. X V. decif. 297. num. 11. idem Greg. X V. decif. 147. n. 5. vbi probat emptorem non teneri ad fructus recompensatib. si nullos fructus percipit, nec percipere potuit, Gasp. Roderic. de annua redditib. lib. 3. cap. 7. n. 84. vbi ampliat ad casum quando ob calamitatem temporis emptor non perciperet fructus ex re empt. Et quamvis D. Barbof. in d. l. de diuisione, num. 62. id ampliat ad casum quando emptor non percipit fructus, quia noluit, & si voluisset, eos percipere posset, nihilominus tamen verius est emptorem, qui fuit in possessione & habuit facultatem percipiendi fructus, licet non perciperit, teneri ad fructus compensatib., quos percipere poterat, vt resoluunt Sura. d. conf. 101. n. 21. Beltramin. in annot. ad d. decif. Greg. X V. 197. num. 11. in fine.
- 10 Ex quo inferitur emptorem, qui pro parte soluit pretium, pro alia tantum parte pretij non soluti vstras debere, Cou. d. cap. 4. num. 6. Sura. d. confil. 101. num. 13. & 14. Cald. Pereira d. trañ. de empt. & vendit. cap. 23. num. 26. Greg. X V. d. decif. 147. num. 7. vbi Beltramin. num. 18. adducit quod licet emptor soluens partem pretij tantum, non acquirat dominium rei emptæ pro rata pretij soluti, nihilominus pro illius rata debentur dicto emptori fructus recompensatib., non ratione dominij, neque ratione moræ, sed ratione cuiusdam generalis æquitatis, ne venditor locupletetur cum illius iactura; non potest tamen emptor istos fructus pro dicta rata petere, nisi prius soluto integro pretio, & tunc debentur ei fructus etiam temporis præteriti pro rata dicti pretij iam pro prius soluti, Honded. d. conf. 44. num. 25. lib. 3. Sura. d. conf. 101. num. 7. in fine, & num. 26. vbi respondetur quoque, quos refert & sequitur Beltramin. vbi proxime. Idem erit in venditore, qui pro parte rem tradidit, cui respectu fructuum partis tradite debetur interesse, Sura. d. conf. 101. n. 21. Stafil. Pacific. de Saluiano interdictio inspect. §. cap. 2. n. 171. & 172. Differunt tamen in eo quod venditor potest agere ad interesse antequam integrè ex parte sua impleat contractum, quod emptori non licet, Sura. d. conf. 101. n. 26. Honded. d. conf. 44. n. 23.
- 11 Vtrum autem data dilatione emptori ad soluendum pretium, possit pacisci valide, & sine labe vstratum inter emptorem & venditorem vt aliquid annum soluatur donec pretium fuerit solutum, vide Cagnol. hic num. 62. Cou. d. lib. 3. var. c. 4. num. 6. Mozz. de contrahib. tit. de empt. & vendit. tit. de subitantiab. empt. num. 39. Fachinæ. controuerf. lib. 2. cap. 32. col. 2. vers. tertio contrahitur. D. Barbof. in d. l. de diuisione num. 71. & 72. ff. soluto marim. Gasp. Roderic. de annua redditib. lib. 3. quæst. 7. num. 78. Felician. de consil. lib. 2. cap. 1. num. 38. & tom. 2. lib. 2. cap. 10. num. 12. cum segg. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 123. num. 13. Sigism. Scacc. de commere. §. 1. quæst. 7. part. 2. ampl. §. 8. n. 132. vsque ad num. 170. Caneet. var. resolut. lib. 3. cap. 7. de pactis num. 199. quorum communis & vera resolutio est valere huiusmodi pactum si res tradita erat de sui natura fructifera, & interesse fructuum quantitatem non excedit, & nisi venditor carius vendidisset ob dilatum pretij solutionem, secundum Scacc. d. ampl. §. 8. n. 134. Card. Mantie. d. lib. 4. tit. 24. num. 19. Quod vterius restringitur quando venditor habuit fidem de pretio, & dedit terminum emptori ad soluendum, & in principio non fuit actum de interesse; nam tunc quamvis res esset fructifera de sui natura, tamen

venditor dilatione pendente non poterit interesse pretij non soluti pertere, Cou. d. cap. 4. num. 5. Rot. Genuen. decif. 91. num. 3. D. Barbof. in d. l. de diuisione num. 68. & 70. Valase. conf. 8. num. 8. Honded. conf. 30. num. 6. lib. 1. Ioseph. Ludou. Pers. decif. 33. num. 5. vbi tradit non esse locum interesse huius l. quando habita fuit fides de pretio, donec fundus fuerit repositus super quo pecunia imponatur, & secus esse si simpliciter dictum fuerit quod pecunia collocaretur in aliqua re, latè Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 388. num. 22. cum segg. vbi hanc restrictionem sequitur cum dilatio continet tempus certum; secus verò in dilatione indeterminata, & in ea, quæ de sui natura venit quamprimum adimplenda. Beltramin. ad d. decif. 297. num. 10. Post lapsum terminum emptor ad interesse tenetur, & in pactum à principio deducti potest. Cou. d. cap. 4. n. 5. vers. si eandem, Afflic. decif. 20. num. 4. Scacc. vbi sup. num. 133. Aloyf. Ricca. d. part. 3. decif. 186. n. 4.

Aded vera est principalis textus conclusio, quod scilicet rei fructus emptor percipiens, vstras pretij soluere teneatur, vt locum habeat quamvis omnia à se promissa non adimpleuerit, dummodo emptor vstrum rei habuerit fructus percipiendo, non enim venditoris implementum, sed ipsa fructuum perceptio cursum vstratum inducit, cum ob non adimplementum vstrum non diminuat, cuius vstrum contemplatione debentur isti fructus recompensatib., ne emptor locupletetur cum aliena iactura, ita Cagnol. hic num. 33. Ioan. Bapt. Lup. num. 142. Paril. conf. 60. num. 26. lib. 1. Cou. d. lib. 3. cap. 4. num. 6. Honded. d. conf. 44. n. 7. & n. 25. lib. 3. lib. 1. D. Barbof. in d. l. de diuisione num. 69. Fachinæ. controuerf. lib. 2. c. 32. vers. altera est, Giurb. d. decif. 100. num. 15. Mastrill. decif. 60. Sigism. Scacc. d. §. 1. quæst. 7. part. 2. ampl. §. 8. n. 160. Stephan. Gratian. d. cap. 388. num. 22. cum sequentib. Greg. X V. d. decif. 197. num. 21. vbi Beltramin. num. 11. & decif. 147. num. 10. & 11.

Habet etiam locum non solum in rerum immobilium venditione, sed etiam cum res mobiles fructifera venduntur, vt ex Rot. tradit Sigism. Scacc. d. ampl. §. 8. num. 173. Gasp. Roderic. d. lib. 3. quæst. 7. num. 89. vbi agit de quo tradito, qui locari consueuerat.

Et procedit in omnibus contractibus correspondentiis, ex quibus hinc inde resultat commoditas, & in quibus eadem æquitas viget, Cancr. var. lib. 3. cap. 7. de pactis d. num. 21. cum segg. latè Honded. lib. 1. conf. 30. per tot. vbi num. 68. tenet quod ab huiusmodi vstratum solutione non possunt debitores se excusare minori tempore quam triginta annorum, licet fructus alias triennio vsucapeantur.

Procedit quoque etiam venditor rem venditam tradens dominium non traslulerit, sed simplicem detentionem, adhuc enim interusurij ratio habenda erit, Ioan. Bapt. Lup. comm. 2. de vsur. §. 7. num. 145. Gaspar Roderic. de annua redditib. lib. 3. quæst. 7. num. 77.

SYM MARIV M.

- 1 Venditi alio non competit ad contrarium rescindendum, nisi occasio rescindendi emergat ex conventionione.
- 2 Emptio & venditio legem à conventionione partium accipiunt.

L. Venditiactio. VI.

Idem AA. Neratio.

- 1 **V**enditi actio non competit ad contractum rescindendum, nisi occasio rescindendi emergat ex conuentione. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*
- 2 Si non ab initio aliud conuenit, &c. [Notatur ad hoc quod emptio & venditio à conuentione partium legem accipiunt, vt per Rot. Genuenf. decis. 14. num. 8. & 9. & decis. 97. num. 1. Roland. conf. 91. num. 14. vol. 2. Menoch. conf. 477. num. 7. Surd. conf. 383. num. 6. & conf. 389. num. 26. & decis. 260. num. 31. Magon. Florent. decis. 62. num. 7. & decis. 67. num. 4. Amat. decis. 1. num. 2. Giurb. decis. 113. num. 17. & decis. 111. à num. 14.]

L. Si seruos. VII.

Idem AA. Diodoro.

Vendorit sibi non præiudicat si ignoranter propriam pecuniam nomine pretij recipiat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Emptor re non tradita non efficitur dominus, licet pro domino se gerat.
- 2 Venditor non dicitur impleuisse per simplicem traditionem, sed tradere debet rem liberam.
- 3 Estimem, seu catastrum non probat dominium, aut possessionem aduersus eum, qui non consensit, nisi consensiens sit descriptus in eo, & solutiones per descriptos in eo facta sint. num. 4.
- 5 Rei possessionem non probari ex eo quod quis pro se soluit tributa.

L. Si pater tuus. VIII.

Idem AA. Eusebio.

- 1 **E**mptor re non tradita dominus non efficitur, licet pro domino se gerat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *sup. tit.*
- 2 Notatur hic text. ad hoc quod venditor non dicitur impleuisse per simplicem traditionem, sed debet tradere rem liberam, vt per Surd. decis. 253. n. 7. & decis. 22. num. 6. decis. 165. num. 2. & 3. Hieron. Leo Valent. decis. 47. num. 8. tom. 1. Est enim de natura venditionis vt res libera tradatur. Natt. conf. 330. num. 1. & conf. 474. num. 1. Casanat. conf. 129. num. 44. & 133. Cels. Barz. Bonon. decis. 85. num. 3. Castill. controu. lib. 4. c. 41. n. 82. cum sequent. & lib. 5. c. 86. num. 28. Guzman de euilition. quest. 23. num. 10.
- 3 Notatur etiam ad hoc quod æstimum, seu catastrum non probat dominium, vt possessionem aduersus eum, qui non consensit, vt per Bart. & Bald. hic, Cephal. conf. 458. num. 72. Brunor. à Sole in locis communib. verba æstimum 2. vbi intelligit nisi consensiens sit descriptus in eo, & solutiones per descriptos in eo facta sint.
- 5 Notatur etiam ad hoc quod ex eo quod quis pro re soluit tributa, non probatur rei possessio, vt per Malcard. de probat. concl. 1. 180. aliàs 2185. num. 12.

S V M M A R I V M.

- 1 Venditor asserens minus tributum deberi, cum maius debeatur, tenetur emptori ad interesse.
- 2 Emptorem iure Regio agere posse ad rescissionem venditionis, si res vendita seruitutem debebat, vel erat tributaria, & de seruitute, vel onere eum venditor non certioratur. Emptorem hoc casu posse rescindere contractum de iure regni Castella qui tenent, num. 3. de iure communi quid, n. 4.
- 5 Alio quamvis minoris, in hoc casu quamvis æstimata, & num. 6. & 8.

L. Si minorem. IX.

Idem AA. Antipatre.

Vendorit asserens minus tributum deberi, cum maius debeatur, tenetur emptori ad interesse. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

Vide l. Hisp. 65. tit. 5. part. 5. vbi de iure Regio est a statutum, emptorem ad rescissionem venditionis agere posse, si res vendita seruitutem debebat, vel erat tributaria, & de seruitute, vel onere eum venditor non certioratur. Padill. in l. si aquam 2. num. 14. C. de seruit. & aqua. Olan. in redd. antem. in reu. ciuili & regni lib. 5. num. 3. & 4. Villadieg. l. 8. num. 11. tit. 4. lib. 4. fori legum, qui de iure Regni Castellæ 3 tenent quod hoc casu emptor contractum potest rescindere.

Vtrum autem de iure communi etiam hoc casu contractus rescindatur, dabitur ab aliquibus solet, quoum vna sententia tenet hoc casu emptorem agere posse actione quanti minoris, ita Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 45. in fine vers. si verò existatur, Soat. de Paz in pract. tom. 3. cap. 6. §. 2. num. 9. & 10. fol. 45. vers. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 361. num. 6. Cald. Percira de empt. & vendit. cap. 22. num. 8. vbi allegat text. in l. 4. in fine, ff. hoc tit. in quo proponitur casus de eo, qui vendidit fundum liberum, qui seruitutem debebat, & contractus non fuit rescissus, sed emptori actionem ad interesse dari lurreconsultus respondit. Quanti tit æstimanda hæc actio quanti minoris in hoc casu, variæ sunt opinioniones, Afflicti. decis. 72. num. 4. dimidiati pretij, pro quo fuit primò liberè vendita, detrahendam dicit. Surd. conf. 452. num. 5. tenet quod sextam, Cauanal. decis. 36. num. 5. lib. 1. quod tertiam, Parputat. conf. 356. num. 4. lib. 1. iudicis arbitrio relinquit, & hanc veriorē esse dicit Thefaur. quest. forens. lib. 3. quest. 115. num. 5. Sed altera sententia ait de eodem iure communi contractum emptioris hoc casu dissolui posse, vt per Caballin. millelog. 345. & alios, quos refert & sequitur Fontanel. de patris nuptialib. claus. 4. gloss. 12. num. 35. per l. si tibi liberam, in fine, & l. ex empto, si quis virginem, ff. hoc tit. Et stante assertione quod res erat libera, ad rescissionem contractus posse agi, docent Marzar. conf. 57. num. 14. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 175. num. 23. & Marchia decis. 133. num. 2. Surd. conf. 36. n. 10. cum seqq. Giurba decis. 13. num. 2.

Sed vt prima opinio magis conformis decisioni 6 huius text. maneat, distinguere oportet hoc modo: aut venditor ignorabat seruitutem, vel onus rei venditæ, aut illam sciebat. Primo casu, aut liberam rem esse dixit, aut simpliciter eam vendidit: si liberam esse affirmavit, tenetur ad interesse, quia non debuit asserere quod ignorabat, l. Inlitem 14. §. quid autem

autem 2. & ibi gloss. verbo indicationem, ff. hoc tit. Caballin. de cens. §. 1. num. 153. vers. immo etsi fuisset. Si simpliciter rem vendidit, & postea de servitute, vel onere constituit, venditor solum tenetur quanto minoris esset empturus, & ad diminutionem pretij soluti, & non ad interesse emptoris agere poterit, Greg. Lop. l. 63. gloss. 3. in fine tit. 5. part. 5. Mynsing. cent. 1. quæst. 37. Anton. Gom. tom. 2. var. c. 2. num. 45. vers. secundo limita, Felician. de censib. tom. 2. in proem. num. 5. Gutier. præf. lib. 2. quæst. 169. num. 2. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 2. cap. 361. num. 1. cum seqq. Auendan. de censib. c. 61. num. 61. in fine, Castill. controuers. lib. 4. cap. 24. num. 93. Cald. Pereira d. tract. de empt. & vendit. c. 22. num. 7. vers. & quia etiam. Nisi venditor ignarus servitutis, vel oneris dixerit, Quaslibet fundus, sit tibi emptus. nam tunc nec ad interesse, nec actione quanto minoris tenetur, si servituti, vel tributo fundum obnoxio esse postea appareat, gloss. in l. cum venderes 59. ff. hoc tit. Cald. Pereira d. cap. 22. num. 8. ad fin. Secundo casu distinctionis, quando servitutum, & onus rei venditæ venditor sciebat illud manifestare, & emptorem de eo certiorare reddere debet, alias ad interesse tenetur, Auendan. d. cap. 61. num. 5. versa d. quintum, Villadieg. l. 8. gloss. 1. num. 1. 2. vers. quid si venditor tit. 1. lib. 1. feriung. Cald. Pereira d. num. 7. vers. resoluente, Stephan. Gratian. d. cap. 361. num. 7. & 19. nisi servituti esset apparens, vel onus esset regulare, & inesset omnibus prædiis. nam tunc non est necessarium quod exprimitur in venditione, Greg. Lop. d. l. 63. gloss. 3. vers. secundo in præd. tit. 5. part. 5. Monier. à Cueva Aragon. decisi. 13. num. 39. & 40. Fontanel. de pactis nuptial. tom. 1. claus. 5. gloss. 8. part. 14. num. 30. Cald. Pereira d. cap. 22. num. 9. & 10.

7 Aduertit Greg. Lop. d. l. 63. gloss. 4. per illum text. esse in electione emptoris, cui seruitus, vel tributum in re impositum non fuit certioratum, stare emptio- ni, & agere ad interesse, vel quanto minoris, secundum distinctionem scientiæ, vel ignorantie venditoris, de qua supra, vel agere ad rescissionem venditionis, de quo etiam Anton. Gom. d. num. 41. vers. secundo limita, in fine, Villalob. in arario lit. V. vers. venditio si fiat, Perez in rub. tit. 1. lib. 8. Ordin. col. 5. 1. vers. sed circa præmissa, Gutier. d. lib. 2. quæst. 196. n. 2. Felician. d. tom. 2. in præd. num. 5. Quando enim res libera emptori non fuit tradita, in illius facultate est eligere an malit rem liberam, vel interesse solui, secundum Surd. conf. 15. num. 18. Si autem eligit emptor rescindere contractum ratione seruitutis, aut tributis, & venditor oneris erat ignarus, tantum ad pretij restitutionem agere poterit, Greg. Lop. d. l. 63. gloss. 5. Perez in d. rub. tit. 1. lib. 8. Ordin. vers. sed circa præmissa. Quando vero onus sciebat, & illud celauit, ultra pretium ad damna, & interesse emptor agere poterit, Greg. Lop. d. l. 63. gloss. 5. Gutier. d. lib. 2. quæst. 169. num. 4. Azueid. in l. 2. in princip. tit. 1. lib. 5. nona Recop. vbi non solum ad pretium agere posse dicit, sed etiam ad id, quod plus valet res emptæ, ex Afflic. decisi. 278. num. 3.

8 Intellige iura disponentia ad rescissionem venditionis agi posse quando res vendita est tributaria, si de hoc onere emptor non fuit certioratus, vt procedant in tributo, vel censu perpetuo, non vero in redimibili, ex Greg. Lop. d. l. 63. gloss. 2. vbi allegat textum in præfati, Gutier. d. quæst. 169. num. 2. & 3. Villadieg. d. l. 8. num. 12. vers. notandum tamen est. Auendan. d. cap. 61. num. 6. vbi sic placuisse Senarui Pinciano affirmat, Azueid. d. l. 2. ante num. 1. Felician. d. num. 5. Ceuall. com. m. contra commun. quæst. 469. num. 8. & quæst. 756. num. 85. & seq. Gasp. Rodetice

de annu. redditib. lib. 2. cap. 12. num. 49. Castill. controuers. lib. 4. cap. 42. num. 93. circa fin. Giurb. Sicil. decisi. 113. per tot. vbi pro contraria nonnulla adducit, & à num. 3. hanc sequitur. Ratio est, quia onus tolli potest, & ita sufficit resciscere quantum taciturnitas abstulit. Intellige etiam quando res vendita fuerit specialiter tributaria, vel supposita censui perpetuo, secus vero si per generale obligationem, & hypothecam esset obligata, quia tunc emptor non poterit rescissionem contractus petere, sed tantum agere contra venditorem vt rem liberet ab obligatione, aut securum reddat, quod eius ratione molestia in tempus ei non inferatur, quo casu venditor satisfaciens præstando cautionem indemnitas cum hypotheca bonorum, vel fiduciis, vt in specie notant Gutier. d. quæst. 169. num. 5. Azueid. in d. l. 2. num. 2. & 3. vbi infert posse agi contra eum, qui rem generaliter obligatam vt liberam vendidit, si non haberet alia bona, alias secus, & ita fuisse decisum referunt Surd. conf. 6. num. 11. & 12. Felician. de censib. tom. 2. cap. 1. num. 6. vers. placeat quoque.

L. Cùm venditorem. X.

Idem AA. Attalo.

Venditor catnis illam debito, & conyento tempore non tradens, tenetur emptori ad interesse valoris. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVMMARIVM.

- 1 Ancilla vendita, nec tradita, dominus permittit venditor, si autem manumittit, tenetur ad interesse.
- 2 Venditor tenetur tradere rem venditam, aliter tenetur ad interesse, nec sufficit simplex rei traditio, sed tenetur venditor illam liberam tradere, num. 3.
- 4 Venditor & emptor quando pretio numerato, vel oblato de se non confidunt, & vnus non vult prius quam alter adimplere, sequestratur. Quid si venditor in instrumentum venditionis constituit se possidere pro emptore, an actione ex empto compelli possit ad tradendum, num. 5.
- 6 Venditoris patientia, & scientia, videntes emptorem rem venditam possidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere, & præcessit titulus.
- 7 Venditor eo ipso quod pretium recepit, videtur licentiam dedisse ingrediendi possessionem, si rem locatam habens, & titulo locacionis possidens, si rem emit, non indiget alia traditione, sed solum emptoris titulo, num. 8.
- 9 de Clausula, Pleno iure, remissio. Pleno iure rei domini dicitur, licet & ab ipso possit euinci, reuocari, redimi, repeti, num. 10.

L. Si ancillam. XI.

Idem AA. Bucarpie.

Venditor ancillæ, nec traditæ dominus permittit venditor: si autem manumittit eam, ad interesse tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Probat hic text. venditorem teneri tradere rem venditam, & aliter teneri ad interesse, vt per Cardos.

in praxi iudicium, & Advocat. verbo emptio, num. 69. ex natura enim contractus venit vt res tradatur, l. si ex natura, in fine, ff. de contrab. empti. l. venditione, ff. hoc 3 in. Surd. conf. 13 n. 12. Et non sufficit simplex rei traditio, sed teneatur venditor illam liberam tradere, iuxta Doctores per me citatos in collect. ad l. si pater tuus 8. supr. hoc eod. tit. Et licet Gregor. Lopez l. 27. gloss. 2. tit. 5. p. 5. & Lingl. Imper. decif. 15. quest. 12. n. 5. existimauerint emptorem pretium rei emptæ venditori prius soluere non tenci antequam ei venditor rem tradat. Nihilominus contrarium, immo quod secundum naturam emptionis & venditionis emptor prius pretium, quam venditor rem offerre debeat, tenent Fabian. de Monte de empt. & vend. q. 5. princ. n. 25. Bald. in cap. ad hac. post. num. 4. vers. de natura, de sequest. possess. & fruct. Menchaq. controuers. vbi frequenter lib. 3. cap. 50. num. 50. vbi dicit emptorem non posse agere contra venditorem rem vendentem, donec soluat pretium, & venditori retentionem competere, & alia tradit Monter. à Cueva Arag. decif. 20. a. n. 10. Sed verius est promouentem ad implementum contractus, & agentem ex eo, quisquis ille fuerit, teneri prius adimplere, quia ex contractu, vltro citroque obligatorio, quis non potest agere pro parte sua, nisi prius constet adimpleuisse illud, ad quod est obligatus. Roland. conf. 6. n. 18. lib. 1. Butfat. conf. 10 r. num. 15. vol. 1. Crauet. conf. 151. num. 10. & conf. 292. Ioseph. Ludou. commun. concl. 14. per tot. Ceuall. commun. contra commun. quest. 756. num. 80. & 81. Illiger ad Domell. encicla. lib. 3. cap. 4. lit. B. Surd. conf. 101. à num. 1. Catoc. de remedijs contrasententias praiudiciales, excepte. 30. Monter. à Cueva d. decif. 20. à num. 66. Marefol. lib. 1. cap. 89. & 90. Fontatel. de pactis nupt. tom. 1. claus. 4. gloss. 10. part. 1. num. 29. & 40. & tom. 2. claus. 7. gloss. 4. p. num. 33. Intellige si à parte opponatur, quod agens ex parte sua non implet contractum, Tiraquell. de retractu lign. §. 1. gloss. 17. num. 4. & 5. Boët. decif. 124. num. 30. Afflicti. decif. 220. num. 4. & 5. Olasch. decif. 160. num. 17. Morl. in emptio iuris civilis part. 1. tit. 9. in princ. num. 34. & 35. & notat Parlad. verum quod lib. 2. p. 5. cap. 5. §. 11. num. 29. 4 quod res sequestratur pretio numerato, vel oblato, quando venditor, & emptor de se non confundit, & vnus non vult priusquam alter adimplere.

5 Sed quid si venditor in instrumento venditionis constituit se pro emptore possidere, vtrum actione ex empto compelli possit ad tradendum? Ex empto se agere emptorem resoluunt gloss. verbo precaria in l. Iulianus, §. ex vendito, ff. hoc tit. Tiraquell. de iure constitui, in princ. num. 10. Boët. conf. 158. num. 44. Roland. conf. 13. à num. 5. Cachetan. decif. 36. num. 5. cum segg. Anton. Gom. l. 45. Tauri, num. 118. in fine, Martien. l. 8. gloss. 2. num. 5. tit. 7. lib. 5. noua Recopilat. Fachin. controuers. lib. 1. cap. 31. Surd. conf. 13. n. 15. & 14. nam licet venditor per constitutum à traditione iuris, id est, ab illa per quam dominium transfertur, liberetur, non tamen à traditione facti, quæ adhuc superest; maxime si instrumento promisit venditor tradere vacuum & expeditam possessionem, vt notant Roland. d. conf. 5. n. 8. Tiraq. vbi supra n. 11. Beraz. de clausulis instrum. claus. 4. gloss. 3. n. 2. in fine, Fachin. d. cap. 31. Quamuis gloss. verbo constituitur, in l. ab emptione 59. ff. de pactis, Machesil. sing. 67. & 170. ac alij teneant venditorem ex empto conueniri non posse, vt realiter hoc casu venditam rem emptori tradat, sed rei vendicatione, vel vti possidetis, vel publiciana; cuius gloss. assumptum procedere aiunt Alexand. conf. 27. n. 2. lib. 1. Corn. conf. 5. lib. 2. & conf. 40. lib. 4. Steph. Gratian. di. cept. forens. tom. 2. cap. 325. num. 11. quando ipse venditor constituit se precatio

nomine emptoris possidere, sed etiam quando venditor nomine emptoris precatio se possidere constituit, posse emptorem agere, melius resoluunt Tiraq. d. loco, num. 4. & Fachin. d. cap. 31. in fine.

Patientia & scientia venditoris videtis emptorem rem venditam possidere, habet vim traditionis quando venditor tenebatur tradere, & præcessit titulus, Menoch. remed. 19. recuper. n. 19. Seraphin. decif. 264. n. 12. latet Steph. Gratian. di. cept. forens. tom. 2. cap. 318. n. 15. cum segg. Cald. Pereira de empt. & vend. c. 25. num. 22. vbi tradit venditor em eo ipso quoddam pretium recipit, licentiam videri dedisse ingrediendi possessionem; licet rem locatam habens, & titulo locationis possidens, si rem emit, non indiget alia traditione, sed solum emptionis titulo, l. qua ratione 9. §. interdam, ff. de acquir. rerum domini. l. certi conditio, §. vlt. ff. de rebus credit. Anton. Fab. de errorib. pragmat. tom. 3. decal. 75. errore 5.

Pleno iure.] De hac clausula vide quæ tradidi in 9 tractat. de clausulis vsu. gloss. 101. per tot. vbi num. 13. post Tiraquell. de retractu comment. gloss. vnic. §. 2. n. 38. subdo pleno iure rei dominium dici, licet ea ab ipso possit euinci, reuocari, redimi, vel repeti.

SVMMARIVM.

- 1 Vini in specie venditi, postea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, discrimen, ad emptorem pertinet, & num. 2.
- 3 Comparatum, id est, emptum.

L. Sicut periculum. XII.

Idem AA. Crispino.

Vini in specie venditi, postea mutati periculum, item diminuti quoad valorem, discrimen pertinet ad emptorem. Colligunt ex Ord. Doctores citati in l. 1. n. 1. supr. hoc tit. & post omnes Aloyf. Leo in 4. fol. 48.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. definit Gregor. Lopez l. 2. 4. verbo prefatus, tit. 5. p. 5.

Comparatum, id est, emptum, ex Tiraq. in prefat. 3 retractum, num. 4.

SVMMARIVM.

- 1 Contractu perfecto fructus ad emptorem pertinent, ad quem & functionum onera, & num. 2. declaro procedere in fructibus immatoris, & pendentiibus tempore venditionis, qui censentur eadem substantia cum ipsa res, nisi aliud conuenit fuerit inter contrahentes, num. 3. secus si venditio fiat collectiua & separatis fructibus à solo, num. 4.

L. Fructus. XIII.

Idem AA. Alexandro.

Perfecto contractu fructus pertinent ad emptorem, ad quem functionum onera etiam pertinent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. supr. hoc tit. Aloyf. Leo in 4. fol. 38.

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Ordin. Reg. Lulitan. lib. 4. tit. 67. §. 3. in princ. Hispan. 28. tit. 5. part. 5. vbi Greg. Lopez gloss. 2. idem Gregor. Lop. l. 19. gloss. 5. gloss. 2. tit. 8. part. 5. Ducen. reg. 144. Couar. lib. 3. cap. 209.

cap. 4. num. 7. Spin. in specula testam. gloss. 13. princ. num. 84. Soar. de Paz in practic. com. 3. cap. 6. §. 2. num. 6. D. Barbol. in l. de divisione num. 18. cum segg. ff. solutio matr. Gasp. Roderic. de annis reddit. lib. 3. quest. 7. num. 101. cum segg. Morl. in emporio iura civilis part. 1. tit. 10. quest. 3. num. 8. late Alexand. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. de empt. resol. 6. per tot. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 368. num. 2. & 23. alter Molin. de primo genitib. 3. cap. 11. num. 8. Rebella de obligat. iustit. part. 2. lib. 9. quest. 17. à princip.

- 3 Declara procedere in fructibus immaturis, & pendentes tempore venditionis, qui censentur eademmet substantia cum ipsa re, nisi aliud conveniunt fuerit inter contrahentes. Ratio est, quia fructus pendentes sunt pars rei, & fructus pendentes, ff. de rei vendic. & ideo merito pertinent ad eum, ad quem res ipsa transit, & comprehenduntur in venditione, & pretio pro ipsa re promissio, cum propter fructus pendentes plus videatur valere. Secus erit quando venditio heret collectis & separatis iam fructibus à solo, tunc enim non dicuntur pars fundi, & ideo non veniunt in venditione, sed sine dubio ad venditorem spectant. Ita Gutier. practic. lib. 2. quest. 158. num. 7. Alexand. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. de empt. & vendit. resol. 6. num. 1. Aucand. de censib. cap. 16. num. 1. cum segg. Cardin. Mantie. de iacis & ambig. comment. lib. 4. tit. 16. num. 41. cum segg. Molin. d. disp. 368. num. 2. Soar. de Paz d. §. 2. num. 6. & 7. Anton. Fab. de erroribus Regum. deced. 11. errore 3. num. 6. vers. nihil autem, Rebella d. quest. 17. à princip. Cald. Petreia de empt. & vendit. cap. 11. n. 18. Cancr. var. resol. part. 1. tit. 11. de empt. & vendit. num. 52. Castill. controners. lib. 1. de off. fructu cap. 42. num. 7. cum segg. Cardol. in praxi verbo fructus num. 11. et si in fructibus iam maturis aliud velit Thesaur. decif. 56. num. 5. vide alia ad l. post perfectam 16. inf. hoc cod. tit.

SVMMARIVM.

- 1 Venditor tenetur se particulariter obligare ad capitula, quæ sunt de natura contractus.
2 Contractus natura quæ.

L. Emptor servitutum. XIV.

Idem AA. Rufoni.

- 1 Venditor tenetur se particulariter obligare ad capitula, quæ sunt de natura contractus. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
2 Quæ autem de natura contractus dicantur, vide Cardin. Mantie. de iacis & ambig. comment. lib. 8. tit. 3. per tot. Felician. de Solis de censib. lib. 1. cap. 10. à num. 22. vbi dicit quod natura contractus est vis ipsa, seu qualitas secundum proprios fines contractus, inducitur à his, quæ extrinsecus accedere possunt separata.

SVMMARIVM.

- 1 Contractus determinat à parit actionem determinat modo.
2 Emptor ultra contenta, mora præsertim non intercedente, nihil petit.

L. Ultra. XV.

Idem AA. Antonio.

Determinata conventio parit actionem determinat modo. Emptor ultra contenta, mora præsertim non intercedente, nihil petit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. supra hoc tit.

SVMMARIVM.

- 1 Fructus pecorum, perfecta venditione pertinent ad emptorem, qui sumptus pro alendis pecoribus facit, resinas, num. 1.
2 Fructus pendentes etiam ante traditionem, perfecta tamen venditione, emptoris lucro cedere. si post perfectam venditionem emptor non sit in mora, sed statim tradat pretium, vel illud offerat; venditor vero sit in mora tradendi rem, omnes fructus sine agrorum, sine ancillarum, aliorumve animalium factus, sine alijs similes, emptori in utroque foro debentur, num. 4. si tempore venditionis fundus locatus fuerit, an pensiones debeantur emptori, aut lucro venditoris cedant, num. 5.
3 Colonus partiaris, qui in fructibus pendens tempore venditionis habebat partem, an illam detrahat, vel spectet etiam ad emptorem, lucro emptoris cedere, num. 7. partiaris dari solent actionem contra locatorem, num. 8.
4 Venditori sumptus, si quos rationabiliter fecerit circumventi venditam, restituendi sunt.

L. Post perfectam. XVI.

Idem AA. Cyrillo.

Fructus pecorum post perfectam venditionem pertinent ad emptorem. Et venditori sumptus pro alendis pecoribus factos emptor restituere tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Vide posita in collect. ad l. fructus 13. sup. hoc cod. tit. & ibi adductis adde Ioan. Copp. in tract. de fructibus in tit. de fructibus rei emptæ & venditæ cap. 1. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. de empt. resol. 6. num. 9. qui resoluunt fructus pendentes etiam ante traditionem, perfecta tamen venditione, emptoris lucro cedere, & Rebella de obligat. iustit. part. 2. lib. 9. quest. 17. num. 8. vbi tenet quod si post perfectam venditionem emptor non sit in mora, sed statim tradat pretium, vel illud offerat; venditor vero sit in mora tradendi rem, omnes fructus sine agrorum, sine ancillarum, aliorumve animalium factus, sine alijs similes emptori in utroque foro debentur, non solum quos perciperet venditor à tempore moræ, sed etiam quos percipere potuisset, & per negligentiam non percipit, teneaturque insuper ad omne interesse intrinsecum rei, ut si res pro tempore, quo tradenda plus valuit, vel valeret, postea vero deterior, aut vilioris pretij effecta sit, compensare tenebitur emptori eiusmodi interesse, nisi forte eodem modo apud emptorem damificanda, vel vilificanda fuisset, & num. 9. querit quid dicendum de interesse extrinsecuo lucris cessantibus.

Sed quid si tempore venditionis fundus locatus fuerit, an pensiones debeantur emptori, aut lucro venditoris

venditoris cedant: quæstio est dubia, in qua sic distinguitur. Quædam sunt prædia, ex quibus naturales fructus colliguntur, & quædam ex quibus non naturales, sed civiles percipiuntur. Primo casu, si fundus est locatus, inspicendum est tempus collectionis fructuum, ut si tempore venditionis fructus iam collecti erant, ad venditorem pertineat pensio, pro ut de fructibus iam collectis diximus in collect. ad d. l. fructus; si vero erant pendentes, pensio debeatur emptori, ut ibidem de fructibus etiam tradimus, Molin. de iustit. tract. 2. disp. 368. num. 4. & hoc intelligit Salicet. quem sequitur Cardin. Mantie. de tacito & ambig. comment. lib. 4. tit. 24. num. 44. si venditor tenetur stare colono, nam si non tenetur, de pensione non est agendum, quia ei non pensio, sed fructus pendentes debentur. Et nihil interest quod dies solutionis non dum venerit, vel quod anticipata solutione locatio fuerit facta, quia in hac divisione fructuum non attenditur tempus, in quo cedit dies solutionis, sed collectionis fructus, & venditor tenebitur ad restitutionem pensionis anticipatæ exactæ, quia causa reducitur ad non causam, secundum Mantie. d. num. 44. in fine, Peregr. de iure fisci lib. 6. tit. 4. num. 35. Secundo casu, quando fructus civiles ex re percipiuntur, ut sunt quæstia ex operis feruorum, vecturis nauium, vel iuramentorum, & pensiones domotum, pro rata diuiduntur inter emptorem, & venditorem, ita ut tempus, quod præcessit, cedat in utilitatem venditoris, quod vero currit post factam venditionem, cedat in utilitatem emptoris, nulla facta distinctione quod dies solutionis venerit, vel non venerit, l. Italianum, §. si fructibus, ff. hoc tit. & ibi gloss. verbo cedere, Coulib. 1. var. cap. 15. à num. 3. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. num. 11. Peregr. d. tit. 4. num. 34. Vincent. de Franchis decif. 19. num. 1. Bertaz. de clausulis instrument. claus. 26. gloss. 13. num. 8. & 9. Alexand. Trentacinq. d. res. 6. n. 5. Valac. de partition. cap. 18. ex num. 10. Card. Mantie. d. lib. 4. tit. 16. num. 44. D. Barbosa in l. diuortio 8. ff. soluto matrim. part. 2. in princip. num. 83. & 93. cum segg.

6 Vtrum autem colonus partiarius, qui in fructibus, qui erant pendentes tempore venditionis, habebat partem; illam detrahat, vel ad emptorem etiam spectet? Et lucro emptoris cedere, tenent Roman. conf. 309. Ioseph. Ludou. Persu. decif. 83. num. 6. D. Barbosa in d. diuortio part. 2. in princ. num. 82. & in l. si filiosam. 26. §. fin. num. 30. & 31. ff. soluto matrim. Ioan. Vincent. de Anna sing. 530. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de empt. res. 6. num. 2. Cardin. Mantie. d. tit. 16. num. 45. Griuel. Dolan. decif. 51. n. 20. & 21. vbi tradit quod partiario solum datur actio contra locantem. Et licet las in l. cum filio num. 180. ff. de legat. 1. id limitet quando venditor ignorabat in fundo esse colonum partiarium, attamen hanc limitationem merito improbant Ioseph. Ludouic. d. decif. 83. num. 10. & 11. vbi ait non esse veram, Vincent. de Franchis decif. 34. num. 1. vbi dicit esse corruptam litteram apud Iasonem in dicto loco, Surd. decif. 265. num. 52. D. Barbosa in d. l. diuortio, in princ. part. 2. num. 82. vbi ait scientiam, vel ignorantiam venditoris non esse attendendam, sed emptoris; & si sciat rem venditam in totum non esse venditoris, ins, quod venditor in illa habet, videtur emisse, & venditor vendidisse. Poterit tamen limitari principalis resolutio, quæ emptoris lucro cedere partem illam colono partiario competentem resoluit, quando venditor non sua manu locasset fundum. nam tunc in dubio ignorantia præsumitur, & ius suum vendidisset, seu sua manu fundum coluisset, vel si

emptor sciret adesse colonum, ad not. per Thesaur. decif. 55. num. 4. Peregr. de iure fisci lib. 6. tit. 4. num. 42. Surd. decif. 172. num. 5. Alexand. Trentacinq. d. res. 6. num. 5. Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 1. collect. 159. vers. item quæro, Steph. Gratian. Marchia decif. 176. in addit. à num. 1. Greg. X V. decif. 90. num. 8. quæ decifio reperitur etiam impressa decif. 78. apud Farinac. tem. 2. recentior.

Venditori vero sumptus, &c.] Notatur ad hoc, quod venditori, qui post contractum mutuo consensu celebratum sumptus aliquot rationabiliter fecerit circa rem venditam, huiusmodi sumptus soluendi sunt, ut per Molin. de iustit. tract. 2. disp. 368. num. 2. in fine.

SVM MARIVM.

- 1 Venditor non tenetur emptorem ob illatam de facto violentiam defendere.
- 2 Violentia illata emptori non nocet venditori, sed emptor habet actionem contra expellentem.
- 3 Venditor non tenetur de emptione, quando de facto extrajudicialiter, ut per violentiam, emptori auferitur res emptæ, etiamsi in instrumento dicatur quod permittit venditor rem illam defendere de iure, & facto contra omnem, & quancunque personam, num. 4. nec venditorem teneri ad præst. restitutionem, num. 5. Amplia etiam quando facto Principis res emittatur, ut pote qui ex eius dispositione post contractum emptionis ab eo fuit auocata, & aliis assignata, num. 6. nisi vendens tempore alienationis sciverit Principem id futurum, & tacens alienauerit, quia tunc in dolo versatur, num. 7. item nisi Principi procedat ordinis iudiciorum seruato, & adhibita causa cognitione, num. 8. Amplia denique si culpa propria res sit emissa, num. 9.

L. Expulsos. XV II. & vlt.

Idem AA. Hermiano, & Lupo.

Venditor emptorem ob violentiam de facto illatam defendere non tenetur. Violentia illata emptori non nocet venditori, sed emptor contra expellentem habet actionem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati l. 1. num. 1. sup. tit.

Ex hoc text. vulgò colligitur venditorem de emptione non teneri quando de facto extrajudicialiter, ut per violentiam, emptori auferatur res emptæ, ut per Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 1. num. 43. Mynell. cent. 1. obseru. 54. Caballin. de emptionib. §. 5. num. 22. Vtill. ad Affili. decif. 165. num. 112. Viui. decif. 12. num. 1. Mura decif. 35. num. 19. latè Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de empt. resolut. 7. à num. 1. Guzman in tract. de de emptionib. quest. 42. num. 15. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 31. num. 101. quia lex non curat de his, quæ sunt de facto, ut per hunc text. tradit Surd. de aliment. tit. 7. §. 37. num. 11.

Amplia, etiamsi in instrumento dicatur quod promittit venditor illam rem defendere de iure, & de facto contra omnem, & quancunque personam, nam de inuasiōe facta extrajudicialiter, iuris ordine non seruato non tenetur; nam particula illa, de facto, recipit interpretationem vt defendat coram iudice, per ea, quæ iuris & facti sunt, secundum Bald. hic col. 1. Abb. in cap. fin. de empti num. 7. Caballin. d. tract. de emptionib. §. 5. num. 22. vers. qui ait, Chicheran. decif. 48. num. 2. Caroc. decif. 46. num. 26. Alexand.

- Alex. Trentacinq. de resolut. 7. in princip. Viti. decis. 12. num. 2. & 3. Guzman. tract. de cutionib. quest. 42. per te. Ex quibus Caballin. & Alexand. Trentacinq. cit. tunc lacu; extendunt vt neque venditor teneatur ad pretij restitutionem, ex text. in presentia, vbi disponitur nullam actionem dari emptori, qui violenter eiecit fuit.
6. Amplia etiam quando facto Principis res euincatur, vt pote quia ex eius dispositione post contractum emptionis ab eo fuit auocata, & aliis assignata. Ita Anton. Gom. in 1. variarium cap. 2. num. 40. vers. quintus casus est, Pute. decis. 381. num. 2. lib. 3. Caballin. d. 5. num. 56. & in addit. ad d. 5. li. F. Verall. decis. 318. part. 3. Quiesada diuersarum in re quest. cap. 10. num. 8. Mari. Antonin. variarium resolut. lib. 2. cap. 16. num. 8. Ceuall. commun. contra commun. quest. 532. in fine, Thefaur. quest. forens. lib. 4. quest. 10. Stephan. Gratian. discept. tom. 5. cap. 520. num. 23. cum seqq. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 31. n. 102. Castill. controuer. lib. 4. cap. 42. num. 69. & 108. Catd. Tusch. pract. conclus. lib. E. conclus. 367. num. 9. Guzman. dicit. tractat. de euction. quest. 52. num. 75. Quam ampl. limita, nisi vendens tempore alienationis sciuerit Principem id facturum, & taceas alienauerit, quia tunc in dolo versatur, Cald. Pereira d. cit. c. 31. num. 102. item ubi Princeps procedat ordine iudiciario seruato, & adhibita cause cognitione, quia in hoc casu venditor teneatur de euctione, vt ex Ioan. Baptif. Costa de ratione rat. quest. 136. num. 20. cum seq. resolut. Castill. d. cit. lib. 4. cap. 42. num. 109. circa fin.
7. Amplia denique, si culpa propria res sit euicta, nam is de euctione non agit, vt quia fecit pactum de non petendo, vel cecidit a possessione sua culpa, Surd. decis. 22. num. 1. vel quia tenebatur denuntiare consanguineis venditionem, & non denuntiavit, ac ob id fuit nulla, Honded. consil. 3. num. 74. lib. 1.

Si quis alteri, vel sibi sub alterius nomine, vel alterius pecunia emerit.

TIT. L.

Vt alteri emit, nec sibi, nec illi actionem acquirat, qui sibi emit, etiam si alterius nomen in scripturam confectur, vel aliena pecunia emat, nihilominus tamen sibi acquirit actionem. Scilicet perunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & Vellembach. De materia tituli vide l. Hifpan. 48. & 49. tit. 5. part. 5. vbi Gregor. Lopez, Viui. Bellacomb. & Vezini. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 35. pag. 643. consequenter. Arimin. Tepat. variarium sentent. tom. 2. tit. 395.

S Y M M A R I V M.

1. Emptum pecunia mariti, traditum autem uxori, huic dominium adicit.
2. non pecunia patris, sed traditio matri facta ob Emptionem maris nomine factam, ei dominium conciliat.
3. vxor si emit pro se, & proprio nomine ex pecunia viri veri, vel presumpti, tunc dominium ipsum Barbof. Collect. in Cod. Tom. II.

- rei sibi queritur, quatenus teneatur quatenus facta locupletior.
- Emptum, etiam mala fide emptoris, ex pecunia mea, non est meum, nec mihi debetum sed ementi.
- Quasitum ex pecunia mea, etiam mala fide possessum, nec est meum, nec mihi restituendum. procedit non solum in extraneo, sed etiam in socio, dummodo illud acquirat extra causam societatis, num. 6. si quatuor sint socij, & vnus ex eis emat, tenebitur in re societatis id communicare, num. 7.
- Emptum ex pecunia mea, & non nomine meo, non est meum, neque tale ex eo efficitur meum, sed eris ipsius ementis, limita vt num. 9.
- Emptum ex pecunia Ecclesie per Presidem, acontum, administratorem, vel Syndicum nomine proprio, acquiritur Ecclesie.
- Emptor per maritum nomine proprio ex pecunia dotata de consensu uxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur. copulatinè requirit consensum uxoris, & voluntatem, num. 12. idem si fundus dotalis cum alio permittatur, vel si ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditis ematur alium, num. 13. consensu uxoris, & cum voluntate requiritur, alias consensus de per se non sufficit ad liberationem mariti, si ei vilis non sit, num. 14. etsi vxor sit minor 25. annorum, num. 15.
- Emptum ex pecunia dotata sine uxoris consensu, vel ex pecunia non dotata, quando vir non est solvendo, efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio. si maritus & vxor simul emont pradium, vel domum, cui dominium acquiritur, & ex cuius pecunia emptio facta videatur, remittitur, num. 17. quando vero vxor nomine suo emit aliquam rem, an sibi acquirat, vel aliq. & ex quibus bonis emit presumatur, remittitur, num. 18.

L. Expecunia. I.

Imp. ANTONIN. A. Secundo.

Res empta pecunia mariti, tradita autem uxori, huic adicit dominium. Non pecunia patris, sed traditio matri facta ob emptionem maris nomine factam, ei dominium conciliat. Colligitur ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgos. Castenf. Bald. Schar. Cuiac. Donell. Aloy. Leo in 4. fol. 18. vers. Sebast. Nzui. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hifpan. 49. tit. 5. part. 5. vbi gloss. 1. Corral. lib. 3. misel. cap. 5. num. 8. Rebelle. de obligat. iustit. part. 2. lib. 8. quest. 15. num. 4. D. Barbof. in l. que datus, num. 38. ff. soluto matrim. vbi dicit quod hic prædia fuerunt empta nomine mariti, & ei tradita, & inquit text. quod si hæres mariti confidit fe pretium posse repetere, ciuilitè consistat, si enim maritus emit nomine vxoris, & passus est fundum illi tradi, in dubio presumetur donasse pretium, & sic hæredi contrarium dicenti incumbet onus probandi.

Ad plura diuersa citant hunc text. Doctores, & præcipuè Titaquell. de retratu lignag. §. 1. gloss. 9. num. 64. & seq. ad hoc quod si vxor emit pro se & proprio nomine ex pecunia viri veri, vel presumpti, tunc dominium ipsius rei sibi queritur, quatenus teneatur quatenus locupletior facta sit, Couar. lib. 3. variar. cap. 3. num. 6. vers. sed ad huius, vbi quod res empta, etiam mala fide emptoris, ex pecunia mea, non est mea, nec mihi debita, sed ementis, Cald. Y Pereira

Pereita de potestate eligendi, cap. 4. num. 13. vbi quod res quaerita ex pecunia mea etiam mala fide possessa, nec mea, nec mihi restituenda, & subdit procedere non solum in extraneo, sed etiam in socio, dummodo illam extra causam societatis acquirat, Perez l. i. tit. 4. lib. 5. Ordinum. pag. 158. vbi quod si sunt quatuor socij omnium bonorum, & vnus ex eis emat praedia, & faciat concepi instrumenta pro se tantum, licet illa praedia efficiantur de dominio ementis, tamen iure societatis tenebitur ea communicare.

8 Notatur ad hoc quod res empta ex pecunia mea, & non nomine meo, non est mea, & neque talis res ex eo efficitur mea, fed eius ipsius ementis, vt per Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 35. n. 5. pag. 644. Regula enim in hac materia vulgaris est quod res empta ex pecunia aliena efficitur ementis, & ei dominium acquiritur, & non domino pecuniae, vt per Socin. regul. 343. Titiaq. de retractu lig. 5. 32. gloss. unica num. 16. Anton. Gom. l. 53. Tauri num. 36. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 4. num. 53. Menoch. de praesumpt. lib. 3. praes. 51. num. 43. Escobar. de rationib. cap. 14. num. 55. Matienf. l. 8. gloss. 4. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Anton. Monach. Lucens. decis. 25. num. 58. Prosp. Petra in addit. ad Grammat. decis. 103. num. 111. Mart. in votis nouiss. decis. voto 117. num. 5. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de empt. resolut. 1. n. 1. Card. Tusch. practice. concl. lit. E. verbo Emens, concl. 138. num. 1. cum seqq. Fontanel. de pactis nuptial. lib. 1. class. 7. gloss. 3. part. 13. num. 27. Rot. apud Cenci. post tract. de censib. decis. 149. num. 1. nam in dubio res empta praesumitur pro emente empta, & non pro eo, cuius est pecunia. l. & magis, ff. de solutionib. l. si ita stipulatus, §. Chryfogonus, ff. de verb. obligat. Parif. conf. 34. num. 9. lib. 1. Cranet. conf. 129. num. 1. cum seqq. Matienf. l. 2. gloss. 1. num. 24. & 38. tit. 9. lib. 5. noua Recop. Escobar. d. cap. 14. num. 33. vbi limitat, nisi emptor interpositus esset ad emendum ab eo cuius est pecunia. nam tunc eius nomine emisse praesumitur.

10 In gloss. Constitutum ibi, & idem in Pralato videtur, qui emittit pecuniam Ecclesiae. Nota quod res empta ex pecunia Ecclesiae per Praelatum, & economum, administratorem, vel syndicum nomine proprio, acquiritur Ecclesiae, vt per Socin. regul. 343. in §. fallent. Anton. Gom. d. l. 53. Tauri num. 10. versio. tertius casus est, Prosp. Petra in addit. ad Grammat. decis. 103. num. 101. Titiaq. de priuilegijs pia causa, priuileg. 120. vbi ad pias causas extendit. Bellacomb. d. lib. 4. tit. 35. num. 1. & 2.

11 In eadem gloss. ibi, item idem si vir ex pecunia dotalis emerit, &c. Notatur ad hoc quod emptum per maritum nomine proprio ex pecunia dotali de consensu vxoris, efficitur vxoris, & ei dominium acquiritur, vt per Socin. regul. 343. versio. fallit in re empta. Anton. Gom. d. l. 53. Tauri num. 36. versio. quid autem in re, Alban. confil. 451. num. 37. & conf. 746. num. 1. Roland. confil. 86. num. 15. lib. 4. Honded. conf. 41. num. 27. lib. 1. vbi dicit quod copulatiue requiritur consensus vxoris, & vtilitas. Matienf. l. 2. gloss. 2. n. 4. tit. 9. lib. 5. noua Recopilar. vbi idem esse ait si fundus dotalis cum alio permutetur, vel si ex pretio fundi alterius ex coniugibus venditi alius ematur, nam tunc in eius locum subrogatur, & commutatus cum primo esse censetur, Gutier. practice. lib. 2. quest. 97. num. 3. & lib. 3. quest. 87. num. 4. & 18. & de tutel. & curat. par. 1. cap. 1. n. 87. & 88. lae D. Barbof. in rebr. ff. soluto matrim. par. 1. num. 78. & 79. vbi resoluit consensum vxoris & eius vtilitatem requiri, alias consensum de per se non sufficere ad liberationem ma-

riti, si ei vtilis non sit, vbi num. 84. ampliat etiam vxor si minor 25. annorum, & num. 85. & 86. Giurib. decis. 111. num. 16. Emptum vero ex pecunia dotata, si sine vxoris consensu, vel ex pecunia non dotata, quae marito ab vxore fuit donata, vel alias erat vxoris propria, in subsidium quando vir non est solutendo efficitur dotale, & vxori datur rei vendicatio, l. res qua 55. ff. de iure dotium. l. vxor marito 56. ff. de donat. inter. l. si mulier, ff. de pactis dot. Bald. Nouell. de desu. par. 7. priuileg. 15. Campeg. eodem tractat. par. 4. quest. 8. Roland. confil. 86. num. 2. & 15. lib. 4. Monach. Lucens. decis. 42. n. 5. & 6. Ioan. Bapt. Costa de remed. subseq. remed. 61. num. 3. Mart. in votis nouiss. finis decis. voto 127. num. 5. Gutier. dicit lib. 3. quest. 87. num. 4. & 18. & de tutel. par. 3. cap. 1. num. 88. versio. non obstat secundo, Giurib. dicit. decis. 111. num. 15. D. Barbof. in dicta rubric. par. 3. num. 76. vbi num. 83. col. 2. versio. simuliter, resoluit dictam legem vxor marito, procedere in re empta ex pecunia vxoris, etiam non sit dotalis, nec viro ab vxore donata, quia in vtroque casu militat eadem ratio, scilicet quod maritus non fuit effectus dominus pecuniae.

Si maritus & vxor simul emunt praedium, vel domum, cui dominium acquiritur, & ex cuius pecuniis emptio facta videatur? vide Cachetan. decis. 140. per tot. Cardin. Mantici de tacitis & ambiguis conuent. lib. 4. tit. 22. a num. 4. vsque ad num. 8. Mari. Antonin. variarum resolut. lib. 2. resolut. fin. ca. fu. 47.

Vtrum autem quando vxor nomine suo emit aliquid quam rem, sibi acquirat, an alij, & ex quibus bonis emisse praesumatur? vide Ioseph. Ludou. Persu. decis. 28. Menoch. de praesumpt. lib. 1. praesumpt. 51. Anton. Monach. Lucens. decis. 25. a num. 24. Hieron. Leo Valent. decis. 45. tom. 1. Fontanel. de pactis nuptial. lib. 2. class. 7. gloss. 3. part. 15. num. 32.

SYMMARIUM.

- 1 Donatio facta filio in potestate, confirmatur per subsequenter emancipationem, re filio tradita.
- 2 Donandi animus non praesumitur, nisi simul interueniat traditio, si pater emat quid, & tradat nomine filij in potestate, non censetur ei donare, sed potius concedere in peculium, num. 3. & 4. nihil refert, traditio fiat tempore donationis, vel postea vno donante, num. 5.

L. Emancipatis. II.

Imp. ALEXANDER A. Septima et alij.

Donatio facta filio in potestate, confirmatur per subsequenter emancipationem, si res fuit filio tradita. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

Vide Hieron. Magon. Florent. decis. 76. num. 7. & D. Barbof. in l. qua deus 34. num. 19. & 40. ff. soluto matrim. vbi per hunc textum tenet quod ex solo contractu facto per patrem nomine filij, non praesumitur donandi animus, nisi simul interueniat traditio, subditque id non procedere si contractus, vel quid aliud fiat in fauorem filij, & consuetur post mortem patris, quia tunc ex solo contractu praesumitur donatum, & per text. in l. fin. ff. de peculio leg. notat quod si pater emat quid, & tradat nomine filij in potestate, non censetur ei donare, sed potius in peculium concedere, quod num. seq. optime declarat, & intelligit.

Idem

SVM MARIVM.

- 1 *Simulatione probata instrumentum nihil probat.*
- 2 *Simulatio non presumitur in dubio, & non.*

L. Quamvis. IV.

Jmpp. VALERIAN. & GALLIEN.
AA. & VALER. C. Cyrillo.

Simulatione probata instrumentum nihil probat. In dubio simulatio non presumitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Ad vulgarem huius text. allegationem, quod simulatio in dubio non presumitur, & eam alleganti incumbit onus probandi, vide Tiraquell. de *retratu* comment. ad finem. num. 12. Caputaq. decif. 421. num. 5. part. 2. Ioseph. Ludou. concl. 51. in princip. Menoch. de *presumpt.* lib. 3. *presumpt.* 122. num. 2. Mascard. de *prob.* conclus. 448. num. 1. & conclus. 814. num. 1. & seq. Cardin. Mantic. de *tacitis & ambiguis* comment. lib. 8. tit. 17. num. 1. & lib. 13. tit. 35. num. 8. latè Farnac. tit. de *falsitate & simulati.* quest. 162. num. 94. cum seq.

SVM MARIVM.

- 1 *Maritus si de vxore confusus instrumentum emptio- nis scribi fecit in persona vxoris, & vxor contra fidem rem emptam contulit in filiam, non praudi- catur marito petenti rem cum fructibus restitui, probata instrumenti simulatione.*
- 2 *Vxor si constante matrimonio emat aliquam rem suo nomine, & dicatur in instrumento emptio- nis quod de sua pecunia propria emit viro presente & assente, ista tacita confessio viro praudi- cat.*
- 3 *Tradens possessionem ex contractu simulato, veramque & civilem, & naturalem retinet.*
- 4 *Instrumentum verum presumitur donec probetur contrarium.*
- 5 *Dammorum & interesse quantitas ad indicè taxanda, antequam iuramentum deponenti deferatur.*

L. Cum propria. V.

Jmpp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.
Vero.

Si maritus de vxore confusus instrumentum emptio- nis scribi fecit in persona vxoris, & vxor contra fidem rem emptam contulit in filiam, non praudi- catur marito petenti rem cum fructibus restitui, probata simulatione instrumenti. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Salicet. in *presenti*, per hunc text. tenet quod si vxor constante matrimonio emat aliquam rem suo nomine, & dicatur in instrumento emptio- nis quod de sua pecunia propria emit, viro presente & assente, ista tacita confessio praudi- cat viro vt pecunia non presumatur de bonis viri, nisi probetur: quia confessio tacita facit cessare presumptionem quod pecunia fuerit de bonis viri, refert & sequitur Palat. in *repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 60. num. 201.

Y 2 Enghd

Idem D. Bartholin. d. l. *qua dotis*, num. 35. magis accedendo dispositioni huius text. per illum resolut quod quando pater contrahit nomine descendens super re aliena, & ei tradit, vel passus est per alium tradi, tunc presumitur donandi animus, idque procedere per hunc text. subdit, etiamsi res empti nomine filij immediate non tradatur, sed patri, nam si postea eandem rem pater tradat filio, vel patriatur cum esse in possessione prædictæ rei, videtur habere donandi animus: & circa hunc casum aduertit quod in eo donatio non consistit in rebus emptis nomine filij, & ei traditis; nam hæ res cum sint alienæ, & nunquam fuerint effectæ patris, non potest in illis donatio considerari, sed consistit in pretio, quod pater soluit pro filio. nam emendo pro filio, & patiendo ei tradi, videtur illi pretium donasse.

Tradidi. Quid per constitutum, vide Tiraquell. de *iure constituti*, part. 1. cap. 49. vbi resolut satis esse hoc casu, si donans se constituit possidere pro donatario. Et notat Palat. in *repet. rubr. de donat. inter virum & vxorem*, §. 76. num. 1. nihil referte vtrum ista traditio fiat tempore donationis, vel postea viuo donante.

SVM MARIVM.

- 1 *Ministro non queritur dominium, licet numerauerit pretium.*
- 2 *Ementi nomine alterius, vel recipienti, non acquirit dominium, & n. 3.*
- 4 *Emptio si facta sit nomine alterius, & emens pretium soluerit, & ei tradita sit possessio, dominium illi queritur.*

L. Mancipia. III.

Idem A. Patrimo.

- 1 **M**inistro non queritur dominium, licet numerauerit pretium. Numerans pretium pro alio emente, sibi non acquirit dominium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 3. *supra hoc tit.*
- 3 **V**ide Castrenf. in *Lquis hominem, §. si debitorum ff. de solut.* vbi dicit non acquirit dominium ementi nomine alterius, vel recipienti, Fachine. *conf.* 9. n. 7. lib. 2. Vnde talis emens nomine mandantis, tenetur illam cum fructibus restituere sibi oblato pretio, quia statim in eam fuit dominium & possessio translata. Brunor. ad Sole in *locis communib. verbo emptio* 4. Cardin. Mantic. de *tacitis & ambiguis* comment. lib. 7. tit. 18. Cald. Pereira de *empt. & vendit.* cap. 7. num. 27. Stephan. Gratian. *discept. forens.* tom. 3. cap. 500. num. 23; & 24.
- 4 **V**erum si emptio facta sit nomine alterius, & emens pretium soluerit, & ei tradita sit possessio, dominium illi queritur, quia nomine illius, pro quo fuit res empti, debet presumi simulatè scriptum, Franc. Marc. decif. 506. part. 2. Decif. *conf.* 45 n. 16. cum seqq. Menoch. de *arbitr. casu* 470. num. 19. & 20. Cardin. Tufch. *prædict.* conclus. litt. E. conclus. 332. num. 15. & 16. Stephan. Gratian. *discept. forens.* cap. 207. n. 91. simulatio enim probatur à priori, quia emptor numeravit pretium, & à posteriori, nam ei fuit tradita possessio, maxime si emptor percepit fructus: aliud verò esset si possessio, pro qua facta fuit emptio, tradita esset, Socin. iun. *conf.* 129. num. 12. lib. 4. Card. Mantic. de *tacitis & ambiguis* comment. lib. 4. tit. 22. n. 12. Stephan. Gratian. *discept. forens.* tom. 3. cap. 207. num. 11 & 12.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. II.

Custodia sua, &c.] Notatur ad hoc quod tradens possessionem ex contractu simulato, vtramque retinet, civilem scilicet animo suo, naturalem corpore, & custodia eius, cui fuit tradita, vt per Anton. Gom. l. 45. *Tauri* num. 28. in fine.

4. *Commisforum instrumentorum contra bonam fidem*, &c.] Notatur ad hoc quod instrumentum presumitur verum, & solemne, ac proinde si fides adhibenda donec contrarium probetur, vt per Menoch. de presumpt. lib. 2. pref. 44. num. 3.

5. *Etiā fructuum taxatione*, &c.] Nota quod iudex quantitatem damnorum & interesse debet taxare antequam iuramentum deponenti deferatur, ob eam scilicet rationem, quia nisi iudicis taxatio, & moderatio præcederet, facile quis posset de petitorio notari. vide Strach. de mercat. tit. de contract. mercat. n. 6. Boët. decif. 55. num. 3. Rebuff. in repet. l. vnic. C. de sentent. que pro eo. super gloss. subtilitatem num. 491. Mascard. de probat. concl. 172. num. 19. & 25. Menoch. de arbit. casu 208. num. 4. Azucod. l. 1. num. 49. tit. 13. lib. 4. noua Recopil. Mancin. in tract. de iuram. part. 2. art. 7. num. 19. Setlet eod. tract. lib. 3. cap. 7. num. 9. Camill. Bottrell. in summ. decif. tom. 1. tit. 52. de iur. in lucem. num. 69. & 71. Farin. fragm. crim. part. 2. lit. I. num. 1123.

SVM MARIVM.

1. *Res empta de pecunia viri ab vxore, inserto emptio- nis instrumento nomine vxoris*, efficitur vxoris, tenetur tamen vxor marito de pretio si facta est locupletior, & num. 2.

3. *Maritus si nomine vxoris rem emerit*, marito tamen possessio rei empta est tradita, & non vxori, ipse maritus dicitur verus dominus, & nomen vxoris censetur ibi appositum simulatè.

4. *Contractus simulatus dicitur quando instrumen- tum cantat in persona vxoris*, & reuera emit ma- ritus.

5. *omnis Nuncius est procurator largè, sed non con- uentur.*

L. Multum interest. VI.

Iidem AA. Dionysio.

1. *Res empta de pecunia viri ab vxore, inserto emptionis instrumento nomine vxoris*, efficitur vxoris, tenetur tamen vxor marito de pretio si facta est locupletior. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit. & post omnes Giphani. tom. 1. pag. 327.

2. *Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Greg. Lop. in l. 2. gloss. 1. col. 2. in fine tit. 1. part. 6. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 62. mon. 1. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 4. n. 3. ad med. Marien. l. 2. gloss. 2. num. 3. tit. 9. lib. 5. noua Recop. Gutier. practic. lib. 2. quæst. 117. num. 3. Alexand. Rauden. decif. 1. num. 24. vol. 1. Hieron. Magon. Lucen. decif. 60. num. 3. Alexand. Trentacinq. variorum. resolut. lib. 3. tit. de empt. resolut. 1. num. 8. & citati ad l. 1. supra hoc eod. tit.*

3. *Notatur ad hoc quod maritus si nomine vxoris rem emerit*, marito tamen est tradita possessio rei emptæ, & non vxori, ipse maritus dicitur verus dominus, & emptor, & nomen vxoris censetur ibi appositum simulatè, vt per Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 3. §. 4. pag. 644.

4. *Notatur etiam ad hoc quod dicitur contractus*

simulatus quando instrumentum cantat in persona vxoris, & te vera emit maritus, vt per Aluar. Valasc. consult. 154. num. 8. An ex contractu simulato, vel inutili transferatur dominium & possessio? vide Tirac. de iure constituti. part. 3. limit. 7. in fine, & limit. 8. Anton. Gom. l. 45. *Tauri* num. 27. & 29. remissive Valasc. d. consult. 154. num. 59.

In gloss. Potest ibi, item nota quod omnis nuncius est procurator largè, sed non conuentur, &c. De hoc vide Rebuff. in tractat. nominat. quæst. 14. a. num. 102. Flamin. Paris. de resignat. benefic. tom. 2. lib. 9. quæst. 16. n. 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 63. num. 44. & 47.

L. Cum per eos. VII.

Iidem AA. Gerontio.

*M*andatarius subiectus potestati mandantis, illi quaerit actionem, non subiectus sibi quaerit, experitur autem ad petitionem domini, vel procuratorem constituit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 3. sup. hoc tit.

SVM MARIVM.

1. *Vnus ex fratribus suo nomine emens ex communi pecunia*, sibi, non alteri fratri acquirit dominium, num. 2. etiam si vnus habitent, & stent, num. 3.

4. *Vfurarius ementes aliquid ex pecunia vfuraria*, vt verè domini fiant.

L. Quia aliena. VIII.

Iidem AA. Valentina.

*V*nus ex fratribus ex communi pecunia suo nomine emens, sibi, non alteri fratri acquirit dominium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Marien. l. 8. gloss. 4. num. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat. Menoch. conf. 12. mon. 10. optime Alexand. Trentacinq. variorum. resolut. lib. 3. tit. de empt. resolut. 1. num. 3. vbi addit procedere, etiam si simul habitent, & stent, vbi num. 4. post Menoch. conf. 122. n. 19. prope fin. & 20. Bertrand. conf. 39. n. 13. & 14. vol. 2. ac alios resoluit quod quando adest contracta societas omnium bonorum tacite, vel expresse, datur fratri actio contra alterum fratrem confocium ad communicationem rem emptam, vel illius partem, nisi vnus ex sociis omnium bonorum emerit aliquid nomine proprio, sciente, & non contradicente alio socio, quia tunc alter socius sciens, & contradicens sibi præiudicaret. & addit deinde quod quando adest contracta societas particularis, seu generalis, sed non omnium bonorum, tunc si vnus ex sociis emerit aliquam rem nomine proprio de communibus pecuniis, non potest cogi ad communicandum rem emptam aliis confociis, sed tantummodo ad exbursumdum aliis sociis ratam pecuniarum ipsos tangentem, nisi inter socios fuisset conuentum expresse de re emenda communi nomine, nam etsi ematur à socio nomine proprio, debet res illa communicari etiam inter socios particulares ratione dictæ primæ conuentionis inter eos inite.

Si ei fuerit tradita possessio, quaerit,] Facit pro vfurariis ementibus aliquid ex pecunia vfuraria, vt verè domini fiant, de quo vide Couart. lib. 3. variorum. cap. 3. num. 6. Sor. de Iustis. lib. 6. quæst. 1. art. 4. col. 4. loan.

Joan. Baptist. Lup. in repet. cap. quamquam, de usufr. in 6. comment. 4. §. 4. sub num. 55. in fine, Alex. Trentacinq. d. lib. 3. tit. de empt. resol. l. m. 9. Rebell. de obligat. in fin. p. 2. lib. 8. §. 15.

SVM MARIVM.

- 1 Absentes possunt contrahere per nuntium & epistolam, & num. 2.
- 2 Procurator ut emptorem, & venditionem possit celebrare pro domino, mandatum requiritur. & procurator sic constitutus ad contrahendum nunquam censetur constitutus ad faciendum actum, per quem principalis in aliquam poenam incidat, etiam quod mandatum sit factum cum clausula generali, n. 4. intellige ut num. 5.

L. Nihil prohibet. IX. & ult.

Idem AA. Rufina.

- 1 Absentes per nuntium & epistolam contrahere possunt. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. mon. 1. supra hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Gregor. Lopez l. 8. per text. ibi gloss. l. tit. 5. part. 5. Et quod speciale mandatum requiritur, ut procurator emptorem, & venditionem pro domino celebrare possit, dixi in collectan. ad l. procuratorem l. 6. C. de procurat. Et procurator sic constitutus ad contrahendum, nunquam censetur constitutus ad faciendum actum per quem principalis in aliquam poenam incidat, etiam quod mandatum sit factum cum clausula generali, & cum libera administratione, & quod possit procurator omnia, que dominus si presens fuisset, facere possit. Menchaq. controuer. usufr. frequent. lib. 2. cap. 18. num. 2. & 4. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 51. num. 4. Cancr. variarum resol. part. 2. cap. 14. de procurat. num. 5. Fontanel. de pactis nuptialib. tom. 1. clausul. 4. gloss. 15. num. 31. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 15. num. 13. quod intelligitur quando non constat dominum expressè mandasse procuratori, vel post factum rem illicitam eam ratam habuisse, ex Capyc. decis. 67. num. 1. Menoch. de arbit. casu 315. n. 23. cum seqq. Cancr. d. cap. 14. n. 7. & 8. Fontanel. d. gloss. 13. num. 32. & 33.

De rebus alienis non alienandis,
& de prohibita rerum alienatione, vel hypotheca.

TIT. LI.

NE res alienas possumus alienare, nec eas, quarum alienationem lex, vel testator, vel pactum nobis ademit. Alienatio prohibita si fuerit, intelliguntur hæc omnia prohibita, dominij translatio, manumissio, ususfructus datio, pignoratitio, seruitutum impositio, datio in emphyteusim. l. de locat. Scripturæ in ipsius rubric. Cuius. Pac. & Vvefembec. De materia tituli vide Vezin. & Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 36. pag. 644. l. filij. §. 3. tit. 5. part. 5. vbi Gregor. Lopez.

Barbo Collect in Cod. Tom. II.

SVM MARIVM.

- 1 Emptor rei aliena tenetur eam restituere domino, nisi probet quo iure emerit, aut prescriptione se teneatur: emptor nihilominus pretium à venditore repetit.
- 2 scienter Emens rem alienam non suscipit, eamque rem domino restituere tenetur.
- 3 Emens rem alienam scienter perdit rem & pretium, & num. 4. 5. Amplia.
 1. etiam in emptione rei prohibita alienari, num. 6.
 1. si emptor solus in genere scires rem non pertinere ad venditorem, num. 7. Limita.
 1. nisi pretium esset versum in utilitatem rei domini, num. 8. quemvis rei esset Ecclesia, que restituere pretium in eius utilitatem versum tenetur, etsi emptor bone, vel male fidei fuerit, num. 9.
 1. quando emptor emisit rem ad hostium, seu lazariorum cultu extera gentis, num. 10.
 1. quando emptor non emit rem penitus alienam, sed subiectam restitutioni, num. 11.
 1. emptorem rei aliena pretium repetere posse à venditore, si de emptione stipulatus fuit, quamvis haberet scientiam rei aliena, num. 12. intellige ut num. 13.
- 14 Prescripta, siue precepta re à non domino, conditionem dari vero domino aduersus venditorem ad pretij restitutionem, etiam in venditionem rei mobilis, num. 15. obinet licet res non sit precepta, si eius prosecutio est difficilis, num. 16. & licet res exeat, si è difficulter vendicari possit à possessore, num. 17.

L. Si prædidi. I.

Jmp. ALEXANDER A. Secundino.

EMPTOR rei aliena tenetur eam restituere domino, nisi probet quo iure emit, aut prescriptione se teneatur: nihilominus emptor repetit pretium à venditore. Scienter rem alienam emens non vluca-pit, eamque rem domino restituere tenetur. Colligitur ex Ordin. Cyn. Bart. Butrig. Salicet. Angel. Fulgof. Caltrenf. Bald. Cuiac. Donell. Richard. Alfog. Leo in 4. fol. 38. vers. Sebast. Nzuri. emissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant.

Probat hic text. quod emens rem alienam scienter, perdit rem & pretium, ut per Cardof. in praxi iudicam, verbo emptio, num. 6. Et quod emptori rei aliena scienter non sit restituendum pretium si res ab eo euincatur, probat l. si fundum sciens, C. de emtionib. l. si à matre, C. de iure dot. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & uxorem, §. 64. num. 63. Tiraquell. de re tractu lign. §. 12. gloss. 1. num. 78. & 11. Fabian. de Monte in tractat. de empt. quest. 4. princip. num. 8. & 9. Anton. Gom. variarum tom. 2. cap. 2. num. 42. & l. 53. Tauri num. 61. circa fin. vbi communem dicit, licet ipse contrarium teneat, Natt. conf. 181. post num. 7. lib. 1. Cou. lib. 3. var. cap. 17. n. 2. vers. ad eam quest. Menchaq. controuer. allus. cap. 1. n. 16. Franc. Bec. conf. 24. n. 59. Federic. Scot. conf. 41. n. 25. tom. 2. lib. 3. Caballin. de emt. §. 5. n. 1. Azcued. l. 6. n. 17. tit. 2. lib. 1. noua Recopilat. Sord. conf. 19. num. 37. cum seqq. tom. 1. Menoch. conf. 418. per tot. vol. 5. vbi quod nec etiam pretium recuperare potest, Gutier. pract. lib. 3. quest. 8. num. 17. Martecot. var. lib. 2. cap. 19. num. 13. Ceual. commun. contra commun. tom. 3. q. 798. per tot. Flores de Mena in addit. ad Gam. Lusit. decis. 20. Magon. Florent. decis. 48. n. 11. Caroc. decis. 10. n. 11. Cal. Batz. Decan. decis. 3. n. 46.

Y 3 Mari

Mari. Muta. *decif.* 33. num. 10. Flamin. *Cattar. decif.* 70. num. 4. Faching. *controuers.* lib. 2. cap. 40. D. Barbof. in l. 1. ff. *folutio matr.* part. 5. num. 36. Cald. Pereira de *empt.* cap. 31. num. 105. & cap. 11. num. 3. & 6.

6 Amplia primò procedere etiam in emptore rei prohibita alienari, quia tunc emptor, qui scienter emit, pretium repetere non potest, vt per Afflict. *decif.* 278. Mendez de Castro de *annonis notab.* 11. n. 16. Flores de Mena ad *decif.* 20. col. 3.

7 Amplia secundò etiam emptor solum in genere scienter rem ad venditorem non pertinere, licet ignoret ad quem in particulari pertineat, vt per Tiraq. de *retractu* lig. 5. l. 2. gloss. 2. num. 9. Marefcot. d. lib. 2. cap. 19. num. 25. Guzman de *euiction. quest.* 46. num. 2.

8 Limita primò, nisi pretium esset verum in utilitate veri domini, nam tunc pretium à domino restituendum est cum vltis compenfat cum fructibus. l. emptor 65. ff. de *rei vendic.* Gutier. *pract.* lib. 1. q. 8. num. 20. vbi ampliat procedere quamuis res esset Ecclesie, quæ restituere pretium in eius utilitatem verum teneatur, etsi emptor bonæ, vel malæ fidei fuerit. Cald. Pereira d. cap. 31. num. 110.

9 Limita secundò quando emptor emisset rem ab hostibus, seu latrunculis extera gentis. l. mulier inops, ff. de *captiua.* & postum. *reuerf.* Benitend. *Bonon. decif.* 34. num. 2. Menoch. de *presumpt.* lib. 5. *presumpt.* 29. num. 26. Alexand. Trentacinq. *var. resolut.* lib. 3. tit. de *empt. resolut.* 12. num. 10. Caroc. in *tratt.* de *re furtiua* penes tertium reperta, *quest.* 24. Farinac. de *furtis quest.* 177. num. 41. Cabal. *resolut. crimin.* casu 291. num. 12. vbi loquitur quando cum difficultate recuperare posset, & num. 22. tenet licet possit emi res à piratis, seu hostibus Turcis, & talem rem posse vscupari per triennium, quamuis scientiam rei alienæ habuerit.

10 Limita tertio quando emptor non emit rem penitus alienam, sed subiectam restitutioni, nam tunc venditor tenetur ad pretij restitutionem etsi nulla interuenerit stipulatio. l. fin. §. fin. C. *commun. de legat.* Tiraq. de *retractu* lig. 5. l. 2. gloss. 1. n. 13. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 2. n. 42. *vers. quod tamen singulariter*, Cou. d. lib. 3. var. cap. 17. n. 2. *vers. ad eam quest.* Caballin. de *euiction.* §. 5. num. 32. Surd. *decif.* 108. num. 1. & seq. & *decif.* 173. num. 2. Charrat. *genus decif.* 70. n. 16. & 17. Gutier. d. lib. 1. *quest.* 8. num. 18. Marefcot. d. lib. 2. var. cap. 19. n. 13. & 46. Molin. de *iustit. pract.* 2. disp. 380. *vers. sextus*, D. Barbof. in l. 1. ff. *folutio matr.* p. 6. num. 27. *vers. & confirmatur*, Ceual. *commun.* q. 798. num. fin. Alex. Trentacinq. d. tit. de *empt. resolut.* 13. num. 1. vbi ait quod recuperat pretium, non verò interesse & meliorationes, Caroc. *decif.* 10. n. 14. Guzman de *euict.* q. 46. num. 4. Quamuis contrarium, immò quod abque stipulatione pretium non debeatur, teneant Flores de Mena ad d. *decif.* 20. col. 1. Faching. *contron. lib.* 2. c. 40. in *prin.* & lib. 7. cap. 4. col. 1. *vers. ex his*, Cald. Pereira d. cap. 11. n. 5. & d. cap. 11. n. 107.

11 Limita quarto emptorem rei alienæ pretium repetere posse à venditore, si de euictione stipulatus fuit, quamuis scientiam rei alienæ habuerit. Crauet. *conf.* 64. num. 4. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 2. num. 42. Roland. *conf.* 67. n. 1. lib. 4. Tiraq. de *retractu* lig. 5. l. 2. gloss. 1. num. 7. & 11. Caroc. d. *decif.* 10. num. 11. Marefcot. d. lib. 2. cap. 19. num. 28. Flores de Mena ad d. *decif.* 20. *vers. si verò premitur*, Magon. *Florentina decif.* 49. n. 13. Surd. *decif.* 108. n. 13. & *conf.* 15. n. 19. D. Barbof. in l. 1. ff. *folutio matr.* p. 5. num. 20. & n. 37. *vers. non obligat*, Valasc. *conf.* 83. num. 5. & 10. Giurb. *decif.* 111. num. 16. Fontanell. de *pactis nuptial.* tom. 2. *class.* 5. gloss. 8. part. 14. num. 7. Intellige si stipulatio fuerit specialis & specifica, non verò simplex & ge-

neralis, Cou. d. cap. 17. num. 7. Surd. *decif.* 143. n. 3. & 4. Marefcot. d. cap. 19. num. 29. & 30. Guzman d. *tratt.* de *euict.* *quest.* 46. num. 5.

Nullo iure munimur, &c.] Notatur quod perempta, siue præscripta re à non domino, ita quod vendicari non possit, ex æquitate vero domino aduersus venditorem ad pretij restitutionem conditio datur, Greg. Lop. l. 34. gloss. 4. tit. 5. part. 5. Xuar. *alleg.* 28. num. 11. Afflict. *decif.* 369. num. 4. D. Barbof. in l. que *dotis* 33. num. 142. ff. *solutio maritum*. Caroc. de *deposito* part. 1. tit. de *excusat. depositi* num. 5. Surd. *decif.* 306. num. 14. Cald. Pereira de *empt.* cap. 10. num. 1. & 5. vbi procedere inquit etiam in venditione rei mobilis. Stephan. Gratian. *discept. forens.* tom. 2. cap. 304. num. 6. Benedic. *Agid. in reperi.* l. ex hoc *iure*, ff. de *iust. & iure*, part. 1. cap. 8. num. 75. Quod etiam obtinet, licet res non sit perempta, si ex difficultate eius prosequuto, quia ad partes remotas fuit portata, Caroc. vbi *sup.* num. 6. Cald. Pereira d. cap. 10. num. 2. & licet res extet si difficultate vendicari possit à possessore, Grammat. *decif.* 21. num. 2. D. Barbof. in d. *qua dotis* num. 141.

SVM MARIVM.

- 1 Venditio mariti signantis sigillo vxoris, non præiudicat vxori ignorantis, & num. 5.
- 2 Sigillum ignoranter appositum rei alienæ non obligat eum ad quem sigillum pertinet.
- 4 Venditio facta a marito de re vxoris immobili, non valet, hinc maritus non potest vendere, donare, seu alienare bona aliqua immobili, neque ad longum tempus locare, sine expresso consensu vxoris, num. 5.
- 6 Sigillum suum ponens videtur actum approbare, & in eo consentire.

L. Distrahent. II.

Imp. GORDIAN. A. GRACIE.

Venditio mariti signantis sigillo vxoris, si ignorantis non præiudicat. Sigillum ignoranter appositum rei alienæ non obligat eum ad quem sigillum pertinet. Colligunt ex Ordine Doctores citari ad l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. desumit Cald. Pereira de *empt. & vendit.* cap. 6. num. 20. *vers. ac proinde*.

Notatur hic text. ad hoc quod venditio facta a marito de re vxoris immobili non valet, vt per Cardos. in *praxi iudic.* & *Adusc. verbo emptio*, n. 64. Hinc etiam maritus non posse vendere, donare, seu alienare bona aliqua immobili, neque ad longum tempus locare sine expresso consensu vxoris, resoluunt Gam. *Lusit. decif.* 37. & 126. num. 4. Valasc. *conf.* 83. n. 1. Cardos. in d. *praxi verbo maritus* num. 2. Cald. Pereira in l. si *curatore*, verbo *cum non absint* n. 33. C. de in *integ. restit. maior.* & de *empt. & vendit.* cap. 8. num. 6. cum *seqq.* D. Barbof. in l. 1. ff. *folutio maritum* p. 3. Reb. de *oblig. iustit.* p. 1. lib. 1. q. 8. n. num. 39. cum *seqq.* Ordin. Reg. *Lusit. lib.* 4. tit. 48. vbi *parens meus*.

Licet sigillo tuo, &c.] Notatur ad hoc quod sigillum suum ponens videtur actum approbare, & in eo consentire, vt per Greg. Lop. l. 1. gloss. 3. & l. 114. gloss. 8. tit. 18. p. 5. Aym. de *antiq. temp.* p. 1. cap. *queritur*, n. 44. fol. 58. Tiraq. de *retractu* lig. 5. l. 2. gloss. 9. n. 19. Malcard. de *probat. concl.* 1302. & *concl.* 1341. n. 18. Guid. Pancirol. in *thesauro var. lect.* lib. 1. cap. 26. *post. prior.* D. Barbof.

boſ in l. qua dotu. n. 172. ſſ. folu. matrim. Viui. decif. 54.
p. 1. Hippol. ad rubr. de probat. n. 320. cum ſeqq.

L. Sifundum. V.

Idem AA. *Ægro.*

SVMMARIVM.

- 1 Heres iure hereditario non poteſt venire contra factum defuncti, & ſi euincit, tenetur ad intereſſe, & num. 2. caſu in quibus heres poteſt venire contra factum defuncti, remiſſiue, num. 3.
- 4 Conceſſio facta ab eo, qui non erat dominus, conualeſcit ſi contingat eum ex poſt facto fieri dominum.
- 5 Venditor & eius heres, licet oppoſita exceptione per emptorem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, poterit agere de euictione.

L. Venditrici. III.

Jmp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.
Valeriano.

- 1 Heres iure hereditario non poteſt venire contra factum defuncti, & ſi euincit, tenetur ad intereſſe. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.
- 2 Hanc eandem conſeſionem ex hoc text. deſumunt l. Hipp. 24. tit. 13. part. 5. vbi Greg. Lop. gloſſ. 4. Roder. Xuar. in l. quoniam in prioribus, ampl. 7. num. 6. col. 2. Tiraq. de retract. lig. 5. l. gloſſ. 9. num. 48. Boër. decif. 13. num. 17. Pinel. in l. 1. part. 3. n. 81. cum ſeqq. C. de bovis matern. latè Menoch. conf. 89. num. 6. cum ſeqq. vbi plures caſus reſeruit, in quibus poteſt heres venire contra factum defuncti, Cachetan. decif. 51.
- 4 Notatur ad hoc quòd conceſſio ab eo facta, qui dominus non erat, conualeſcit ſi contingat eum ex poſt facto dominum fieri, vt per Cald. Pereira de poteſt. eligendi cap. 10. num. 23. vbi numeris ſeqq. declarat.
- 5 Notatur etiam ad hoc quòd licet venditor & eius heres oppoſita exceptione per emptorem non poſſit rem euincere ab emptore, tamen ſi emptor non excipiat, ſed patiat rem à ſe euinci, poterit agere de euictione, vt per D. Barboſ. in l. Lucius Titius 39. num. 26. ſſ. ſoluto matrim. vbi ad hoc hunc text. elegantem dicit, & in verſ. unde receptum, reſoluit quòd quando quis non alienauit, ſed ſimpliciter conſenſit alienationi per alium factæ, heres admittitur ad reuocandum ex proprio iure, quia conſenſus conſentientis ad hunc caſum ſe non extendit, & citat Pinel. d. l. 1. p. 3. num. 83. verſ. ſimitur ſexto.

L. Mancipia. IV.

Idem AA. *Affabili.*

Mater res filij ſine filij conſenſu pro debitis propriis in ſolutum dare nequit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. ſuprà hoc tit.

Vide poſita in collect. ad l. 1. & 3. ſup. C. ne filius pro pare.

SVMMARIVM.

- 1 Filius venit contra factum patris iure proprio.
- 2 Pater vendens rem filij, illi non praiudicat.

Filius venit contra factum patris iure proprio. 1
Pater vendens rem filij illi non praiudicat. Col- 2
ligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. ſup. hoc tit.

Vide poſita in collect. ad l. 1. C. ne filius pro pare.

SVMMARIVM.

- 1 Vendens rem alienam non praiudicat vero domino.
- 2 Venditio rei aliena valida etiam inter ſcientes n. 3. Limita
I. in venditione rei mobilis, num. 4.
II. reſpectu veri domini rei vendite nullam eſſe venditionem, num. 5.
- 6 Venditionem rei aliena valere de facto, ſed non de iure.
- 7 Venditio an valeat, ſi domino preſente, & non contradicente, vendam rem alienam, & ei praiudicet.
- 8 Emens rem furtiuum, an, & quando teneatur illam reſtituere domino, etiam ſibi non reſtituere pretio.

L. Nemo res. VI.

Idem AA. *Ruſo.*

Vendens rem alienam non praiudicat veto domino. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. ſuprà hoc tit.

Probat hic text. valere venditionem rei alienæ, 2
vt per Tiraq. de retract. lig. 5. l. gloſſ. 2. num. 19. Fabian. de Monte de empt. & vendit. quaſt. 4. princ. num. 17. Anton. Gom. rom. 2. var. cap. 2. num. 8. Afflic. de eiſ. 40. num. 1. Roland. conf. 57. num. 10. vol. 3. Decian. clauſ. 30. num. 18. vol. 1. Bertazol. de clauſ. instrument. clauſ. 19. gloſſ. 2. num. 3. Pinel. in rub. de reſcindenda vendit. part. 2. cap. 3. num. 17. Valaſc. de iure empti. quaſt. 19. num. 2. Menoch. conf. 1. num. 137. Surd. decif. 253. num. 4. Auendan. de cenſib. cap. 6. l. num. 2. Mozz. de contractib. tract. de empt. & vendit. tit. de rebus, que vendi, & emi poſſunt, num. 10. Cardin. Tuſch. præſtic. concluf. lit. V. concl. 53. Motl. in emporio iuris ciuilitie. 9 in præmiſſ. mun. 11. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. rem. 4. cap. 730. num. 26. Sigifin. Scacc. de commerce & camb. 5. l. quaſt. 1. num. 556. verſ. primus caſus, Azori. inſtit. moral. part. 3. lib. 8. de empt. cap. 5. verſ. bi præmiſſi, Cenci. de cenſibus part. 2. cap. 2. quaſt. 1. art. 1. num. 11. Bened. Agid. in repet. l. ex hoc iure, ſſ. de iuſt. & iure, part. 1. cap. 8. num. 74. cum ſeq.

Amplia valere venditionem rei alienæ etiam inter ſcientes, vt per Afflic. decif. 369. num. 2. Steph. Gratian. d. cap. 730. num. 27. Surd. conf. 19. num. 39. quicquid dicat Cald. Pereira de empt. c. 11. num. 4.

Limita primò in venditione rei mobilis, quia illius traditione furum committitur, & de re furtiua non tenet emptio, nec venditio, iuxta diſtinctionem l. ſi in emptione, & iure ſi emptor, ſſ. de contrab. empt. Caroc. decif. 10. a. n. 1. vbi tradit in re mobili furum committi ſi de loco ad locum fiat motus, & venditione rerum mobilium domino non praiudicare, & in tract. de re furtiua perſeſſum reſerta quaſt. 32. vbi ſublimitat quando ſolus venditor ſcit rem eſſe furtiuam.

furtivam, nam tunc obligatio contrahitur.

- 5 Limita secundò respectu veri domini rei venditæ nullam esse venditionem, iuxta l. *rem alienam*, & l. *qui officij*, §. *qui nesciens*, ff. de *rem. empt.* nam venditio rei alienæ in effectu & substantia est nulla, & solum valet in præiudicium venditoris quoad effectum vt teneatur ultra restitutionem pretij ad damnum, & interesse ementium, Fabian. de Monte d. *quest. 4. princip. num. 8.* Rebuff. in *repet. l. vnic. C. de sentent. qua pro eo quod interest, super gloss.* verbo *dupli. num. 35.* vbi tradit venditionem rei alienæ valere de facto, sed non de iure, & sic esse intelligendam d. l. *rem alienam*, Auendan. d. cap. 61. num. 1. *vers. quia licet Pipianus, Sigifm. Scacc. d. loco, Caroc. d. decisi. num. 9.* Vnde respectu domini nulla est venditio, & ab emptore res auferri poterit, quia talis venditio domino non præiudicat, Afflicti. *decis. 369. num. 3.* Petrezi in l. 1. tit. 7. lib. 5. *Ordin. fol. 192. col. 37. vers. quid autem*, Bertaz. d. *claus. 19. gloss. 2. num. 3.* *Surf. conf. 284. num. 8. & conf. 19. num. 32. & decis. 122. num. 4. §. 6.* vbi nullam esse venditionem late comprobatur, Cald. Pereira d. *trac. de empt. cap. 11. n. 1.* vbi de facto valere dicit, Azor. d. cap. 5. *quest. 2.* Benedict. Egid. d. cap. 8. num. 74. vbi dicit emptionem rei alienæ valere inter ipsos contrahentes, vt ex illa obligatio vtrique contrahatur, salvo semper domini iure, quod ab eo sine facto illius auferri non potest.
- 7 Quid si domino præsentem, & non contradicentem rem alienam vendam, an valeat venditio, & ei præiudicat? Valere tenent gloss. in l. *cum proponas filios, C. de pactis*, Bart. in l. *que dotis 34. num. 14.* vbi D. Barbof. *num. 140. vers. est secunda conclusio, ff. soluto matrim.* Menoch. de *presumpt. lib. 3. pref. 23. n. 35. & lib. 6. pref. 99. n. 20.* licet contrarium sustineat Bald. in l. 1. num. 12. C. de *bonis mat.* Guillelm. Bened. in cap. *Raynatus*, verbo *si absque liberis et 2. tit. de fideicom. subdit. num. 14.* Tiraq. in d. gloss. 9. num. 154. *cum segg.* Horum opiniones componit Ceuall. *commun. contra commun. quest. 202. num. 8. cum segg.* dum ait quòd tunc video consentire illi actui, qui fit me præsentem, & tacente, quando est eius qualitas quod me inuito fieri non potest, & in hoc casu procedere primam opinionem astricti, & contrariam quando est actus, quem prohibere non possum.
- 8 Vtrum autem, & quando emens rem furtivam teneatur illam restituere domino etiam sibi non restituto pretio? vide posita in l. *in ciuilem*, C. de *furtis*.

SVMMARIVM.

- 1 Alienatione prohibita, omnis actus videtur prohibitus per quem alteri queritur, aut sequitur alienatio, & num. 3. maxime quando in prohibitione sunt apposta verba multum prægnaia, & generalia, num. 4. hanc regulam non habere locum in statuto, mon. 5. siue immediate, siue mediate ex actu perueniatur ad alienationem, num. 6. & cur, num. 7.
- 2 rei Alienatione prohibita, pignoris & vsusfructus constitutio interdicitur censetur.
- 3 Alienare prohibitus non potest alienare dominium directum, eodem modo vtile dominium non potest transferri in alium ab eo, quò alienationem facere est prohibitus, num. 9.
- 10 Alienare prohibita non possunt infundari, neque concedi in emphyteusim, nisi essent solita in feudum, vel emphyteusim dari.

- 11 Vsusfructus constitutio Alienatio est, & alienatione prohibita, vsusfructus etiam prohibetur constitutio.
 - 12 Alienare prohibitus etsi non possit vsusfructum constitumere, poterit tamen pro tempore iuris sui cedere & vendere fructuam commoditatem, & perceptionem.
 - 13 Vsusfructus licet in re emphyteutica imponi non possit sine consensu directi domini, potest tamen concedi cum vsu & commodum.
 - 14 Alienare prohibitus, censetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignoralere. siue pignoralis sue pro magno, siue pro modico pretio, num. 15. *Limita*
 - I. in prohibitione pendi, num. 16.
 - II. quando testator obligasset fundum creditoribus, & postea in testamento prohibet illius alienationem, num. 17.
 - III. in generali hypotheca, & bonorum obligatione, num. 18. Quod tamen restringitur
 - I. quando prohibitus non habebat alia bona, nisi prohibita alienari, num. 19.
 - II. quando verba essent vniuersalia, num. 20.
 - 21 Alienationis appellatio omnis actus continetur per quem transferitur dominium.
 - 22 Domini translatio impeditur.
 - I. quando continetur in pacto, quòd nullo modo possit res alienari, ibid.
 - II. quando prohibetur res alienari ex dispositione contrahentium, qua tamen ex iuris communis dispositione alienari non poterat.
 - III. in omnibus casibus, in quibus dominium ex solo pacto transferitur absque traditione, n. 24.
 - IV. si dictum fuerit, Vendo, vel dono hoc pacto, vt non liceat alienare, & si ad aliquem actum alienationis peruenieris, tunc dominium ad me reuertitur, & in eum casum ex nunc constituitur se possidere meo nomine, num. 25. Vel si post pactum appositum de non alienando, dictum fuerit, vt in casu, quo emptor ad aliquem actum alienationis deuenierit, liceat venditori ingredi possessionem illius rei propria auctoritate, num. 26. Vel quòd eo casu, quo deuenit fuerit ad aliquem actum alienationis res sit inempta, vel venditio habeatur pro non facta, num. 27.
 - V. si simul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat, num. 28. contrarium, num. 29.
 - VI. si ille qui prohibuit rem alienare, reseruat sibi aliquod ius in eo, num. 30.
- 31 An sufficiat hypotheca generalis, vel specialis simul requiratur de non Alienando, & n. 32.
 - 33 prohibitio Alienationis facta in testamento per testamentum valet, & ex ea impeditur domini translatio, intelligi, vt mon. 34. declaratur, n. 35.
 - 36 Pactum de non Alienando non impedit domini translationem in tertium, in quem res alienari prohibita fuit translata titulo venditionis, vel alio legitimo.
 - 37 Dominium simul regulariter non transit ex solo titulo sine traditione, ita etiam non amittitur dominium solo pacto sine noua retraditione.
 - 38 quando prohibitio cum legis prohibitionem directi domini concorrit, res non potest, etiam in casu, prima stante prohibitione, permissio Alienari.

L. Sancimus

L. Sancimus. VII. & ult.

Imp. IVSTINIAN. A. Iohanni P.P.

Alienatione prohibita videtur omnis prohibitus actus per quem alteri quaeritur ius, aut sequatur alienatio. Rei alienatione prohibita, pignori & usufructus constitutio interdicta censetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt, exornantque l. Hisp. 43. tit. 5. part. 5. ubi gloss. 3. Roman. sing. 620. Hippol. in l. 1. si cum quidem deponere num. 11. ff. de quest. Alphan. collect. 10. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 14. num. 16. & l. 40. Tauri num. 81. a princ. Crauet. conf. 986. num. 13. Roland. à Valle conf. 31. n. 27. lib. 1. Pinel. in l. 1. C. de bonis mater. p. 3. n. 18. & in l. 2. C. de rescind. vend. part. 2. c. 1. n. 14. Gam. Lusit. decis. 108. Molin. de primog. l. 1. cap. 20. num. 14. Carpan. super statuta Mediolanen. cap. 305. num. 35. Menoch. conf. 1099. num. 19. ubi dicit maxime verum quando in prohibitione sunt apposta verba multum pragnantia, & generalia, Causalcan. decis. 6. num. 2. part. 3. Surd. conf. 5. num. 40. & conf. 276. num. 13. & conf. 401. num. 34. Anchar. iun. l. 1. n. 15. cum segg. Anguian. de legibus lib. 3. controu. 13. num. 20. cum segg. Fufar. de substitut. quest. 694. ubi ampliat regulam, siue immediatè, siue mediatè ex actu perueniatur ad alienationem.

Ratio est, quia prohibito vno, censetur omnia prohibita per quæ perueniatur ad illud vnum; ad quam regulam citatur text. in presenti, & alia iura citata à gloss. in cap. cum quis prohibetur 39. de regul. iuris lib. 6. Menoch. conf. 116. num. 15. late Malfard. de probat. concl. 102. Surd. conf. 301. num. 74. Cardof. in praxi iudicium, verbo alienatio, num. 15. Et procedit tantum in his, per quæ necessariò perueniunt ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perueniri potest continenter, aut possibiliter, iuxta tradita per Bart. in l. ambrosio, num. 22. ff. de decret. ab ordine facien. & in l. 2. ad fin. ff. de iurisd. om. iudic. receptum communiter, vt ex Purpur. refert & sequitur D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 3. n. 57.

Non solum dominij alienationem &c.] Notatur ad hoc quòd prohibitus alienare non potest dominium directum alienare. Menoch. conf. 116. dub. 1. Magon. Florentin. decis. 91. Fufar. de substitut. quest. 701. num. 1. ubi dicit hunc text. loqui de directo dominio.

Eodem modo vtile dominium non potest transferri in alium ab eo, qui alienationem facere est prohibitus, vt per Bart. & Salicet. in presenti, Alex. conf. 1. num. 15. lib. 4. Cacheran. conf. 26. num. 14. & alij, quos refert & sequitur Fufar. d. quest. 701. num. 2. ubi hinc numeris segg. insert bona alienari prohibita non posse esse iudici, neque in emphyteusim concedi, nisi essent solita in feudum, vel emphyteusim dari.

Licet textus in prædictis verbis probet ex prohibitione alienandi etiam cuiuslibet dominij alienationem prohiberi, modò directum, modò vtile sit,

vt vidimus, nihil dominij translatione disponit, & ideo dicit textus dominij alienationem, & non translationem. Ita Ioan. Oroscin. l. penult. de transact. num. 23. cum segg. Anton. Gom. l. 43. Tauri num. 13. Ioan. Garcian. reg. 334. num. 6. prope fin. Ceual. comm. contra commun. q. 756. num. 5.

Sed etiam usufructus donationem, &c.] Notatur ad hoc quòd usufructus constitutio alienatio est, & alienatione prohibitus usufructus etiam constitutio prohibetur, vt per Roman. sing. 600. incip. Tu scis, Tiraq. de retractu lig. 3. gloss. 7. num. 41. Aldobrandin. conf. 36. num. 45. lib. 1. Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 83. Burlat. conf. 377. num. 1. & 4. lib. 4. Causalcan. de usufructu mulieri relicto num. 66. vers. quia constituitur, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 20. num. 8. Achil. Pedrocha conf. 7. num. 81. & 81. Menoch. conf. 116. num. 6. & 21. lib. 2. & conf. 1032. num. 15. Alba conf. 442. num. 26. lib. 2. Cioffi. conf. 28. num. 11. Petra de fideicom. quest. 80. num. 103. Pereg. in simili tract. art. 40. num. 114. Franc. Marc. decis. 370. part. 1. Quæstada diuersarum quest. iuris cap. ult. num. 20. D. Barbof. in l. usufructu num. 15. & 16. ff. soluto matrim. latè Castill. controuerf. lib. 1. de usufructu cap. 54. à princ. Fufar. de substitut. quest. 127. Probat, quia prohibitus alienare rem non potest nec illius partem minimam alienare. Bald. hic in fine, Tiraq. in l. si conquam, verbo partem aliquam, num. 14. C. de reuocac. donat. at usufructus est pars rei. l. qui usufructum, ff. de verb. obligat. & l. si a reo, §. reo, ff. de solut. & usufructus dicitur pars dominij, l. 4. ff. de usufructu. Ergo, &c.

Quamuis prohibitus alienare non possit usufructum constituit, iuxta supra citatos, poterit tamen pro tempore iuris sui cedere & vendere fructuum commoditatem, & perceptionem, §. nec vili, & ibi gloss. Insistit de usu & habit. l. vlt. §. Laurus, ff. de contrah. empt. Boët. decis. 66. num. 4. Menoch. conf. 777. num. 8. Curt. iun. in tract. de feudis part. 4. quest. 13. num. 106. in fine, Molin. d. lib. 1. cap. 20. num. 15. Petra d. quest. 8. num. 103. post princip. & num. 104. Pereg. d. art. 40. n. 17. quos refert & sequitur Fufar. d. quest. 527. num. 5. Gam. Lusitan. decis. 199. num. 2. Cald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 5. num. 13. ubi dicit quòd licet usufructus in re emphyteutica imponi non possit sine directi domini consensu, potest tamen concedere usufructus vsum & commoditatem.

Vel hypothecam, vel pignoris nexum, &c.] Notatur ad hoc quòd prohibitus alienare, censetur etiam prohibitus hypothecare, vel pignoriare. Ita Ioan. Nicol. in repet. l. generaliter num. 139. C. de secund. nupt. Tiraq. ad leges comb. gloss. 3. num. 101. & in l. si conquam, C. de reuocac. donat. verbo totum, num. 1. & iure mariti, gloss. 3. num. 109. cum segg. Callan. in consuet. Burgund. rub. 9. §. 10. num. 40. vers. limita sexto, Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 83. & var. tom. 1. cap. 12. num. 39. col. 2. in med. vers. nec obstat, Dec. conf. 660. Berol. conf. 235. num. 10. lib. 1. Pancelot. conf. 171. n. 8. Alba conf. 34. ad fin. Cephal. conf. 196. dub. 3. Neguzant. de pignori lib. 1. part. 2. memb. 28. & memb. 31. num. 69. Fabian. de Monte de empt. & vend. quest. 3. art. 22. num. 10. Coulib. 2. var. cap. 16. n. 7. Rodoi. de rebus Ecclesie non alienam. quest. 1. num. 6. & 11. & quest. 2. cap. 6. num. 9. cum segg. Menoch. conf. 126. num. 15. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 1. num. 14. Gam. Lusit. decis. 108. Malfard. de probat. concl. 1236. num. 108. Petra de fideicom. quest. 8. num. 105. Pereg. in eod. tract. art. 4. mod. 118. Ferrer. in consuet. Catalon. gloss. 4. num. 175. Ioseph. Sessè Ara. gon. decis. 183. num. 2. Miceas de maior. p. 4. q. 1. n. 76. Castill.

- Castill. controu. lib. 5. cap. 65. num. 33. Perez de Lara de annuier. lib. 1. cap. 20. num. 18. cum seqq. Causalcan. decif. 6. num. 3. & 5. part. 1. Card. Seraphin. decif. 757. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matr. p. 3. num. 59. cum seqq. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 3. num. 38. & de resolut. employ. cap. 5. num. 27. cum seqq. Gutier. de tutel. part. 1. cap. 21. num. 7. idem Cald. Pereira de emp. & vendit. cap. 8. num. 30. Petr. Cened. pract. & canon. quest. lib. 1. quest. 11. num. 14. cum seqq. Reboll. de obligat. instit. part. 2. lib. 6. quest. 1. num. 15. & 16. latè Fular. de substitut. quest. 703. per tot. Ego ipse de appellatiua verborum utriusque iuris signific. verbo alienatio. num. 9.
- 15 Amplia vt procedat siue pignoratitio fiat pro magno, siue pro modico pretio, vt per Perez de Lara de capellan. & annuier. lib. 1. cap. 20. num. 35. vbi allegat Anton. Gom. d. l. 40. Tauri num. 83. in fine, & D. Barbof. d. part. 3. num. 39.
- 16 Limita primò in prohibitione pœnali. nam sub pœna prohibetur alienare, pignorando & hypothecando non incidit in pœnam, vt per Corfet sing. 111. incip. Pœna, Fabian. de Monte d. quest. 3. art. 22. n. 11. Neguzant. de pignor. part. 2. membr. 3. n. 73. Rodoan. d. q. 2. cap. 6. n. 6. Causalcan. decif. 6. n. 21. cum seqq. part. 3. Fular. d. quest. 703. num. 3.
- 17 Limita secundò quando testator obligasset fundum creditori, & postea in testamento prohibeat illius alienationem. nam hæres poterit illum obligare alteri pro satisfaciendo primò creditori, ponendo eum in locum anterioris creditoris. l. pater filium, in princ. ff. de legat. 3. Molin. de primogen. d. lib. 1. cap. 10. num. 25. Perez. d. art. 40. num. 31. Intrigl. de substitut. cent. 3. quest. 73. num. 41. 8. Fular. d. quest. 703. num. 4. vbi num. 5. dicit hypothecam non esse prohibitam in eum, cuius fauore facta est prohibitio, & num. 7. etiam limitat in pignore iudiciali & prætório, quod est necessarium, eo quòd in prohibitione alienationis non continetur alienatio necessaria.
- 18 Limita denique in generali hypotheca, & bonorum obligatione, in quo casu procedit decisiò l. 1. C. de fundis dotalib. nam dispositio huius l. intelligitur, quando agitur de speciali alicuius rei pignore, vel hypotheca. vide Roman. conf. 166. n. 1. Iaf. conf. 124. num. 4. lib. 4. Deci. conf. 645. num. 5. Bertrand. conf. 295. num. 16. lib. 1. conf. 185. num. 32. lib. 3. Hippol. sing. 314. num. 1. Alciat. conf. 637. circa fin. Negulant. de pignorib. part. 1. memb. 2. num. 53. Menoch. de arbit. casu 418. num. 13. & conf. 329. num. 4. & conf. 777. num. 3. optimè Bero. in cap. nulli, de rebus Eccles. non alienen. num. 22. Cened. d. quest. 11. num. 15. vbi distinctionem refert & sequitur, Anton. Gabr. commun. tit. de regul. iuris concl. 12. num. 29. Malfard. de probat. concl. 1236. num. 108. Petra d. quest. 8. num. 106. & seq. in fine. Perez. conf. 50. lib. 4. Causalcan. decif. 6. num. 22. part. 3. Milan. decif. 1. num. 120. vers. conf. de part. 2. Intrigl. de substitut. cent. 3. quest. 73. n. 149. Fular. d. quest. 703. num. 8. Quod tamen dupliciter restringitur, primò quando prohibitus non habebat alia bona nisi prohibita alienari, nam hæc in generali bonorum obligatione venient, Gerard. à Petra sancta sing. 35. Anton. Gabr. d. tit. de regulis iuris concl. 12. num. 40. Intrigl. d. cent. 3. quest. 73. num. 152. Perez. d. conf. 50. lib. 4. Fular. d. quest. 703. num. 9. Secundò quando verba essent vniuersalia, quia tunc & alienari prohibita venient in hypotheca, Bellon. d. conf. 9. num. 7. Roland. à Valle conf. 54. n. 44. lib. 3. & conf. 27. num. 29. lib. 4. Cephal. conf. 92. num. 15. & conf. 150. num. 8. & conf. 156. num. 12. Anton. Gabr. d. concl. 12. num. 36. Surd. conf. 73. num. 61. vers. vltimo non obstat, lib. 1. & conf. 37. num. 7. & seq. lib. 2. Perez. d. conf. 50.
- num. 1. lib. 4. Ofalch. Pedem. decif. 94. num. 10. Maggon. Lucens. decif. 54. num. 19. & seq. Milan. d. decif. 1. num. 129. part. 2. Intrigl. d. cent. 3. quest. 73. num. 150.
- In gloss. Sancimus. ibi, que continentur appellatione alienationis, &c. Notatur ad hoc quòd appellatione alienationis continetur omnis actus per quem dominium transferitur, Lap. alleg. 41. in princ. Bald. conf. 108. Queritur in princ. lib. 1. Anchar. conf. 102. Quæstio, in princ. & conf. 105. num. 2. Negulant. de pignor. part. 2. membr. 3. num. 71. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 18. & 19. Matienf. l. 3. gloss. 14. num. 2. tit. 19. lib. 5. noua Recop. Brunor. à Sole in locis communib. verbo alienatio. num. 2. Cardof. in praxi iudicum, eodem verbo num. 1. Surd. decif. 102. num. 21. & decif. 128. num. 1. & decif. 326. num. 27. Cald. Pereira de extind. employ. cap. 5. num. 37. Cardin. Tufch. pract. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 257. per tot. Ferrer. in consuet. Causalon gloss. 4. num. 169. Alienationis enim verbum valde generale est, & sub se omnes species alienationis comprehendit, & omnes contractus & districtiones, ac omnes actus per quos dominium directum, vel vile transfertur, & per quos aliquid ius constituitur. Ita l. filij. 10. tit. 3. part. 7. Gregor. Lop. ad l. 43. gloss. 3. tit. 5. part. 5. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 9. §. 10. à num. 29. Tiraq. de retrahit. lig. §. 1. gloss. 14. num. 1. cum seqq. Rebuff. in tract. de alienat. rerum Eccles. num. 1. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 18. cum seqq. Rodoan. de rebus Eccles. non alien. quest. 1. in princ. & cap. 1. cum quinq. seqq. vbi congerit plurima, que alienationis appellatione, & sub eius prohibitione continentur, Spin. in speculatio. gloss. 19. num. 75. cum seqq. Burlat. conf. 377. ex num. 1. lib. 4. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 21. num. 25. Menoch. conf. 116. num. 6. Mieres de maioratu part. 4. cap. 1. à num. 71. Surd. decif. 254. num. 20. & decif. 326. num. 27. Castill. controuers. lib. 1. de usufructu. cap. 54. num. 1. & 2. Fontanel. de pactis nuptialib. claus. 4. gloss. 11. num. 79. Cald. Pereira de emp. & vendit. cap. 8. n. 31. circa fin. latè Fular. de substitut. à quest. 673. vsque ad quest. 740. vbi de alienationis prohibitione plures vtilissimas disputat questiones.
- In ead. gloss. ibi, an transferatur dominium si fiat contra prohibitionem, &c. Multis casibus impeditur translatio dominij, vbi ad est pactum non alienandi. Primò quando continetur in pacto, & dicitur quòd nullo modo possit res alienari, quia hæc conditio impedit dominij translationem, cum habeat vim decreti irritantis, & quicquid sit postmodum, est nullum, & nullius valoris, nec potest talis actus confirmari, vt per Salzed. ad Bernard. reg. 208. vers. sexto limita, Card. Mantie. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 10. num. 18.
- Secundò quando prohibetur res alienari ex dispositione contrahentium, que tamen ex iuris communis dispositione alienari non poterat, nam concurrente actu duplici prohibitione, non potest fieri alienatio etiam in casibus alijs in iure permissis, & impeditur dominij translatio, text. in auth. de non alien. aut perm. §. sanctissimas, collat. 9. Roder. Xuar. alleg. 9. num. 14. Salzed. d. reg. 208. vers. septimo limita, Card. Mantie. d. lib. 4. tit. 10. num. 37.
- Tertiò in omnibus casibus, in quibus dominium ex solo pacto transferatur absque traditione, quia in eis per solum pactum potest prohiberi translatio dominij, gloss. magna in fine in l. 1. C. de inoffic. donat. Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 16. vers. ex quibus infero, & num. 25. in fine, & num. 27. vers. facit etiam, & num. 39. in fine, Salzed. d. reg. 208. vers. quarto limita.

- ²⁵ Quod si dictum fuerit, Vendo, vel dono, hoc pacto, ut non liceat alienare, & si ad aliquem actum alienationis perveneris, tunc dominium ad me revertatur, & in eum casum ex nunc constituit te possidere meo nomine, Anton. Gom. l. 40. *Tauri* v. 20. Salzed. d. reg. 208. *limit. vel*. Molin. de *primogen.* lib. 1. cap. 11. n. 12. v. *et per quem text.* Azuec. d. 1. 1. n. 11. tit. 6. lib. 5. no. *Recopil.* Mieres de *maiorat. part.* 3. *quest.* 9. num. 3. Thesaur. *quotid. forens.* lib. 2. *quest.* 81. num. 16. Cardin. Mantic. d. tit. 30. n. 26. cum *segg.*
- ²⁶ Castill. *controuer.* lib. 5. cap. 80. num. 21. & 24. Vel si post pactum appositum de non alienando, dictum fuerit, ut in casu, quo emptor ad aliquem actum alienationis devenit, liceat venditori ingredi possessionem illius rei propria auctoritate, Salzed. d. reg. 208. *limit.* 8. Cardin. Mantic. d. tit. 30. n. 44. & 45.
- ²⁷ Vel quod eo casu, quo deventum fuerit ad aliquem actum alienationis, res sit incempta, vel venditio habeatur pro non facta, quia istud pactum resolutionis vim habet pacti legis commissoriae, ex qua transfertur dominium ipso iure, Salzed. d. reg. 208. *limit.* 4. Viui. *decis.* 47. num. 9. Card. Mantic. d. tit. 30. num. 51.
- ²⁸ Quinto si simul cum pacto de non alienando iuramentum interueniat, nam tunc dominium translatio impeditur, Cephal. *conf.* 41. num. 10. cum *segg.* lib. 1. Roland. *conf.* 6. num. 15. & 54. Menoch. *conf.* 63.
- ²⁹ num. 20. Caroc. *decis.* 117. num. 18. Sed contrarium merito tueretur Anton. Gom. l. 53. *Tauri* num. 58. *vers. secundo principaliter*, Gutier. de *iuram. confirmat.* part. 1. cap. 45. num. 4. Anton. Gabr. *conclux. rit. de pignori* *concl.* 1. num. 8. Hieron. Gabr. *conf.* 68. num. 10. lib. 1. Thesaur. d. lib. 2. *quest.* 81. num. 9. Seraphin. de *prim. iuram. prinil.* 158. Surt. *conf.* 399. num. 3. & 18. Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 30. num. 19. & tit. 32. num. 17. Fontanel. de *pactis imperialib.* tom. 1. *claus.* 4. *gloss.* 25. n. 65. Giurba *decis.* 92. num. 25. Et prima opinio poterit esse vera quod cum pacto de non alienando, & iuramento, interueniat generalis hypotheca, quæ in omnibus instrumentis hodie adhiberi consuevit, Roland. *conf.* 32. n. num. 59. & *conf.* 62. num. 34. 39. & 40. lib. 2. Gutier. in *repet. l. nemo potest. ff. de legat. 1.* num. 45. Fontan. d. *gloss.* 25. num. 61. Cardin. Mantic. d. tit. 30. n. 20. Thesaur. d. *quest.* 8. num. 39. *vers. à quibus tamen.* Quamvis aliud sentiant Hieron. Gabr. d. *conf.* 66. d. num. 10. Surt. d. *conf.* 399. num. 4. *vers. nec facit*, Perez. de *fideicom. art.* 51. num. 77. & *conf.* 101. num. 10. cum *segg.* lib. 3.
- ³⁰ Sexto si ille, qui prohibuit rem alienare, referuat sibi aliquod ius in ea: ut si quis vendat, vel donec, vel alio titulo transferat in alium aliquam rem, pacto appposito quod non possit alienare, & pro observatione illius pacti, & conventionis imponatur ius hypothecæ in eadem rem, scilicet quod ille, cui res venditur, vel donatur in cuius favorem sit contractus, promittat pactum adimplere, & pro eius observantia obliget omnia bona sua, & specialiter rem sibi donatam, & venditam, Anton. Gom. l. 40. *Tauri* num. 28. Negulant de *pignori* *part.* 2. *membr.* 1. Salzed. d. reg. 208. *vers. secundo limit.* 1. Menchaq. de *success.* *crem.* §. 10. num. 84. Gutier. in *repet. d. l. nemo potest.* num. 28. Azuec. d. l. 1. 1. num. 31. tit. 6. lib. 5. *no. Recopil.* Card. Mantic. d. tit. 30. d. num. 5. Chartar. *decis.* 104. n. 1. cum *segg.* Giurba *decis.* 79. num. 41. *vers. nisi ultra*. D. Barbol. in l. *si filius aut.* lib. 6. §. *fin.* num. 13. & *segg.* *ff. soluto matrim.* Fontanel. d. *claus.* 4. *gloss.* 25. num. 58. & 59. Thesaur. d. lib. 1. *quest.* 81. num. 8. & 9.
- ³¹ Sed dubium est, an hypotheca generalis sufficiat, vel specialis simul cum pacto de non alienando requiratur? In quo vna sententia tenet quod generalis hypotheca bonorum cum pacto de non alienando sufficiat, & dominij translatio impeditur, ita Greg. Lop. *gloss.* 5. circa *fin. vers. nota tamen* in l. 19. tit. 8. *part.* 5. & in l. 73. *gloss.* 3. tit. 18. *part.* 1. Villabol. in *suavario lit.* A. num. 139. & *segg.* Roland. *conf.* 6. num. 19. lib. 1. & *conf.* 62. num. 3. lib. 2. Emman. Suar. in *theatro recept. sentent.* verbo *alienatio* & verbo *prohibitio*, Parlad. lib. 2. *rerum* *quotid.* cap. *fin.* *part.* 4. §. 5. num. 17. Ccual. *commun. contra commun.* *quest.* 673. *vers. sed contraria*, Chartar. *decis.* 104. num. 3.

Alia sententia, cui tanquam probabiliori adhaereo, tenet specialem hypothecam necessariam esse, generalem vero omnium bonorum non sufficere, ut per Rodet. Xuar. in l. *post rem indicand.* in *de clar. legis Regni limit.* 1. num. 11. Ferdinand. Loares in l. *si filius aut.* §. *aliud* n. 441. Anton. Gom. l. 40. *Tauri* num. 19. *vers. superiori tenet*, Cou. lib. 2. *var. cap.* 15. num. 3. *vers. ut vno est ad hoc*, Negulant. de *pignori* *part.* 2. *princ. membr.* 1. num. 5. Vincent. de Franchis *decis.* 513. num. 4. Anton. Gabr. lib. 3. *communis*, de *pignori* & *hypothec.* *concl.* 1. num. 3. Gutier. in *repet. l. nemo potest. ff. de legat. 1.* num. 57. & 58. & de *iuram. confirm.* *part.* 1. cap. 45. num. 3. Perez. de *fideicom. art.* 51. num. 77. Surt. *conf.* 399. num. 4. Gasp. Roderic. de *annui redditib.* lib. 2. *quest.* 9. num. 9. *vers. contrarium*, imò quod pactum, Aucendan. de *consuet.* cap. 85. num. 13. & 14. Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 30. num. 11. Castill. *controuer.* lib. 5. cap. 80. n. 21. Fontanel. de *pactis imperialib.* tom. 1. *claus.* 4. *gloss.* 25. num. 60. Que quidem posterior sententia amplius, quoniam cum hypotheca generali adiciatur clausula irritans, dicendo, *quod si aliter fiat alienatio, sit nulla*, & ex Vincent. de Franchis d. *decis.* 355. tradit Gasp. Roderic. d. lib. 2. *quest.* 9. num. 59.

In ead. *gloss.* ubi, *item si a testatore*, &c. Notatur ad hoc quod prohibitio alienationis facta in testamento per testatorem valet, & ex ea impeditur dominij translatio. Ratio est, quia sicut ex voluntate testatoris dominium transfertur in heredem vniuersalem additione sequuta, & legatariis, vel fideicommissariis sine aliquo actu traditionis, vel apprehensionis, l. *cum heredes* *ff. de acquir. possess. l. fulta*, l. *restituata*, *ff. ad Trebell. l. si tibi homo* §. *cum seruus* *ff. de legat. 1.* l. *cum pater* §. *si furtus*, *ff. de legat. 2.* ita sine traditione per ipsam vitam voluntatem potest dominium amitti, & de vno in alium transferri, & alienationem impeditur. l. *fin. C. de legat.* Ita Anton. Gom. l. 40. *Tauri* num. 38. *vers. & ratio vera*, Menchaq. de *success. creat.* lib. 2. §. 10. num. 87. Mieres de *maiorat. part.* 4. *quest.* 1. num. 59. Gutier. lib. 2. *pract.* *quest.* 123. num. 1. vbi consilium à se praestitum refert super prohibitione alienationis, & constitutione hypothecæ facta per testatorem sub poena priuationis bonorum, Gabr. Aluarez de *privileg. pauperum* *part.* 1. *quest.* 21. num. 5. cum *segg.*

Intellige valere prohibitionem alienationis facta per testatorem in vitima volente si iustam causam prohibitionis exprimat, Anton. Gom. d. l. 40. *Tauri* num. 38. vbi iustam & legitimam causam esse dicit, si res erat maiorum suorum, vel si eam habuit à Rege, vel Imp. vel si hæres, aut legatarius, cui rem reliquit, erat minor, vel si fuit facta prohibitio favore alicuius personæ, vel si prohibuit rem alienari, quia voluit rem perueniri alicui de genere, vel alteri personæ, Molin. de *primogen.* lib. 1. cap. 6. num. 32. & 33. Spin. in *speculo testamenti gloss.* 19. num. 79. Azuec. l. 11. num. 10. tit. 6. lib. 5. *no. Recopil.* Gutier. *pract.* lib. 2. *quest.* 115. per tot. Perez de Lara de *communis & capellan.* lib. 1. cap. 6. num. 1. & 2. Greg. Lop. l. 44.

l. 44. gloss. 3. tit. 5. part. 5. Quando verò prohibitio alienationis respectu certæ personæ facta fuit, tunc non requiritur expressio causæ secundum Griuel. *Dolan. decif. 27. num. 17. et 21. & decif. 52. num. 17. & 18. vbi num. 20.* dicit conditionem & personam, in quam res peruenire debet, facta alienatione esse loco causæ.

35 Declara ad impediendum alienationem, & dominij translationem, testatoris dispositionem non esse conferendam in tempus, quo res iam sit alienata, vt si vtatur verbo futuri subiunctiui, scilicet, *si alienaueris, res perueniat in Titium*; sed in tempus, quo hæres, vel legatarius rei legatæ, & prohibita alienari dominus sit, *la. in l. filiusfam. §. diui num. 73. in 2. l. test. ff. de legat. 1. & in 1. l. et. n. 37. vbi Ripa a num. 44. Menoch. conf. 63. num. 5. 6. & 15.*

36 In ead. gloss. ibi, *si vero pactio contrahentium prohibeat, nihilominus transcat*, &c. Notatur ad hoc quod pactum de non alienando non impedit dominij translationem in tertium, in quem alienari prohibita fuit translata titulo venditionis, vel alio legitimo, *l. si ita quis §. ea lege. ff. de verb. oblig. Bern. reg. 208. Garcian. reg. 344. in princip. Menchaz. de success. l. 1. lib. 1. §. 10. num. 82. cum seqq. Ant. Gom. l. 40. Tauri a num. 15. Villalob. in arario commun. opin. verbo alienationis prohibitio, num. 138. Curt. iun. conf. 174. num. 19. Roland. conf. 62. lib. 2. Greg. Lop. per text. ibi in l. 43. gloss. 3. tit. 5. part. 5. Ioseph. Ludou. Pers. decif. 68. num. 10. Magon. Florent. decif. 111. Vincent. de Franchis decif. 55. num. 1. Azueed. in l. 11. num. 10. tit. 6. lib. 5. noua Recop. Matienf. l. 3. gloss. 8. num. 3. tit. 10. lib. 5. noua Recop. Gutier. in repet. l. nemo potest num. 57. & 58. & de iuram. confirmator. part. 1. cap. 45. num. 1. Surd. decif. 254. num. 1. Viui. decif. 471. num. 1. & 2. Flamin. Carthar. decif. 104. n. 5. Fontanell. d. claus. 4. gloss. 25. num. 56. Gardin. Mantie. d. lib. 4. tit. 30. num. 3. & 4. Anton. Thesaur. quasi. forens. lib. 2. quasi. 81. num. 1. Ceuall. commun. contra commun. quasi. 673. & quasi. 756. num. 1. cum seqq. vbi num. 3. ait textum in præsentia, si attentè verba illius perpendantur, non probare per contractum impediri dominium, sed solum dominij alienationem, id est, rei proprietatem, & sic dicit text. dominij alienationem, & non translationem. Castill. controuerf. lib. 5. cap. 80. num. 10. Giurba decif. 79. num. 3. i. & decif. 92. num. 22. Franc. Molin. de rim nuptiar. lib. 2. quasi. 15. Cardin. Tusch. practic. conclus. tom. 1. lit. A. concl. 266. a num. 1. Gabr. Aluarez de priuileg. pauper. p. 1. quasi. 22. num. 6.*

37 In eadem gloss. ibi, *et enim pactum sine traditione non transfert, ita & non re transfert*, &c. Notatur ad hoc quod sicut regulariter ex solo titulo non transit dominium sine traditione, ita eodem modo non amittitur dominium solo pacto sine noua retraditione, vt per Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 16. in princip.

38 In ead. gloss. ibi, *sed certe ibi non solum*, &c. Notatur ad hoc quod quando cum legis prohibitio domini directi prohibitio concurrat, res non potest etiam in casu prima prohibitionis statim, permisso alienari, vt per Cald. Pereira de extinct. emphy.

cap. 6. num. 1. & de renouat. emphy. §. 16. n. 12.

De communium rerum alienatione.

TIT. LII.

ALIENATIO valet pro parte alienantis, non pro parte socij. Scripserunt in hanc rubric. Cuiac. Pac. & VVlembec. De materia vide l. Hff. 55. a. 5. part. 5.

S Y M M A R I V M.

1. Vendi rem communem consorti, non præiudicat consorti, nisi præscriptionis iustum tempus effluxerit.
2. Læsus in venditione rei communis, & impeditus per exceptionem præscriptionis, ad partem pretij agit.
3. Venditio de tota re ab illo, qui habet rem communem cum alio, non tenet nisi in parte illius, qui vendit: nec illa venditio socio præiudicat, nisi postquam emptor vfucipiat, seu præscribat.
4. Renuntiatio cuiuspiam licet sibi noceat, nunquam tamen alteri: & quando utilitas mea cum alterius utilitate est coniuncta, quoad me renuntiare possum, non quoad alium, n. 5.

L. Si nulla. I.

Imp. ANTONIN. A. Apollodoro.

VENDENS rem communem consorti, nisi præscriptionis iustum tempus effluxerit, non præiudicat consorti. Læsus in venditione rei communis, & impeditus per præscriptionis exceptionem, ad partem pretij agit. Colligunt ex Ord. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Folgof. Angel. Castr. Bald. Donell. Cuiac. Sichard. Aloyf. Leo in 4. fol. 9. Sebalt. Nauil. remississe Casal in annot. & Ximen. in concordant.

Probat hic text. quod venditio de tota re ab illo, qui habet rem communem cum alio, non tenet nisi in parte illius, qui vendit, nec illa venditio socio præiudicat, nisi postquam emptor vfucipiat, seu præscribat, vt per Cardol. in præxi indicum & Aduocat. verbo emptio, num. 14.

Notatur ad hoc quod renuntiatio cuiuspiam licet sibi noceat, nunquam tamen alteri, vt per Titaz. de retrac. lig. 5. 2. 6. gloss. 2. num. 4. Et quando utilitas mea cum alterius utilitate coniuncta est, quoad me renuntiare possum, quoad alium non ita, per hunc text. tenet Roder. Xuat. alleg. 3. num. 1.

S Y M M A R I V M.

1. Communionis ratione fiscus rem totam vendere potest. Priuatus ad ius fisci vendendo quod est commune socio non præiudicat, num. 2. 3. 4. Socium prius a fisco interpellandum esse an velit emere partem suam eodem pretio, num. 3. & fiscus compellendum tradere socio partem pretij n. 6. Socium alius præferendum, si velit dare quantum alij, num. 7. Amplia.
1. c. si fiscus modicam partem haberet in re communis, num. 8.
- II. quantumvis fiscus, vel Princeps ex venditione rei nullam perciperet utilitatem, n. 9.
- III. posse fiscum pignoriare rem communem, si cupit illam vendere, num. 10.

IV. Reg.

IV. Regi non solum licere rem communem vendere inuito socio, sed donare etiam in totum, num. 11.

Limita

I. non possit fiscum rem communem cum alio in totum infundare, aut in emphyteusim dare, vel locare in perpetuum, num. 12.

II. si tantum usufructum habet, non licere ei rem vendere, nisi pro iure suo, num. 13.

14. Res in suo toto plus valet, quam pars in sua parte, & res non affert tantam utilitatem in parte, quantum in toto respectu totius, num. 15.

L. Multum interest. II.

Jdem A. Terentiano.

1. Ratione communione fisco rem totam vendere potest. Prius autem instat fisci, vendendo rem communem, socio non praeiudicat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. f. f. 1. 3. tit. 1. p. 1. vbi gloss. 8. in princ. Duen. reg. 375. vers. fin. Hippol. l. 1. §. cion quidem num. 2. ff. de quest. & sing. 441. & 655. Tiraq. de retratu lig. §. 1. gloss. 18. num. 7. vers. & facti etiam, Cou. lib. 3. var. cap. 14. num. 8. vers. rursus, vbi dicit quod in hac l. fisco privilegium datur vt si possit rem communem cum priuato vendere inuito socio. Fabian. de Monte de empr. quest. 3. princ. num. 56. Neguzant. de pigvorib. p. 2. membr. 3. num. 36. Felici. de societate cap. 28. n. 10. Francisc. Lucan. in tract. de fisco, & eius priuileg. in 35. casu, & in 47. num. 35. & 47. Cald. Pereira de empr. cap. 9. num. 30. vers. verum in fisco, vbi subdit debere fisco prius socium interpellare an velit emere partem suam pro eodem pretio; & tradit fisco compellendum pretij partem socio tradere. Stephan. Gratian. Marchia decif. 169. num. 6. vers. non obstat,

3. vbi num. 8. requirit quod fisco interpellat primos socios an velint emere partem suam, ita ut si illi velint dare quantum alij, debeant praferre. Fontanel. de patris nuptial. claus. 4. gloss. 9. par. 1. num. 16. & 17. Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 4. num. 23. Alf. de officio fisci, gloss. 34. num. 23. Castill. contravers. lib. 3. cap. 6. num. 15.

4. Amplia primò, etsi modicam partem in re communi fisco haberet. l. 1. C. de vendit. rerum fiscal. Duen. d. regul. 375. num. 1. Peregr. d. tit. 4. num. 23. vers. amplia etiam, Felician. d. cap. 28. num. 12. Alf. d. gloss. 34. num. 23.

5. Amplia secundò, quamvis fisco vel princeps ex venditione totius rei nullam perciperet utilitatem, vt per Gregor. Lop. d. tit. l. 53. in gloss. verbo vender, qui dicit quod esse magna restrictio ad hanc l. vt tantum procederet si Princeps utiliter venderet, Salaz. de vsu & consuetud. cap. 11. num. 1. vbi tenet speciale esse in fisco quod vendere possit totam rem, in totumque communem obligare. Castill. d. lib. 3. cap. 6. num. 13. vbi ait indistinctè legem hanc esse accipendam, cum in ea nec vllum verbum inueniri possit, quo fisci priuilegium limitari, aut restringi possit. Quamuis contrarium velit Bart. in d. tit. l. 1. C. de vend. rerum fiscal. num. 2. vbi hoc procedere inquit, dummodo inter fisco rem totam vendi respectu maioris pretij, quo tota res integra venditur, quam pars, vt in l. Maximus, in fin. ff. famul. hercis. alijs si nulla ei utilitas sequatur, ei non licere, quem sequuntur Salicet. in presenti, Dnen. d. tit. regul. 375. num. 5. Felician. d. cap. 28. num. 12. Peregr. d. tit. 4. in 1. ampliat.

6. Amplia tertio decisionem huius l. & d. tit. l. 1. ad Barbo. Collect. in Cod. Tom. 1.

pignoris obligationem extendi, vt scilicet possit fisco pignoratice, siue obligare rem communem, sicut potest illam vendere. ita Bellap. Salicet. & Bald. in presenti, Duen. d. regul. 375. num. 4. Gregor. Lop. d. l. 53. gloss. 7. vers. an autem fisco possit vendere. quamuis Castill. d. cap. 6. num. 24. vers. mihi autem, contrarium sibi durum admodum videti dicat.

7. Amplia quartò Regi non solum rem communem inuito socio vendere licere, sed etiam posse eam donare in totum, Gregor. Lop. d. l. 53. gloss. 8. vbi dicit hoc speciale esse de iure patriciarum, Villalob. in antinom. iuris civilis & Regy, verbo Princeps num. 63. Castill. d. tit. cap. 6. num. 14. in princ. vbi non ita de iure communi reperiit expresse profiteretur, Carol. Tapia in rubric. C. de consilij. Principum, cap. 1. num. 73.

8. Limita primò, vt non possit fisco rem communem cum alio in totum infundare, aut in emphyteusim dare, vel locare in perpetuum, vt per Peregr. d. tit. 4. num. 23. vers. amplia item, Castill. d. cap. 6. n. 18. num. segg. Quamuis contrarium teneant Bald. conf. 336. lib. 5. Felici. d. cap. 28. num. 13.

9. Limita secundò si fisco tantum habet usufructum, nam ratione vsusfructus non licet ei rem vendere, nisi pro iure suo, Bald. in presenti, Duen. d. reg. 375. vers. limita primò, Alf. de officio fisci, gloss. 34. num. 25. Castill. d. cap. 6. num. 27.

10. In gloss. Proprium priuilegium. Nota quod res in suo toto plus valet quam pars in sua parte, Tiraq. de retratu lig. §. 23. gloss. 1. num. 17. Caballin. de euid. §. 5. in addit. lit. S. Cardin. Mantie. de tacite, lib. 4. tit. 20. num. 34. Matien. l. 7. gloss. 7. num. 24. tit. 1. lib. 5. noue Recopilat. Et res non affert tantam utilitatem in parte, quantum in toto respectu totius, Caballin. vbi supra. Giurb. decif. 52. num. 3.

SVM MARIVM.

1. Pari communis potest vendi extraneo ante intentatum iudicium communi diuidendo.
2. Commune quidem pro parte extraneo etiam vendere potest.
3. Partem suam vendere quemquam posse inconsulto, imò inuito socio. Alios ex socijs, prater fiscoem, non nisi partem suam vendere posse num. 4. intellige vt num. 5.
6. Locare totam domum utiliter potest socius inuito socio, quando non poterat locari pro parte.

L. Falso tibi. III.

Jmp. Dioclet. & Maximian. AA.
Eusebio.

1. Pars communis potest vendi extraneo ante intentatum iudicium communi diuidendo. Commune quidem pro parte extraneo etiam vendere potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. supra hoc tit.

2. Probat hic text. partem suam posse quempiam vendere socio inconsulto, imò inuito, vt per Alex. in l. de pupillo, §. si plarium, num. 7. ff. de noui oper. num. 1. Gregor. Lopez l. 53. gloss. 6. in princ. tit. 5. par. 5. Stephan. Gratian. Marchia decif. 169. n. 7. vbi quod alij ex socijs prater fiscoem non nisi partem suam vendere possunt. Cald. Pereira de empr. & vendit. cap. 9. num. 30. in princ. vbi hoc intelligit, illa se & saluo manente iure socij, quoniam partem suam

non socij, quis potest vendere, quoniam disponendi de alienis cuique facultas tributa non est. Plus enim quam partem suam sine voluntate socij, etiam omnium bonorum socij sunt, socius alienare non valet, & si maiorem partem habentes vendant, non teneat minorem habens venditioni stare, nisi res communes sint expositae ad vendendum, quia in illis videtur inter se habere tacitum mandatum ad vendendum vt in *l. nemo ex socij, & ibi gloss. & Bald. ff. pro socio*. Fabian. de Monte in *tract. de empt. q. 3. princ. n. 56*. Valer tamen statutum prohibens socium partem suam extraneo vendere irrequisito consorte; & iubens vendere potius consorti, aut vicino, quam alteri, & dans facultatem ciuibz retrahendi eodem pretio, quo exteris est venditum. *Paril. conf. 83. n. 3. vol. 3. Roland. conf. 63. n. 1. vol. 1. Tiraq. de retract. lig. in prefat. n. 5. Mexi. in tract. de pign. concl. 5. n. 108. cum segg. Azueu. l. 7. n. 3. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Gregor. Lop. l. 5. gloss. 6. vers. valeret tamen statutum tit. 5. p. 5.* Et quod potest socius inuito socio totum domum locare vtiliter quando locari non poterat pro parte, resoluat late *Surd. conf. 43. num. 8. cum segg.*

SVMMARIVM.

- 1 Alienatio pro parte non valet.
- 2 Miles partem rei suae alienare, non socij vendere potest.
- 3 Vicinus & consors non praefertur in venditione facta per vicinum, & consorem, de iure communis. de aequitate quid, num. 4.

L. Portionem quidem. IV.

Iidem AA. Vlpiano militi.

1 Alienatio pro parte non valet. Miles partem rei suae alienare, non socij vendere potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Vide Tiraq. de retract. lig. in prefat. num. 30. vbi post relata verba huius text. sic ait. Vide enim in vtroque loco fratrem (qua necessitate nulla post parentes, & filios maior est, aut coniunctior) eundemque socium in eadem te (est enim vtroque vtrunque vinculum) & praeterea in posteriore loco militem, cui alias contra iuris regulas privilegia multa concessa sunt, non admittendum ad retrahendam portionem fratris ab eo alteri venditam restitutum pretio, sed eius rei, quam à Principe postulabat, quodam veluti conuictio, repulsam passam fuisse, quod scilicet illi postulare non conueniret grauitati militari; quae verba in hoc expendit Bald. ibi, vel militibus non liceat illicita postulare, &c.

3 Eius autem partem, &c.] Ergo de iure communis vicinus & consors non praefertur in venditione facta per vicinum, & consorem, vt per Bald. in l. 1. in 1. notab. C. communis diuid. Parlad. in sequent. differ. 109. §. 7. num. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 3. cap. 546. num. 1. Greg. Lop. in l. 55. gloss. 8. tit. 5. p. 5. De aequitate autem debet socius praeferti etiam de iure communis si vult partem venditam retrahere soluto eodem pretio, Guid. Papae sing. 780. Hippol. sing. 441. n. 2. *Surd. conf. 105. n. 3. Steph. Grat. Marchia decisi. 69. n. 8. & discept. forens. d. cap. 526. n. 3.* vbi hanc opinionem à Rota approbatam fuisse dicit, & c. 546. num. 4. vbi num. 6. reprobatur Fabian. de Monte de empt. q. 3. princ. q. 28. num. 41. dum vult quod vicinus potius teneatur vendere vicino, quam aliis.

SVMMARIVM.

- 1 Euicta rei parte, pro parte competit actio ad euictionem.
- 2 Euicta parte emptor, qui ignoranter rem emit, agit ad interesse, licet sibi de euictione non prospexerit.
- 3 Euicta rei venditor de euictione actione ex emptio tenetur ad restituendum pretium, damna, inter esse, etsi euictio ab eo promissa non sit.
- 4 Euicta rei parte an emptor agere possit pro tota re de euictione.

L. Si maior. V. & vlt.

Fidem AA. & CC. Olympiano.

RE pro parte euicta, pro parte ad euictionem competit actio. Item euicta rei parte emptor, qui ignoranter rem emit, agit ad interesse, licet sibi de euictione non prospexerit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati l. 1. mon. 1. supra hoc tit.

Notatur ad hoc quod re vendita euicta venditor de euictione, actione ex emptio tenetur ad restituendum pretium, damna, & interesse, etsi euictio ab eo promissa non sit, vt per Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloss. 9. num. 57. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 33. Cou. lib. 3. var. cap. 17. num. 1. Petr. Gregor. synag. iuris lib. 15. cap. 22. Perez in l. 2. tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 195. vers. regulariter, Menoch. conf. 84. num. 18. lib. 5. Decian. resp. 18. num. 29. lib. 2. & resp. 3. n. 1. lib. 3. Gutier. de iuram. confirmat. p. 1. cap. 61. num. 1. *Surd. conf. 13. n. 15. & conf. 32. n. 9. & 25.* Moti in emptio iuris p. 1. tit. 9. de contrah. empt. in premis l. 16. D. Barbof. in l. venditor 39. num. 2. & 3. ff. de indic. & in l. in affirmati 51. num. 74. ff. soluto marin. Valenzuel. conf. 18. num. 98. vol. 1. Ioseph Sesse Aragon. decisi. 8. num. 1. vol. 1. Giurb. decisi. 37. num. 8. Siglin. Scacc. de commere. & camb. §. 2. gloss. 5. num. 290. Gregor. X V. decisi. 25. num. 3.

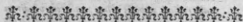
Facit pro resolutione illius controuersae quaestio, an emptor parte rei euicta pro tota re de euictione agere possit. In qua vna sententia tenet non dari de euictione pro tota re, sed pro parte praedij euicti, & pro ea tantum parte esse faciendam restitutionem pretij. Ita gloss. Bart. & Alex. in l. 1. de euictionib. Bald. in presenti, Caballin. d. tractat. de euictionib. in addit. ad d. §. 5. lit. L. post princip. vers. Aretin. Hieron. Gabr. conf. 49. per tot. praetertim num. 15. & 16. & conf. 50. tam. 1. vbi hanc opinionem veriori & celebriori calculo receptam & omnino tenendam docet *Surd. conf. 359. num. 39. & decisi. 295. num. 5. & 19.* vbi inquit, quod in casibus, quibus imminet euictio, non potest retineri pretium, nisi pro parte rei, super qua molestia fuit mota, Cels. Barz. Bononien. decisi. 62. n. 2. vbi hanc verioriem esse inquit, & argumentis, ac auctoritatibus pro contraria opinione adductis, satisfaciunt, Malcard. de probat. conclus. 615. n. 17. vbi dicit quod si pars rei vendita, vel fundi euincatur, necesse est probare per emptorem bonitatem illius partis, pretium, ac conditionem, & omnes qualitates, vt complectatur quantum fit ei restituendum, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 787. n. 8. & 9. Alia sententia tenet quod euicta parte rei pro tota re datur euictionis actio, quam sequuntur Roman. consil. 196. Ruin. cons. 141. num. 4. in fine, & num. 5. in fine, vol. 1. vbi dicit quod si res vendita sit pro parte aliena, & ita non tradatur nisi pro parte, poterit emptor discedere ab emptione, & interesse totius rei conse-

L. Non est. Vnic.

Imp. SEVERVS & ANTONINVS
AA. Publica.

qui, h.ero. conf. 158. num. 39. vol. 1. ubi concludit quod si venditor non possit totam rem venditam tradere liberam, quia est pro parte aliena, locus erit rescissio- ni contractus, Curt. iun. conf. 74. num. 1. Ioan. Imola conf. 39. ubi dicit conductorem plurium rerum disce- dere posse à conductione si vna frui non possit, Surd. ad. decif. 129. num. 19. & conf. 13. à num. 16. Cardin. Tulch. practic. conclus. tom. vi. lit. V. conclus. 61. num. 7. & 8. Thelaur. in addit. ad decif. 102. ubi pro hac parte Senaturn Pedemontanum iudicasse inquit. Que qui- dem opinio vltimo loco relata sine dubio proce- dere poterit quando constet venditorem partem rei non empturum, nec venditorem partem venditu- rum. nam tunc pro tota datur euctio, & redhibetur. l. cum eiusdem §. ff. de adilit. edit. l. tutor 49. §. curator, ff. de minoribus, l. si quis aliam, ubi Bart. ff. de solutio. Ti- raquel. de retractu lign. §. 13. gloss. 1. num. 2. & 3. Surd. conf. 104. num. 6. & conf. 159. num. 30. & decif. 295. num. 16. Cardin. Tulch. ad. lit. V. concl. 61. Vel quando res venditæ sunt huiusmodi vt dura separatio indu- cenda sit. nam si vna tantum ex rebus venditis eui- catur, aut redhibeatur, omnes euicui, seu redhiberi possunt, Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 2. num. 49. versic. dubium tamen est, Azened. l. 10. à num. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recopilat. Matienf. l. 7. gloss. 7. à num. 10. tit. 12. lib. 5. eiusdem noua recopilat. Barz. decif. 62. num. 18. At quando plures res venduntur, quæ non sunt eius- dem officii, euicita vna, vel redhibita, non euin- centur, sed redhibebuntur omnes, si neutra sit alteri accessoria. l. si adiles, §. fin. ff. de adilit. edit. Deci. conf. 48. num. 10. Muta decif. 2. num. 26. Barz. d. decif. 62. num. 2. & in hoc casu etiam de plano procedit pri- ma sententia, de qua supra.

Veluti propria nescienti. Scius si scienti, vt per gloss. hic verbo nescienti, Tiraquell. de retractu lignag. §. 12. gloss. 1. num. 7. cum seqq. D. Barbof. in l. diuortio in princ. p. 12. num. 82. ff. solut. matrim.

Rem alienam gerentibus non in-
terdici rerum suarum
alienationem.

TIT. LIII.

Te dicitur de rebus, quæ in totum alienari possunt. hæ sunt res in domi- nio venditis constitutæ, et tamen ali- cui sint obligatæ. Hac ratione tutores, vel curatores, quorum omnia bona consistat esse tacite pupillo, vel adolescenti obligata, licet iudicio tutelæ, vel negotiorum gestorum iam damnati sint, tamen res suas vendere possunt, cum sua tamen causa, id est, saluo iure pignoris. Scripse- runt in hanc rubric. Cuiac. Pac. & VVesembec.

SVMMARIVM.

1. Tutor, vel curator non prohibetur res suas alienare, durante administratione, nec ea finita, licet sint ex causa iam condemnati.
2. Creditor habens tacitam hypothecam anteriorem præfertur creditori posteriori habenti hypothecam tacitam, sine expressam, quamvis sit siscum.
3. Fiscus an præferatur creditoribus habentibus tacitas hypothecas anteriores.

Barbof. Collect. in Cod. Tom. II.

Tutores, vel curatores administratione durante, non prohibentur res suas alienare, nec ea finita, licet sint ex causa iam condemnati. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Buttrig. Angel. Fulgof. Castrenf. Bald. Richard. Cuiac. Donell. Aloyf. Leo in 4. fol. 39. Sebast. Næui. remissuæ Casal. in annot. & Ximen. in concord.

Notari debet hic text. ad hoc quod habens tacitam hypothecam anteriorem, præfertur posteriori creditori habenti hypothecam tacitam, sine expres- sam, quamvis sit fiscus, vt per Panormit. consil. 102. col. 1. ad fin. lib. 2. Cassan. in catalog. gloria mundi. p. 12. consil. 99. post princip. Roman. singul. 147. Neguzant. de pignori. membr. 4. part. 2. num. 21. 98. & 169. & part. 5. membr. 1. num. 18. & membr. 2. num. 10. Gregor. Lopez l. 27. gloss. 1. & l. 33. gloss. 3. in princip. tit. 13. part. 5. Rebuff. tom. 2. ad leges Galie, tit. de constit. redit. art. 1. gloss. 8. num. 14. Matienf. l. 7. gloss. 7. num. 3. tit. 16. lib. 5. noua Recopilat. Felician. de censib. tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 8. Anton. Fab. decade 6. error. 1. Gut- tier. practic. lib. 3. quæst. 99. num. 6. Surd. decif. 163. m. 1. Castill. controuer. lib. 3. cap. 4. num. 5. & 8. Couarr. varia- rior. lib. 1. cap. 7. n. 1. vers. querio, & cap. 16. n. 2. ad fin. Peregr. de iure sisci lib. 6. tit. 6. num. 16. Cardin. Tulch. practic. conclus. litt. H. conclus. 129. num. 39. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrimonio, part. 6. num. 1. ubi num. 9. subdit quod licet omnes concedant dotem præferti creditoribus habentibus tacitas hypothecas ante- riores, fiscum tamen non habere tale priuilegium, neque præferti creditoribus habentibus tacitas hypo- thecas anteriores.

De pactis inter emptorem, & ven-
ditorem.

TIT. LIV.

MPRIO & venditio est vnus con- tractus duplici nomine notatus, qui consensu perficitur, vt emptori rem, dato certo pretio, habere liceat: mu- tatur autem eius natura pactis con- trahentium. Scripserunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVesembec. De materia tituli vide Sum. Donat. à Fina, Viui. Muscul & alios tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 37. pag. 644. l. Hispan. 38. tit. 5. part. 5. Arimin. Te- pat. variarum sentent. 2. tit. 407.

SVMMARIVM.

1. Pactum vt pretio emptiois, conuenito tempore non soluto, arbor reddatur, & res habeatur pro non empta, validum.
2. Pacti validitas facti ab emptore quod à non transcat dominium donec pretium solvatur integrè, remis- sine.
3. non esse Pactum legis commissoria, ubi ipso iure redit dominium.

Z. 2. L. 51

L. Sica leg. I.

Imp. ANTONIN. A. *Diotime.*

- 1 **P**actum ut pretio emptionis, conuenito tempore, non soluto, arrha reddatur, & res habeatur pro non empta, valet. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Glos. Castr. Bald. Sichard. Cuiac. Donell. Aloyl. Leo in 4. fol. 39. Sebast. Nzul. remissius Casal. in annos, & Ximen. in concordant.
- 2 De validitate pacti ab emptore facti quod non transeat dominium donec pretium integrè solatur, vide Abb. conf. 69. in fine lib. 2. Tiraquel. de retractu lig. §. 1. gloss. 2. à num. 36. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. num. 30. vers. item etiam, Parlad. lib. 2. rerum quod. cap. fin. par. 1. num. 1. & 7. Sured. decif. 220. num. 13. & decif. 344. Atli. decif. 138. Vincent. de Franchis decif. 506. ex num. 5. Magon. Lucens. decif. 31. & Florent. decif. 91. num. 8. & 9. Martia in votis nouiff. decif. voto 43. à num. 2. Iosephi. Sesse. Aragon. decif. 42. num. 13. cum seqq. tom. 1. Card. Mantie. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 27. num. 4. & 5. Valenzuel. conf. 19. num. 35. tom. 1. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 22. num. 1. in fine.
- 3 In gloss. Pertineret. ibi, & sic patet quod non est pactum legis commissoria, ubi ipso iure redit dominium, sed fit per hac verba, res fit in emptor, &c. Vide Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. num. 30. vers. item adde. Negulant. de pignorib. par. 4. in princ. num. 1. Boët. decif. 81. num. 18. Emman. à Costa in cap. si pater, de testam. lib. 6. par. 3. verbo obliqua, num. 41. vers. & sane.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum valet de retrouendendo, & fructus ex mora debentur.
- 2 Pactum de retrouendendo, seu de vendendo, aut reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio quandocumque illud emptori restituitur, quod validum & licitum sit remissius. Valor pecunie si interrim mutetur, quid, mon. 3. quid si venditio fuerit celebrata cum pacto de retrouendendo, & de certo pretio remissionis nihil dictum fuerit, numer. 4. si castrum, villa, vel alia res vendita fuerit cum pacto redimendi, quandocumque voluerit, praestando alium locum, vel rem aequivalentem redditus, si venditor, vel donator aliam velit praestare, & donatum redimere, cuius temporis aequivalens redditus considerari debeat, contractus scilicet, vel redemptionis, quid, num. 5. quid si pactum huiusmodi fuerit appositum in alio instrumento separato, n. 6. si appositum incontinenti post venditionem, quid, num. 7.
- 3 Pactum appositum incontinenti quod sit.
- 4 Pretij modicitas cum pacto de retrouendendo, an efficiat contractum usurarium, & num. 1. c. 11.
- 5 Rei estimatio, seu valor quando considerari debeat.
- 6 Pacti de retrouendendo valor quis.
- 7 Nullius nisi fundum emat pretio exiguo, cum pacto de retrouendendo, an locum habeat suspensio favoris.
- 8 De Retrouendendo quando simpliciter facta est promissio, absque temporis determinatione, & sine clausula denotante perpetuitatem, tunc de iure communis est statim triginta annorum, vel decem quando conuentum est ut ad tempus possit retrahere, nulla certa die adiecta, si contra Ecclesiam

- facta est simpliciter facultas redimendi, qua, n. 16. pactum huiusmodi Hispanorum iure decem annorum praescribi, num. 17.
- 9 In pacto de Retrouendendo si adest clausula, quandocumque, vel toties quoties voluerit, vel perpetuo, vel semper, quid, & num. 19. Amplia.
- 10 Etiam si fuerit dictum quod quandocumque venditor possit redimere, non obstat quacumque praescriptione, num. 20.
- 11 Etsi praescriptio sit remissionis, num. 21.
- 12 Quamvis Princeps vendat, & dictum pactum cum dictis clausulis fuerit initum, n. 22. Limita.
- 13 Quando in dicto pacto de retrouendendo interuenit iuramentum, num. 23.
- 14 Quando partes assignauerint maius tempus quam 30. annorum, num. 24.
- 15 Si promissum sit toties retrouendere, quousque huic remedio fuerit praescriptum, num. 25. declaratur etiam num. 26. Quomodo autem immemorialis procedat si confites de pacto de retrouendendo, & de initio rei, qua praescribi praetenditur, remissius, num. 27.
- 16 Quando cum pacto de retrouendendo concurrat hypotheca, num. 28.
- 17 Quando venditor, vel eius heres via actionis procederet, seu si via exceptionis, seu retentionis, num. 29.
- 18 In contrahentibus usurariis, num. 30.
- 19 Emptorem non posse compelli ad retrouendendum lapsi termino dato ad retrahendam rem venditam.
- 20 Retrouendere promittentem infra certum tempus, eo elapso non adstringi retrouendere. Amplia.
- 21 Nec moram purgari posse intra tempus modicum, num. 33.
- 22 Etsi intra terminum praefixum venditor partem pretij emptori soluerit, num. 34.
- 23 Nec minorem ex capite minoritatis, si sit heres venditoris, posse contra lapsum temporis conuentionalis restitui, et possit oblato pretio rem venditam redimere, num. 35. sed cum quando redimendi facultas ab initio concessa fuerit minori intra certum tempus, num. 36.
- 24 Minorem non admitti, quousque ex clausula, si qua mihi iusta causa esse videbatur, veluti restitui aduersus lapsum temporis conuentionalis, num. 37.
- 25 Nec à Principe dilatoriam dari valere, et venditor, qui intra terminum pretium non soluit, eo transacto admittatur ad redimendum, num. 38.
- 26 Etsi emptor durante termino, intra quod venditor rem retrahere oti, qui dixit se velle retrahere, respondet, Venias toties quoties volueris, ego te libenter admittam, num. 39.
- 27 Etsi non transacto tempore retractus dixerit venditor, illum se admissurum ad retractum quandocumque voluerit, num. 40. Limita.
- 28 Si emptor lapsi termino assignato ad retractum dixerit se adhuc esse paratum retrouendere, n. 41.
- 29 Si emptor post tempus praefixum petierit sibi pretium solui, & scien fecerit, num. 42.
- 30 Si post tempus huic facultati concessum emptor pretium sibi à venditore oblatum acceperit, n. 43. vel partem tantum pretij, num. 44. Nota.
- 31 Quod iam competens venditori ex pacto de retrouendendo cedi potest, num. 45. & gabellam ex hac cessione deberi, num. 46.
- 32 Quod emptor, quod ex pacto de retrouendendo tenetur reuendere, vel reddere rem acceptam a venditori, debet praecise rem tradere, & non liberat si soluendo interesse, si habet facultatem rei tradenda, num. 47.

III. non restituo pretio emptori, dominium non reueri ad venditorem retrahentem, sed actionem personalem tantum, est est penes tertium cum non possit vindicare, n. 48. contrarium, n. 49. & utrumque componitur, n. 50. Amplius idem efficitur cum pacto de retrouendendo verbis obliquis concepto concurrat, ne liceat emptori rem alij vendere, nec alienare, num. 51.

IV. contra tertium possessorem non citatum, sententiam contra primum emptorem ex pacto de retrouendendo conuentum latam non posse exequi, nec illi nocere, num. 52.

V. emptorem, qui a duobus rem emit, cum hoc pacto, uno volente recedere, partem non teneri ei vendere, num. 53.

VI. quod si unus ex heredibus rem emptam solus possideat, vel committitur cum alij, postea in solidum condemnari ad eius restitutionem, n. 54.

VII. quod si durante tempore assignato, infra quod venditor potest rem recedere, emptor eam obligaret, antequam recedatur, resoluitur ius pignoris si venditor recedat, num. 55.

VIII. ex prima venditione cum pacto de retrouendendo deberi gabellam, non vero ex reuenditione, num. 56. Amplius gabellam deberi ex venditione, quantum pactum de retrouendendo non verbis directis, sed obliquis fuisse initum, num. 57.

IX. quod venditor, qui ex vi pacti de retrouendendo tenetur recedere alteri, si rem emptam alteri locat, & durante locatione redimatur, tenetur redimensi suare locationis fuisse per emptorem, n. 58.

59. Actio ex vendito, & prescriptis verbis ad eandem rem quare competat, cum appareat esse compatibiles.

60. Fructus interitum dam res retrobitur, perceptos emptor suus facit.

61. Fructus pendentes omnes ad eum spectant, qui redimitur, pro rata diuisione esse, n. 62. intelligi v. n. 63. Rata quando sit facienda, remissio n. 64.

65. Fructus post marcam perceptos emptor tenetur restituere.

66. Accrescentia fundo per alluionem pertinere ad emptorem reuendentem, nisi venditio sit, condicionalis conditione suspensiva, num. 67.

68. Seruitutem acquisitam non resolui per retrouenditionem, & venditorem teneri ei prestare pretium seruitutis.

69. Expensis, seu melioramentis posse repeti a venditore agente de retrouenditione, intelligi v. num. 70.

L. Si fundum. II.

Imp. ALEXANDER A. Charisio.

Valet pactum de retrouendendo, & ex mora debentur fructus. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. i. num. 1. sup. hoc tit. & sum. 7. repet. Hieron. Cagnol. & Ludouicus Gozadinus.

Noanulli existimant hanc l. tractare de pacto de restituenda re pro eodem pretio, & non de pacto de retrouendendo, ex quorum numero sunt Cotras. lib. 3. n. 56. cap. 9. num. 1. Cagnol. in presenti n. 12. Rauden. Pisana decis. 16. num. 176. quos refert Castill. controuers. lib. 2. cap. 25. num. 29. eo quod huiusmodi pacta longè inter se distent, & in multis differant, s. prout notant Ruin. conf. 16. num. 11. lib. 4. Cagnol. hic num. 14. Cou. lib. 3. var. cap. 8. num. 4. vers. sed ex alijs conuictis. Sed verius & receptius esse hunc text. de pacto retrouendendo loqui, tenent Angel. & Paul. in l. 1. sup. hoc tit. Tiraq. de retrahit Barboz. Collect. in Cod. Tom. II.

conuen. in presat. num. 2. Pichard. in §. actionem 28. q. 8. num. 16. Instit. de action. vbi alios laudat, & licet nonnullas differentias inter hanc pacta tradant Doctores vbi supra, de quibus Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 2. cap. 3. & num. 10. Pichard. d. quest. 8. num. 17. quoad rei effectum inter pactum de retrouendendo verbis obliquis conceptum, seu reuendendi, aut restituendi rem venditam nullam esse differentiam, tradunt Pinel. d. cap. 3. & num. 27. Petrar. de fideicom. quest. 8. n. 197. Cald. Pereira in l. si curato rem, verbo sua facultate num. 58. C. de integ. restit. min. & in tract. de empt. & vendit. cap. 8. num. 25. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuen. lib. 4. tit. 31. num. 3.

De pacto de retrouendendo, seu de vendendo, aut reddendo rem venditam venditori pro eodem pretio, quandoque illud emptori restituitur, & quod validum & licitum sit, vide Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 4. in princ. & tit. 67. §. 2. Sot. de iustit. lib. 6. q. 5. var. fin. Cott. in memoriis, verbo pactum de retrouendendo, Anton. Gom. var. sum. 2. cap. 2. n. 17. Cou. lib. 3. var. cap. 8. n. 4. Nau. in man. cap. 17. n. 242. cum seqq. Tiraq. de retrahit conuen. in presat. n. 2. cum seqq. Menoch. de arbit. caso 217. a princ. Azcued. l. 4. n. 11. cum seqq. tit. 6. lib. 8. noua Recopilat. Alex. Rauden. de analog. lib. 1. cap. 10. Malcard. de probat. concl. 441. n. 3. Mozz. de contrahit. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, n. 19. Cald. Pereira d. verbo sua facultate, n. 59. vers. nihilominus, Felician. de censib. lib. 1. cap. 16. n. 8. Aloys. Ricc. in collect. decis. collect. 5. Anton. Fab. de error. praxim. deced. 9. error 9. Ludou. Beia respons. casuum con. scienc. p. 1. caso 7. Morl. in emptio iuris p. 1. tit. 9. q. 14. n. 1 & 2. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 374. cum seqq. Lessi. cod. tract. 10m. 1. lib. 2. cap. 20. dñb. 16. n. 138. Cardos. in praxi iudic. & Aduoc. verbo ofura n. 10. Castill. controu. lib. 2. cap. 25. n. 5. cum seqq. Cardin. Mantic. de tacit. & ambig. conuen. lib. 4. tit. 31. n. 1. cum seqq. Bernard. Graeua. ad praef. Camera Imper. lib. 2. cancel. 16. Fatim. in praxi crimin. p. 5. tit. de falsitate & simulat. q. 163. n. 20. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi fori panis. tom. 2. lib. 25. n. 29. 1. cum seqq. Cardin. Tusch. praef. concl. lit. P. concl. 24. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 8. n. 25. & cap. 25. n. 6. Alex. Trentacini. var. resol. lib. 3. tit. de empt. resol. 104. princ.

Quid si interim pecuniae valor mutetur, an valor pecuniae attendi debeat secundum tempus contractus, vel redemptionis? vide Boër. decis. 327. num. 4. quem refert & sequitur Menoch. conf. 606. n. 10. vbi tempus contractus inspicendum esse docet, & alia, quae in confirmationem huius doctrinae adaptari possunt, tradit ibi, quem vide.

Quid si venditio fuit celebrata cum pacto de retrouendendo, & de certo pretio reuenditionis nihil dictum fuit, vide Gozadin. in presenti quest. 17. n. 131. quem sequitur Menoch. d. conf. 606. num. 28. vbi resoluit pretium, quod currit tempore redemptionis, & non contractus, inspicendum esse.

Quid si castrum, villa, vel alia res vendita fuit cum pacto redimendi, quandoque voluerit, praestando alium locum, vel rem aequivalentis redditus, si venditor, vel donator aliam rem velit praestare, & donatam redimere, cuius temporis aequivalentis redditus considerari debeat; contractus scilicet, vel redemptionis vide Menoch. d. conf. 606. a. n. 11. vbi redditus tempore redemptionis, & non contractus considerandos esse respondit, & contrariis satisfaci.

Quid si pactum huiusmodi fuit appositum in alio instrumento separato? vide Cald. Pereira de exting. emphyt. cap. 16. num. 54. in fine, Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis conuen. lib. 4. tit. 31. num. 11.

vbi tenet huiusmodi pactum scriptum in alio instrumento magis augere fraudis suspicionem tanquam id fuerit excogitatum ne fraudis ipsa apparetur, qua cessante potest hoc pactum etiam in alio instrumento describi, cum sit omnino separatim a venditione, vt *ibid.* num. 7. tenet.

7. Quid si fuit appositum incontinenti post venditionem? vide Callan. in *consuetud. Burgund. rub. 5. §. 1. verbo reuter*, num. 36. & *rub. 7. §. 5. verbo le testateur*, num. 10. Tiraquell. de *retractu comment. in prefat. num. 6.* Cardin. Mantic. *dit. 3. §. 1. num. 5. §. 1. num. 13.* cum segg. vbi dicit quod sufficit. Pactum autem dicitur incontinenti appositum quando fuit conuentum antequam contractus sit absolutus, de quo vide Tiraquell. *dit. 2. tit. 2. de retractu comment. §. 1. gloss. 5. num. 1.* Menoch. de *arbitr. casu 23.* Gemin. de *usu. comment. 2. §. 1. num. 34.* Cardin. Mantic. *dit. 3. §. 1. num. 5. in fine.*

9. Quæstio controversa est, vtrum modicis pretij cum pacto de retrouendendo efficiat contractum viuarium? Partem affirmatiuam quando læsio est enormis, hoc est, vltra dimidiam iusti pretij, tenent Capol. de *simulac. contractus casu 6.* Callad. *decif. 1. de usu. Afflic. decif. 319.* num. 2. Virill. in *amot. ad decif. eiusdem 65.* à num. 1. Grammat. *decif. 76.* num. 7. Crauet. *conf. 156.* num. 4. & 7. Natt. *conf. 198.* Riminald. *conf. 218.* ex num. 122. vsque ad 147. lib. 2. Roland. *conf. 40.* num. 11. 21. & 24. & *conf. 96.* num. 19. & 20. lib. 2. Conart lib. 4. *variarum casu 8.* num. 4. Gam. *Lusit. decif. 18.* & ibi Flores de Menai in add. Malfard. de *probat. concl. 447.* à num. 2. Magon. *Lucensi decif. 60.* à num. 7. Fachinez. *conf. 28.* num. 2. & 23. lib. 1. Azcued. *1.4.* num. 24. & 25. tit. 6. lib. 8. noue Recopilat. Gasp. Roderic. de *annuis redditib. lib. 2. quest. 5.* num. 9. Alexand. Trentacinq. *d. tit. de empt. & vendit. resolut. 10.* num. 7. Cachetan. *decif. 42.* num. 9. Menoch. de *presumpt. lib. 1. presump. 122.* num. 30. Surt. *conf. 34.* per tot. maxim. num. 5. Valasc. *conf. 70.* num. 9. Cancet. *var. resolut. part. 1. cap. 13.* num. 6. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 26.* num. 20.

10. Secunda tenet opinio necesse esse cum pacto de retrouendendo & modicis pretij concurrere emptorem esse solum fecerari, vel aliam circumstantiam. Ita Cyn. & Salicet. in *l. 1. C. plu. valere quod agitur*, Tiraq. de *retractu comment. in prefat. num. 6.* Deci. *conf. 2.* ex num. 15. lib. 2. Alex. *conf. 109.* lib. 4. Roland. *conf. 96.* à num. 19. lib. 2. Cephal. *conf. 2.* num. 36. lib. 2. & *conf. 496.* num. 48. lib. 4. Cachetan. *decif. 41.* & 42. Menoch. de *arbitr. casu 217.* num. 3. & de *presumpt. lib. 1. presump. 122.* num. 3. & *conf. 358.* num. 1. & 2. Malfard. de *probat. concl. 447.* num. 1. & 9. Atimin. *Teplat. variarum sentent. tom. 2. tit. 407.* cap. 5. *vers. an hac duo.* Vincent. Caroc. de *locato & conducto*, tit. de *usu. quest. 11.* Honded. *conf. 3.* num. 68. lib. 1. & *conf. 33.* num. 66. lib. 2. Cald. Pereira in *l. si curatorem*, verbo *sua facilitate*, num. 6. Fachin. *controvers. iuris*, lib. 2. cap. 112. Gasp. Roderic. de *annuis redditib. lib. 2. quest. 3.* num. 10. vbi num. 12. hanc opinionem procedere inquit quando non est magna læsio, Parlador. *different. 53.* §. 1. num. 1. Anton. Fab. in *suo Codice lib. 4. tit. 30. de rescind. vend. different. 1.* num. 6. Felician. de *consib. lib. 1. cap. 6.* num. 13. *vers. partem autem negatiuam*, & num. 14. & 15. Ceual. *conuentionum contra commun. quest. 224.* in fine. Farin. in *praxi crimin. part. 5. quest. 163.* num. 42. Cardin. Mantic. *dit. 4. tit. 20.* num. 69. Stephan. Gratian. *discept. forens. 218.* num. 3. Castill. *controvers. lib. 2. cap. 4.* num. 50. vbi 28. in hac videtur residere. Plures ex his & alij has opiniones conciliare intendunt, & primam procedere dicunt quando læsio in pretio est vltra dimidiam iusti pretij secundam quæ-

da læsio in pretio est modica; & tunc vltra læsionem & pactum de retrouendendo alie fœnitionis suspicionem debere cõcurrere aiunt, ex quorum numero sunt Roman. *singul. 304.* Deci. *conf. 267.* col. 1. *vers. necesse estiam*, Alex. *conf. 28.* lib. 5. lal. *conf. 153.* col. 2. cum segg. Roland. *conf. 96.* num. 9. lib. 2. Franc. Mart. Delphin. *decif. 484.* num. 25. & 28. part. 1. Menoch. *conf. 338.* lib. 4. Boër. *decif. 102.* sub num. 3. & 5. Honded. *conf. 33.* num. 68. lib. 2. Malfard. *d. concl. 447.* m. 7. & 9. Caroc. *d. tit. de usu. quest. 11.* num. 14. Gasp. Roderic. *dit. quest. 5.* num. 9. Azcued. *l. 4.* num. 25. & 26. tit. 6. lib. 1. noue Recopilat. Fachin. *conf. 28.* num. 2. & 23. lib. 1. Alex. Raudens. de *analog. lib. 1. cap. 30.* num. 256. & 257. Rot. *decif. 99.* à num. 1. & *decif. 256.* num. 2. apud Farin. lib. 1. *conf. Castill. d. cap. 24.* num. 62.

Teria denique opinio, cui tanquam probabiliori magis adhæreo, est eorum, qui hanc questionem iudicis arbitrio relinquunt, qui quandoque ex pacto de retrouendendo, & modicis pretij, iuncta consuetudine fœnerandi, & ex aliis coniecturis & presumptionibus contractum simulatum existimant, iuxta facti & personarum qualitates, ita Capol. de *simulac. contractus*, num. 108. *concl. 9.* ita Myhling. *centur. 3. obseruat. 62.* n. 6. Cou. lib. 3. *variarum casu 8.* num. 4. *vers. ceteram*, Malfard. *concl. 442.* num. 6. Hieron. Gabr. *conf. 74.* num. 5. lib. 1. Menoch. de *arbitr. casu 217.* & de *presumpt. lib. 3. presump. 122.* num. 7. & 2. num. 4. Azcued. *d. l. 4.* ex num. 28. vsque ad 34. Fachin. *n. d. lib. 2. cap. 11.* Farin. *d. part. 5. quest. 163.* n. 43. Molin. de *Iusit. tractat. 2. disput. 375.* *vers. quoniam autem maior*, Castill. *d. cap. 24.* num. 95. 66. 77. & 83. Cardin. Mantic. *dit. 4. tit. 20. per tot.*

Æstimatio autem seu valor rei debere considerari habita ratione ad quem diminutam pacti de retrouendendo, & non prout simpliciter res per se considerata vendi poterat, quia pactum de retrouendendo facit rem esse minoris valoris. Ita Tiraquell. de *retractu comment. in prefat. à num. 20.* & ad fin. tit. etiam à num. 20. Paril. *conf. 83.* num. 37. lib. 2. lal. *conf. 51.* col. 2. & *conf. 153.* col. 4. lib. 4. Roland. *conf. 54.* n. 11. lib. 4. Crauet. *conf. 145.* num. 9. Decian. *conf. 2.* n. 163. Cephal. *conf. 496.* n. 43. lib. 4. Honded. *conf. 33.* n. 59. lib. 2. Menoch. de *presumpt. lib. 3. presump. 122.* n. 49. Cachetan. *decif. 40.* num. 14. Ioseph. Ludouic. *Perf. decif. 97.* num. 6. Caroc. *d. tit. de usu. quest. 11.* n. 15. Gasp. Roderic. de *annuis redditib. lib. 3. quest. 2.* num. 8. & 24. Gam. *Lusitan. decif. 178.* num. 9. Atimin. *Teplat. variarum sentent. tom. 2. tit. 407.* cap. 5. *vers. quarto declarat*, & cap. 7. in princip. Sigism. Scacc. de *commert. & camb. §. 1. quest. 3.* num. 37. qui dicunt minuire paulo minus quam tertiam partem. Castill. *d. lib. 2. cap. 25.* num. 63. cum duobus segg. vbi iudicis arbitrio relinqui ait. Farin. *d. quest. 163.* num. 13. vbi plures de hac questione congerit Pinel. in *L. 2. de rescind. vendit. part. 3.* cap. fin. num. 19. Valasc. de *iur. emphyt. quest. 10.* num. 6. ad fin. & *conf. 70.* num. 4. & 10. Gemin. de *usu. comment. 2.* §. 5. num. 129. Cald. Pereira in *l. si curatorem*, verbo *sua facilitate*, num. 83. Molin. *d. tract. 2. disput. 375.* *versum venditam*, Steph. Gratian. *d. cap. 258.* n. 37. Anton. Fab. in *suo Cod. lib. 4. tit. 30. de rescind. vendit. definit. 27.* vbi attestatur in Senatu Sabaudie declaratum de anno 1595. propter pacti de retrouendendo rem valere ferè minus tertia parte, veluti septuaginta tantum cum pacto, si sine ipso tantum fuisset valitura, Cæf. Barz. *Bononi. decif. 123.* quest. 6. vbi plures referunt tenentes pactum de retrouendendo tertiam pretij partem importare; Fontanel. de *pactis negotia. lib. 2. claus. 4.* gloss. 18. part. 1. num. 78. vbi animaduertit differentiam esse constituendam an simpliciter sit conceptum pactum de retrouendendo, quo casu censet

cenferur ita conceptum vt non per partes, fed tota pecunia foluta debeat fieri initio, & in hoc cafu ait loqui Doctores dum volunt per pactum huiusmodi valere rem minus tertia parte, fecus vero ſi ita foret conceptum, vt per partes poſſet res redimi. nam tunc non eſſe tante conſiderationis tenet.

- non esse tantæ conuentionis. **13** Padum de retrocedendo aded in se licitum est, vt valeat, etiam si conceptum sit vt non nisi post certum terminum liceat redimere, & sic restricta & limitata potestate recuperandi, nisi interueniat modicatis pretij, & quod sit consuetudo fœnerandi, vel nisi adit exprella conditio de lucrands interim fructibus; quia tunc arguitur contractum vfurarium. *Conar. varior. lib. 2. cap. 9. num. 9.* Anton. Gom. *tom. 2. variorum cap. 1. num. 27.* Azeved. *l. 4. num. 35. & tom. 2. lib. 8. noue recopil. p. 1. tit. 1. rita. lib. 8. Ordin. pag. 41.* Gemin. de *varis, comment. 1. s. 1. num. 40.* Felician. de *confess. lib. 1. cap. 6. num. 14.* Card. Perecin *in d. l. cursorum, verbo sua facilitate, num. 61.* Parladot *in sequens. different. 53. s. 1. infm.* Cardin. Mantie. *d. lib. 8. tit. 20. num. 8.* Caneet. *variorum part. 1. cap. 13. de empt. versic. veritas est.* Castil. *d. lib. 2. cap. 25. num. 9.*

- 14 Quid if rusticus emat fundum exiguo pretio cum
pazo de retrotrouendo, an ferioris suspicio locum
habeat? Negatiue resolunt Cepol. de *fiscalibus*, *contra*, *presumpt.* 26. in 6. *casu* princip. num. 106. Tita-
quell *de reuocata* comment. in *presu.* num. 34. & 35. Rip.
de *pep.* cap. de *remed.* *presu.* *contra* *pep.* num. 133.
Natt. *conf.* 86. Amendola in *addit.* ad *Vincen. de Fran-*
chisci decisi 64. num. 21. Gemin. d. 3. *1. men.* 30. Menochi.
de *arbitr.* *casu* 194. num. 47. & de *presumpt.* lib. 3. *presu-*
pt. 122. num. 40. & *conf.* 143. num. 17. Card. Mant.
d. lib. 9. tit. 15. num. 13. vbi num. 14. idem tenet de mi-
noribus mulieribus & militibus.

- 15 *Quandocumque vel intra certa tempora, etc.]* Nota
quod quando facta est promissio de retrocedendo
simpliciter abque temporis determinatione, & sine
clausula de notante perpetuitatem, tunc de iure
communi spatium triginta annorum, vel decem, quando
conuehitur est vel ad tempus possit retrahere, nulla
addicta certa die ita ex Titraquell. Alexandr. Trenta-
quell. *variorum refolut. lib. 3. tit. de empt. & vendit. refolu-
tio. 10. num. 1. 5. vers. 1. & 2.* Atim. Tepat. *variorum
Gent. tom. 3. tit. 407. ed. 1. vers. iure iudicanti, vbi*

- 16 *quod contra Ecclesiam quando data est simpliciter*
facultas redimendi. De iure tamen Hispanorum ex
17 *l. 63. Tauri, pactum huiusmodi spatium decem anno-*
rum prescribitur, Anton. Gom. tom. 2. v. ar. cap. 2.
num. 28. Ceual. contin. contra contin. quæst. 107.
num. 30. & 31. Parlad. lib. 1. rerum quotid. lib. 1. cap. 1.
& 14. num. 11.

- 18 Quando verò in pacto de retrotruendo adfit
clausula, *quandocumque, vel toties quoties valuerit, vel
perpetuo, vel semper*, vna sententia tenet hoc pactum
nunquam prefcripti, quia dicta clausula est com-
prehensua omnium temporum in infinitum, *i. cum de-
beret ff. de fructu. vrb. l. Juliam, ff. de legat. 3. Tiraq.
de retrat. conser. l. gloff. 2. a num. 15. Anton. Gom-
dum. 2. cap. 2. num. 28. Paril. con/92. vol. 3. Boët.
de cif. 130. a num. 10. Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de
prefcript. concluf. 6. num. 6. Cachera. lib. 1. 15. My-
sing. centur. 1. obferuat. 16. Gail lib. 2. obferuat. cap. 18.
Caualcan. de vifitatu mulieri relictæ, cap. 9. num. 175.
Valac. de iure empoly. quæff. 1. num. 17. Petcz li. 1. tit.
2. lib. 8. Ordin. col. 42. verf. præterea eff dubium; Galfp.
Guillelm. de cif. 185. Stephan. Durante quæff. iuri
quæff. 47. Fachin. controuerf. lib. 2. cap. 13. Illiger.
ad Donell. emulea l. iur. l. 5. cap. fin. lit. C. Ceual. con-
tinuat. con/ a commun. 9. 107. a num. 15. Molin. de primo*

lib. 2. cap. 5. n. 3; 3. vbi de dictione *semper*, & in perpetuum, alter Molin. de iustis. tract. 2. disput. 374. col. 4. vers. quando. Cancer var. resolut. lib. 1. cap. 13. de empr. num. 18 in fine, & part. 3. cap. 7. de pactis num. 206. Ioan. Koppen Saxon. decis. 1.

Alia fœntentia, cui tanquam veriori accedo, teneo
hoc pactum ipatio tributa annuam prefcribi, Alex.
conf. 238. col. ij. lib. 6. Socin. iunf. conf. 145. num. 36.
lib. 1. Pari. conf. 91. col. 2. lib. 3. Crauet. conf. 71. col. 2.
Roland. conf. 21. a. num. 14. lib. 2. Cephall. conf. 40.
num. 2. & conf. 43. num. 12. & conf. 101. num. 4. &
conf. 329. num. 4. & conf. 496. n. 14. Decian. conf. 10.
num. 52. cum feq. lib. 1. & conf. 13. num. 44. & 45.
lib. 1. Menoch. conf. 143. lib. 2. & conf. 101. num. 89.
& conf. 364. & 606. num. 1. Cou. d. cap. 9. num. 13.
& 6. Rebuff. ad l. vnic. C. de fœntent. que pro eo, not. 1.
num. 53. Villadieg. in l. 8. num. 8. Sit. 4. lib. 5. fori. Azeud.
l. 4. a. num. 42. tit. 6. lib. 8. noua Recopilat. Morl. in
emporio iuriu civiliu part. 1. tit. 9. quest. 17. num. 5. &
Parlador. iterum quatid. lib. 1. cap. 5. §. 14. num. 1. Fel-
ician. de confib. lib. 1. cap. 10. num. 10. Gutier. de iuram.
confirmat part. 3. cap. 1. num. 9. Magon. Florent. decif.
105. num. 1. Thelaur. quest. forenf. lib. 2. quest. 71. n. 2.
& 3. Alexand. Trentacian. d. tit. de Emp. & vendit.
refoluit. 10. num. 5. Anton. Fab. in j. Cod. lib. 7. tit. 13.
de prefcript. §. d. definit. 3. Viuium. 2. commun. ap. lib. 3.
tit. 5. de pactu. num. 18. in princip. & lib. 4. tit. 17. de pactu
inter emp. cap. 2. n. 2. §. pag. 645. Suar. tom. 2. lib. 7. tit. 5.
de prefcript. tributa, num. 1. pag. 215. & ibi Fichard.
num. 17. pag. 116. Bernard. Graeuz. ad pratric. Camera
Imper. lib. 2. concl. 18. confid. 1. Matza de iuridif. p. 1.
cap. 34. num. 11. Sord. decif. 3. num. 7. Cardin. Tuich.
pratric. concl. tit. P. concl. 51. num. 1. Stephan. Gratian.
difcept. forenf. tom. 1. cap. 2. a. num. 1. Atimin. Tepat. va-
riar. sen. tit. 407. cap. 10.

Amplia primò, etiãsi fuerit dictum quòd quan-
docunque venditor posset redimere, non obitante
quacunque prescriptione, Boët. *decis.* 182. n. 8. & 9.
Viui. lib. 2. *commun. opin.* 579. Trentacinq. d. *refut.* 10.
num. 26.

Ampla secundò, et si præscriptioni sit renuntia-
tum. Rip. in l. nemo potest. num. 104. & Crot. num. 45. ff.
de legat. 1. Menchaq. de success. creat. lib. 1. §. 10. n. 6.
Balb. in tract. de præscript. 5. p. 5. princip. num. 6. Gre-
gor. Lopez l. 42. gloss. 2. tit. 5. p. 5. Cald. Pereira in l. si
curatorem, verbo sua facilitate, num. 71. cum seq. Sera-
phin. de privileg. iurament. prinil. 51. num. 7. Alexan-
d. Trencinca de iur. iur. 10. num. 26.

Amplia tertio, quamvis Princeps vendat, & dictum pactum cum dictis clausulis fuerit initum, Stephan. Gratian. *d. cap. 2. inno. 20.* nisi esset inter Principes hoc pactum initum, quia eorum contractus non recipiunt interpretationem à iure civili, sed gentium. Marta *d. p. 1. cap. 24. inno. 12.*

Limita primò, quando in dicto pacto de retrouen-
dendo interuenit iuramentum, *Ruin.conf. 150. vol. 4.*
Roland.conf. 5. §. i. num. 2. vol. 1. Roder. *Xuar. in l. post*
rem iudicat. an. notab. 2. num. 6. Azeued. *l. 6. m. 17. tit. 15.*
lib. 9. noua Recopil. Guier. *de iurament. confirm. part. 3.*
cap. 1. §. 1. num. 17. Surd. *decif. 3. §. princ.* Alexand. *Tren-*
taciog. d. refol. 10. num. 28. Scraphin. *d. princ. §. 1. n. 8.*
§. ibi beneched. num. 1. Thelaus. *quæst. forens. lib. 2.*
quæst. 72. Contrarium tamen defendit Decian. *conf. 1.*
num. 45. vol. 2. Arimin. *Tepat. diff. 207. cap. 10.*
versic. quod procedit. Cardin. Mantie. *de tacitis & am-*
bignis comment. lib. 4. tit. 3. §. 1. num. 28. Stephan. Gratian.
d. cap. 2. n. 3. vers. contrarium, vbi distinguit, & ait pri-
mam opinionem procedere quando facta esset
condicio de retrouendenda re alienata quandoquocumque
pretio restituito renutiando expresse cuiusque pre-
tium

scriptioni cum iuramento, quia tunc nulla vnam currit præscriptio, quasi illa impediatur per renuntiationem iuramentum: secus quando in contractu additur pactum cum iuramento simpliciter pro observatione contractus, nulla facta expressa mentione præscriptionis, quia tunc hoc iuramentum non impedit cursum præscriptionis triginta annorum, cum illud intelligatur secundum naturam actus, cui adiungitur.

- 24 Limita secundò, quando partes assignarunt maius tempus, quàm triginta annorum. Vide Roder. Xuar. in d. l. post rem indicatam not. 2. num. 5. Gutier. d. p. 3. cap. 1. num. 9. Valac. de iure emphyt. quest. 11. num. 17. vbi tradit si emphyteusis intra tres generationes concessa vendatur de licentia domini, pacto de retrovendendo posteriorem generationem, posse redimere, etiam transactis 40. annis, Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 85. Ceuall. commun. quasi. 207. num. 32. & 33. Azeved. d. lib. 6. num. 25. tit. 15. lib. 9. noua Recop. vbi quòd non præscribitur ius exsequendi per decennium quando obligatio est contracta vt post decem annos debitu in obligatione contentum soluiatur, Marta d. part. 1. cap. 35. n. 6. cum segg.

- 25 Limita tertio, si promissum sit toties retrovendend, quoties huic remedio fuerit præscriptum, Azeved. d. l. 6. num. 19. Cald. Pereira d. verbo sua facilitate num. 85. & 87. Alex. Trentacinq. d. tit. de empr. resol. 26. 10. num. 31. Cardin. Mantic. d. lib. 5. tit. 31. n. fin. Declara hoc non procedere in præscriptione centenaria, & immemoriali, nam dicta præscriptio nunquam submouetur verbis generalibus omnem præscriptionem reiicentibus, secundum Cald. Pereira vbi supra num. 18. & Alex. Trentacinq. citato loco.

- 27 Quomodo autem immemorialis procedat si consistat de pacto de retrovendendo, & de initio rei, quæ præscripti prætenditur? vide Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. num. 60. cum segg. vbi ait sufficere quòd præscriptio hominum memoria excedat, idem tradit Mieres de maioratu part. 4. quasi. 20. n. 229. cum segg. apud quos etiam videbis quid resoluendum si constet de titulo vitioso.

- 28 Limita quinto, quando cum pacto de retrovendendo concurrat hypotheca, quia tunc præscriptio quadragenaria requiritur, Socin. iun. conf. 245. num. 62. lib. 1. Boët. decis. 181. num. fin. Anton. Gabr. commun. lib. 5. tit. de præscript. concl. 6. num. 3. Grammar. conf. 71. num. 2. Alexand. Trentacinq. d. resol. 10. num. 33.

- 29 Limita quinto, quando venditor, vel eius hæres via actionis procederet, secus si via exceptionis, seu retentionis: vt si quando vult redimere sit in possessione, vt per Gutier. in replet. l. nemo potest, ff. de legat. 3. à num. 38. Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 31. n. 26. Alexand. Trentacinq. d. resol. 10. num. 29.

- 30 Limita sexto in contractibus vfurariis, nam tunc præscriptio non obstante poterit suo iure vti, Balb. in tract. de præscript. in 3. quasi. 4. part. 5. princip. in fine. Cagnol. hic num. 88. Vtril. ad Afflit. decis. 63. Menoch. conf. 542. num. 46. Amendola in addit. ad Vincem. de Franchis decis. 64. num. 1.

- 31 Nota quòd lapso termino dato ad retrahendam rem venditam emptorem non posse compelli ad reuendendum, Tiraq. de retractu comment. §. 1. gloss. 2. à num. 42. Kirichou. tom. 2. commun. opin. lib. 4. tit. 37. n. 23.

- 32 pag. 645. vbi quòd retrovendere promittens infra certum tempus, eo elapso non adstringitur retrovendere, quia illud tempus adiectum censetur causa limitande obligationis. Atrium. Tapat. var. sentent. tom. 2. cap. 407. cap. 7. vers. patrum et 2. Surd. conf. 52.

à num. 23. Cardin. Mantic. d. tit. 31. à num. 34. Card. Tulch. præf. conclus. verbo Patrum concl. 30. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 207. num. 17. & 18. Greg. X V. decis. 559. num. 1. & 2. vbi numerus segg. an perpetuetur ius per obligationem verbaletur, & quòd non perpetuetur defendit Menoch. conf. 756. n. 6.

Amplia primò vt nec mora possit intra modicum tempus purgari, vt contra Decian. decis. 34. n. 24. lib. 2. late defendit Cardin. Mantic. d. tit. 31. num. 48. sequitur Beltramin. in amos. ad Greg. X V. decis. 559. à num. 8.

Amplia secundò, etsi intra terminum præfixum venditor partem pretij emptori soluerit, vt interminis consuluit Surd. conf. 52. à num. 2. arguit pro contraria opinione, & à num. 13. & 44. hanc defendit, & contrariis satisficit, & conf. 104. à num. 1. cum segg. contrarium fundat, & num. 14. hanc vteriorum cognoscit, & alios allegat; nec venditorum etiam parte pretij soluta posse compelli ab emptore rem emere, vt contra Imol. & Gozadin. defendit idem Surd. d. conf. 52. num. 53. cum segg.

Amplia tertio, vt nec minor ex capite minoris ætatis, si sit hæres venditoris, possit contra lapsum temporis conuentionalis restitui, vt possit oblato pretio rem venditam redimere, l. Emilii, & ibi Bart. & alij, ff. de minorib. Tiraq. d. gloss. 2. num. 56. cum segg. Menchaq. de success. creat. lib. 1. §. 10. n. 65. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 2. num. 27. vers. Et tantum hoc est verum; late Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate à num. 49. & num. 91. cum segg. Surd. conf. 226. num. 1. & 2. & 14. Card. Mantic. d. tit. 31. num. 54. Anton. Fab. de errorib. pragmat. de cad. 25. errore 5. à num. 55. vbi late agit de interpretatione d. l. Emilii, & errore 6. conciliat l. si creditor 7. §. illud, de distract. pign. & d. l. Emilii. Quod non procedere videtur quando redimendi facultas ab initio concessa fuit minori intra certum tempus, nam eo elapso integrum debet restitui, quia cum eo negotium gestum est, nam minor etiam aduersus non implementum conditionis restituitur, l. 3. §. etsi hæres, ff. de minorib. Rimin. conf. 261. num. 30. Roland. conf. 10. num. 3. & 13. in fine, & num. 14. lib. 2.

Amplia quarto minore non admitti, quamuis ex claus. si qua mihi iusta causa esse videbitur, velit restitui aduersus lapsum temporis conuentionalis, vt contra Bart. & alios tradit Curt. sen. conf. 58. aliis 59. incip. Christi, quem sequitur Cald. Pereira, & Anton. Fab. dictis locis; licet contrarium consulendo tenuerit Surd. d. conf. 22. num. 14. vbi in illo Senatu fuisse hanc partem approbatam dicit, quem sequitur Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. conf. 26. n. 24. cum segg.

Amplia quinto, vt nec à Principe dilatoria dari valeat, vt venditor qui infra terminum pretium non soluit, eo transacto admittatur ad redimendum, ita Anton. Fab. d. de cad. 25. errore 1. à num. 1. & de cad. 2. num. 7. & de cad. 3. num. 12. & 13.

Amplia sexto, etsi emptor durante termino, intra quod venditor poterat rem retrahere ei, qui dixit se velle retrahere, responderit, Venius toties quoties volueris, ego te libenter admittam; nam transacto termino non debet admitti, vt in lite coram se pendente respondisse inquit Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 10. num. 33. & 34.

Amplia secundò, etsi non transacto tempore retractus dixerit venditori illum se admittiturum ad retractum quandoquidem voluerit, nam intelligitur, modò is veniat intra tempus assignatum, Tiraq. de retractu cunctum. §. 1. gloss. 2. num. 54.

Limita

41 Limita primò, si emptor lapso termino assignato ad retractum disicere se adhuc esse paratum retouendere, non obstante lapso temporis venditor audiatur. Tiraq. d. §. 1. gloss. 10. num. 20. & late comprobatur eodem §. gloss. 2. num. 65. Cardin. Mantic. de reuoc. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. num. 45. Et hoc casu emptor non erit in perpetuum obligatus, sed intra modicum tempus venditor rem retrahere debet. gloss. verbo *restitu* in d. l. *Emilius*, quam Bart. notat, & poterit emptor compellere venditorem vt intra duos menses redimat, & si id non fecerit, postea non audietur, Tiraq. d. gloss. 10. num. 29. & d. num. 65. Anton. Gom. l. 40. *Tauri* num. 44. Cald. Pereira d. verbo *sua facilitate* num. 84. Cardin. Mantic. d. tit. 31. num. 45.

42 Limita secundo, si emptor post tempus prestitutum petierit sibi pretium solui, & sciens fecerit, nam tunc potest quod ad retouendum, ac si pretium accepisset, d. l. *Emilius*, & ibi gloss. verbo *restitu*, Tiraq. d. gloss. 2. num. 64. Card. Mantic. d. tit. 31. num. 46.

43 Limita tertio, si post tempus huic facultati concessum emptor pretium sibi à venditore oblatum accepit, non poterit compelli ad retouendum. Tiraq. d. gloss. 2. num. 61. Card. Mantic. d. tit. 31. num. 43.

44 etiam si partem tantum pretii post tempus accepit, nam teneatur pactum retouendiis perficere. Tiraq. d. gloss. 2. num. 62. Cardin. Mantic. d. tit. 31. num. 43. Surd. conf. 104. num. 7. cum seqq. vbi num. 35. subdit quòd non potest pernece emptor, qui promissis vendere, & partem pretii repetit.

45 Nota primò quòd ius competens venditori ex pacto de retouendo potest cedi, vt per Tiraq. de retractu lig. §. 26. gloss. 1. à num. 1. Cagnol. hic num. 37. sed contrarium, Paul. conf. 3. lib. 2. Alexand. conf. 232. n. 2. lib. 6. Crauet. conf. 113. num. 4. Roland. conf. 28. num. 26. & 29. lib. 2. Grat. resp. 157. lib. 2. Franc. Marc. Delphin. decif. 404. num. 16. part. 2. & decif. 602. Perez l. 1. vers. *quaritur* tit. 2. lib. 12. Ordin. Fachin. controuers. lib. 1. cap. 11. per tot. Ioseph. Ludovic. Lucana decif. 47. & Persf. decif. 17. Arimin. Tapat. vers. *sentem*, tom. 2. tit. 407. cap. 10. in fine. Alexand. Trentacinq. vers. *resolui*, lib. 5. tit. de empt. & vendit. resol. 10. num. 5. Parlador. in sequent. diff. 109. num. 4. in princip. Cardin. Mantic. d. lib. 4. tit. 32. num. 151. Cardin. Tusch. praet. conclus. verbo *pactum* concl. 53. Et gabellam ex hac cessione deberi scribit Gutier. d. gabell. quest. 10. num. 29.

46 Item nota secundo quòd emptor, qui ex pacto de retouendo tenetur retouere, vel reddere rem acceptam venditori debet præcisè rem tradere, & non liberatur soluendo interesse si habet facultatem rei tradendae, Callan. in consuet. Burgund. rub. 5. §. 1. vers. *aduertere*, Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 29. vers. *ex quo etiam*, & cap. 10. num. 22. vers. *septimus casus*, Pinel. in l. 3. C. de rescind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 20. Fachin. d. lib. 2. cap. 8. Tiraq. de retractu tit. 2. §. 1. gloss. 7. num. 59. Cou. lib. 3. var. cap. 8. num. 3. vers. *hinc*, Anton. Fab. de erroribus pragmatic. decad. 25. error 4. num. 3. Castil. controuers. d. lib. 2. cap. 25. num. 38. Suar. tom. 1. conueni. opin. lib. 4. tit. 37. num. 11. pag. 645.

48 Item nota tertio non restitui pretio emptori dominium non reuertit ad venditorem retrahentem, sed actionem personalem tantum, et si est peme tertium eum non posse vendicare. Cagnol. hic num. 133. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. gloss. 7. num. 16. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 2. num. 29. Cou. lib. 3. var. cap. 8. num. 8. Greg. Lop. l. 42. gloss. 7. tit. 5. part. 5. Salzed. ad Bernard. reg. 208. limit. 3. vers. *sunt tamen*,

Felician. de censib. lib. 1. cap. 6. num. 10. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 3. tit. de empt. resol. 10. num. 17. vers. 2. Anton. Fab. de erroribus pragmatic. decad. 22. error 10. Griuel. Dulaia decif. 11. num. 5. & 32. Card. Mantic. d. lib. 4. à num. 45.

Contrarium tamen, immo soluto pretio à venditore statim ipso iure sine noua traditione dominium vile in eum transiret, & à tertio posse rem vendicare, tenent Boer. decif. 351. num. 6. Neuizan. conf. 382. num. 8. Alciat. resp. 123. in fine, Crauet. conf. 1201. col. 1. Cornazan. decif. 84. num. 1. & 2. Olan. in redact. antinom. lit. P. num. 5. & 6. Causalcan. decif. 16. num. 6. part. 5. Amendol. in addit. ad Vincent. de Franchie decif. 64. ex num. 17. Thesaur. quest. forens. lib. 2. quest. 81. num. 3. Parlad. in sequent. diff. 36. num. 12. Card. Mantic. d. lib. 4. tit. 32. num. 44. & à num. 64. Giurb. decif. 93. Gabr. Pereira Lusit. decif. 31. num. 6.

Verum quodam breui distinctione vtraque opinio est componenda in hunc modum. Aut verbis directis fuit pactum celebratum, aut verbis obliquis: in primo casu ipso iure reuertitur dominium, & procedit hæc vltima opinio; in secundo verò habet locum prima. Ita Bero. conf. 164. num. 23. lib. 1. Grammat. conf. 282. num. 3. Tiraq. de retractu conuent. §. 1. gloss. 7. num. 14. & 15. Boer. decif. 182. num. 16. & 17. Menchaq. controuers. frequenter. cap. 69. num. 8. Roland. conf. 62. num. 13. lib. 2. Cephal. conf. 42. in princ. lib. 1. Hieron. Gabr. conf. 266. num. 4. & 5. lib. 1. Perez l. 1. vers. *quærit etiam potest* tit. 2. lib. 8. Ordin. Villadieg. l. 8. num. 11. tit. 4. lib. 5. *fori iurgo*, Magon. Florent. decif. 105. num. 3. & decif. 102. à num. 16. Cald. Pereira in d. l. si *caratore*, verbo *sua facilitate*, num. 62. cum seqq. Alexand. Trentacinq. d. resol. 10. num. 21. vers. 2. Gutier. conf. 27. num. 2. Motl. in emporio inris ciuilib. part. 1. tit. 9. quest. 14. num. 11. & quest. 16. num. 7. Callan. conf. 57. num. 20. Salzed. ad Bernard. reg. 208. vers. 2. sublimitate, Felician. d. cap. 6. num. 10. Fachin. d. lib. 2. cap. 15. vers. *tertia*, Alexand. Rauden. decif. 16. num. 181. cum seqq. Perez de Lara de vita hominis cap. 23. num. 39. qui omnes tenent posse vii rei vendicatione contra tertium possesorem, & commune esse in omnibus pactis, in quibus verba directa resolutiua adhibita sunt.

Amplia idem esse si cum pacto de retouendo contra veros obliquis concepto concurrat, nec liceat emptori rem alij vendere, nec alienare, & pro obseruatione pacti vltra generalem obligationem emptor specialiter hypothecet rem ipsam, vt ex Socin. Rip. Roder. Xuar. & aliis tradit Morl. d. quest. 16. num. 8. Alexand. Trentacinq. d. resol. 10. num. 18. vbi ait quòd per hypothecam specialem est indubitatum posse agere contra tertium possesorem, quia hypothecaria actio est realis, & per ipsam impeditur dominij translatio, & quòd idem operatur hypotheca generalis, ex multis defendit Tiraq. d. §. 1. gloss. 3. ex n. 3. Caneer. var. part. 1. cap. 13. de empt. num. 60. quicquid dicat Anton. Fab. de erroribus pragmatic. decad. 24. error 2.

Amplia etiam quando is, qui fecit pactum de retouendo, non est soluendo, Cephal. conf. 42. in princ. lib. 1. Magon. Florent. decif. 105. num. 3. decif. 129. à num. 16. vbi late agit quando actio personalis in subdistinguitur ex contra tertios possesores, Alex. Trentacinq. d. resol. 10. num. 20. vbi num. 21. extendit ex Castr. & Alex. quando subest præsumptio pignoris, vel vfuræ.

Nota quartò contra tertium possesorem non citatum sententiam contra primum emptorem ex pacto de retouendo conuenient latam non posse exequi, nec illi nocere, si C. si per vim, l. 1. & 2. C. qui

quibus res iud. nocet, Duen. reg. 277. limit. 4. Cou.
prati. cap. 16. num. 4. Tiraq. de reuolu. lig. §. 2. gloss. 1.
num. 27. Gail lib. 1. obferu. 118. Rot. Gemens. 111. n. 2.
Chattar. decif. 35. num. 9. Marefcot. var. refolut. lib. 2.
refol. 121. num. 1. & 5. Caulcan. decif. 5. num. 7. & 15.
part. 1. Alexand. Tentacung. d. refol. 10. num. 21. verf.
1. Ceual. commun. contra commun. quafi. 828. num. 4.
Giurb. decif. 93. num. 3. 4. & 5. vbi fubdit reuoca-
tū agendum effe contra tertium poffefforem, &
fententia opus effe contra tertium poffefforem,
quamuis ipfo iure priuatus fit eius auctor.

53 Nota quinto emptorem, qui à duobus rem emit
cum hoc pacto, vno volente reemere, partem fuam
non teneri cū vendere, Tiraq. de reuolu. lig. §. 23.
gloss. 1. num. 8. cum feqq. & de reuolu. comment. §. 1.
gloss. 6. num. 30. Anton. Gom. d. tom. 1. cap. 10. num. 15.
verf. quinto infero. Suar. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit.
37. num. 10. pag. 644. Arimim. Tepar. var. fentent. tom. 2.
tit. 407. cap. 11. verf. quando duo. Amendol. in addit.
ad Vincent. de Franchis decif. 64. num. 7. cum feq. Fa-
chinæ. controuerf. illuftr. lib. 2. cap. 2. in princip. Cardin.
Mantic. d. lib. 4. tit. §. 2. num. 29. verf. quidem si duo.
Quamuis fit paratus vnus ex venditoribus huiuf-
modi totam rem reemere, & refundere totum pre-
tium, quia adhuc illam non effe admittendum, te-
nent Surd. conf. 415. num. 23. & alij, quos adducit
Cardin. Mantic. d. tit. §. 2. num. 25. Sed contrarium,
immo poffe totam rem redimere offerendo totum
pretium, melius tenent Cagnol. hic num. 103. Tiraq.
de reuolu. comment. §. 1. gloss. 6. num. 37. Anton. Gom.
d. cap. 10. num. 25. verf. feptimo infero. Azeued. l. 7.
num. 49. tit. 41. lib. 5. noua Recop. Fachinæ. d. lib. 2. c. 2.
verf. caterum, qui magis communem dicit, & con-
trariis fatisfacit, maxime cum offert fatisfactionem
de restituenda parte alteri venditori fi velit redi-
mere. Alexand. Rauden. decif. 12. 4. num. 78. vbi in-
telligit quando res non patitur diuifionem commo-
dam, fecus fi abique vilo incommodo effe diuidua.
Iofeph. Ludou. Peruff. decif. 112. num. 12. cum feqq.
Garc. Mastrill. Sicilia decif. 1. num. 1. & 9. vbi dicit
ita fuiffe determinatum prefata prius cautione de
restituenda parte coheredi, feu conuenditori, & de
feruando indemnem emptori, Franc. del Caffillo
decif. 101. per tot. Cardin. Mantic. d. tit. 12. num. 27.
Fontanel. de palli nupt. tom. 1. clauf. 4. gloss. 9. part. 1.
num. 68. Giurb. decif. 2. num. 22. vbi latè agit quan-
do vnus ex dominis adiutor fi velit totam rem
emphyteuticam alienatam retrahere, remiffiue Ste-
phan. Gratian. difcept. forenf. tom. 2. cap. 146. n. 46.

54 Nota sexto quod si vnus ex hæredibus rem em-
ptam folus poffideat, vel communiter cum alijs, po-
teft in folidum ad eius restitutionem condemnari, vt
per Tiraq. de reuolu. comment. §. 1. gloss. 6. à num. 41.
Cardin. Mantic. d. tit. 32. num. 37. vbi actionem, quæ
ex hoc pacto competit, effe bonæ fidei affert, &
vnum ex hæredibus rem poffidentem, feu resti-
tuende facultatem habentem, in folidum restituere
teneri.

55 Nota feptimo quod si durante tempore assigna-
to, infra quod venditor poteft rem reemere, emptor
eam obligaret, antequam reematur, refoluitur ius
pignoris fi venditor reemat, quia ex neceffitate res
transit ad venditorem, ita Cagnol. hic n. 61. Tiraq.
de reuolu. comment. §. 3. gloss. vnic. num. 10. cum feqq.
Boër decif. 181. num. 8. Negulant de pignorib. 1. memb.
5. part. num. 43. Cancet. var. part. 1. cap. 13. de empt.
num. 59. Ofalch decif. 65. Arimim. Tepar. var. fentent.
tom. 2. tit. 407. cap. 9. verf. fexta venditione. Vincent.
de Franchis decif. 64. num. 4. vbi quod si venditio
refoluitur ex neceffitate pacti de retrouendendo,

omnes hypotheca medio tempore contraque re-
foluuntur, Caballin. milleloq. 159. Cardin. Mantic.
d. tit. 32. num. 96. Ioan. Garc. pof. tract. de expenfo, vbi
de hypotheca; à num. 8. vbi ait non attendi an vo-
luntas emptoris fit ordinata directè ad diffra-
tionem contractus, fed folum quod quomodo vtiatur
iuro fuo, Statil. Pacific. de Saluiano interdi. in fpec. §.
cap. vnic. num. 113. Sord. de aliment. tit. 9. quafi. 42.
num. 7. Cardin. Mantic. de iuritu lib. 1. tit. 3. num. 70.
Quamuis contrarium, immo hoc cafu non refolui
pignus, tradiderint Caroc. decif. 217. num. 18. &
ex Pinel. Cagnol. Gozzadin. & Zouner. Anton. Fab.
de errorib. pragmat. decal. 23. error 11.

Nota octauo ex prima venditione cum pacto de
retrouendendo deberi gabellam, non verò ex re-
venditione, vt per Tiraq. de reuolu. comment. §. 6.
gloss. 1. num. 151. Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 2. num.
31. verf. quid si fiat, & l. 70. Tauri. num. 30. Pinel in
l. 2. C. de reind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 36. Lafarte
de decima vendit. cap. 14. num. 36. Girona de gabellu
part. 5. in princ. num. 30. Villadieg. in l. 8. num. 10. tit.
4. lib. 5. fori. Parlador. lib. 1. verum quocid. cap. 3. §. 4.
num. 5. Matien. in l. 7. gloss. 3. num. 14. tit. 1. lib. 5. noua
Recop. Azeued. l. 1. num. 99. tit. 17. lib. 9. noua Recop.
Surd. decif. 321. Cald. Pereira de refofuit. emphy. cap.
16. num. 55. cum feqq. Molin. in emptio iuris part. 1.
tit. 9. quafi. 14. num. 12. Molin. de iuritu. tract. 2. diff.
374. verf. dubium eff. Gutier. de gabellu quafi. 10. à
num. 21. Rainald. Corf. inuagation. iuris lib. 2. cap. 10.
vbi refert quandam cautelam ad euitandam huiuf-
modi gabellam.

Amplia gabellam deberi ex venditione, quamuis
pactum de retrouendendo, non verbis directis, fed
obliquis fuiffet initum, vt in terminis tradunt Lafar-
te d. cap. 14. num. 37. Gutier. d. quafi. 10. num. 28. In-
telligit quando pactum incontinenti fuit appofitum,
nam alias ex retrouenditione alia gabella deberet,
quia effe nota venditio. Amad. de Ponte de iuritu.
quafi. 37. Franc. Solon. in fua Laudemiorum lucerna,
cellula 10. Maynard. lib. 4. decif. 38. per tot. Camill.
Borrel. in fua decif. tom. 1. tit. 35. de laudem. à num. 51.
vffque ad 59. Incontinenti quando dicitur pactum
appofitum, vide pofita in meo tract. de diffion. ofu-
freq. diff. 155. & ibi citatis ade Iofeph. Sefle Ara-
gon. decif. 16. à num. 3. tom. 1. vbi num. 4. dicit quod
illud dicitur fieri incontinenti, quod fit antequam
contractus fit habitus pro absoluto, fi tamen partes
non dum fe diuerterint ad alia extraneos.

Nota nono quod venditor, qui ex vi pacti de re-
trouendendo tenetur reuendere alteri, fi rem em-
ptam alteri locat, & durante locatione redimatur,
tenetur redimens stare locationi factæ per empto-
rem, ita Cagnol. hic verf. 1. 2. quæro num. 77. Gozzadin.
verf. 26. quæro num. 143. Kirchou. tom. 1. commun. opin.
lib. 4. tit. 37. num. 16. pag. 645.

Conditioni dicit, &c. Ergo conditionalis effe huiuf-
modi venditio, de quo vide Tiraq. de reuolu.
comment. §. 2. gloss. 1. n. 25. & l. 6. D. Barbof. in l. si mora
num. 101. foluto matrim.

Abio prefcriptis verbis, vel ex vendito, &c. J. Du-
bium monet Motl. in emptio iuris civilis part. 1. tit.
8. quafi. 20. num. 6. quare ad eandem rem competat
actio ex vendito, & prefcriptis verbis, quas incom-
patibiles effe apparet ex eo, quod illa ordinaria fit,
hæc fubfidiaria, quæ non datur nifi deficientie actio-
ne ordinaria, l. 1. 2. & 3. ff. de prefcript. verb. Vide
exiftimat actiones in prefenti non currere vt pol-
fit hæres vtramque in iudicio deducere, vel qua
velit vti pro arbitrio, fed ex natura contractus iudi-
candum effe vtrum hæc, vel illa acturus fit.

Hæc

- ⁶⁰ *Habita ratione eorum*, Sec.] Notatur ad hoc quod fructus interim quod res retrahitur, perceptos emptor suos facit, vt per Cagnol. *bic* num. 27. Tiraquell. *de retractu* comment. 9. §. gloss. 1. num. 1. & 2. & §. 2. de retractu comment. 9. §. gloss. 1. num. 6. & lib. 3. cap. 9. Couart. lib. 1. *variarum* cap. 15. num. 6. & lib. 3. cap. 9. *num. 1. in fine*, Azeved. 1.4. num. 14. tit. 6. lib. 8. noua Recopil. Molin. *de primogen.* lib. 2. cap. 12. num. 19. D. Barbof. in d. *diuortio*, in princip. part. 2. num. 75. ff. *soluto marim.* Ioseph. Sesse *Aragon.* decis. 31. num. 20. vbi à num. 13. agit de questione an emptor, vel donator, cui res vendita, seu donata fuit pure sub conditione, resolutiua fructus interim perceptos, suos faciat? Cardin. Mant. d. lib. 4. tit. 23. num. 99. Gerard. Maynard. decis. 31. lib. 2. Giurb. decis. 91. num. 10. & faciunt adducta per Ceual. *commun.* contra *commun.* tom. 3. quest. 762. num. 17. vbi firmat regulam generalem quod quotiescunque venditio reuocatur ex causa de preterito, quæ inerat in initio venditionis, resolutio cum fructibus est faciendi. Quamuis Morl. in *emporio iuris* part. 1. tit. 9. quest. 14. n. 7. & Anton. Fab. *de erroribus pragmat.* deced. 12. error 3. num. 4. distinguens casu repondeant, aut pactum fuit conceptum verbis directis, aut obliquis, in primo casu resoluti ipso iure dominium, & fructus à die venditionis esse restituendos venditori, in secundo fructus, perceptos ab emptore ante resolutionem contractus ad emptorem pertinere dicunt.
- ⁶¹ Fructus verò pendentes omnes spectare ad eum, qui redemit, tradunt August. Berol. *quest. fam.* 9. 98. Tiraquell. 4. Callan in *consecrad.* Burgund. rubr. 5. §. n. 25. Tiraquell. *de retractu* comment. 9. §. gloss. 4. num. 6. cum seqq. D. Barbof. in d. *diuortio*, in princip. part. 2. num. 71. Elcob. *de ratiocin.* comment. fin. num. 5. cum seqq. Anton. Fab. *de erroribus pragmat.* deced. 10. error 2. Gerard. Maynard. decis. 31. Sed diuisionem fructuum pro rata esse faciendam, resoluunt Cagnol. *bic* num. 45. & Gozadin. num. 150. Tiraquell. d. gloss. 4. num. 9. Couart. lib. 1. *variarum* cap. 15. num. 6. *versic.* contrarium, Roland. *conf.* 7. num. 6. lib. 2. Myning. *centur.* 6. *obseruat.* 50. & 70. Causalcan. in *tractat.* de usufructu mulier. *relicto*, num. 144. Boët. decis. 23. Bellacomb. tom. 1. *commun.* opin. lib. 4. tit. 37. num. 17. pag. 645. Arimin. *Tepat. variarum sentent.* tom. 1. tit. 407. cap. 11. *versic.* quid de fructibus, cum seqq. Molin. *de primogen.* lib. 3. cap. 11. num. 9. Franc. Molin. *Delphin.* decis. 57. part. 2. Ioseph. Ludou. *Persif.* decis. 79. num. 7. & 8. Thesaur. decis. 56. à num. 1. Elcob. d. *comput. fin.* à num. 7. Fachi- *nz controuer.* lib. 2. cap. 14. Aloyf. Ricc in *collectan.* decis. 31. collect. 19. Ioan. Baptif. Costa *deratione* *rat.* quest. 36. Cancr. *variarum resolut.* part. 1. cap. 13. *de empt. & vendit.* num. 21. Cardin. Mant. d. lib. 4. tit. 32. num. 102. Stephan. Gratian. *Marchia* decis. 17. 6. num. 1. & 5. Intelligit hanc opinionem quando retrovenditio erat faciendi eodem pretio, quo res empti fuit; secus verò si tantum conuenitur vt emptor teneatur retrovendere, quia intelligitur pro pretio iusto, Tiraquell. *de retr. à fin.* comment. 9. §. 1. gloss. 3. num. 1. Ioseph. Ludou. d. decis. 79. num. 17. & 18. Ioan. Baptif. Costa d. *quest.* 36. num. 7. Cardin. Mant. d. lib. 4. tit. 31. num. 21. Rata autem quomodo fit faciendi, vide Cuiac. lib. 4. *obseruat.* 12. Couart. d. cap. 15. à num. 6. Ioseph. Ludou. decis. 79. à num. 19. Elcob. d. *comput. fin.* num. 9. Molin. d. cap. 11. num. 9. Anton. Fab. *confeft.* lib. 1. cap. 13. Statil. Pacif. *de Saluiano interdict.* in p. 4. cap. 1. à num. 160. D. Barbof. & Cancr. *citatis* locis, qui communiter dicunt quod si terra fructus producit singulo anno, vt vinea, si die Septembris redimatur, ante omnia debere deduci sumptus, & de residuo fiant duodecim partes, & reliquæ partes emptori.

ri. Si sit terra, quæ fructum producat singulo biennio vel triennio, tot partes erunt faciendæ, quot sunt menses, & tot sunt dandæ emptori, quot menses possedit, & reliquæ redimenti. Si vero emptor collegit fructus immaturos, inspicitur tempus, quo fructus sunt maturi, vt restitutio fiat pro rata, Tiraquell. d. gloss. 4. num. 9. Cardin. Mant. d. tit. 32. num. 113. Si fructus erant pendentes, & maturi tempore venditionis, vt breui possent colligi, si post sex menses venditor ex pacto redimat, sequentis anni in emptore habeat ratam, substat Cardin. Mant. d. tit. 32. num. 112. & ex Tiraquell. d. d. num. 9. *vsque* ad 12. tenet ratam fructuum sequentis anni posse percipere, & latè comprobatur. Si arbores fundi durante retrovenditionis tempore vento sint caulsi, Ioseph. Lud. *Persif.* decis. 5. ait fuisse decilum, ætimatione facta lignorum tradi debere venditoribus cum cautione de restitudo pre tio emptoribus casu quo non redemerint, refert Arimin. *Tepat.* d. tit. 407. cap. 11. *versic.* arbores.

Fructus post mortem perceptos tenetur emptor restituere. Boët. decis. 23. num. 15. Tiraquell. *diff.* 5. §. gloss. 2. num. 4. Couart. d. lib. 1. cap. 15. num. 1. D. Barbof. in d. *diuortio*, in princip. part. 2. num. 70. & 71. Arimin. *Tepat. variarum sentent.* tom. 1. tit. 407. cap. 4. *versic.* sola, Morl. in *emporio iuris* part. 1. tit. 10. in *prælaud.* num. 10. Cardin. Mant. d. tit. 31. num. 100. Anton. Fab. *de erroribus pragmat.* deced. 12. error 3. Et ratio est, quia per oblationem pretij purificatur hoc pactum, intellige si offerens vltierem impelleret emptorem vt impleat ex parte suam; nam tunc fructus ad offerentem pertinebant, Tiraq. *de retractu* comment. ad fin. tit. num. 73. & *de retractu lignag.* §. 6. gloss. 3. n. 1. & 2. Decian. *conf.* 10. num. 90. lib. 2. Surd. *conf.* 50. n. 82. D. Barbof. vbi *suprà* num. 76. & 77. Card. Mant. d. tit. 32. num. 111. Statil. Pacif. *de Saluiano interdict.* in p. 4. cap. 1. num. 167. Gafp. Roderic. *de annuis redditib.* lib. 2. q. 15. n. 63. cum seqq.

De accrescentibus fundo per alluionem quod ad emptorem reuocentem pertineant, resoluti Fachi- *nz controuer.* lib. 2. cap. 6. Thesaur. decis. 140. Arimin. *Tepat.* d. tit. 407. cap. 12. *versic.* & contra, Benincas. in *tractat.* de alluione num. 9. part. 1. Amendol. in *addit.* ad Vincent. de Franchis, decis. 64. num. 9. Menoch. *conf.* 606. num. 15. & 16. quorum resolutio vera est nisi venditio sit condicionalis conditione suspensiva; quamuis contrarium defendant Tiraquell. in *1. si rem quam, verbo donatiōe largitus*, num. 181. in fine, & *de retractu* comment. ad fin. tit. num. 106. cum seqq. Carpan. ad *stat. Mediolanen.* cap. 417. num. 346. tom. 1. Ioseph. Sesse *Aragonia* decis. 63. n. 17. Giurb. decis. 91. num. 15.

De seruitute acquisita, vide Anton. Fab. *de errorib.* *pragmat.* deced. 23. error 5. vbi tradit non resoluti per retrovenditionem, & venditorum teneri ei præstare pretium seruitutis.

De expensis, seu melioramentis quod possint re- *peti* à venditore de retrovenditione agente, affirmant Bald. *conf.* 167. ad fin. & *conf.* 303. lib. 1. Natt. *conf.* 256. & 261. Arimin. *Tepat.* *var. sentent.* tom. 2. tit. 407. cap. 12. in princip. Morl. in *emporio iuris* part. 1. tit. 9. in *præmissis*, num. 109. vbi intelligit quando expensæ essent necessariæ, nam si tantum essent viles, etiam ad perpetuam rei utilitatem non poterat eas repetere, quia illas facit, dummodo graues & onerosæ vero ac legitime domino fin. Mart. *de iurisf.* p. 1. cap. 34. à num. 16. Cancr. *variarum* part. 1. cap. 13. *de empt.* num. 61. vbi etiam de necessariis loquitur, & inutilibus ad perpetuam reuocentem si non sint onerosæ.

Poss. obliuian.] Secus autè, de quo Ioseph. Ludou. *Persif.*

Perus. decif. 79. num. 4. cum feqq. Tiraq. de retractu comen. §. 5. gloss. 1. a num. 1. D. Barbof. in rub. ff. foluto matrim. part. 3. num. 71. & 72. Et ita ab eo tempore facit fructus fuos. Boër. decif. 47. n. 2. Menoch. conf. 26. num. 10. Surd. decif. 3. num. 11. Gutier. pract. lib. 2. quæst. 158. num. 6. D. Barbof. in d. rubr. part. 3. num. 73. & in l. si mora n. 68. & 71. ad fin. & 72. ff. cod. tit.

SVM MARIVM.

- 1 *Pañio ut rei reuertatur ad venditorem, si residuum non foluatur, valida.*
- 2 *ex Pañio leg. commifforia non retransferri dominium per hac verba, Dominium ad me reuertatur, in venditorem, fed folum competere ei actionem personale.*
- 3 *Pañum leg. commifforia quibus verbis poffit concipi.*
- 4 *in Pañio leg. commifforia non refoluit venditionem, neque traditionem ipfo iure, nifi quando pañum verbis directis fuit conceptum, fecus fi verbis obliquis, vel communibus.*
- 5 *Pañum leg. commifforia quando proprie dici queat.*
- 6 *in Pañio leg. commifforia abfque traditione dominium retransferri in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum.*
- 7 *Pañum leg. commifforia verbis directis conceptum, aut cætera conuentiones ut operentur translationem domini ipfo iure in venditorem, requirit ut incontinenti apponatur in ipfo contractû, & non ex intervallo, etfi non modico, fed longo tempore concludatur, & in multos annos protrahatur, numer. 8.*
- 9 *in Pañio leg. commifforia qua verba apponi debeant.*

L. Quia ea lege. III.

Idem A. Felici militi.

V Allet pañio ut res ad venditorem reuertatur si residuum non foluatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 3. *fupe. hoc tit.* Aloyf. Leo in 4. fol. 40.

De materia huius conclufionis dicam commodius ad l. immediatè fequentem.

- 2 *Rei vendicationem non habes, &c.* §. Notatur ad hoc quod ex pañio legis commifforia concepto per hac verba, *Dominium ad me reuertatur*, non retransferitur dominium ipfo iure in venditorem non foluto pretio, fed folùm ei competit actio personalis, quia fi factus effer dominus, haberet rei vendicationem, *Lin rem, in princ. ff. de rei vendica.* Sed vt veritas, & intellectus huius text. clarius elucefcant, sciendum effer pañum venditionis factè leg. commifforia concipi poffe, aut verbis directis, qualia funt, *res fit in emptâ*, aut verbis obliquis, vt, *Vendo tibi fundum*, & fi intra duos menses non folueres, res reuertatur. Ita Cou. lib. 3. var. cap. 8. num. 1. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 30. verf. item adde, Felician. de cenfib. lib. 1. cap. 6. num. 6. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 54. Inter hac paña maximam differentiam conftituunt Doctores: quoniam pañum legis commifforia directis verbis conceptum operatur refolutionem contractû ipfo iure, & translationem domini in venditorem abfque noua traditione, & agi poterit rei vendicatione conditio-

ne adueniente; fecus verò quando verbis obliquis concipitur. nam tunc non transferitur dominium ipfo iure, fed agitur actio ex vendito, vel præfcriptis verbis ad obferuantiam contractû. Vide glos. verbo *mortui caufa* in l. 1. ff. de donat. Tiraq. de retractu comen. §. 1. gloss. 7. num. 3. & 17. Fabian. de Monte de empt. quæst. 7. princ. col. pen. Salzed. ad Bernard. reg. 208. col. 6. verf. fecundo fublimita; Anton. Gom. d. tem. 2. cap. 2. num. 30. Cou. d. cap. 8. num. 1. in fine, ibi, nec oberit text. in d. l. 3. C. de pañis inter empt. quia tractat de pañione legis commifforia; quæ etfi in contractû venditionis permiffa fit, non effer admodum iufta, cum apponatur in penam non foluti intra certum diem pretij. Et ideo mirum non effer fi ex eo pañio verbis obliquis concepto dominium abfque noua traditione in venditorem minime transferatur, Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate, num. 54. Felician. d. lib. 1. cap. 6. num. 6. & 8. Morl. in emptio iuris civilis part. 1. tit. 9. quæst. 14. num. 6. Gutier. de gabelis quæst. 10. num. 12. D. Barbof. in l. si clem. dorem 23. §. fin. num. 37. poff. princip. ff. foluto matrim. vbi ait quod in pañio legis commifforia receptum effer, vt non refoluitur venditio neque traditio ipfo iure, nifi quando pañum verbis directis fuit conceptum, fecus fi verbis obliquis, vel communibus. Cardin. Mantic. de tacitu & ambig. comen. lib. 4. tit. 29. num. 25. vbi num. 26. poff. Hieron. Gabr. conf. 66. num. 1. cum feqq. lib. 1. refoluit pañum legis commifforia proprie dici non poffe nifi verbis directis, & refolutio fuerit conceptum, itaut fi aliter concipitur, dominium ipfo iure non reuertatur, latè Menchag. com. verf. vsq. leg. lib. 3. cap. 69. num. 3. vbi colligit ex multorum Doctorem dictis quod in terminis huius l. dominium transferit in emptorem, à quo licet pretium die dicta non foluiffet, non difcedit, nec in venditorem reuoluit, eo quod dictum non fuit quod res fuiffet inempta, fed tantum quod reuerteretur ad venditorem, quod non effer intelligendum ipfo iure.

Speciale enim effer in pañio legis commifforia quod abfque traditione dominium retransferatur in venditorem, quando verbis directis fuit conceptum, vt tenent Tiraq. d. gloss. 7. num. 8. Anton. Gom. d. cap. 2. num. 30. verf. item etiam infer. Alex. Trentacinq. var. refolut. lib. 3. tit. de empt. refol. 10. num. 23. Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate n. 55. vbi rationem huius fpecialitatis tradit, & impugnat Alciat. in l. traditionibus n. 16. C. de pañis, & Menchag. d. cap. 69. per totum, contententes in pañio legis commifforia non effer habitam fidem de pretio, & ideo dominium non effer tranflatum in emptorem, fed remaniffie penes venditorem. Felician. d. lib. 1. cap. 3. num. 8. & 9. Morl. in emptio iuris part. 1. tit. 9. quæst. 14. num. 6. verf. nam fi verbis directis, Cardin. Mantic. d. tit. 29. num. 22. D. Barbof. in l. si mora 20. num. 70. ff. foluto matrimen. Anton. Fab. de errorib. pragmat. decad. 22. errore 2. num. 4. Olivald. ad Donell. enucleat. lib. 19. cap. 18. lit. C. & cap. 19. lit. F. Dominium verò transferri abfque traditione ex omnibus aliis pañis habentibus vim refolutiuam principij contractû, & non effer adeo fpecialè in pañio legis commifforia, tradunt Tiraq. de retractu comen. §. 1. gloss. 7. num. 14. & 17. Greg. Lopez. l. 42. gloss. 10. tit. 5. part. 5. Poër. decif. 182. num. 19. part. 1. Deci. conf. 187. num. 4. Roland. conf. 62. num. 41. cum feqq. lib. 2. Cou. d. lib. 3. var. cap. 8. num. 2. verf. ego fuit fauor, Perez in l. 1. verf. quærit etiam, tit. 8. lib. 8. Ordin. Card. Mantic. d. lib. 4. tit. 20. num. 31. verf. nec obftat, vbi pro hac alio aduersus quos ipfe fequitur, & fentit Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate,

De pactis inter empt.& vend. Tit LIV. 277

facilitate num. 35. Alex. Raudenf. Pisana decis. 19. n. 181. vbi Senatam hanc opinionem amplexisse dicit. Quamvis aliud sentiant Gom. d. tom. 2. cap. 2. num. 30. vers. item ad de pro- quendo, Menchac. dict. cap. 69. num. 9. Molin. de iust. ar. 2. diff. 378. vers. etiam autem quando res.

7 Ad hoc autem vt pactum legis commissoriae verbis directis conceptum, aut certe conuentiones operentur translationem domini ipso iure in venditorem, requiritur quod incontinenti in ipso contractu apponatur: alias si ex intervallo factis appositum, postquam ius tertio fuit quaesitum, nihil operatur. Ita Cou. dict. c. 8. n. 1. vers. hoc vero, Titac. d. gloss. 7. n. 4. & 5. Anton. Gom. d. n. 30. vers. item adde quod ad hoc, Salzed. ad Bernard. reg. 208. col. 5. vers. sublimita tamen, Matienf. l. 7. gloss. 3. num. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Menchac. d. c. 69. n. 6. vers. quod est intelligendum, Cald. Pereira in d. l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 16. & de empt. & vendit. cap. 28. num. 23. vers. intellige tamen, Felician d. cap. 6. num. 2. ad fin. Alexand. Trentacinq. d. tit. de empt. & vendit. resol. 10. mon. 24.

8 Molin. d. disp. 378. vers. praeterea obferuam. Et haec procedunt etsi non modico tempore, sed longo concludatur, & in multis annos protrahatur, vt si actum fuerit quod intra decem annos vel alios plures pretium solatur, vt tradit Gutier. de gabellis q. 10. n. 13. vbi contrarium tenentes impugnat.

9 Nota non esse de substantia, & forma pacti legis commissoriae quod in eius conceptione opponantur verba, quae ponuntur in l. 2. §. i. ff. de lege commissoria, scilicet quod res sit inempta, sed sufficit & qui-pollentia, qualia sunt omnia, quae denotant resolutionem contractus ipso iure, vt contractus habeatur pro infecto, vel habeatur pro nullo, & irrito ipso iure, vel quod possit venditor sine iudicis ministerio rem ipsam assumere, possidere, & frui propria auctoritate, secundum Cou. dict. lib. 3. cap. 8. mun. 1. Franc. Marc. decis. 477. Gregor. Lop. l. 38. gloss. 3. tit. 5. part. 5. Card. Pereira in d. l. si curatorem, verb. sua facilitate num. 35. in fine. Quamvis non sufficere quod simpliciter dicatur esse actum ipso iure nullum, nisi verba concipiuntur formaliter secundum pactum legis commissoriae, teneant Rujn. conf. 32. num. 15. vol. 1. Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 131. in fine, Surd. decis. 248. n. 10.

I. pactum leg. commissoriae locum non habere venditore inuito, & in eius electione esse statum agere ad pretium, vel commissoria exoritur num. 10.

II. venditorem, qui semel elegit agere ad contractus rescissionem, vel si stare, non posse variare, n. 11.

III. resolutio contractus ex pacto legis commissoriae, emptorem teneri fructus ex re empti perceptos venditori restituere, n. 12.

13 Venditorem tacito venditori a lege commissoria recessisse si post praestitutum diem sruas pretij perierit.

14 Venditorem videri huic legi remanuisse, si post diem praestitutum pretium petat, nec amplius ad eam redire possit.

15 de pacto leg. commissoriae in pignoribus, remissum.

L. Commissoria. IV.

Idem A. Iuliano.

PACTO legis commissoriae non potest vti, qui pretium, vel eius vritas maluit sequi. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

Notari solet hic text. ad hoc quod valet pactum inter emptorem & venditorem, vt si intra duos menses pretium vel venditae solutum non sit, res sit inempta, vt per Cou. lib. 3. var. c. 8. n. 1. Anton. Gom. rom. 2. var. cap. 2. num. 30. Negabant de pignor. b. 4. p. princ. in princ. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 2. §. cap. 17. num. 9. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate n. 40. C. de iu. integ. res. min. & de empt. & vendit. c. 18. n. 20. Surd. decis. 248. num. 2 & 10. Mod. in compo. iuris civilis part. 1. tit. 9. quest. 14. num. 7. Felician. de censib. lib. 1. cap. 6. num. 1. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 29. num. 2 & 3. Et haec venditio pura est, sed sub conditione resolucenda, Cald. Pereira dict. verbo sua facilitate ac num. 52. circa fin. & Mod. d. loco. Et an hoc pactum fuerit olim odiosum in venditionibus? vide Anton. Fab. de error. pragmat. dec. 21. errore 6. vbi fuisse odiosum conatur probare, sed hoc non probasse scribit Osvold. ad Donel. euauleum lib. 16. cap. 19. lit. E. Quare autem huiusmodi lex commissoriae appellatur? vide Petr. Greg. d. cap. 17. num. 9. Cardin. Mantie. d. tit. 29. num. 1. Cald. Pereira dict. verbo sua facilitate num. 50. & 101. Motla d. n. 6. Gasp. Roder. de annu. redditib. lib. 2. q. 2. num. 25.

Quod si emptor intra terminum signatum integrum pretium non soluit, vel maiorem partem, venditio resoluitur, si vult venditor, & lucratur archas, vel partem pretij soluti, etsi de hoc non fuisset pactum expressum, ita Bald. in cap. 1. de fundo duo in vicem legu commiss. Cald. Pereira d. verbo sua facilitate, num. 54. vers. aduerto tamen, Mod. d. tit. 9. quest. 14. n. 6. vers. adeo vt emptor, Cardin. Mantie. d. lib. 4. tit. 29. num. 28. vbi num. 29. tradit tempus, quo fuit res vendita penes emptorem, accedente venditori ad implementum praescriptionis, Fachin. controuerf. lib. 1. c. 96. vers. nouo. Limita si nemo sit, cui soluatur, l. si fundus 4. §. fin. & l. vlt. ff. de lege commiss. Et si non sit, ut per emptorem quominus ad diem pecunia solueretur, & iam elapsa 12. ff. de action. & obliq. & l. vltim. ff. de lege commiss. nisi cum antea per venditorem factum esset quominus pecunia sua die solueretur, & postea venditor accipere parato emptor in mora sit, l. si & per emptorem §. 1. vers. quod si fundum, ff. de action. empti.

Nota primum pactum legis commissoriae inuito venditore locum non habere, & in eius electione esse statim agere ad pretium, vel commissoria exoritur, l. cum venditor 2. d. nam legem 3. ff. de lege commiss. Anton.

A 4

ton.

SVMARIVM.

- 1 Pacto legis commissoriae vti non potest qui pretium, vel eius mensuras sequi maluit.
- 2 Pactum inter emptorem, & venditorem, vt si intra duos menses pretium rei venditae non sit: solutum, inempta res sit, validum hoc pactum an olim fuerit odiosum in venditionibus, remissum, n. 1.
- 3 huiusmodi Lex quae commissoria appellatur, remissum.
- 4 Emptor si iura terminum signatum pretium non soluit integrum, vel maiorem partem, venditio resoluitur, si vult venditor, & lucratur archas, vel partem pretij soluti, etsi de hoc non fuisset pactum expressum.
- 5 Tempus, quo fuit res vendita penes emptorem, accedente venditori ad implementum praescriptionis, limita, si nemo sit cui soluatur, n. 7. & si non sitis per emptorem quominus ad diem solueretur pecunia, n. 8. nisi cum antea per venditorem factum esset quominus pecunia sua die solueretur, & postea venditor accipere parato emptor in mora sit, num. 9. Nota

Barbof. Collect. in Cod. Tom. II.

ton. Gom. d. cap. 1. n. 30. in fine, Ioseph. Ludou. Perus. decis. 33. Mori. d. quest. 14. num. 6. in fine, Molin. de Iustit. tract. 2. d. par. 378. vers. conueniunt, Cardin. Mantie. d. tit. 29. num. 2. cum seqq. Sigism. Scacc. de commerc. & camb. §. 1. q. 7. part. 2. ampl. 2. num. 4. vers. primus.

- 11 Nota secundo venditorem, qui semel elegit agere ad rescissionem contractus, vel ei stare, non posse variare, si fundus a. s. eleganter, & l. post diem, ff. de lege commissi. Mori. d. tit. 9. quest. 14. num. 6. circa fin.
- 12 Nota tertio resolutio contractus ex pacto legis commissoriae, quod emptor tenetur fructus ex re empti perceptos venditori restituere. l. si fundus 4. ff. de lege commissi. Petr. Greg. synagm. iuris lib. 15. cap. 17. n. 10. Greg. Lop. l. 38. gloss. 6. tit. 3. part. 5. Cald. Pereira d. verbo sua facilitate num. 56. vers. ult. Felician. de censib. lib. 1. cap. 6. num. 5. Card. Mantie. d. tit. 29. num. 27. Gutier. de gabell. §. 10. num. 13. in med. Sigism. Scacc. de commerc. & camb. §. 1. q. 1. num. 485. ubi ampliat et si pactum esset conceptum verbis obliquis, seu inflexis, & eod. §. 1. quest. 7. part. 2. ampl. 1. 2. num. 4. vers. primus casus.
- 13 Sed vsurarum pretij, &c. J Notatur ad hoc quod venditor tacite videtur ad lege commissoriae recessisse si post praestitutum diem vsuras pretij petierit, quia per petitionem vsurarum huic legi renuntiasse intelligitur, vt per Cardin. Mantie. d. lib. 4. tit. 29. num. 19. ubi num. 18. per l. post diem, ff. de lege commissi. resoluuit quod venditor si post diem praestitutum pretium petat, huic legi renuntiasse videtur, nec amplius ad eam redire potest.
- 15 De pacto legis commissoriae in pignoribus, dixi commodius in collecta ad l. 1. & 2. C. de pactu pignor.

S V M M A R I V M.

- 1 Vsuras deductas in pactum iuxta contractum in continenti appositum, iure actionis debentur. debitas ex pacto, ex interuallo impetrari iudicis officio, num. 2.
- 3 Fructus & vsuras debentur a tempore mora.
- 4 Debitor non statim facta interpellatione modo assignato in mora constituitur, sed necesse est tempus aliquod transeat arbitrio iudicis. An autem una sufficiat interpellatio extrajudicialis, vel plures requirantur ad constituendum debitorem in mora, remissum, num. 5.

L. Initio venditionis. V.

Imp. GORDIANVS. A. Longino.

- 1 V Surz deductas in pactum iuxta contractum in continenti appositum, iure actionis debentur. Ex pacto ex interuallo debentur iudicis officio impetrantur. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hui tit. Aloyf. Leo in 4. fol. 40. verso.
- 2 Debentur ex mora dumtaxat vsuras, &c. J Ergo a tempore morae debentur fructus, & vsurae, vt per D. Barbof. in l. si mora 10. num. 73. ff. soluto matrim. Et nota quod ad constituendum debitorem in mora taliter quod veniant vsurae, siue interesse quanti plurimi, aestimatio est facienda, nulla facta distinctione an contractus sit stricti iuris, vel bonae fidei, a tempore morae commissae per extrajudicalem interpellationem, ita gloss. verbo cum petum esset, & ibi Doctores in l. vltim. 22. ff. si certum pet. Cassan. in consuet. Burgund. rub. 4. §. 2. verbo sera iussi/amentum interpellat. n. 7. Greg. Lop. l. 18. gloss. 4. tit. 1. & l. 18. gloss. 4. tit. 11.

part. 5. Ioan. Garcian. reg. 118. Menoch. de arbit. casu 220. num. 28. Malfard. de probat. concl. 934. num. 35. & concl. 1071. num. 10. HeC. Felci. in tract. de societ. cap. 24. num. 8. & 9. Hercul. Marefcot. var. resol. lib. 2. cap. 24. num. 4. Vincent. Caroc. in tract. de deposito part. 1. tit. de culpa depositarij num. 43. Gutier. de iur. em. confirm. part. 1. cap. 56. num. 7. D. Barbof. in d. l. si mora part. 2. num. 10. Sigism. Scacc. de commerc. §. 1. quest. 7. part. 2. ampl. 8. num. 106. cum seqq. Gasp. Rodetic. de annuis redditib. lib. 3. quest. 5. num. 31. Collantes in pragmat. agricol. lib. 3. cap. 4. num. 10. Castill. controuers. lib. 2. cap. 1. num. 59. Quamuis interpellationem iudicalem per litis contestationem necessariam esse in contractib. stricti iuris, existimauerunt Olan. in reduci. actionum lit. O. n. 2. & 3. Fachina. controu. lib. 2. cap. 64. Mori. in emptio iuris ciuilib. part. 1. tit. 8. in premis num. 71. nisi istum opinio in capiamus quando interesse quod petitur, officio iudicis debetur, tunc enim contestatio litis est necessaria ad constituendum debitorem in mora; nam prima sententia absque dubio procedit quando petitur interesse iure actionis, vel obligationis: vt optime distinguunt Marc. Anton. Baur. in tit. de mora part. 1. num. 19. Gutier. d. cap. 56. num. 6. Marefcot. d. cap. 124. num. 5. Malfard. d. concl. 934. num. 39. & concl. 1071. num. 15. Sigism. Scacc. d. ampl. 8. num. 108. & 109.

Facta interpellatione modo assignato non statim debitor in mora constituitur, sed necesse est quod transeat tempus aliquod arbitrio iudicis, ita Olafch. decis. 71. num. 50. Eman. Suaz. in thesaur. recept. sentent. verbo mora num. 216. Menoch. de arbit. casu 36. Vincent. Caroc. in tract. de deposito part. 1. tit. de culpa depositarij num. 48. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 42. num. 35. & 36. Verum autem vna sufficiat interpellatio extrajudicialis, vel plures requirantur ad constituendum debitorem in mora, vide Cassan. citato loco, Tiraq. de retractu lig. §. 9. gloss. 3. num. 23. Cachatan. decis. 21. in prin. Menoch. de arbit. casu 220. num. 29. Marefcot. d. lib. 2. cap. 24. n. 3. Vincent. Caroc. in tract. de obligation. part. 2. quest. 6. num. 5. cum seqq. D. Barbof. in d. l. si mora, part. 2. num. 9. & 10. ff. soluto matrim. Castill. d. lib. 2. cap. 1. num. 61. Nicol. Genoa in tract. de verbis enunciat. lib. 2. quest. 19. Pichard. in tract. de mora num. 46. & 52.

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum substantiale si non seruetur, quicquid est actum rescinditur.
- 2 Contractus nominatus ob defectum finalis, causa corrui.
- 3 Venditor per viam actionis ad contractus rescissionem agere potest, quando deficiit illud, quod mouit principaliter.
- 4 Pactum appositum in venditione, sine quo non fuisset celebrata venditio, nisi seruetur, venditio resoluitur, & contrahentes ab ea possunt discedere, causa finalis in hoc casu quae, num. 5.
- 6 Pactum si non deducit causam contractus, non potest rescindi, etsi non seruetur, sed tantum datur actio ad interesse. intellige vt num. 7.
- 8 Venditio non debet censeri facta fuisse eo tantum pretio quod venditioni attributum est, sed potest rescindi ob eam rem, cuius contemplatione facta est.
- 9 cessante causa Contractus etiam nominati, ipso contractus cessat.

I. Cum

De pactis inter empt. & vend. Tit. LIV. 275

L. Cum te fundum. VI.

Impp. CARVS, CARIN. & NUMERIAN.
AAA. Rimulo.

SI non seruatur substantiale pactum, rescinditur si quicquid est actum. Colligitur ex Ordinari. Doctores citati ad l. i. num. 1. sup. hoc tit. Aloys. Leo in 4. fol. 40. v. 10.

Notari solet ad hoc quod contractus nominatus contrahitur ob defectum finalis causae, ut per Crauet. *conf. 192. num. 22.* Franc. Bec. *conf. 45. num. 29.* Boët. *dec. 45. num. 29.* Roland. *conf. 69. a. num. 37. lib. 4.* Surd. *dec. 210. num. 19.* vbi quod si absque dubio procedit si utramque concurrat, puta quod deficit causa finalis, & quod ad rescissionem deuenitur excipiendo, Stephan. Gratian. *Marchia dec. 13. num. 3. & dec. 26. num. 12. & discept. forens. cap. 207. num. 26. & cap. 355. num. 166. & cap. 528. num. 5.* Caroc. *dec. 76.* Cardin. Mantica. *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 25. num. 6.* Gregor. XV. *dec. 130. num. 4.* vbi dicit quod quando implementum respicit causam finalem, contractus etiam nominatus per eius defectum rescinditur. Cald. *Petrea de empt. & vendit. cap. 23. num. 22.* D. Barbos. *n. lde. diuisione 5. num. 50. vers. ex quo. ff. soluto matr. vbi agit de interpretatione l. Lucius Titius. ff. de action. empti. & improbat opinionem eorum, qui tenent ibi pretium, & eius usuras peti posse à venditore, dicens emptorem solum agere posse ad rem emptam & fructus, vel ad usuras si res emptae est fructifera, & non ad rescissionem contractus; Franc. de Soula in reperi. §. actionum, num. 3. In fine de aliorib. Giurb. *dec. 115. num. 10.* vbi quod per viam actionis ad rescissionem contractus agere potest venditor quando deficit illud, quod principaliter mouit.*

Etmagis communiter solet allegari ad hoc quod si non seruatur pactum appositum in venditione, sine quo non fuisset venditio celebrata, venditio resoluitur, & contrahentes ab ea possunt discedere, ut per Corn. *conf. 101. num. 8. & 17. lib. 1. & conf. 102. num. 25.* Socin. *sen. conf. 126. num. 4. lib. 3.* Alciat. *conf. 69. n. 14. lib. 8.* vbi dicit quod si non obseruatur ea pacta quae deuerunt causam contractui, promissit etiam in contractibus nominatis non tenetur implere contractum, sed omnia insistantur, cap. 1. §. sed non est alia, quae fuit prima causa benef. amitt. Bald. *conf. 464. num. 1. lib. 1. & conf. 373. lib. 2.* Crauet. *conf. 192. num. 22. & conf. 199. num. 1.* Franc. Bec. *conf. 45. num. 29.* Roland. *conf. 69. num. 40. lib. 4.* vbi ex num. 6. extendit etiam in vno ex minimis capitalis deficit, Caballini. de emptionib. in ult. addit. lit. L. vers. secundum limita. Ec hinc Menoch. *conf. 156. num. 16.* resoluit per hunc text. quod in contractibus, quorum vnus sine altero non fuisset celebratus, si vnus contrahentium non satisfacit, totus ipse contractus volente aduersario rescinditur.

Causa finalis in hoc casu dicitur illa, sine qua quis alias non esse contracturus, ut colligitur ex hoc text. Roland. *conf. 69. num. 38. & 39. lib. 4.* vbi causam finalem dicit, quae respicit omnem dispositionem, & ad illam generaliter influit, vel sine qua quis alias non esset facturus, vel eo modo nisi fuisset illa causa, Surd. *conf. 463. sub num. 4. vers. & in predictis.* Beltramin. ad Greg. XV. *dec. 130. num. 7.* Card. Mantica. *tit. 12. num. 54. vers. verum plane.* vbi causam finalem etiam dicit quod quis alias fuisset contracturus, sed non eo modo, ut puta, volebam ego vendere fundum meum iusto pretio, sed minori pretio vendendo ob aliquam causam, quae respicit meum com-

Barbof. Collect. in Cod. Tom. 1. l.

modum, & illa dicitur causa finalis vendendi minori pretio, l. fundi partem, ff. de contrab. empti. sed non est causa finalis vendendi, & in hoc casu defectus causae parit conditionem ob causam in contractibus innotinatis.

Si verò pactum non dedit causam contractui venditionis, non potest rescindi, nisi non seruatur, sed tantum datur actio ad interesse, ex l. ea conditione, C. de rescindend. vendit. quam sic interpretatur, & ad concordiam reducant eam nostra hac l. gloss. & Alber. in l. pacta conuenta, C. de contrab. empti. gloss. in l. fin. C. de condit. ob causam. & ibi Bart. num. 1. & Paul. ad finem, & ita communiter resoluitur Doctores dicit Alexand. ibid. num. 8. Ias. & Curt. quos & alios refert Pinel in rubr. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 2. n. 19. vbi a num. 14. incipit agere de intellectu huius text. Cardin. Mantica. *lib. 4. cap. 24. num. 9.*

Intellige nisi opoe exceptionis de non impleto opponatur, nam tunc rescinditur contractus etiam nominatus, l. 2. §. circa, ff. de doli mali except. l. Iulianus, §. offerri, & l. qui pendente, ff. de action. empti, l. quaro §. inter locatorem, ff. locati. Alexand. *conf. 105. num. 12. vol. 3.* Roland. *conf. 53. a. num. 22. lib. 1. & conf. 69. a. num. 6. lib. 4.* qui in contracta locationis, & conductionis loquuntur, Crauet. *conf. 192. num. 22.* Surd. *dec. 314. a. num. 17. & conf. 13. num. 22. & 23. & conf. 61. num. 36. & conf. 563. num. 4. & 5.* Menoch. *conf. 1178. num. 11.* Stephan. Gratian. *Marchia dec. 13. num. 3. in addit. & discept. forens. cap. 207. num. 29. & cap. 355. num. 1.* Fachinus. *conuener. lib. 2. cap. 4. in fine.* Caroc. *dec. 76. num. 11.* Giurb. *dec. 100. num. 12.* Cardin. Mantica. *dicto tit. 12. num. 53. & tit. 16. num. 15.*

Notatur etiam ad hoc quod venditio non debet censeri facta fuisse eo tantum pretio, quod venditionis iustitiam est, sed potest rescindi ob eam rem, cuius contemplatione facta est, ut per Tiraquel. *de retractu lign. §. 1. gloss. 13. num. 69.*

Notatur etiam ad hoc quod cessante causa contractus etiam nominati, cessat ipse contractus, ut per Tiraquel. in tract. *Cessante causa, part. 1. num. 58.*

SVMMARIVM.

1. Pactum quod res sit inempta, reddito pretio validum est, nec tollitur rescripto, & num. 4.
2. Dilatio vim contractus perimens, non potest rescindi per rescriptum in forma communis imperatorum.
3. ad Aliouem consequendam non sufficit oblatio, sed consignatio, & depositio.

L. Siate. VII.

Impp. DIOCLET. & MAXIM.
AA. Musco.

Pactum quod res sit inempta, pretio reddito validum est, nec tollitur rescripto, Dilatio vim contractus perimens non potest concedi per rescriptum in forma communis imperatorum. Ad actionem consequendam non sufficit sola oblatio, sed consignatio, & depositio. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. i. num. 1. sup. hoc tit.

De materia, & intellectu huius text. vide Bald. in l. acceptam, num. 15. de usur. Callan. *conf. 41. num. 7.* Boët. *dec. 124. num. 24. & 25.* Hippolyt. Riminald. *conf. 5. num. 71. lib. 1.* existimantes in casu huius text. pactum ita fuisse conceptum ut soluta pecunia fun-

AA 2 d'20

dos esset inemptus, & sic agi de rescindendo contractu iam factu, quo casu ad rescindendum ultra obligationem necessaria erit depositio, & consignatio, quia cum agatur de rescindendo contractu, pretium acceptum debet cum effectu restituere illi, qui rescisso contractu vult suam rem habere, l. 3. C. de iure fisci, lib. 10. & consequenter requiritur oblatio, depositio, & consignatio, quae loco solutionis sunt, l. oblatione, C. de solutione. sed si non agatur de rescindendo contractu, sed de contractu de novo inducendo, vel confirmando, tunc sola oblatio purificabit conditionem, & consequenter ex eo contractu tanquam iam purificato, daretur actio, ut probatur in l. 2. supra hoc eodem tit. Sed aliter intelligit D. Barthol. in l. si mora 10. num. 69. & 70. ff. soluto matrimonio, vide apud eum.

SYMMARIVM.

1. Conventio illa rata habetur, quae contractus tempore intercedit inter partes.
2. Pacta nisi contrario pacto tollantur, servanda sunt, & num. 3.
4. Emptio & venditio accipiunt legem à conventionione partium, & in ea id comprehenditur, quod actum est inter partes.

L. Tempore. VIII.

Idem AA. & CC. Auxanoni,

1. Conventio illa rata habetur, quae contractus tempore inter partes intercedit. Pacta nisi contrario pacto tollantur, servanda sunt. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

2. Hunc eandem conclusionem quoad secundam eius partem ex hoc text. desumit Cardos. in praxi iudic. & Advocat. verbo Emptio, num. 51.

4. Habitam conventionem integram servari, &c.] Emptio enim & venditio à conventionione partium legem accipiunt, & in ea id comprehenditur, quod inter partes actum est. l. 1. si conveniat, ff. de posui. l. contractus, ff. de regul. iur. Afflicti. decis. 293. in 3. Roman. conf. 475. num. 8. Roland. conf. 92. num. 14. vol. 2. Rot. Genuen. decis. 14. num. 8. & 9. & decis. 97. num. 2. Magon. Florent. decis. 62. num. 7. & decis. 67. n. 4. Amatis decis. 1. num. 2. Menoch. conf. 477. n. 7. Eugen. conf. 37. num. 1. pol. 1. Surt. conf. 383. n. 6. & conf. 389. num. 26. & decis. 260. n. 31. Seraphin. de privileg. intram. privileg. 84. n. 7. Morl. in imperio iuris civilis part. 1. tit. 9. quest. 20. n. 4. Giurb. decis. 111. à num. 14. & decis. 113. num. 17.

SYMMARIVM.

1. Pactum quod in loco vendito non possit condi monumentum, validum.
2. Prohibitio de non alienando an impediatur dominij translationem in contractibus.
3. Pactum ne aliqua res deveniam ad Ecclesiam, an sit validum.

L. Si quis ita IX. & ult.

Imp. IUSTINIAN. A. Ioanni P.P.

1. V. Alet pactum quod in loco vendito non possit condi monumentum. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Per hunc text. cui similis in l. ea quidem, C. si mancipium, & in l. si creditor, §. fin. ff. de distract. pign. tenent gloss. verbo licentiam, in auct. de cetero, col. lat. 5. C. tot. num. 94. in l. filius fam. 1. 17. §. diui et l. 2. ff. de legat. 1. vbi Alber. num. 87. Cur. iun. in auct. rec qua, C. commun. de legat. prohibitionem scilicet de non alienando etiam in contractibus, impedit dominij translationem. Sed veritas est in contrarium, immo quod prohibitio de non alienando in contractibus, non impedit dominij translationem, sed solum agi potest ad interesse pacti non servati per actionem personalem ex contractu, ut in l. si ita quis 135. §. ea lege, ff. de verb. obligat. & in l. 3. C. de condit. ob causam. cum similibus, de quibus latè Anton. Gom. l. 40. Tauri n. 12. & tom. 2. var. cap. 2. n. 20. & seq. Gam. Lufi. decis. 356. Donell. in d. §. ea lege, num. 3. Robert. lib. 3. sentent. cap. 24. Quia sententia retenta non obstat text. in presenti, quia responderetur solum hic probari validum esse pactum appositum in traditione rei meae, ut ibi non liceat locum illum religiosum, vel sacrum facere; licet enim alias inualidum videatur, ex reg. l. pen. ff. de pactis, tum quia videbatur contra libertatem Ecclesiae & religionis, valet tamen ex reg. l. in traditionibus, ff. de pactis, & ex iis, quae post alios Palat. in repet. rub. de donat. inter vivos & uxorem §. 16. num. 12. An autem ex huiusmodi pacto impediatur dominij translatio, hic non agitur: ideo secundum regulas dicendum est non impediri, sed tantum agi ad interesse, ut in d. §. ea lege, & ita est communis intellectus huius text. cum similibus ex citatis ab Anton. Gom. d. l. 40. Tauri num. 17. Robert. dist. lib. 3. cap. 24. in fine. Similiter ad text. in l. fin. sup. C. de rebus alien. non alien. responderetur solum ibi agi de significatione verbi, alienare, ut ex littera patet, docetque text. ille quod siue id verbum à lege, siue à testatore, siue à contrahentibus, proferatur, comprehendit sub se omnes alienationis species, & quoad hoc fit æquiparatio, de qua ibi: an verò ea prohibitio impediatur dominij translationem, ibi non agitur; ideo faciendi est differentia, cum detur diversa ratio, Ad d. ea quidem, C. si mancipium, communis solutio est regulam illam non procedere in alienatione irrevocabili, planè manumissio, de qua ibi, irrevocabilis est. Imperator. ff. de manumiss. testam. quia ratione pactum, ut non liceat rem sacram, vel religiosam facere, etiam in contractibus impedit dominij translationem, cum alienatio irrevocabilis sit, iuxta reg. semel Deo, in 6. Ita Bart. in d. §. ea lege n. 4. & in l. filius fam. §. diui n. 14. ff. de legat. 1. communis ex citatis ad Anton. Gom. d. l. 40. Tauri n. 16. in fine. Sed multo melius dici potest, in illo tit. cum duobus praecedentibus agi de tribus pactis, ob quae dominij translatio etiam in contractibus impeditur, quia ita constitutum fuit ob iustas & speciales rationes, scilicet in tit. C. si servus exportari, ne servus veterator ceteros corrumpat in eo loco, in tit. si mancipium ita venerit, ne prostituatur favore callitatis; & tandem in sermo vendito, vel legato, ut in d. alio tit. si mancipium ita fuerit alienatum, &c. idque ex ratione text. in l. fin. C. qui ad libert. pervenire non possunt, qui quidem intellectus colligitur ex text. in l. 4. §. in illis, de manumiss. notat Salicet l. 3. num. 2. in fine. C. de condit. ob causam, Loaz. num. 115. & Ripa n. 86. in d. §. diui.

In gloss. Permanere ibi, ut possit agere ad interesse, &c. Communiter recipitur hic intellectus glossae, ex Alexand. in d. l. filius fam. §. diui, num. 6. Ripa n. 86. & l. ult. l. 2. num. 112. & 120. ff. de legat. 1. & eodem l. in dist. l. si ita quis, §. ea lege, num. 3. ff. de verb. obligat. Palat. in dist. repet. rub. de donat. inter vi-

1715

Si seruus exportandus veneat. Tit. LV. 277

³ rum & uxorem, §. 16. num. 11. Et confirmatur, quia in hoc text. principalis dubitatio erat an valeret pactum de quo ibi, quia videbatur esse contra libertatem Ecclesie, iuxta cap. fin. de immunit. Eccles. lib. 6. nihilominus tamē deciditur valere cū tantum prohiberetur certam rem ad Ecclesiam devenire, quod non est contra illius libertatem, arg. l. cum ita 62 ff. de condi. & demonst. Bald. hic num. 2. Ruin. in d. diu. col. 40. in fin. & ibi Crot. num. 43. iuxta quem intellectum colligitur valere pactum ne aliquæ res deveniant ad Ecclesiam, de quo notabiliter agunt Andr. Sicul. conf. 46. lib. 3. Palat. d. §. 16. num. 13. Cald. Pereira quæst. forens. lib. 1. quæst. 23. num. 4.

cū in contractu referatur veditori facultas capiendi, vel veditandi servum propria auctoritate si cōtra pactum venditionis exportetur, idem Cald. Pereira in tract. de empt. & vendit. cap. 25. num. 43. vbi ait textum in præfati cum l. fcs. specialiter loqui, & procedere in servis, & ancillis eo pacto venditis, vt ad locum, seu ciuitatem non teneantur, sub pœna iniectionis manus. Quis quidem conuenio seruanda est, quoniam partem preij continet, & per eam seruus in pristinam naturam, & seruitutem restituitur, & deinde tenet pœter hunc casum specialem in seruou distractione constitutum, à tertio possessore non posse dominum vendentem vindicare, & propria auctoritate sibi ius dicere. Et sic resoluit Petr. Greg. syntagm. iuris lib. 25. cap. 17. num. 15. valere pactum quod seruus exportetur, & ad locum, seu ciuitatem non reuertatur, aliis quod possit cum venditor capere, & in seruitutem redigere.

Ex venditione cum hoc pacto manus iniectionis si seruus non exportatus fuerit, semel debita gabella non repetitur, etsi ob non obseruantiam pacti seruus ad venditorem reuertatur, vt per Lasare de decima vendit. cap. 14. num. 35.

In gloss. Denegatur, fin. ibi, vel demum, &c. Notatur ad hoc quod in hoc pacto manus iniectionis non transfertur dominium in venditorem ipso iure ante manus iniectionem, vt per Greg. Lop. l. 47. gloss. 1. tit. 5. part. 5. gloss. vlt. in l. traditionibus, C. de pactis, vbi Curt. num. 29. & Gozadin. num. 8. Sed contrarium defendit Cald. Pereira d. verbo sua facilitate num. 57. vers. quod tamen, vbi ex eo ipso iure dominium in venditorem transire dicit, sicut ex pacto legis commissoriae, & additionis in diem; ea moris ratione, quia hoc pactum non videtur quod alterius effectus sit, quam rei vendicionis, quæ tanquam pacti realis datur in quemcumque possessorem: sed posset videre quod ante dixerat, scil. quod virtute huius pacti potest venditor propria auctoritate ius sibi dicere, & rem capere à quocunque possessore, quod agenti rei vendicionem non licet.

SVMMARIVM.

- 1 Pœna conuenionalis quis contentus esse debet, legalis autem applicatur fisco.
- 2 Stipulatione pœne applicanda parti, non tolli pœnam fisco applicandam.
- 3 Pactum manus iniectionis, remissum.

L. Si vt II.

Idem A.A. Nediens.

¹ Pœna conuenionalis quis contentus esse debet; ² legalis autem fisco applicatur. Stipulatio pœne applicanda parti non tollit pœnam fisco applicandam. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 2. ³ *supr. hoc tit.*
De pacto manus iniectionis, vide posita in collect. ad l. 1. *sup. hoc tit.*

SVMMARIVM.

- 1 Ancilla contra pactum manus mitti nequit.
- 2 Pactum de exportando vbi solum interuenit, solus fiscus agit.
- 3 Pactum quod seruus non possit manumitti, validum intellige, vt num. 4.

Aa 3 L. An.

Si seruus exportandus veneat.

TIT. LV.

O c titulo & duobus sequentibus, proponuntur pacta quædam de mancipiis venditis. Hoc igitur titulo declarantur effectus pacti, vt seruus veditus exportetur. Scripserunt in Rubricam Coic. Pac. & Vvesembec. De materia Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 25. cap. 17. num. 15.

SVMMARIVM.

- 1 Emptor serui exportati potest eum manumittere antequam rumpatur fides.
- 2 Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat seruum, licitum est.
- 3 Pactum manus iniectionis, remissum.
- 4 Manus iniectionis quid, & num. 5.
- 5 Pactum quod seruus exportetur, & ad locum, seu ciuitatem non reuertatur, validum.
- 6 ex Venditione cum pacto manus iniectionis si seruus non fuerit exportatus, semel debita gabella non repetitur, etsi ob non obseruantiam pacti seruus reuertatur ad venditorem.
- 7 in Pacto manus iniectionis non transferri dominium in venditorem ipso iure ante manus iniectionem, contrarium, num. 9.

L. Lege venditionis. I.

Imp. SEVERVS & ANTONINVS
A.A. Petronia.

¹ Emptor serui exportati potest eum manumittere ² antequam fides rumpatur. Pactum manus iniectionis, item vt quis capiat seruum, licitum est. Colligitur ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Angel. Fulgos. Castr. Bald. Sicut. Coicac. Donell. Sebalt. Nruu. remissum Cal. l. in annot. & Xi nen. in concordant.
³ De pacto manus iniectionis vide l. Hup. 47. tit. 5. part. 5. vbi Greg. Lop. gloss. 4. Brisson & Hortoman. de verbis iuris, verbo Manus, Myning. conf. 98. Tirag. de retratu lig. §. 29. gloss. 3. num. 24. vbi explicat manus iniectionem esse, cum nulla expectata iudicis auctoritate nos ipsius velati ius dicentes personam quampiam, aut rem nostram, vel nobis debitam apprehendimus, vel iustitiam. Cald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 47. C. de in integ. restit. minor, vbi ait quod si et pactum manus iniectionis, Barbos. Collect. in Cod. Tom. I l.

L. Ancilla. III.

Imp. ALEXAND. A. Nonio.

Ancilla contra pactum manumitti non potest. Vbi solum pactum de exportando interuenit, solus fiscus agit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. num. 1. *supra hoc tit.*

Nota quod pactum quod seruus non possit manumitti, validum est, cum ob id offensam domino factam appositum presumatur, vt per Gregor. Lopez l. 46. gloss. tit. 5. part. 5. Intellige nisi contrarium appareat, quia vna presumptio alia tollitur, vt per Titacuell. in l. si vnquam, verbo donatione largitur, num. 146. C. de reuocand. donat. Surd. conf. 112. num. 72. cum segg. Mascard. de probat. concl. 1130. Menoch. de presumpt. lib. 1. presumpt. 30. a princ.

S Y M M A R I V M.

1. Talis quis esse presumitur, qualis in habitu reperitur, & num. 3.
2. Delictum execrabile grauius puniri ad exemplum alterius.
4. Clericus an & quando presumatur ex habitu clericali.
5. Rem quancunque indicari secundum presentem statum.
6. Patria cuiusque dulcissima.
7. A Patria exulare durissimum, & ab omni humanitate alienum.

L. Moucor. IV.

Idem A. Papie.

Talis quis esse presumitur, qualis in habitu reperitur. Item delictum execrabile grauius punitur ad alterius exemplum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. desumit Menoch. de presumpt. lib. 6. presumpt. 76. num. 10. vbi dicitur an & quando Clericus quis presumatur ex habitu clericali. Notatur ad hoc quod quancunque res iudicatur secundum presentem statum, vt per Mascard. de probat. concl. 1194. alias 1100. num. 40.

Ne in patria moreris, &c.] Quia patria cuiuslibet est dulcissima, vt per Mascard. de probat. concl. 1170. alias 1175. num. 25. vbi allegat hunc text. Cassan. in catalog. glorie mundi, part. 12. confid. 17. Auiles ad cap. 1. Presorum, verbo tierra, num. 13. Cardin. Tusch. practe. conclus. 6. litt. P. concl. 1133. num. 1. Mari. Cuetl. de donat. inter patrem & filium, tractat. 1. d. sc. 2. part. 11. num. 71. Ideo exulare a patria durissimum est, & ab omni humanitate alienum, Anchar. conf. 75. num. 3.

S Y M M A R I V M.

1. Civitas cui ex pacto interdicitur eidem Romana interdita videtur.
2. Exulanti a patria, vel oppido, unde originem ducit, eo ipso exulati etiam ab vrbe Roma, vbi patria omnium communis.
3. Patria cuiusque charissima.
4. Patriam suam relinquere unicuique impium est.

L. Qui exportandus. V. & vlt.

Idem A. Seraphiano.

Cvi ex pacto interdicitur ciuitas, eidem Romana interdita videtur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* Aloys. Leo in 4. fol. 41.

Probat hic text. quod qui exulati a patria, vel oppido, unde originem ducit, eo ipso exulati etiam ab vrbe Roma, vbi patria omnium communis, vt per Marian. in cap. vlt. num. 13. de foro compet. Alberic. in l. Roma, num. 3. ff. ad municip. & in diction. verbo Roma, Farinac. fragment. crimin. part. 1. litt. Daum. 197. quos refero in mea praxi exigendi pensiones, quest. 6. num. 57. in fine.

In gloss. In Italia. Notatur ad hoc quod nemo est, cui patria sua non sit charissima, vt per Azeved. l. 14. num. 27. tit. 3. lib. 1. noua Recopilat. pag. 68. vbi citat hanc gloss. Vnde impium est cuiuslibet patriam suam relinquere, Mascard. de probat. conclus. 1170. alias 1175. num.

Si mancipium ita venierit ne prostituatur.

TIT. LVI.

Hic declarantur effectus pacti, vt sequa ascendit non prostituatur. Scripserunt in hanc rubricam Ciuiac. Pac. & VVesembec. De materia vide l. 47. tit. 5. part. 5. vbi Gregor. Lopez in gloss. fin. eundem Gregor. Lopez l. 4. tit. 22. p. 4.

S Y M M A R I V M.

1. Pactum ne ancilla prostituatur, est in rem, & afficit quemcunque possessorem.
2. contra Pactum proprium, modo sit honestum ac licitum, venire nemo potest vt committatur impudicitia.
3. Pactum non posse remitti, vbi remisso comites delictum.
4. Serna ad libertatem prouocat, si a domino prostituatur.
5. Promissione mihi facta non contrahendi alicui prauissioni sub poena mille, cum obligatione omnium bonorum, ea propria auctoritate mihi occipere licet.

L. Praefectus vrbi. I.

Imp. ALEXAND. A. Socrati.

Pactum ne ancilla prostituatur est in rem, & afficit quemcunque possessorem. Contra pactum proprium, modo sit honestum ac licitum, venire nemo potest vt impudicitia committatur. Pactum quis non potest remittere vbi remisso continet, ac fouet delictum. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Bottrig. Angel. Fulgos. Bald. Cast. Richard. Ciuiac. Sebast. Nauir. remissioe Casal. in arros. & Ximen. in concord.

Vi si prostituta fuisset, &c.] Notatur ad hoc quod serua ad libertatem prouocat, si a domino prostituatur. l. 47. tit. 5. part. 5. vbi gloss. fin. l. 2. tit. 12. part. 7. Galp.

Gasp. Bæc. de inope debitore cap. 24. num. 15. Pichard. in §. sed & maior. 2. num. 4. & 8. Infr. de iis, qui sunt sui. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 36. cap. 21. num. 5. Ludon. Pegueta crimin. decif. 15. num. 20. vers. neque in patre, vel domino. Farinac. in praxi crimin. part. 5. tit. de delictis carnis, quest. 144. num. 19. Qui enim proprias ancillas in eorum potestate existentes quaestus causa prostituit, leno dicitur, l. aboletas. §. air prator, in princip. ff. de his, qui nos infam. Pract. Contradi. rub. de lenonib. num. 2. in fine. Ludou. Peguer. d. decif. 15. num. 1. Petr. Greg. d. lib. 46. cap. 11. sub num. 2. Vincent. de Franchis decif. 68. num. 1. part. 1. Menoch. de arbit. casu 534. n. 3. cent. 6. Farin. d. quest. 144. num. 18.

[Perduci eam ad Prætores, &c.] Ex his verbis infert Roderic. Xuar. tit. de l. u. herencias, id est, de additione hereditatis, num. 35. post med. pag. 350. in ult. impress. quod si promissit mihi non venire contra aliquam promissionem sub pena mille, pro quibus obligasti mihi omnia bona tua, adiecta clausula, quod possem illa propria auctoritate occupare. nam tunc si debitor, seu promittens contraveniat, non potero propria auctoritate possessionem ingredi, nisi prius petam, quod hoc liquidetur ad iudice, scilicet dictum promissorem contraxisse, & allegat hunc ext. dicens quod ex quo hic non erat notorium ancillam esse prostitutam, non potuit ancillam deducere sine iudice.

SYMMARIVM.

1. in Causis miserabilibus & piis iudex interponit officium, & sine accusatore inquiri.
2. Militare officium ad hoc prodest ut mulieres de miseria prostitutionis conquirentes exhibeantur.
3. in Causa pia iudex impartitur officium suum etiam non requisitus.
4. in Causa alimentorum iudex impartiri debet officium suum etiam non petitis.
5. ad solvendum Legata pauperibus relicta, vel pia, heredem compelli posse nemine instante.
6. Anime periculum ubi vertitur, iudicis officium etiam non petitis impartendum est.

L. Mulierem. II.

Idem A. Seneca P. P.

IN causis miserabilibus & piis iudex interponit officium, & inquit sine accusatore. Item militare officium ad hoc prodest, ut mulieres de miseria prostitutionis conquirentes exhibeantur. Colligunt ex Ordine Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

3. Allegari solet hic text. ad hoc quod iudex in causa pia impartitur officium suum etiam non requisitus, ut per Tiraq. de pia causa priuil. 152. Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 4. in fine. Petr. Rebuff. ad leges Gallia tit. de sentent. priuileg. art. 3. glof. ult. num. 25. cum sequa. Vincent. Caroc. trañ. de remed. contra preiudic. sentent. excepti. 132. num. 32. Gabr. Aluarez in trañ. de priuileg. pauperum part. 1. quest. 35. num. 12. Vnde in causa alimentorum officium suum licet non petitis impartiri debere iudicem, probant l. diui, ff. ad leg. Falcid. Tiraq. d. priuil. 152. Cordub. de Lara in l. si quis à liberis, §. vtrum n. 11. ff. de liberis agnosce. Vincent. Caroc. d. 132. num. 36. Surd. d. priuil. 4. Gabr. Aluarez d. quest. 35. num. 14. Et in causa dotis idem probat l. si cum dotem 23. §. eo autem tempore, ff. solut.

marr. l. professiois §. vers. sed si preponas, ff. de iure dot. Vincent. Caroc. d. excepti. 132. num. 34. Gabr. Aluarez d. quest. 35. num. 15. ubi intelligit si pauperi dos, vel alimenta debeantur, & num. 16. subdit posse Episcopum instante nemine ad soluendum legata pauperibus relicta, vel pia heredem compellere, & num. 19. tenet quod ubi anime periculum vertitur, officium suum etiam non petitis impartiri debet iudex.

SYMMARIVM.

1. Ancilla, qua non debet ex pacto prostitui, in caupona etiam retineri nequit.
2. Famula caupona, propter vilitatem officij, adeo prostituta esse, ut non admodum differat ab his, que prostant in lupanari.
3. Cauponum vilitas, & rapacitas remissive.

L. Eam quat. III. & vlt.

Idem A. Aurelio.

ANCILLA, quæ non debet ex pacto prostitui, in caupona etiam retineri nequit. Colligunt ex Ordine Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. Allegari solet hic text. ad hoc quod famula caupona propter vilitatem officij adeo prostituta est, ut non admodum differat ab iis, que in lupanari prostant, ut per Tiraq. de retratu lig. §. 1. glof. 14. num. 17. & de nobilit. cap. 24. num. 44. Vnde stuprum in eam commissum punibile non esse resoluunt Cassan. in catal. gloria mundi part. 21. confid. 28. Greg. Lop. l. 3. verbo ni tuaverna tit. 14. part. 4. Alciat. in l. inter stuprum num. 5. ff. de verb. signif. Grammat. decif. 107. num. 7. Aym. conf. 166. num. 6. Farin. conf. 90. num. 5. & 10. & in praxi crimin. part. 5. tit. de delictis carnis quest. 141. num. 88.

De cauponibus quod sint viles, & rapaces, vide Bald. in l. 1. num. 6. ff. locati, Cassan. d. part. 11. confid. 46. Rebuff. in ant. habita. C. ne filius pro patre, vers. & vltimis pag. 601. & ad l. 183. ff. de verb. signif. pag. 597. Greg. Lop. l. 2. glof. 6. tit. 8. part. 5. Clar. in §. furtum num. 27. Mascard. de probat. concl. 832. Guetier. siue alius inter eius consilia, conf. 51. num. 7. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 4. num. 92.

Si mancipium ita fuerit alienatum, ut manumittatur, vel contrā.

TIT. LVII.

IC duo venditionis pacta explicantur, ut scilicet manumittatur, vnum affirmatiuum, alterum negatiuum. Scripserunt in hanc rubr. Cuicq. Pac. & VVelsch. De materia tit. vide l. Hisp. 45. tit. 5. part. 5. Mozz. de contract. sit. de empt. & vendit. cap. de rebus, qua emi, vel vendi poss. n. 23.

SYMMARIVM.

1. Seruus donatus ut transacto tempore manumittatur, tempore finito liber fit, & num. 2. donatus sub ea conditione ut liber sit peracto tempore.

A 2 4 quo

- quo seruiri, si is, qui ita libertatem praestitit, interit voluntatem mutauerit, data libertas seruo reuocatur, num. 3. dominum seruum vendentem sub pacto quod intra certum tempus manumittatur, penitere posse, alioque pactum reuocare, m. 4. si ante tempus completum illud pactum, seu modum reuocauit, seruus liber non erit, n. 5.
6. Seruo vendito ne intra certum, aut post certum tempus manumitteretur, poterit venditor ab hac manumissionis lege discedere, & eo penitente, emptor non teneatur seruum ea lege venditum manumittere.
7. Donans rem, cum pacto ut post certum tempus restituatur Ecclesiae, poterit donatio reuocari in prauiudicium Ecclesiae.
8. ex Contractu meo facto cum alio quando alicuius est questum, possum ego ius istius meae penitentiae reuocare.
9. quando prior Donatio iniunctum est ut post certum tempus rem alteri absenti daret, tunc donator quandiu viuus, poterit reuocare donationem factam posteriori donatorio antequam perfixum tempus impleretur, post completum tamen non potest, nec etiam heredes donantis post ipsius mortem ante tempus peractum, & num. 4. in princ. subdit procedere quando donator cum priore donatorio pacificum posteriori re donatio inciso, vel absente, nec acceptantem si posterior, siue praesens, siue absens a donante certior factus acceptet, licet seruus si, nec ante tempus praescriptum, posterior donatio reuocari poterit.
11. Seruus ut liber efficiatur adueniente die ex rescripto D. Marci, oportet venditorem in eadem voluntate persistere.
12. Maioratus si a Rege concedatur alicui pro se & filio primogenito in forma continuata, non potest, etiam de consensu Regis, auferri ius questum primogenito, & concedi filio minoris siue consensu primogeniti.
13. Seruo libertate concessa quando emptori placuerit, emptore in vita non declarante, eo mortuo seruus liber efficitur.
14. ubi actum quod emptor Seruum manumittat cum potuerit, si seruus praesens est post duos menses liber est, si autem non manumittatur ab emptore, si vero non fuit praesens, & post quatuor menses non manumittatur, liber efficitur.

L. Si Patroclus. I.

Imp. ALEXAND. A. Patricens.

1. Seruus donatus ut transacto tempore manumittatur, finito tempore liber fit. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet, Butrig. Bart. Angel. Fulgosi. Bald. Cassi. Richard. Cuiac. Seball. Nauil. Remissus. Casal. in annot. & Ximen. in comend.
2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. H. Pan. 43. tit. 5. part. 5. ubi gloss. 1. Corral. lib. 3. miscel. cap. 3. num. 4. Cuiac. lib. 1. obseruat. 29. Petrus Gregor. synag. iuris lib. 14. cap. 6. num. 5. et si obligatus esset seruus generaliter inter alia venditoris bona, si quis oblatum, ff. qui sine manuiss. Cardin. Mantica. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 1. tit. 2. num. 13.
3. Si modo Patroclus non contraria voluntatis fuerit, Notatur ad hoc quod seruus donatus sub ea conditione ut liber sit peracto certo tempore, quo seruierit, si is, qui ita libertatem praestitit, interit voluntatem mutauerit, data libertas seruo reuocatur, in idem est text. in l. eum qui, ff. qui sine manuiss. ad l. 4. ber. peruen. l. 3. ff. de seru. exportat. ubi dominum seruum vendentem sub pacto quod intra certum tempus manumitteretur, penitere posse, taleque pactum reuocare indoluerit, l. reuocari in §. 8. si seruum, ff. de condit. caus. & data, Anton. Gom. l. 40. Tauri, num. 29. in princ. vers. primo, ubi ait quod si dominus ante tempus completum illud pactum, seu modum reuocauit, seruus liber non erit, Couart. lib. 1. variarum cap. 14. num. 7. vers. secundo, ubi dicit quod venditio seruo, ut intra certum, aut post certum tempus manumitteretur, poterit venditor ab hac manumissionis lege discedere, & eo penitente non teneatur emptor seruum ea lege venditum manumittere, Boer. de off. 353. num. 9. ubi hinc inferit quod si aliquis donat alicui rem cum pacto quod post certum tempus restituatur Ecclesiae, poterit reuocari donatio in prauiudicium Ecclesiae, Tiraquell. de iure primogen. §. 8. num. 1. cum segg. quod quando alicui questum est §. 8. ius ex meo contractu facto cum alio, possum id ius meae penitentiae reuocare, Cald. Pereira lib. 1. quest. fa. res. quest. 20. num. 1. §. in fine, Reb. de obligat. iussu, part. 2. lib. 18. quest. 3. num. 3. ubi hinc dicit quod quando priori donatorio iniunctum est ut post certum tempus rem alteri absenti daret, tunc donator quandiu viuus, poterit reuocare donationem factam posteriori donatorio antequam perfixum tempus impleretur, post completum tamen non potest, nec etiam heredes donantis post ipsius mortem ante tempus peractum, & num. 4. in princ. subdit procedere quando donator cum priore donatorio pacificum posteriori re donatio inciso, vel absente, nec acceptantem si posterior, siue praesens, siue absens a donante certior factus acceptet, licet seruus si, nec ante tempus praescriptum, posterior donatio reuocari poterit.
- Verum conclusioni ex hoc text. supra desumptae, & iis, quae in eius confirmationem adduxi, obstat l. 1. ff. qui sine manuiss. ad lib. peruen. ubi sed est mutauerit voluntatem venditor, nihilominus libertas competit, l. questum, ff. de seru. exportat. Pro quorum iurium conciliatione vide Corn. conf. 68. num. 1. lib. 3. & eis non relatis Anton. Gom. d. l. 40. Tauri, num. 13. vers. vel aliter & secundo, quos omnes refert Cald. Pereira de extinc. empti, cap. 19. num. 31. dicens ideo in d. l. 3. ff. de seru. exportat. potuisse venditorem pactum reuocare, quia erat initium in fauorem seruici, tanquam inhabili & incapaci nullum proctus ex eo pacto fuit ius questum, nec actio, ex regul. in personam, & l. quod attinet, ff. de regulis iuris. Sed obstat l. qui Roma, §. Flauius, ff. de verborum obligat. ubi seruo ex simili pacto conceditur ad libertatem proclamare, quod ibi Doctores communiter notant, et respondet Corn. in d. num. 11. illud licet seruo iudicis officio tantum, quod nullam actionem praesupponit, nec obligationem, l. qui per collusionem, §. praeiudicium, ff. de action. empti, l. 5. ff. de annis legat. Nec est in consideratione tanquam remedium extraordinarium & particulare donec imploreur. l. 4. §. 1. ff. de fidei commiss. liber. l. fin. §. fin. ff. de condit. indebit. Quare aliter Cald. Pereira d. cap. 19. num. 32. & 33. respondet, dicens quod ut seruus ipso iure liber efficiatur adueniente die ex rescripto diui Marci, oportet venditorem in eadem voluntate persistere, alias si eum penitente, & pactum reuocauit, cessare ipso iure ex diui Marci rescripto libertatis dationem, & hoc esse quod Iureconsultus tantum probat in d. l. 3. secundum diui Marci rescriptum propter venditoris penitentiam lapso termino libertati praescripto seruus ipso iure liberum non fieri, ut probatur in l. 1. 2. & fin. hoc cod. tit. & in d. l. eum qui, & licet libertas ipso iure faciat, quia dominus variat, & non possit seruum rescripto diui Marci iuari, extraordinario remedio iudicis officio implorato libertatem obtinere poterit, ex d. §. Flauius, & d. l. 1. ff. qui sine manuiss.
- Ex quibus colligitur sustineri non posse Bartoli resolutionem in l. qui Roma, §. Flauius, ff. de verborum obligat.

eligat, dum tenet quod si dono tibi rem vt post
tempus ad Ecclesiam pertineat, quamvis Ecclesiæ sit
ius quæritum, ex l. quærit, C. de donat. qua sub modo
attamen possunt ius illud in vita Ecclesiæ reuocare,
nam contra illum expressè tenent Paul. in d. s. Fla-
nino num. 3. Doen. reg. 216. Anton. Gom. d. l. 40. Tauri
num. 29. Riminald. in l. 1. num. 189. C. qui admitti,
Palat. in repet. rub. de donat. inter virum & vxor. §. 54.
ad finem, Titiaq. de retractu. Regni Portugal. pag. 62. Ro-
der. Xuar. in l. quoniam in prioribus, C. de inuol. testam.
ad l. Regni quæst. 8. num. 2. cum seqq. & alleg. 19. vers.
per quem legem, C. de lib. 1. cap. 14. num. 7. Petz
ad l. 3. vers. hinc inferat ad Bart. tit. 8. lib. 3. Ordin.
pag. 618. & seq. Guillelm. in cap. Rainutius, verbo si
absque liberis el. 2. in tract. de fideicom. substitut. n. 23.
Cald. Petreia quæst. forens. lib. 1. quæst. 1. num. 12. &
seq. Facit Ordin. Reg. Lusitana lib. 2. tit. 35. §. 18.
dum habet quod si maioratus à Rege sit concessus
alicui pro se & filio primogenito in forma commu-
ni, quod non potest etiam de consensu Regis auferri
ius primogenito quæritum, & filio minori concedi
sine primogeniti consensu, Eman. à Costa de success.
Regni pag. 7. Valac. de iure emphyt. quæst. pen. col. pen.
Item confirmatur hac resolutio contra Bart. ex alia
sententia communi, qua habet quod in emphytensi
accepta pro se & filio non potest pater vendendo,
vel aliter, præiudicare in iure filio acquisito ex con-
tractu patris, iuxta text. in l. quodcumque §. 1. ff. de verb.
obligat. & ita esse communiter rece. sum, & in praxi
obseruatum, testatur Gam. Lusit. decif. 8. ex num. 1.
& decif. 5. num. 7. & decif. 151. de quo Valac. d. tract.
de iure emphyt. quæst. 49. num. 6. Pro quibus facit
reg. text. in l. id quod nostrum, de regul. iuris. l. perfe-
cta, C. de donat. qua sub modo, cum iis, quæ Titiaq.
de retractu lig. §. 1. gloss. 18. quibus habetur ius ter-
tio acquisitum eo inuito tolli non posse: & confir-
matur ex l. quærit. C. de donat. qua sub modo, dum ait
ex donatione facta in forma, de qua supra, tertio ac-
quiri actiones, sicut si effectus facit per stipulationem.
Nec contrarium probat text. in l. 3. ff. de seruus expor-
tar. cum similibus, loquentur enim de libertate con-
sequenda ipso iure ex constitutione Diui Marci, quæ
quidem constitutio tum fauore libertatis, tum fauo-
re voluntatis domini vendentis, vel donantis fuit in-
ducta, vt patet ex text. in presenti, atque ideo non
alias ex ea constitutione seruus fiet liber, quàm si do-
minus perseueret in eadem voluntate, vt habetur in
d. l. 3. cum similibus: verum quauis mutata volun-
tate domini seruus ex dicta constitutione non fiat li-
ber, nihil tamen impedit quominus libertatem iux-
ta consuetudinem officio iudicis possit petere, iuxta
dictum §. Flauius, & ita procedit d. l. 1. in fine. ff. qui
sine manumif. & l. quæsum, ff. de seruus exportan.
quem intellectum videtur præferre gloss. in præ-
senti, Bart. in l. 1. Aristo. n. 1. in fine ff. de donat. Roman.
in l. si pecuniam col. 1. ff. de condit. ob. cau. am. & fortè
hoc sentit Roder Xuar. d. quæst. 8. num. 6.

Aut si iam decesserit, &c.] Notatur ad hoc quod
libertate seruo concessa quando emptori placuerit,
emptore in vita non declarante, eo mortuo seruus
liber efficitur, vt per Greg. Lop. l. 45. gloss. 2. tit. 5.
par. 5. nam morte voluntas finitur, idem Greg. Lop.
ibid. gloss. 3. Coulib. 3. var. cap. 15. num. 4. vbi latè de-
clarat, & respondet ad text. in cap. maiores, de bap-
tismi, ex quo quidem voluntatem morte non extingui,
deducunt Gail. lib. 2. obsenat. 60. num. 16. Eman.
Acola lib. 2. selest. cap. 5. num. 2. Sarmien. in simili
tract. lib. 2. cap. 6. num. 2. vers. item Pompanius, Moti.
in emptio iuris civilis part. 1. tit. 2. quæst. 9. num. 13.

Fontanel. de passis nuptialib. claus. 4. gloss. 10. part. 1.
num. 145.

Sed quare hic moriens voluisse præsumatur, cum
in contractibus potius moriens in dubio præsuma-
tur noluisse, vt tradit Greg. Lop. in l. 30. gloss. 3. tit. 9.
part. 6. ex l. centesimus §. fin. ff. de verb. oblig. Vnde Pec-
alta in l. vnum ex familia, ff. de legat. 2. num. 5. & 6.
hoc fauore libertatis inductum esse dicunt, hanc verò
rationem veram non esse affirmat Sarmien. d. lib. 2.
cap. 6. num. 23. vers. & licet Doctores, & facietur ratio-
nem dicti §. non intelligere. At Morl. d. tit. 9. quæst. 9.
num. 13. Peraltz rationem eo non relato veram esse
asserit. Demùm subtilis nan. Acola d. lib. 2. cap.
fin. num. 6. & 9. resoluit in pecie huius text. & d. legis
45. partita, venditorem in potestatem emptoris non
reliquisse si vellet manumittere; nam si hoc esset,
nihil in pactum deduceret, cum semper in voluntate
dominorum sit seruus manumittere, sed nescitur
tempus quando vellet manumittere, vnde cum
morte finitur voluntas, vt supra dixi, ab eo tem-
pore libertas competit, & nihil contra prædictum
pactum prodesse eius contraditio: at in d. §. fin.
promittens nunquam se obligauit, sed obligationem
in tempus suæ voluntatis reuertit, ex quo, vt in
d. §. patet, quidam inutilem esse stipulationem dixe-
runt, sed verius est non esse inutilem nisi mortuam
antequam constituit, & declarare se velle, & vsque
ad hoc tempus non erit inutilis, licet antea consti-
tuat se nolle, & text. iste solum declarat verum, in
quo seruus consequitur libertatem, quæ per pactum
fine temporis assignatione erat ei debita, & text. in d.
fin. agit de tempore in quo obligatio, quæ non est
orta, & sine expressa & clara voluntate orti non po-
telle, oritur, quæ multum diuersa sunt.

Nota quod, quia multum fuit vt emptor seruum ma-
nucitatur cum potuerit, si seruus præsens est, post
duos menses liber est, si antea non manumittatur ab
emptore; si verò seruus non fuit præsens, si post qua-
tuor menses non manumittatur, liber efficitur, ita Greg.
Lop. per text. ibi in d. l. 45. gloss. 4. tit. 5. par. 5. facit
Surd. decif. 226. num. 6.

SVMMARIVM.

1. Seruus venditus vt manumittatur, ad libertatem
perducitur, si differatur.
2. quod non sit per hominem, reputatur à lege.
3. si Legantur centum, & seruus vt manumittatur,
si velit centum, omisso altero, nihil habebit, &
seruus erit statim liber.
4. Filium habens ex ancilla, qua sua est, is proprius
filius erit suus seruus.

L. Si ea lege. II.

Idem A. Eutyebiano liberto.

Seruus venditus vt manumittatur, ad libertatem
perducitur si differatur. Item quod non fit per
hominem, reputatur à lege. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem consue. ex hoc text. designat l.
Hisp. 36. tit. 9. par. 6. vbi gloss. 7. in qua deciditur quod
si legantur centum, & seruus vt manumittatur, si
velit centum, omisso altero, nihil habebit, & seruus
erit statim liber, Bart. in l. qui Roma. §. Flauius, opposit.
3. ff. de verb. obligat.

Filium suum & naturalem Crestem venundedit, 4
&c.] Notatur ad hoc quod si quis filium habet ex
ancilla

ancilla, quæ sua est, is proprius filius erit suus servus, ut per gloss. *hic verbo filium*, Padil. in l. *naturalis* num. 5. ff. de *prescript. verb.* Sanch. de *matrimonio* lib. 7. disp. 24. num. 6.

SVM MARI VM.

- 1 Ancilla vendita, ut certo tempore elapso sit libera, transacto tempore libera sit, & n. 3.
- 2 Inutiliter factum non impedit dispositionem legalem.

L. Cum iusta. III.

Idem A. Fulgino.

- 1 Ancilla vendita, ut certo tempore elapso sit libera, transacto tempore libera sit. Item inutiliter factum non impedit dispositionem legalem. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Donell. ad l. qui Roma 122. §. Flavius Hermes num. 4. & §. fide verb. obligat. Cardos. in *praxi iudicum*, & Aduscat. verbo *servitus* num. 61. Vide posita in collect. ad l. 1. sub hoc cod. tit.

L. Si is, qui pretium. IV.

Imp. GORDIAN. A. Iocunde.

Mora favore libertatis quamprimum committitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

SVM MARI VM.

- 1 Pactum rescindens libertatem, appositum venditionis servi, libertatem impedit.
- 2 Libertas per actum impedi non potest.
- 3 ab Actum nullum non incurrit penam, quam quis incurreret si actus contra legem esset validus, contrarius num. 4. distinguitur inter penam ipso iure incurrendam, & illam quam iudex infligere, & exequi debet, num. 5. & inter legem impotentem penam facientis actum, qui nequaquam validus esse potest; & in alienante emphyteusum sine consensu domini, quem satis constat actum facere nullum, & nihilominus incidit in penam caducitatis, num. 6. & 7.
- 4 Pactum de non manumittendo quare impedit libertatem.
- 5 Citatio, si sua putaverit interesse, non ardet citatum ad comparandum, si non tulerit.

L. Ea quidem. V.

Idem A. Martino.

- 1 Pactum rescindens libertatem appositum venditioni servi proprii, impedit libertatem. Item libertas per pactum impedi non potest. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Nec tamen pena exaltio, &c.] Noratur ad hoc quod propter actum nullum non incurritur pena, quam quis incurreret si actus contra legem validus esset, nam in specie huius text. cautum invenitur ut

pena adiecta contra manumittentem prohibuit manumittere locum non habeat, nec exigi possit adversus eum, qui nulliter, & de facto servus libertatem concessit, quam quidem etiam si manumitterentur nancisci non poterant, quia venditio eam quidem legem acceperat ne mancipia ad libertatem perducerentur, non alia profeud ratione, quam quod datio libertatis nullius momenti fuerit, idcirco Gordiano Imp. iniquum visum fuit ob conditionem non servatam penam exigere, ubi actus nullus fuit irritus, & inanis: ut per Bald. *hic num.* 1. Tiraq. post *leges communi.* gloss. 8. num. 212. Sanch. de *matrim.* lib. 3. disp. 2. num. 5. Soar. de *legib.* lib. 5. cap. 34. num. 6. Contrariam tamen opinionem tenebant multi relati per Cou. de *spusal. part.* 2. cap. 6. §. 3. num. 4. ex ea ratione, quia mens legis actum punientis ea est, ut ponat culpam facientis actum; sed sic est quod talem culpam tam committit ille, qui facit validum, quam ille, qui facit invalidum; ergo pari, eademque ratione puniendi sunt. Unde gloss. ult. quam probant Burt. & Imol. in cap. 1. de *cleric. coning.* distinguendum putavit in hac parte inter penam ipso iure incurrendam, & inter penam, quam iudex infligere, & exequi debet; ut penam, quam lex iniungit per verba ipso facto, ipso iure, & similia, nullatenus incurrit illi, qui fecerint actum nullum, penam verò per iudicem infligendam ita passuri sint, ac si validum actum per legem prohibitum perpetrassent. At hæc distinctio nullo iure probatur, & ideo Molin. de *primogen.* lib. 2. cap. 16. num. 19. aliam observavit, & sequitur est distinctio inter legem considerantem factum solum, & animum facientis, & inter eam, quæ considerat solum iuris effectum, ut penam legis in priori casu ex actu nullo incurrit; in secundo verò, sit actus nullus sit, non incidatur in penam, adducit auctoritatem Baldi in *presenti* num. 3. Caius tamen doctrinam & resolutionem non dubito alia clariori & faciliori indigere distinctione, cum plurimi sint actus per leges prohibiti assignatis penis, quibus Molinæ distinctio nullatenus adaptari valet, scilicet omnes illi, qui nequaquam validi esse possunt, ut in *Clem. unic. de consang. & affin.* cum similibus.

Quare novissimè post omnes Angulan. in *tratt.* de *legibus* lib. 3. contron. 8. ex num. 17. arbitratu distinguendum inter legem consideratis circumstantiis penam imponentem facienti actum, qui nequaquam validus esse potest, quo casu perspicuum etiam erit ipsam voluisse penam iniungere facienti actum nullum, ut in d. *Clem. unic.* & in alienante emphyteusum sine domini consensu, quem satis constat actum nullum facere, & nihilominus in penam incidit caducitatis, teste Bald. in l. 2. m. 3. C. de *Episc. audient.* Tiraq. & Molin. ubi supra, non alia certè de causa, nisi quia pena fuerat imposita actui, qui valere non poterat stante legis prohibitione, & nisi pena procederet contra facientem actum nullum, nullum sanè effectum esset habitura: & inter eam legem, quæ penam imponit actibus, qui validi esse possunt, in quibus procedit, & locum habet præfata distinctio adducta per Molin. de lege considerante iuris effectum, ut si solum factum, & animum consideraverit, pena imposita facienti actum simpliciter, imposita censetur illi, qui actum nulliter fecerit; si verò iuris effectum dumtaxat considerasset, locum non habeat pena contra facientes actum nullum.

Idem Angulan. firmata supradicta resolutione deueniens ad huius l. intellectum *uid. contron.* 8. num. 18.

num. 18. & 19. sic loquitur. Verum circa intellectum d. *Lea quidem*, (est hic text.) substituendum duxi dubius, & non immerito, an interpretes communiter eius mentem fuerint assequuti, qui, vt vidisti, vnaimes in eum sensum conspirant, vt ex eo ibi non fuisse pœnam incurram crediderint, quia non valuit manu missio, & ad iniungendam pœnam fuerat consideratus iuris effectus, vt intendunt gloss. in d. l. quid ergo 13. §. cum autem factum, ff. de hoc, qui not. infam. & præcitati Partes, præcipue D. Molin. d. num. 19. non aduertentes pœnam in d. l. ea quidem, minime fuisse impostam circa iuris effectum, quippe manu mittenti nulliter fuit iniuncta, & cum manu missio nulla fuerit, pœna non potuit imponi iuris effectui, qui nullas fuit, cum dicta manu missio serui fuerit contra pactionem partium, vt inquit text. in princip. Igitur dictorum Patrum intellectus ad d. l. ea quidem, nullo modo debet sustineri, præsertim si expendas quam proximè traditionis doctrinam, & differentiam inter pœnas iniunctas actibus inualidis, & illas, quæ imponuntur actibus, qui validi esse possunt, vt quando actibus inualidis solum factum potuerit lex considerare, nec locum habeat distinctio tan considerauerit factum, vel iuris effectum, actibus verò validis imposita pœna, rectè sit distinguendum, an imponatur factum, vel iuris effectui: quo præsupposito fieri non potuerit, vt diximus, quod in d. l. ea quidem, pœna effectui fuerit adiecta, vel quod ob non legitimum manu missionem pœna non processerit, vt falsò crediderunt interpretes, Quorum omnia traditio verus sensus & interpretatio ad d. l. ea quidem, assequeris facile, si consideres pœnam de qua ibi, non à iudice, seu publica persona, sed à privato fuisse præscriptam manu mittenti, priuatum autem pœnam ad vindictam culpæ iniungere non posse plerumque manifestum est: & ratione probatur, quia talis vindicta iurisdictionem expostulat, Imperium 3. ff. de iurisdict. omni. iudic. quam certum etiam est priuatum non habere, l. 1. C. de iurisdict. omni. iudic. nihil ergo mirum si pœna locum non habuerit, vtpote in vindictam culpæ, & priuata persona iurisdictionem non habente imposita. Quod, verò talis pœna fuerit in vindictam culpæ, in quo nititur totus hic discursus, patet manifestè, quia alter ex contrahentibus, qui pœnam imposuit, non poterat interesse præterdare, in cuius locum pœna regulariter succedit, l. xli. ff. de prætor. stipulat. cum manu missio non habuerit effectum, nec contrarium factum fuerit. Rursus pars non intendebat, nec intendere potuit punitionem contrahentis contractui, quia conuentio fuit de seruo non manu mittendo, & in specie d. l. ea quidem, seruus verè manu missus non fuit, ergo non fuit factum contrarium partium conuentioni, immo nec potuit fieri, nec seruus manu mitti contra pactionem contrahentium. Igitur de primo ad vltimum, & per argumentum à sufficienti partium enumeratione animus, & mens imponentis dictam pœnam solum fuit punire voluntatem & propositum cum facto manu mittendo, quod perspicui iuris est priuatum non posse facere ex defectu iurisdictionis, iuxta supradicta. Ideoque Gordianus Imper. auctor d. l. ea quidem, dicit pœnæ adiectionem tribuere non potuisse iustam causam exigendi conditioni non seruata, id est, quia re vera conditioni non fuit contrauentum, cum non fuerit manu missus seruus, neque aliquod interuenit interesse, locum habere non potuit pœnæ exactio, quæ solum in vindictam culpæ posset procedere, & hoc non tantum præscripta à priuata persona, quæ nullam iurisdictionem habet, ergo nullatenus talis

pœna subsistere potuit, non quia manu missio nulla fuit, sed quia priuata persona sine iurisdictione illam imposuerat. Hactenus Anguianus.

Nancisci libertatem non possunt, &c. J. Cum prohibitio alienationis non impedit dominij translationem, *Lea lege, C. de condit. ob causam*, mirum est cur in hac l. pactum de non manu mittendo impediatur libertatem, quod etiam probat Iurecons. in l. *Seruus* 9. ff. de manu miss. & l. *ille seruus* 9. ff. si. ff. qui & a quibus. Veram solutionem se præstare ait Cald. Pereira var. sentent. sue quæst. forens. lib. 1. quæst. 23. num. 17. dum asserit speciale esse in eo casu, ea ratione, quoniam huiusmodi prohibitio fit ad puniendum seruuum, l. *in*, C. qui non possunt ad libert. peruen. unde ne delictum remaneat impunitum, & si serui magis obsequentes sint dominis, constitutum est libertatis dationem contra prohibitionem non valere, &c.

In gloss. *Non contineat*, ibi, si manu missi venias 9. responsurus ad pœnam, aliam non venias, &c. Notatur ad hoc quod citatio, si sua putauerit interesse, non atque citatum ad comparandum si non vult, vt per Felin. in cap. cum inter col. 7. vñs. limita secundo, de except. vbi Deci. num. 16. vers. secundo prædicta conclusio Capcy. decis. 8. num. 2. & 3. Iam in hoc quicquam, §. vbi n. 18. ff. de offic. Procons. Cort. in memorab. verbo citatio el 1. Sured. decis. 26. n. 7.

SYMMARIUM.

1. Factum legis negligentiam hominis excusat.
2. Pœnam ad euitandam non refert à quo quid fiat, dummodo fiat, & num. 3.
4. Libertatis fauore non obstante, requiri post certum tempus donque voluntatis domini perseverantiam.

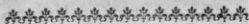
L. Si puellam. VI. & vlt.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.
& CC. Rufina.

Factum legis excusat negligentiam hominis. Item 1. ad euitandam pœnam non refert à quo quid fiat, 2. dummodo fiat. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. n. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem, ex hoc text. desumit Tiraq. de retractu lig. §. 1. gloss. 9. num. 260.

Cum non mutata venditoris voluntate, &c. J. Ex his verbis adnotauit gloss. quod non obstante libertatis fauore post certum tempus donatæ voluntatis domini perseveratio requiritur, neque eum interim præstare libertatis peniteat, quod etiam probat Paulus Iurecons. in l. 3. ff. de seruis exportat. & Iulianus in l. si hominem 30. ff. mandati, & horum iurium auctoritate Bart. in l. qui Rome, §. Flavius, num. 2. ff. de verb. obligat. vbi Donell. num. 4. & 5. Gozadin. cons. 75. numer. 10. Ferdinand. Arias in l. 25. Tauri, num. 30. Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. p. 3. num. 98. Valasc. de iure emphyt. quæst. 49. num. 7. Cald. Pereira de extinc. emphyt. cap. 19. num. 26. Vide posita in collectione, ad l. 1. sup. hoc eod. tit.

De adilitus actionibus.

TIT. LVIII.

De est, actione redhibitoria, & actione quanto minoris. Scripserunt in rubricam Cuiac Pac. & VVefembec. De materia tituli vide Ordin. Reg. Lufitan. lib. 4. tit. 17. f. ff. pan. 64. cum segg. tit. 5. part. 5. Caballin. in speciali tractat. huius vis. Bellacomb. Bonacof. Soarez & alios tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 38. pag. 546. Anton. Gom. variarum tom. 2. cap. 2. num. 43. & seg. Menoch. de arbit. quest. 22. n. 12. & seg. Valsal. de iure emphyt. quest. 6. num. 18. Molin. de iustit. tractat. 2. diffinit. 352. Alexand. Tientacinq. variarum resolut. lib. 3. tit. de emphyt. & vendit. resolut. 11. Peti. Gregor. syntagm. iuris lib. 25. cap. 21. Rebell. de obligat. in iust. part. 2. lib. 9. quest. 8. Armin. Tepat. variarum sentent. tom. 2. tit. 406. Gabr. Pereira Lufit. de iust. 74. Leand. Galganc. de iure publico lib. 1. tit. 8. Guzman de iustit. lib. 61.

De adilitibus, qui in populo Romano fuerunt, & de eorum potestate, vide Robert. Valtur. lib. 8. de re militari, cap. 1. verbo adiles, Aymar. Ribalt. lib. 2. historia civilis fol. 39. Budz. in annot. posterior. ad Pandectas pag. 240. Caballin. de adilit. action. in princ. Peti. Gregor. syntagm. iuris lib. 47. cap. 31 per tot. Gabr. Pereira de iust. 74. n. 1. & 2. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 48. §. 4. num. 4. vbi de etymologia.

SYMMARIUM.

- 1 Vendens scienter seruum vitiosum, tenetur nedum ad pretium, verum, sed etiam ad damna.
- 2 Venditor sciens vitium rei, tenetur illud notificare emptori.
- 3 Vendens seruum fugitiuum tenetur.
- 4 Fugitiuus & erroneus quis.
- 5 Venditor serui non tenetur de vitio animi, animi vitia que num. 6. intellige ut num. 7. vitia corporis que, num. 8.
- 6 Venditor tenetur emptori pretium, quod ab eo acceptum, restituere, & rem a se venditam iterum accipere, n. 10 omnia in integrum restituere, ac si emptio vel venditio non interuenisset, num. 11.
- 7 Venditor potens reddere pretium, conuentus hac actione condemnatur in duplum, & iuratur in litem contra eum pro pretio, & accessionibus, n. 13.
- 8 Emptor si obtinuit in causa redhibitionis, & postea non vult rei sententia, an rem possit rei sententia contrahere lata a iudice inuito, & emptorem compellere ut rem adhibeat, & pretium recipiat.
- 9 Venditor tenetur omne damnum, quod ex re vitiosa conuenit emptori, restituere, etiam si ius pretij ac sumptus, quos fecit causa rei vendite, maxime si emptor fructus restituit, num. 16. & quod emptor soluit mediatori, si dedit ex necessitate, non vero si voluntarie, num. 17. quod de necessitate, intellige ut num. 18.
- 10 Expensas non posse repeti, que sunt facta in cibariis alicuius animalis, si eius ministerio fuit usus; mercedes vero, si que a seruo empto, vel a conduttore serui accepta, vel consequuta ab ipso venditore, eo quod tardius ei seruum prestiterit, restituende sunt, idem de mercede equorum, si emptor eos conduxerit, num. 20.

- 21 Equum morbosum reddere volens, prius id omne, quod ex illo percepit, offerre debet.
- 22 Venditione rescissa per redhibitoriam, si seruum non tenetur restituere gabellam quam accepit a venditore.

L. Si non simpliciter. I.

Imp. ANTONIN. A. Decensio.

Vendens scienter seruum vitiosum tenetur non solum ad pretium verum, sed etiam ad damna. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Legos. Angel. Bald. Castr. Bard. Cuiac. Aloyf. Fulg. fol. 41. verso, remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordanti.

Seruum tibi nescienti, &c.] Ergo venditor sciens vitium rei, tenetur illud notificare emptori, presumitur enim circumueniendi animo tacuisse, vt per Sord. decif. 146. num. 7. Molin. de iustit. tract. 2. diffinit. 352. num. 2. vbi quod cum venditor quasi ex officio teneatur vita manifestare, dolosus censetur, non solum si postine vitia occultet, aliquid efficiendo, quo emptorem lateat; sed etiam si negatiue se habeat ex non prodero, ac manifestando, vt quasi ex officio, atque ex iniuria tenetur, si ea sciat, & que de causa qui vitia sciens, illa non manifestat, dolo vendere dicitur, subditque hinc liquet venditorem non manifestantem emptori vitia occulta rei, quam vendit contra iustitiam, & contra id, ad quod quasi ex officio tenetur, peccare, ac proinde ad restitutionem teneri dampnorum omnium, que ea de causa illi fuerint subsecuta, &c. Rebell. de obligat. in iust. part. 2. lib. 9. quest. 8. num. 12. versic. accedit, vbi quod venditor ex officio ad occultum rei vitium emptori nescienti manifestandum obligatur.

Fugitiuum, &c.] Notatur ad hoc quod vendens seruum fugitiuum tenetur, l. 1. §. animi adiles, l. ob qua vitia 4. §. animi autem, & ibi gloss. verbo excipiantur, l. quis su fugitiuus, l. actioni ff. hoc tit. Morta in emptio iuris civilis part. 1. tit. 9. de contrab. empt. in premiff. num. 43. Gabr. Pereira Lufit. decif. 74. num. 26. vbi dicit quod licet fugere sit vitium animi, pro quo non tenetur venditor, vt paulo infra dicemus, tamen speciale esse in seruo fugitiuo, vt de eo teneatur venditor asserit, rationemque specialitatis refert, quia cum hac vitia sint, vt propterea seruum emptum habere non liceat, merito quasi euictionis nomine venditor tenetur, l. Iniquum 24. §. item qui furem eff. de actionib. empti.

Fugitiuus & erroneus quis dicatur, vide d. l. qui su fugitiuus, l. fugitiuus 22. ff. de verborum signific. vbi Alciat. & Rebuff. Cott. in memorabilib. verbo fugitiuus, vbi fugitiuum esse dicunt, qui a domini conspectu se occultat.

Vel alio modo vitiosum.] Intellige corporaliter, quia venditor serui non tenetur de vitio animi. l. 1. §. apud Iulianum, & l. fin. ff. de adilit. actionib. vbi pro vitio animi redhiberi mancipationem non posse iureconsultus ait, quoniam adiles de corporalibus vitio loquuntur, l. 2. & 3. l. ob qua vitia 4. & Lamius, fin. ff. eod. Capolin d. l. 1. §. animi adiles, num. 14. Caballin. in tract. huius tit. cap. 2. num. 28. Aluar. Valsal. de iure emphyt. quest. 6. num. 18. Rebell. d. part. 2. lib. 9. quest. 8. num. 24. cum segg. vbi num. 26. ait quod vitia animi sunt, vt si mancipationem sit iracundum, vel timidum, vel segne, Gabr. Pereira d. decif. 74. num. 13. & 16. vbi rationem esse dicit, quia cum vitia animi sint infinita, si pro eis daretur actio, lites essent infinitae.

Intell.

Intellige hanc resolutionem in aliquibus casibus non procedere, & primò si venditor dixit non habere tale vitium, si servus illud habebat, nam vbi venditor promittit quòd si mancipium hoc, vel illud animi vitium habeat, quòd rescindat venditionem, vel restituet quantum minoris vendi debebat, tunc de huiusmodi vitiis animi tenebitur, d. l. ob qua vitia 4. §. in summa, l. qui sit fugitivus, §. fin. ff. hoc tit. Caballin. d. cap. 2. num. 29. Greg. Lop. l. 64. gloss. 3. tit. 5. part. 5. Gabr. Pereira dicit. decis. 74. num. 15. Rebella dicit. quest. 8. num. 24. Secundo si venditor sciebat animi vitium, & illud tacuit, nam emptori actio adversus venditorem datur, & adilitium edictum, ad reddendum servum, vel ad interesset. d. l. 1. §. apud Julianum, Caballin. vbi sup. Capol. in d. l. 1. §. animi adiles tit. 17. vers. secundo est quando, Simd. decis. 146. num. 11. Tertiò si vitium animi sit admixtum corporali morbo, d. §. in summa, Capol. in d. l. Julianus mon. 48. §. 71. & in d. §. in summa à num. 3. vbi notat quòd mixtum sapit naturam sui simplicis potentioris. Quartò in servo fure, nam licet animi vitium habere dicatur, nihilominus tamen si venditor sciebat de hoc vicio, teneatur non solum de illo, sed etiam ad omnia damna subsequenta, perinde acsi vitium corporis foret, si verò ignorabat, nec actione redhibitoria, nec ex emptio teneatur, d. l. Julianus, §. iiii qui furem ff. de actionib. empti, & ibi gloss. verbo non tenetur, l. si furtum, §. ff. hoc tit. vbi probatur quòd si servus furtum domino fecit, non est necesse hoc in venditione servi prædicere, nisi servum furem non esse promiserit, Morla. tit. 9. in præmiss. n. 43. vers. neque obstat, vbi rationem tradit quare venditor non teneatur actione Prætoris, & teneatur actione ex emptio, in l. in fine, & in l. que delicta 4. in prin. ff. hoc tit. & in d. l. Julianus §. qui furem; & dicitur l. 1. & 4. procedere inquit quòd venditor sciebat animi vitium, nam si ignoraret, vt proponitur in d. l. Julianus, nec ex emptio teneatur, ex d. l. 4. §. in summa, Gabr. Pereira dicit. decis. 74. num. 26. & 27. vbi de eius interpretatione, Rebella d. q. 8. num. 27. cum seq. vbi num. 30. querit an animalia propter animi vitia minus assentiantur?

Quæ autem dicantur vitia corporis, tradit Rebella d. quest. 8. num. 25. vbi ait esse si mancipium, vel iumentum sit ægrotum, vel claudum.

Qui vendidit, &c.] Quamvis Vlpianus Iureconf. in l. sciendum est 63. ff. hoc tit. has actiones ad solas venditiones pertineret dixerit, tamen illas ad contrahentium permutacionis potiori, resoluunt Petr. Greg. in iuris lib. 23. cap. 21. n. 12. Valasc. de iure empti q. 6. n. 18. Marien. in l. 1. gloss. 7. n. 2. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Alex. Trentacing. var. resol. lib. 3. tit. de empti & vendit. resol. 11. vers. hæc ratio, Pichard. in §. actionis aut. 12. Instit. de actionib. q. 17. n. 17. Et ad dationem in solutio, quæ similis emptioris est, Capol. in l. sciendum 19. §. deinde animi adiles, & in l. sciendum 63. n. 15. ff. hoc tit. Valasc. citatis locis, vbi idem aiunt in dote affirmata ea æstimatione, quæ facit emptione. Et ad dationem quando incipit à promissione, quo casu datur de cunctione teneatur, Capol. in l. ad res donati 46. n. 7. ff. eod. tit. secus vero quando à traditione initium sumptit, ex d. l. ad res donati, & ibi Capola, Caballin. in tract. huius rei, cap. 2. n. 6. Guzman de eiusd. q. 6. n. 6. Valasc. Alex. Trentacing. & Pichard. citatis locis, Et ad contrahentium emphiteusis, Bald. in l. 2. n. 7. ff. hoc eod. tit. Caballin. d. cap. 2. n. 9. vbi sano modo hoc intelligendum esse dicit, scilicet si cõcessio facta sit titulo oneroso, secus si lucrativo, & illi sequitur Sord. conf. 290. n. 6. Valasc. d. q. 6. n. 18. vbi exemplificat in fundo, qui producit herbas lēthales, dato in emphiteusim, quod etiam ad feudatarios extendunt, Barlos. Collect. in Cod. Tom. I. l.

Valasc. Alex. Trentacing. & Guzman citatis locis. Et ad locationes ad longum tempus, non verò ad alias, Capol. d. c. 2. a. n. 11. Cott. in memorab. verbo actio redhibitoria, Vincent. Caroc. de locato, & conducto p. 6. remed. 4. Valasc. d. q. 6. num. 18. vers. præterea, Pichard. d. q. 17. n. 10. Et generaliter inquit Azo in sum. iur. tit. in quolibet contractu, ex quo de cunctione agitur, has actiones locum habere, sequuntur Capol. in l. 1. quæritur 14. §. si venditor n. 12. vers. & adverte ff. hoc tit. Anton. Gom. iur. 2. var. cap. 2. n. 12. vers. & denique, Caballin. d. cap. 2. n. 14. Alex. Trentacing. d. resol. 11. vers. hæc ratio, Et ad omnes contrahens ex causa onerosa extendunt Capol. in d. l. sciendum n. 15. in fine, Anton. Gom. in d. vers. & denique, Valasc. d. q. 6. num. 18. vers. præterea, Pichard. d. quest. 19.

Non solum in pretium, &c.] Notatur ad hoc quòd venditor emptori pretium, quod ab eo accepit, restitueret teneatur, l. debet autem 27. l. illud sciendum, l. plura, l. cum in ea causa, ff. hoc tit. & teneatur rem à se venditam iterum accipere, quia redhibere est facere, vt rursus habeat venditor quod habuerat, l. redhibere 21. ff. hoc tit. vbi Capol. num. 1. Caballin. d. cap. 2. n. 1. Greg. Lop. per text. ibi in l. 63. gloss. 6. tit. 5. part. 5. & redhibitione facta res redhibita cum fructibus reddi debet, adiles etiam 25. §. item sciendum est, cum autem 23. §. non redhibetur, l. quod si nolit, §. fin. ff. hoc tit. Joseph Sella Aragon. decis. 31. num. 22. Sigism. Scacc. de commerc. & camb. §. 1. q. 1. num. 482. Censil. commun. contra commun. q. 763. num. 22. Et omnia in integrum restituerunt, perinde ac si emptio, vel venditio non interuenisset. l. facta redhibitione 60. ff. eod. tit. Ioan. Garc. de expens. cap. 18. num. 52. 54. Greg. Lop. l. 15. gloss. 4. tit. 13. & l. 11. gloss. 3. & l. 2. tit. 5. p. 5. Spin. in speculo ressam. gloss. 13. d. num. 41. vbi in redhibitione ex patium conventionne fructus omnes etiam bonæ fidei emptor restitueret teneatur, suosque facere non potest.

Quòd si vendi, o nolit reddere pretium, conueniuntus hæc actione condemnatur in duplum, per l. redhibitoria actio, ff. hoc tit. Greg. Lop. l. 65. gloss. 7. tit. 5. part. 5. Pet. de Rauenna sing. 777. Atimin. Tepar. var. sentent. tom. 2. tit. 406. cap. 5. vers. venditor si non vult. Et iuratur in litem contra cum pro pretio, & accessionibus, quia est arbitraria actio, Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 5. num. 25. Caroc. decis. 107. num. 16. vers. venditor.

Sed quid in emptore si obtrinit in causa redhibitionis, & postea non vult vi sententia, vtrum reus sententia contra se lata iniurio actoris vi possit, & emptorem compellere vt rem redhibeat, & pretium recipiat? Bald. in l. si prædictum num. 9. inf. hoc eod. tit. proponit hanc questionem, & postquam res transiit in condemnationem, standum esse sententiæ, & venditori actionem in factum ex ea nasci resoluit, quem refert & sequitur Greg. Lop. in l. fin. gloss. fin. vers. unde dicebat, in 5. part. 5. Boer. decis. 48. num. 7. vbi cum Baldo tradit quòd si emptor nolit vi sententia quid poterit agere venditor contra eum, Marien. l. 2. gloss. 2. num. 3. tit. 11. lib. 5. noua Recop. Gabr. Pereira Lusci. decis. 62. n. 4. vbi ait actionem in factum contra emptorem posse agere venditoris si emptor vi sententia nolit & subdit resolutum fuisse reo condemnato ad restitutionem rei, dummodo prius actor ei cetera quantitate pecunie præstaret, actionem in factum competere ad exigendum illam quantitatem ab actore, sed excurrit virtute sententiæ non posse agere.

Sed etiam damnum, &c.] Notatur ad hoc quòd venditor omne damnum, quod ex re vitiosa contigit emptori, restituere teneatur, l. cum autem 25. §. Julianus ait, ff. hoc tit. l. servum 63. ff. de furtis, & vltus pretij ac

Bb sum

fumptus, quos rei venditæ causa fecit, maxime si emptor fructus restituit, l. debet 27. l. illud sciendum, l. quæro 58. ff. hoc tit. Ioan. Garc. de expen. cap. 18. n. 5. §. 54.

- 17 Guzman de euil. g. 61. n. 47. Et quod mediatori emptor soluit, ei venditor restituere debet, si ex necessitate dedit, non verò si voluntarie, Bart. per text. ibi in d. l. debet, vbi Capol. & Angel. qui hoc, quod de necessitate expensam dictum est, intelligunt, vt si venditor dixisset emptori, Non vendam aliquo modo, nisi per manus talis mediatoris, qui concordabit nos de pretio, cui dabis salarium pro labore, & idem sequitur ibi Bald. vbi dicit casum notandum, & hanc distinctionem spontaneæ, vel coactæ solutionis dici rationabilem, Strach. de mercat. tit. de proxenet. versic. item quæritur, n. 2. Tiraq. de retrat. lign. §. 29. gloss. 4. n. 8. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 34. §. n. 11. cum segg. vbi a n. 14. resoluit datum proxenetæ vt ei certum equum emeret, si post venditiōem cum redhibuit tanquam morbosum, a venditore repeti non posse.

- 19 Nota ex Capol. in litem si serui 30. §. quæ expensæ, n. 4. ff. hoc tit. quod non potest quis expensam in cibariis alicuius animalis factas, si eius ministerio fuit usus, repetere; mercedes verò si quis a seruo emptor, vel a conductore serui emptor accepit, vel quas ab ipso venditore fuit consequutus, eo quod tardius ei seruum præstitit, restituere debet, ex l. cum autem 23. §. cum redhibetur, ff. hoc tit. & idem in mercede equorum dicendum est si emptor eos condaxerit, l. adiles a iuris 78. §. loquuntur adiles, ff. hoc tit. Thom. Acti. de priuileg. infirm. rubr. §. cap. 5. num. 24. vbi tradit quod ille, qui vult redhibere equum morbosum, prius id omne, quod ex illo percepit, offerre debet, cum Bonacof. tract. de equo, quest. 135.

- 22 Nota etiam quod rescissa venditione per actionem redhibitoriam fidei non tenetur gabellam a venditore solutam restituere, Gregor. Lop. l. 65. gloss. 6. tit. 5. p. 5. Lafate de decima vend. cap. 14. n. 10. Gironda de gabell. p. 5. §. vñc. n. 19. & 20. Parlad. lib. 1. rerum quotid. cap. 3. §. 5. num. 2. & 3. Ioan. Garc. de expen. cap. 18. n. 53. & 54. Gotici. de gabell. g. 1. n. 1. Molin. d. disp. 333. num. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Seruus licet post annum fugiat, vel post multos annos, potest tamen agi redhibitoria intra sex menses, & el quanto minoris intra annum.

- 2 Actiones redhibitorias pro seruis, iumentis, pecoribus, & alijs rebus animatis, quæ sunt fragilia, & corruptibilia, spatio sex mensium præscribi. currere hoc tempus sex mensium præstatum redhibitoria, a die scientia, num. 3. quanto minoris verò, intra annum vtilem, num. 4.

- 3 Actiones ex empto, quæ pro prædio herbas pestiferas producente, & alijs rebus soli pro tigno & libris vitijs, & alijs rebus, pro quibus datur actio, quæ non facile corruptuntur, perpetuas esse, facta distinctione scientia, vel ignorantia hoc casu competere actionem de dolo, num. 6.

- 7 Actio si sit perpetua actione redhibitoria, an duret 30. annis. currere hoc tempus a die ex quo emptor scuit vitium, seu morbum rei emptæ, vel supine ignorauit, num. 8. istas actiones etiam cum mala fide præscribi posse, num. 5. Limita.

1. nisi venditor agat contra emptorem: actione ex empto ante lapsum sex mensium ad pretium, & emptor exceptat de vitio rei, num. 10.

- II. hæc leges non procedere in foro conscientia, n. 11.

- III. in venditionibus conditionalibus, num. 12.

L. Cùm proponas. II.

Imp. GORDIANVS A. Pentbilio.

1 Licet, tamen post annum fugiat, vel post multos annos, tamen potest agi redhibitoria intra sex menses, vel quanto minoris intra annum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Sex mensium temporibus, &c. Notatur ad hoc quod actiones redhibitorie pro seruis, iumentis, pecoribus, & alijs rebus animatis, quæ sunt fragilia, & corruptibilia, spatio sex mensium præscribuntur, vt per Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 17. in princ. l. Hisp. 65. tit. 5. p. 5. vbi Greg. Lop. gloss. §. 10. & 11. Rot. decis. 833. num. 6. apud Fatim. in nouiss. cent. 7. alius p. 4. diuers. vbi quod huiusmodi tempus sex mensium præstatum redhibitorie currit a die scientia. Crenens sing. 165. Arimin. Tapat. var. sent. tom. 2. tit. 406. cap. 4. in fin. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. n. 48. Covarr. in reg. possessor. p. 2. §. 11. n. 5. Conan comment. iuris civilis l. 83. cap. 1. n. 8. in princ. Caballin. in tract. huius tit. cap. 1. n. 30. Petr. Greg. syntagm. iuris lib. 25. cap. 21. num. 16. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 5. de oblig. & al. n. 41. pag. 469. Morl. in emptio iuris civilis p. 1. tit. 9. in princ. l. 41. Alex. Trentacing. var. resol. lib. 3. tit. de empt. & vendit. resol. 11. n. 2. & 3. Molin. de Instit. tract. disp. 353. n. 5. Rebel. de oblig. instit. p. 2. lib. 9. g. 8. m. 6. & 7. Quanto minoris verò, intra annum vtilem, l. sciendum, §. fin. hoc tit. & citati Doctores, nam si quis egerit redhibitoria, & succubuerit, agere potest deinde intra annum quanto minoris, Bald. in l. pen. col. 2. hoc cod. tit. Mexi. in tract. assa panis, con. l. 1. n. 152. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 5. n. 45. vers. amo si quis, pag. 469. Valasc. l. 4. g. 6. n. 18. vers. de istis, Malcard. con. l. 61. n. 12. Actiones verò ex empto, quæ pro prædio pestiferas herbas producente, & alijs rebus soli pro tigno, & libris vitijs, & alijs rebus pro quibus datur actio, quæ non facile corruptuntur, perpetua esse facta distinctione scientia, vel ignorantia, Mexi. in tract. assa panis, con. l. 1. n. 151. vbi n. 152. intelligit in hoc casu actionem de dolo competere, Gabr. Pereira d. decis. 74. n. 22. & 23.

Quid si actio sit perpetua actione redhibitoria, an duret triginta annis, vide l. in l. penales, n. 112. Instit. de actionib. Tiraq. de retrat. lign. §. 1. gloss. 1. n. 74. & ad fin. tit. n. 34. Duen. reg. 6 ad fin.

Ex quo nota primò hoc tempus currere a die ex quo emptor vitium, seu morbum rei emptæ sciuit, vel supine ignorauit, quia est vile, gloss. verbo, currit in l. sciendum tamen est, §. fin. & verbo habuisti, in l. cum sex menses §. 5. ff. hoc tit. Anton. Gom. d. cap. 2. num. 49. vers. dubium, Petr. Gregor. d. cap. 21. n. 16. vers. tempus redhibitoris, Morla d. tit. 9. in princ. num. 46. Molin. d. disp. 353. num. 5.

Amplia istas actiones etiam cum mala fide præscribi posse, vt ex alijs tradit Covarr. in regul. possessor. p. 2. §. 1. num. 5. Mexi. d. con. l. 1. n. 151. Molin. d. disp. 353. num. 5. post med.

Limita primò nisi venditor agat contra emptorem 10 actione ex empto ante lapsum sex mensium ad pretium, & emptor exceptat de vitio rei, nam transactis his terminis audietur, & exceptio perpetuatur, vt ex Ioan. Andr. & alijs tradit Caballin. in tract. huius tit. cap. 2. num. 44. vbi ex sola propositione exceptionis actionem perpetuari absque litis contestatione dicit, Gabr. Pereira d. decis. 74. n. 19. Guzman d. quest. 61. num. 38.

Limita secundò hæc leges in foro conscientia non 11 procedere, quia ad obuiandas lites, & Reipubl. perturbationem terminum præfixerunt, in quo emptor agere

agere possit contra venditorem de dolo, fraude, & deceptione vera, seu presumpta, unde in foro conscientie ad restitutionem venditor tenebitur, & per viam denunciationis Evangelicæ emptor ad iudicem ecclesiasticum ratione peccati recurrere poterit, de quo Ludou. Belsa resp. casum conscientie, part. 3. casu 24. à princ. & præcipue vers. respondens leges, Azcoed. l. 10. n. 53. tit. 1. lib. 4. noue Recop. Molin. d. disp. 353. n. 5. Valer. Regim. in praxi fori panis, lib. 25. pag. 358.

Limita tertiò in venditionibus conditionalibus, nam pendente conditione istud tempus non currere, resoluit Bald. in l. si prædium, n. 12. in fr. hoc eodem tit. Gregor. Lop. l. 65. gloss. 5. tit. 5. p. 5. Campeg. de testib. regul. 322. fallent. 6, adueniente namque conditione competit redhibitoria actio, D. Barbos. in l. si mora 10. num. 70. prope fin. ff. soluto matrim.

S V M M A R I V M.

- 1 Venditor non tenetur de casu futuro, seu vitio serui, & num. 4.
- 2 Duo vbi simul probanda sunt, vnius probatio non releuat.
- 3 Temere quid promittens, sua temeritati id imputet.
- 5 Morbum, vel vitium tempore venditionis esse probabitur, si ante venditionem, & nunc esse probetur, probabitur si seruus, vel animal moriatur intra triduum à die postquam periculum ad emptorem spectat, numerandum, num. 7. & 9.
- 6 Medium probari, probat extremis.
- 8 Animal venditum si post contractum illico, vel paulo post appareat morbosum, presumi fuisse morbosum tempore contractus.
- 10 Morbi non omnes, nec vitia omnia redhibitioni locum faciunt.
- 12 Morbus, seu vitium pro quo conceditur redhibitio, qualis sit, & num. 13.
- 14 In dubio si duo testes deponunt Equum esse vitiosum, & duo quod non, in fauorem redhibentis indicandum est.
- 15 Redhibitoria dari re etiam mortua.

L. Si apud. III.

Impm. DIOCLET. & MAXIM.

AA. Mutiano.

- 1 DE futuro casu, vel vitio serui, non tenetur venditor. Item duo vbi simul probanda sunt, vnius probatio non releuat. Temere quid promittens suæ temeritati id imputet. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.
- 4 Probat hic text. venditorem non temere de morbo, seu vitio rei contingente post venditionem, sed ad obtinendum in hoc iudicio requiritur quod emptor probet ante venditionem rem morbosam, seu vitiosam fuisse, & post venditionem morbum, seu vitium durare, vt per Caballin. in tract. huius tit. cap. 1. n. 35. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 2. n. 49. vers. adde tamen, Cepol. in Lactione 54. n. 1. & 2. ff. hoc tit. Mascard. de probat. concls. 616. n. 2. & 3. vbi quod emptor agens redhibitoria probare debet equum ante venditionem fuisse intolerabili ferocitate calcitrosus, & sic vitio laborasse, & quod emptori incumbit probare ante emptorem rem fuisse vitiosam, & venditorem morbum sciuisse. Mort. in emptorio inuis civilis p. 1. tit. 9. de contrah. empt. in premis num. 42. Rot. apud Fran. de Barbos. Collect. in Cod. Tom. II.

ci/83 3. num. 5. in nouiss. cent. 7. alias p. 4. diuerser. Gabr. Pereira Lufi. decis. 74. n. 33. vbi etiam per hunc text. id limitat, nisi pacto venditor feruorem in potestum fugitium, seu vitiosum non fieri temere promiserit, quia licet impossibilis videtur promissio, ex ea tamen tenebitur.

Morbum, vel vitium tempore venditionis esse probabitur, si ante venditionem, & nunc esse probatur, quia præsumitur medio quoque tempore continuasse, vt de furore inquit Bald. in cap. fin. ac success. ab intestato, Surd. conf. 86. num. 29. & decis. 146. num. 16. vbi num. 17. subdit medium probatum esse extremis probatis. Et dicit Mascard. d. concl. 616. num. 3. quod emptori incumbit probare ante emptorem rem fuisse vitiosam, & venditorem morbum sciuisse. Et hinc propter vitium statim perfecta venditione superueniens agi posse contra venditorem, resoluit Hippol. sing. 614. quem refert Arimin. Tapat. var. sentent. tom. 2. tit. 406. cap. 2. vers. propter. Et ex breuitate mortis præsumi animal venditum antea fuisse morbosum, ac proinde competere redhibitoriam, tradit Gom. Leo decis. 40. in decis. diuers. tom. 2. citatus à Tapat. vbi sup. cap. 5. Vitium ergo, seu morbum præcessisse venditionem, 7 probabitur si seruus, vel animal moriatur intra triduum à die postquam periculum ad emptorem spectat numerandum, vt per Cepol. in l. actionis, num. 2. ff. hoc tit. Alciat. de presumpt. reg. 2. pref. 26. num. 11. Rip. de peste, tit. de remed. ad curand. pestem, num. 141. & 143. Hippol. in l. statulib. num. 16. ff. de quæst. Boit. decis. 323. num. 22. Caballin. in tract. huius tit. cap. 2. num. 26. Riminald. conf. 360. num. 11. & 2. vbi dicit animal venditum si post contractum illico, vel paulo post appareat morbosum, presumi fuisse morbosum tempore contractus, Ioseph Ludou. Perns. decis. 118. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 38. num. 2. pag. 646. vbi Viui. tit. 43. de locato n. 59. pag. 657. Petrea ad tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 191. Mascard. de probat. concl. 92. num. 1. & 2. vbi dicit, si animal, vel equus venditus intra triduum mortuus fuerit, præsumi tempore venditionis fuisse infirmum, & concl. 616. num. 8. & concl. 633. & concl. 1074. Surd. decis. 146. num. 18. Bonacof. in tract. de equo 9. 11. per tot. Secaphin de priuilegiis, priuileg. 27. n. 17. Caroc. de locato & conducto p. 4. cap. de imperitiis caprarum 9. 4. n. 5. Marcel. Cala. de modo articulandi n. 710. Guzman de euist. g. 61. n. 27.

Morbus autem quid sit, & in quo differat à vitio, vide text. in l. 1. §. sed sciendum, ff. hoc tit. & in linter stuprum, §. verum, ff. de verb. signific. Caballin. in tract. huius tit. cap. 1. num. 1. & 2. Cepol. in d. §. sed sciendum, num. 10. Thom. Act. de priuilegiis infirmis, rubr. 3. cap. 3. per tot. Et nota quod non omnes morbi, nec omnia vitia redhibitioni locum faciunt. l. ob qua vitia 4. §. idem ait. J. Pomponius, ff. hoc tit. Tirrag. in tract. de iudicio in rebus exig. vers. 10. Caballin. in tract. huius tit. cap. 2. num. 1. Campeg. de testib. reg. 422. restit. 1. & 2. Petr. Gregor. synagm. inu. lib. 25. cap. 21. num. 4. Mascard. d. concl. 616. num. 11. & 12. Bonacof. d. tract. de equo quæst. 141. Thom. Act. d. tract. rub. 4. cap. 4. à num. 7. & 16. Et licet pro vitio minimo ad redhibitoria non detur, vt resoluunt plures ex supradictis, & præter eos, Rot. d. decis. 83. §. 3. num. 7. datur tamen pro re minima vendita, vt pro gallina, vel cane, secundum Cepol. in d. §. sed sciendum, per Lf. tamen, §. non solum, ff. hoc tit. Morbus vero, seu vitium, pro quo redhibitorio conceditur, talis esse debet, quod rei emptoræ vsum, & ministerium deteriorem faciat, vel illum impediatur, d. l. 1. §. sed sciendum, vers. proinde, vbi Cepol. à n. 34. notat quod ille solus morbus, vel vitium propter quod vsum corporis non modice impeditur, facit competere hanc actionem, Caball. d. c. 2. n. 15. Mascard. 13.

B b 2 d. con

d. concl. 616. num. 11. & 12. Alex. Trentacing. var. resol. lib. 3. tit. de empt. resol. 11. num. 4.

14 Nota etiam quod in dubio si duo testes deponunt equum esse vitiosum, & duo quod non, in fauorem redhibentis iudicandum est, Capol. in l. quero 58. §. fin. num. 2. §. ff. hoc tit. Cottin memorab. verbo actio redhibitoria, Valasc. de iure emptor. quæst. 6. num. 18. vers. de isto, Greg. Lop. 40. gloss. 4. tit. 16. part. 3.

15 Nota denique quod etiam re mortua durat hoc edictum, & emptori datur hæc actio. l. quod si nolis. §. idem ait, l. ediles §. 1. si hominem, ff. hoc tit. Mort. in emptorio iuris civilis p. 1. tit. 9. de contrab. empt. in præmiss. num. 44. Parlad. differ. 56. num. 4.

§ V M M A R I V M.

- 1 Res quandoque ob pactum, aliquando redhibetur ob vitium.
- 2 Redhibitoriam, seu quanti minoris, dari pro rebus immobilibus vitiosis, intellige, vt num. 3. pro rebus mobilibus animatis, & pro alijs rebus mobilibus vitiosis, num. 4.
- 3 Casus, in quibus redhibitioni locus non est, & exceptiones aduersus emptorem redhibitoria agentem opponi possunt, & num. 6. 7.
- 4 in Contrac. donationis, etiam si eius resolutio palam foret verbis directis, non transit dominium absque traditione.
- 5 Redhibitoriam dari resoluta emptione, vt reditor cogatur rem accipere, & pretium eidem emptori reddere.

L. Si pradium. IV.

Lidem AA. Falso.

1 Res quandoque redhibetur ob pactum, aliquando ob vitium. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

2 Si pradium, &c. Notatur ad hoc quod actio redhibitoria, siue quanti minoris, datur etiam pro rebus immobilibus vitiosis, vt per Alex. cons. 63. vol. 6. Caballin. in addit. ad tract. de edict. action. addit. fin. vers. 3. limita, Capol. in l. 1. in princip. num. 3. ff. hoc tit. vbi intelligit quando fundus venditus producebat herbas prosteritas, & tempore venditionis erant ortæ, vel radicate; secus vero si post venditionem orientur ex facto emptoris. Negulant de pignori. part. 2. memb. 5. num. 24. Boer. dec. 46. n. 3. vbi quod si pestilis fundus, id est, pestiferas herbas, vel lethiferas afferens, venditus fuerit, redhibendus erit. Valasc. de iure emptor. quæst. 6. num. 18. Parlad. in seque. differ. 56. n. 5. vers. hoc autem, & lib. 1. rerum quodid. cap. 3. §. 5. num. 2. Sord. dec. 146. num. 7. & dec. 165. num. 5. Cald. Pereira Lusit. dec. 74. n. 4. vers. ex quo defendi, & n. 13. idem Caballin. d. tract. cap. 1. num. 5. vbi exemplificat in domo, quæ ætrem insalubrem habet, aut in qua serpentes nascuntur, Sigisf. Scacc. de commerc. & camb. §. 7. gloss. 2. a num. 74. Thom. Acti. de privileg. infirmis. rub. 6. de morbi consideratione in rebus inanimatis, cap. 6. per tot.

3 Amplia hæc actionem emptori dari non solum pro rebus immobilibus vitiosis, vt supra vidimus, & pro rebus mobilibus animatis, vt est de natura huius actionis, sed etiam pro alijs rebus mobilibus vitiosis, nam licet verba edicti solum loquantur de feruis, & iumentis ac rebus fer moventibus, Iuriconsulti ex interpretatione etiam ad alias res mobiles, quæ se movent, extenderunt, & ad res foliuidæ Capol. in l. 1. ff. hoc tit. a num. 4. & num. 20. vbi pro libris venditis,

pannis, tignis, & alijs rebus mobilibus edictum habere locum, docet Greg. Lop. l. 65. gloss. 1. tit. 3. part. 5. vbi idem pro libro corrupto, Caballin. d. tract. cap. 2. n. 49. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 48. vers. idem est si quis vendat pannos, libris, vel similes res mobiles vitiosas, Campeg. de testib. reg. 423. vers. secundo quando venditur liber. Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 11. cap. 21. num. 5. Sord. dec. 146. num. 7. Gabr. Pereira d. dec. 74. n. 4. vbi pro fundo vitioso, tigno, vel alia quouis re inanimata redhibitoriam concessam esse dicit Rot. dec. 833. n. 1. apud Farinac. nouissim. cen. 7. alijs part. 4. diuers. vbi fuit dictum vitalem redhibitoriam locum habere, etiam in libris, in quibus licet non concurrat qualitas morbi, vel vitiosis, propter quam datur emptori redhibitoria directa; tamen si propter vitium latens expedit eis non habere, vt multum impediatur eorum vfus, competit redhibitoria, & subdit in casu illic deciso quod cum liber fuerit emptus pro pretio satis notabilis, videlicet duorum millium centum & quinque scutorum, ad effectum vt typis excuderetur pro vfu Ecclesie; & ex depositione peritorum & testium, & ex decreto sacre Congregationis Rituum constet esse ita resectum erroribus, & varietatibus, vt imprimi non possit, & sic non possit ob ea vitia feruere ad vfum destinatum, ideo locum esse vitii redhibitorie non potest dubitari. duplicatur dec. 136. n. 1. post lib. 2. conf. Farinac. Thom. Acti. de privileg. infirmis. rub. 6. cap. 6. num. 1.

Aliqui sunt casus, in quibus redhibitioni non est locus, & exceptiones aduersus emptorem redhibitoria agentem opponi possunt.

Primus est, si venditor vitium, vel morbum rei venditæ emptori clare, recte, & specificè manifestauit, l. 1. §. 1. ff. hoc tit. l. queritur 14 §. si venditor. ff. eod. Caballin. in tract. huius tit. cap. 2. n. 20. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 48. circa finem, Morla d. tit. 9. in præmiss. num. 43. vers. quo fit.

Secundus casus est, quando morbus erat manifestus & patens, vt quia equus erat cæcus, vel claudus, vel alium morbum similem habebat, d. l. queritur. §. fin. l. si tamen 48. §. in edictis. ff. hoc tit. Capol. in d. l. queritur. 14. §. si nemo ait n. 1. Caballin. d. cap. 2. n. 22. Ant. Gom. d. n. 48. vers. & idem est quando. Sord. dec. 146. n. 1. & 2. vbi de redhibitoria eque venditæ, quam antiquo dolore laborare emptor dicebat, & venditor excipiebat, quod morbus eque erat euident, & patens ex cicatrice, quæ erat omnibus eam insipientibus manifesta, Morla d. n. 43. Gabr. Pereira Lusit. dec. 74. n. 3. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 35. n. 17. vbi subdit in foro conscientie contractum esse validum, & si æqualis sit, ad nihil temeri venditorem, nisi tempore contractus aperte illi constaret emptorem ignorare vitium notabile rei ex se patens, quia tunc in foro conscientie teneretur admonere illum si res cum eo vitio notabiliter inutilis esset ad illud quod illum emitte. Rebelle obligat. iust. p. 2. lib. 9. p. 8. n. 15. cum segg. vbi n. 18. resoluit quod quamuis venditor non obligetur ad declarationem vitium manifesti, vt quod equus, quem vendit, sit monoculus, cum debeat præsumere non latere emptorem, si tamen illi constaret tale vitium non esse emptori notum, vel quod non aduertit, vel quod in ea negotiatione versatus non sit, sub mortali, & obligatione restituendi venditor tenetur in conscientia aperire librum.

Declarata hæc secundum casum non procedere quando emptor supine ignorauit, & venditor morbum sciebat, & illi non certiorauit, tunc enim dolus venditoris præpoderat culpe emptoris, ita Azo in sum. huius tit. n. 24. Capol. in d. l. 1. in princip. n. 12. vers. præterea ff. hoc tit. Caballin. d. cap. 2. n. 23. Greg. Lop. l. 66. gloss. 1. tit. 3. part. 5. Sord. dec. 265. a num. 18. & dec. 146. num.

num. 10. & 21. vers. quarta respondet, & à num. 19. respondet ad text. in d. l. queritur, §. fin. quod debet intelligi quando est tale signum, quod per se manifestet vitium. Thor. in compendio decif. Neapol. verbo equus venditus, in fine, ubi ait fuisse iudicatum quod vendens servum cum collo fecteo, ad restitutionem pretij non tenetur, quia signum satis fugitium esse indicat. Quamvis contrarium, immo venditorem non esse in dolo in casu proposito, exstimaaverit gloss. verbo nescienti in l. 1. sup. hoc ead. tit. & ibi. Bald. n. 6. dum dicit venditorem ex eo, quod tacerit, non esse in dolo, quando vitium erat patens, cum crederet emptorem scire, quod omnes sciebant, & non esse fatium; nisi glossæ & Baldi resolutione intelligamus in casibus de quibus in l. ea que 43. ff. de contrah. empt. & quando emptor aliàs in propriis negotiis erat diligens, ad not. per Caballin. d. cap. 2. n. 23. in fine; & quando vitium non latebat, nec erat necessaria indagatio, & emptor non ignorabat ea, quæ videbantur, quia erat peritus in arte, Gabr. Pereira d. decif. 74. n. 30. & quando servus legatus venalis in foro fuit expostus. l. si tamen 48. §. ei qui servum, ff. hoc tit. Surd. decif. 146. num. 15. Et quando morbus, vel vitium erat tale quod cognosci poterat, ut si emptor servus morbosus erat Medicus, vel equi mareschalus, vel si liber Doctor, quia præsumitur scivisse, nisi emptor probasset se ignorasse, quia nunquam vidit servum, vel equum, nec librum. nam tunc dabitur ei actio etsi supinè ignorasset, ut docent Cæpol. in d. l. 1. in princ. n. 15. vers. nisi emptor. Surd. decif. 146. num. 2. Mant. sing. 250. ubi quod mareschalo nementi equum morbosum nulla datur actio, quem refert Atimin. Tapat. var. sentent. num. 2. tit. 406. cap. 2. in fine, turpe enim est alicui ignorare artem in qua versatur, l. 2. §. Scruvius, ff. de origine iuris. l. professio tua, C. de munerib. patrim. lib. 10. cum traditis à Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. num. 76.

Declaro deinde, eundem secundum casum non procedere quando emptor, qui videt, aut scit animal esse morbosum, aut fugitivum, stipulatur sanum esse, vel non esse fugitivum, quia tunc contra venditoris non obstante quod de morbo fuit certioratus, poterit agere ad interesse, l. apud Celsum, §. item Labro, ff. de doli exceptio, ubi de servo fugitivo, Surd. conf. 15. à num. 17. & decif. 265. num. 20. Non obstat quod stipulatio non valet tanquam de te impossibili, l. impossibile, ff. de regul. iuris, l. non moriturum, C. de contrah. empt. quia respondit Surd. d. conf. 15. num. 18. venditorem promittere videri non factum ipsum, quod impossibile est, sed interesse, ideo stipulationem committi respectu interesse.

7. Tercius casus est quando venditor servum, equum, vel aliud quid vendidit, hoc pacto adiecto, quod non vult teneri de certo aliquo vitio, vel causa, l. queritur 145. §. venditor, ff. hoc tit. l. ff. 66. tit. 5. part. 5. Roman. sing. 387. Alex. conf. 14. n. 5. col. 5. Surd. decif. 146. n. 9. nihil venditor sciet vitium, quod exceptio, & de eo emptorem non certioratur, tunc enim non obstante quod de speciali vitio dixit quod nolbat teneri, actio emptori datur, Cæpol. in d. §. venditor. n. 10. Surd. dict. conf. 36. n. 16. quod procedit etiam quod generaliter venditor dixit se nolle teneri de aliquo vitio, vel morbo, si venditor vitium, vel morbum sciebat, quia etiam tunc non obstante dicto pacto emptori actio redhibitoria datur; generalis enim pactio venditoris vitium ignoranti tantum prodest, Cæpol. in d. §. si venditor. n. 10. col. 4. vers. si vero venditor sciebat, Greg. Lop. l. 66. gloss. 2. tit. 5. part. 5. Unde quando venditor dixit equum morbosum, & vitiosum esse generaliter, & quod eum vendebat cum

Barbo. Collect. in Cod. Tom. I. l.

omnibus vitiis & morbis suis; vel dixit, Vendo equum, qui est maleficus pro cæco, pro claudo, & qui dolet ante, & retro, & est totus plenus vitiis, & nolo teneri de aliquo: vel si interrogatus ab emptore si erat morbosus, aut vitiosus, vel si non interrogatus veditor dicat, ille equus habet lumina efflosa, est lunaticus, & recalcitrosus, &c. tunc si equus aliquod vitium, vel motum pariat, etiam ex his, quæ inter alia expressa fuerunt per venditoris, contra eum emptor agere poterit, quia fuit vitiis dictis verbis causa decipiendi emptore, Greg. Lop. per text. ibi in l. 66. gloss. 3. tit. 5. part. 5. & l. 45. gloss. 1. tit. 18. part. 3. Cæpol. in d. §. si venditor. n. 10. in princ. Anton. Gom. d. cap. 2. n. 49. in princ. Caballin. d. cap. 2. n. 24. Mexi. in tract. rassa panis concl. 6. n. 7. Surd. conf. 13. n. 34. & decif. 146. n. 22. Morl. in emptio iuris civilis p. 1. tit. 9. de contrah. empt. in præmiss. n. 43. Caroc. decif. 46. n. 23. Thor. in compendio decif. Neapol. verbo equus, Guzman. de evitiis, quæst. 61. num. 14.

Vipote sub conditione venditum resoluti, &c.] Notatur ad hoc quod in donationis contractu, etiam si eius resolutio pacta foret verbis directis, non transit dominium absque traditione, cum id speciale sit in pactis legis commissoria, & additionis in diem, ut per Coulib. 1. var. c. 14. n. 3. vers. hanc verbis, ibi, quæstio etiam si.

Et redhibitoriam actionem, &c.] Ergo datur actio redhibitoria resoluta emptione ad hoc ut venditor cogatur recipere, & pretium eidem emptori reddere, ut per Coulib. 3. var. c. 8. n. 2. vers. & ideo iure hæc opinio Hieron. Gabr. conf. 66. n. 5. lib. 1. ubi ait loqui de actione danda emptori ad pretij, non de ea, quæ venditori datur ad rem venditam, Gardin. Mantica de tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 32. num. 60. & 71. In gloss. Sub conditione, ibi, scil. resoluta, &c. Et ideo actio non suspenditur, nec cum facit conditionalem, sed tantum ex cunctu ipsius cum resoluti, ut per Tiraq. de retractu convent. §. 2. gloss. 1. num. 74. cum seqq.

SVMMARIVM.

1. In Redhibitoria emptor probat servum esse fugitivum.
2. Res multa si simul emantur, & una tantum sit vitiosa, sic va redhibenda veniat, quid.

L. Habito semel. V. & vlt.

IMPP. GRAT. VALENT. & THEOB. AAA. Nchridia P.V.

IN redhibitoria emptor probat servum fugitivum esse. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Vide Rebelle de obligat. in fust. p. 2. lib. 9. §. 8. n. 28. ubi per hunc text. resoluti quod si venditor non declarat servum esse fugitivum, quia ignorat, non tenetur ad damna subsecuta, conceditur tamen contra illum actio, quæ minoris, & redhibitoria. De servo fugitivo vide posita in collect. ad l. 1. sup. hoc ead. tit.

Nota quod si multe res simul emantur, & una tantum vitiosa sit, ita ut redhibenda veniat, tunc si reliquæ adeo cum ea sint cõnexæ, ut dum sit separatio. vnius ab aliis, puta si plures servi ad ministerium aliquod simul sint empti, & reliqui, sine vltio illorum præstare illud non possint, tunc dissolvitur cõtractus quoad omnes, esto singule illæ res distinctis pretiis emptæ sint: si verò non habeant talem connexionem, tunc illa tantum est redhibenda, quæ reperitur

Bb 3 vitiosa

vitiosa restituo pretio, quo illa vendita fuit, si pecuniari pretio fuit vendita, aut facta estimatione illius de mandato iudicis, quando partes non conuenierint. Ita Anton. Gom. *tom. 2. variarum cap. 2. num. 48.* Molin. de *lusu. tractat. 2. disp. 353. num. 30.* Motl. in *emporio iuris civilis part. 1. tit. 9. de contrab. emp. in premiss. num. 43.* Capolper *text. ibi in l. cum quidam 34. num. 6. & 10. ff. hoc tit. Gabr. Pereira Lusitan. decis. 47. num. 29.*

De Monopolys, & conuentu negotiatorum illicito, vel artificio ergo laborum, ne non balneatorum prohibitis, & pactionibus illicitis.

TIT. LIX.

SENSVS apud Synopses auctorem hic est: De navigatoribus qui annonæ infundunt dum emunt & supprimunt merces: aut falsis ponderibus vtuntur; & quod non liceat inter se pacisci de speciebus, ne minoris vendant, quam inter se statuerunt, & ne sint monopolia. Hoc igitur titulus tria prohibentur, quæ publicæ utilitati repugnant, quia caritatem inducunt. I. Monopolium, id est, privilegium, vt aliquis solus certas merces, vel res vendere possit. *l. vnica. in princ.* II. Negotiatorum illicitæ conuentiones, vt merces non minoris vendantur, quam inter se statuerint, *verse. ne quis.* III. Pacta artificum & ergo laborum (id est, redemptorum, qui opus faciendum conducunt) & balneatorum, quibus inter se paciscuntur, ne opus ab aliquo inchoatum alius perficiat, vel vt eius curam aliquis suscipiat, quod alterius curæ commissum erat. *S. edificiorum* Scripserunt in hanc rubricam Cuiac. Pac. & VVeember. De materia tituli, & plura de monopolij crimine, vide apud Armill. Syluest. & alios Summistas *verbo Monopolium*, Ferand. in *iuris partes lib. 2. c. 9.* Caluini. in *suo Lexico iuridico*, *verbo Monopolium*, & *verbo Ergolabi*, Rebuff. *com. 2. ad leges Gallia. tractat. de matiss. offic. & monopol. gloss. 2. & in linter publicas. ff. de verborum significat. pag. 114.* Avendan. *ad cap. 19. Preter. num. 31. verse. item contra*, Fr. Ludouici *instruct. conscient. lib. 1. cap. 42. quod inscribitur De monopolij, Mercat. de contrahib. lib. 1. cap. 14.* Damhuder. in *praxi crimin. cap. 132. fol. 200. & 201.* Decian. in *tractat. crimin. lib. 7. cap. 21.* Conrad. in *tractat. de contrahib. illicitis. quasi. 51.* Menoch. *de arbit. casu 569.* Petre. *l. 2. tit. 23. lib. 2. Ordinum pag. 430. & lib. 8. pag. 244.* Burg. de *Paz conf. 47. num. 2. cum segg.* Matien. *l. 1. gloss. 9. m. 13. tit. 14. lib. 5. noua Recopilat. Azueod. l. 4. tit. 14. lib. 8. etiam noue Recopilat. Sured. conf. 321. num. 24. cum segg.* Bobadil. in *iura politica lib. 3. cap. 4. num. 19. & 60.* Cardin. Tulch. *practice. conclus. 4. tit. M. verbo Monopolia. conclus. 358.* Farinae. *fragment. crimin. par. 2. lit. M. ex num. 282. & que ad 307.* Nicol. Mozz. *de contrahib. tractat. de emp. & vendit. tit. de personis que possunt emere, num. 19. & 20.* Molin. *de lusu. tractat. 2. disp. 345. per tot. Lellu. in simili tractat. lib. 1. cap. 21. dubit. 20.* Mart. *de iurisdic. part. 2. cap. 23. per tot.* Rebel. *de obligat. iustit. part. 2. lib. 9. quasi. 4. de monopolio*, Valer. Reginald. in *praxi fore. pœnitent. lib. 25. cap. 22. & num. 327. cum segg.* Azob. *instit. moral. par. 3. lib. 8. cap. 28. de monopolis.*

SVM MARIVM.

1. *Negotiationes, & commercia specierum non sint in manu vnus.*
2. *Statuta vt res carè vendantur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptam perficiat, sunt illicita.*
3. *Conuentiones opificum ne intra pretium taxatarum res vendantur, adificium ab vno capium aliqui perficiat, ipso iure nulla sunt, & legibus reprobata.*
4. *Monopolij crimen vti grauissimum, ac Reipubl. maxime perniciosum, iure est prohibitum.*
5. *Monopolium qui committant, & n. 9. 10. & quando committatur, num. 6. 7.*
6. *Monopolij conuentionem non validari iuramento.*
7. *Ergolabi qui.*
8. *Balneatores qui.*
9. *Monopolij poena que.*
10. *contra Monoplia exerceutes vt procedatur.*
11. *Primates collegij consentientes in monopolium in eorum collegio puniri multa quadraginta librarum auri.*
12. *Iudices negligentes procedere contra monoplia exerceutes, & poena a iure inflicta ab illis exigere dissimulantes, multa quadraginta librarum auri puniri.*
13. *Index qui poenam remisit, aut minuit, qualiter puniatur, remissine.*
14. *Echinus quid.*

L. Iubemus vnic.

Imp. ZENO Constantino P.P.

Negotiationes, & commercia specierum non sint in vnus manu. Item statuta vt res carè vendantur, aut ne vnus ex opificibus rem ab alio inceptam perficiat, illicita sunt. Conuentiones opificum ne intra pretium taxatarum res vendantur, adificium ab vno capium alius perficiat, ipso iure nulla sunt, & legibus reprobata. Colligant ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgof. Angel. Bald. Castren. Sichat. Caiac. Sebast. Naui. remissine Casalin. annot. & Ximen. in concord.

Monopolium audeat exercere, &c. Notatur ad hoc quod monopolij crimen iure prohibitum est, grauissimumque reputatur, ac Reipubl. maxime perniciosum, eo quod ciues emere cogantur cætiùs merces de eorum manibus, ceteri vero de Reipub. impediuntur iuste & commodè negotiari, benignioresque esse in pretio aliis ciuibus, vt per Molin. *de lusu. tractat. 2. disp. 345. num. 1.* Decian. *tractat. crimin. lib. 7. cap. 21. à princip.* Farinae. *fragment. crimin. par. 2. lit. M. 287. cum segg.*

Ne quis, &c. Etiam Principes, & domini terrarum, qui si emanet frumentum, aut alia victualia, vt soli magno pretio vendant, monopolium committunt, Decian. *l. 7. cap. 21. n. 5.* vbi inachitur contra Principes, qui hodie sua horrea, suasque cellas repletas habent, & cetero anni tempore singulares res ad victus necessarias, suo arbitrio vendunt, nemòque alius huius generis merces vendere possit, refert Farinae. *l. 2. M. n. 298. vbi n. 293. post Decian. ad cap. 21. n. 29.* & Menoch. *de arbit. casu 569. n. 20.* resoluit monopolium committi etiam per atomariatos statuentes quod per exequiis defuncti nullus eorum possit dare eorum hæredibus, nisi prius soluerint atomariatis sortum, quod defunctus debebit.

Vel cuiuslibet alterius ad victum, &c. Notatur ad hoc

hoc quod monopolium præcipue cõmittitur quando quis emit aliquam victualie totam speciem, vt puta frumentum, vinum, oleum, & similia, vt is solus, & vnus vendendi potestatem habeat, & non alius, vt per Decian. d. lib. 7. cap. 21. num. 1. in fine. Azeued. l. 4. num. 2. tit. 14. lib. 3. noua Recop. Farinac. dist. lit. M. num. 292. vbi num. 293. monopolium committi ait non solum in mercibus, sed etiam in loco, vt puta quando statuitur quod pastilli, aut alia victualia non vendantur, sed emanent, nisi in certo loco.

7. *Nemo quis illicitis habitis conuentibus, &c.* Notatur ad hoc quod monopolium propriè committi dicitur inter plures mercatores, seu artifices quando inter se concordant, conspirant, & conueniunt, & omnes vno certo pretio vendunt, & non minori, vt per Atimin. Tepar. var. sentent. tom. 2. tit. 366. cap. 3. vers. conuentiones. Menoch. d. casu 560. num. 3. & 10. Decian. d. lib. 7. cap. 21. num. 7. vbi num. 17. subdit monopolij crimen incurere eos, qui conueniunt non locare domos, vel apothecas, aut alia ædificia, seu bona, nisi tanto pretio, Farin. d. lit. N. num. 290. Molin. d. disp. 345. num. 2. vbi num. 5. resoluit quod quando huiusmodi conuentiones in causa essent quod priuati emerint vltra iustum pretium rigorosum, quod alioquin esset futurum, aut quod infra iustum pretium infimum venderent, non est dubium teneri eos restituere vsque ad limites iusti pretij, de quo latius Petr. Nauar. de restitut. lib. 3. cap. 2. n. 77. in dubit. 9. Azeued. l. 4. num. 8. tit. 14. lib. 7. noua Recop.

8. *Contiuetur, vel paciscatur, &c.* Notatur ad hoc quod monopolij illicita conuentio, seu pactio iuramento non validatur, vt per Decian. d. lib. 7. cap. 21. num. 16. Farin. d. lit. M. num. 301.

9. *Artificiorum quoque artifices, &c.* Notatur ad hoc quod artifices monopolium committunt quando inter se conueniunt vt incepto per vnum operi, alter se non intromittat, ita Decian. d. lib. 7. c. 21. n. 8. Menoch. d. casu 569. num. 5. Fatim. d. lit. M. num. 295. Azeued. d. l. 4. num. 29.

10. *Artifices etiam monopolium committunt si inter se paciscantur ne quispiam eorum in arte illa instruat alios præter filios, vel eorum nepotes, vt per Ioan. Sicheard. hic num. 3. Menoch. d. casu 569. num. 15. vbi subdit id locum non habere in his artificibus, quibus vel priuilegio, vel vsu antiquissimo permiffum est ita pacisci, seu obseruari, & n. 17. subdit monopolium committere pariter artifices, qui paciscuntur inter se quod nemo doceat artem illam nisi tanto pretio, vel minori tempore quam triennio, vel quadriennio, refert Farinac. d. lit. M. num. 296.*

11. *Vel ergolabi.* Ii dicuntur, qui opus aliquod faciendum conducunt, & non sunt ipsi artifices, sed alij, qui postea artificibus id opus minori pretio perficiendum locant, de quibus Imperator hic intelligere videtur, cum ipsos ab artificibus distinguat, ita Fortand. lib. 2. explicat, in tit. de monopol. & conuentib. cap. 9. Caluin. in suo lexico iurid. verbo Ergolabi.

12. *Et balneatores.* Ii dicuntur qui balnea præbent, balnearum præfecti, ita Spieg. l. 30. §. ad illi, ff. locat. Caluin. in d. suo lexico iuridico, verbo Balneator.

13. *Bonis propriis spoliatus, &c.* Notatur ad hoc quod monopolij pena est publicationis bonorum & exilij, vt per Decian. d. lib. 7. cap. 21. num. 33. in principio. Menoch. d. casu 569. num. 23. vbi subdit quod hæc pena potest mitigari arbitrio iudicis, iuxta facti & personarum qualitatem, Molin. d. disp. 345.

num. 1. Azeued. d. l. 4. num. 34. tit. 14. lib. 3. noua Recop. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 8. cap. 28. de monopol. vers. primo Farin. d. lit. M. num. 282.

Omniaque huiusmodi facinora denuntiandi, &c.] 14 Ergo per denuntiationem proceditur contra monopolia excrecentes, vt per Bald. hic num. 2. in fine, Fatim. d. lit. M. num. 286. vbi post Sicheard. in presenti num. 13. & 14. subdit posse procedi per accusationem, per denuntiationem, per inquisitionem, & ex officio.

Ceterarum præterea possessionum Primates, &c.] 15 Notatur ad hoc quod puniuntur eoll. gij Primates, & Præsidentes propter huiusmodi illicitas pactiones, & conuentiones in eorum collegio, & arte factas, dum sic fieri consentiunt, in libris auri quadraginta, vt per Bald. hic num. 1. vers. nota specialiter Decian. d. l. 7. cap. 21. num. 33. Menoch. d. casu 569. num. 24. Farinac. d. lit. M. num. 283. Et de his Primatibus vide Tiraq. de nobilit. cap. 37. num. 36.

Officio tua sedis, &c.] 16 Notatur ad hoc quod iudices negligentes procedere contra monopolia exercentes, & penas à iure inflictas illis, exigere diffimulantes, pena quinquaginta librarum auri puniuntur, vt per Bald. hic num. 3. vbi propterea facit generalem conclusionem quod iudices negligentes punire maleficia puniuntur, refert Farinac. d. lit. M. n. 284. Azeued. d. l. 4. n. 34. in fine.

Minus fuerit executum.] 17 Index qui penam remiserit, aut minuerit, qualiter puniatur, vide Tiraq. de penis temper. in prefat. num. 14.

In gloss. Echini, ibi, vel dic quod echinus est paruas pisces, Vide Caluin. in suo Lexico iuridico, verbo Echinus.

De Nundinis, & mercatibus.

TIT. LX.

VNDINA sunt mercatus vnus, vel plurius prouinciarum. Mercatus sunt nundinae vnus ciuitatis. Scripserunt in hanc rubr. Cuicac. Pac. & VVescemb. De materia tituli vide Franc. Marc. Delphin. dec. l. 53. Andr. Gaill. lib. 2. obseru. 60. Anton. Thesaur. dec. l. 264. num. 2. Petr. Greg. syntag. iur. lib. 25. cap. 3. num. 1. cum seqq. Folier. ad Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 9. n. 10. cum seqq. Camill. Botel. de præstantia Regis Catholicæ cap. 30. à Ponte in tract. de potest. Præregis tit. de diuersis prouision. §. de mercat. seu nund. Arimin. Tepar. var. sentent. tom. 2. tit. 366. cap. 12. cum seqq.

S. V. M. M. A. R. I. V. M. C.

- ad Nundinas venientes non aresio obstringi, nec eorum bona in sequestram. possunt conici, & num. 2. non possunt conueniri à facientibus eas in eorum territorio de permisso Principis, sed bene ab aliis mercatoribus contrahentibus cum eis, num. 3.
- in Nundinis neminem conueniri nisi pro contrahibus gestis in nundinis, si bi habeat periculum.
- Nundinis duratioribus neminem conueniri pro causis civilibus.
- Nundinarum tempore clauso cessare modum illam procedendi, & attendi ritum loci.

- 7 in Nundinis immunitas omnium vestigalium, & gabellarum conceditur.
 8 Nundinis facienda licentia à solo Principe concedenda.
 9 Mercatus si semper factus fuerit in una platea, an poterit mutari in aliam.
 10 Molestari & vexari etiam illum, cui iudicialiter inferitur molestia.
 11 Nundinas facienda privilegium decem annis amittitur, & num. 15. non amitti quando privilegium in mera voluntate est positum, n. 12. nec amitti quando contractus correfpectus, sed alia ea tantum privilegia, quae mera gratia sunt concessa.

L. Qui exorcendorum. Vnic.

Imp. VALENS & VALENT.
 AA. ad Probum P. P.

Aduenientes ad nundinas non aresto obstringi, nec eorum bona in sequestro conici possunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Barr. Butrig. Salicet, Fulgos. Angel. Casir. Bald. Scharth. Cuic. Schast. Naui. Aloyf. Leq in 4. fol. 42. remissive Casal in quor. & Ximen. in concordant.

Hanc eadem conclus. ex hoc text. desumunt l. Hifp. 3. tit. 7. part. 5. Strach. de mercat. part. 1. num. 91. & in tit. quomodo in causa mercatorum procedendum sit, num. 2. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 9. num. 82. cum seqq. ubi ex Angel. ait procedere ut venientes ad nundinas non possint conueniri à facientibus eas in eorum territorio de permisso Principis, sed bene possint ad alios mercatores contrahentibus cum eisdem conueniri, Petr. Pech. de iure sistendi cap. 10. num. 3. pag. 102. Petr. Gregor. synag. iuris part. 3. lib. 25. cap. 3. num. 6. ubi etiam refert quod anno 1480. lata lex à Ferdinando & Isabella Regni Hispaniarum confortibus ut commercium ad nundinas priuilegiatis nullus comprehendere possit iure oppignationis, seu repressaliorum, seu clatigationis. Bernard. Græue, ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 60. consil. 1. D. Barbol in l. iuris absens, §. proinde, in princip. num. 110. & 111. ff. de iudic. ubi quid in nundinis quis non conuenitur pro contractibus alibi gestis, sed pro gestis in nundinis ibi conueniri potest si ibi habeat periculum, Gutier. de gabellis 9. 7. num. 28. ubi tenet quod huius l. privilegium non cessat si tempore nundinarum factus fuerit contractus, & non traditio, subditque gabellam venditionis factae in nundinis sub conditione, quae postea nundinis transactis perficeretur, non esse soluendam, quia adhuc nundinarum privilegium locum habet propter conditionis retroactionem. Et nota quod nundinarum, mercatorum ac feriarum sub pretextu, præceptum de dominicis & festiuis diebus sanctificandis, & obseruandis nullatenus est violandum, ut censuit S. Congreg. Rituum, cuius memini in collect. Bullarii verbo Nundina.

Hinc est quod durantebus dictis nundinis nemo potest molestari, nec conueniri pro causis ciuilibus, Bald. cons. 106. in fine lib. 4. Camill. Bortell. de praesentia Regis Carolici cap. 36. num. 37. & 38. ubi limitat in contractibus ibidem factis, Richard. hic num. 4. & 5. Matth. Coler. de processib. execut. part. 1. c. 3. n. 47. Et in causis prædictis absque omni alio processu iudiciali proceditur, secundum Richard. & Coler. citat. locis, Strach. de mercatura p. ult. c. 1. Cephal. cons. 492. num. 28. vol. 4. Marant. de ordine iudic. p. 4. dist. 9. n. 49. Camill. Bortell. cons. 86. per tot. & d. cap. 36. num. 43.

ubi subdit quod si labatur tempus nundinarum, cessat modus ille procedendi, & attenditur iuris loci.

Similiter ut facilius ac securius mercatores in nundinis concurrant pro communi populorum utilitate per Principem immunitas omnium vestigalium, & gabellarum conceditur, Franc. Marc. decis. 415. in fine, Capyc. in inuest. rub. feudorum clausula, verbo mercatis, Camill. Bortell. d. c. 36. n. 35.

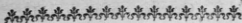
Nota quod ius Regale est quod solus Princeps concedat licentiam facienda nundinas, de quo Castald. de Imper. quest. 110. vers. 100. Nat. cons. 511. & cons. 512. num. 5. col. 3. Sext. lib. 1. de regal. c. 2. num. 37. & cap. 6. num. 31. Bodin. de Republ. lib. 1. cap. 10. Rauden. cons. 123. n. 10. lib. 2. Capyc. loco citato. Menoch. cons. 302. n. 31. Sed quid si mercatus semper factus fuerit in una platea, an poterit mutari in aliam, vide Cancet. lib. var. cap. 13. num. 284. & 289. cum sequent.

Molestiam possunt inferre] Per hunc text. notat Bald. hic quod etiam ille vexatur, cui molestia iudicialiter inferitur, ut per Paul. de Castro cons. 204. col. 2. lib. 2. Sord. de aliment. 110. 9. quest. 26. num. 2.

Iu gloss. Licentiam ubi, quam decennio non utendo amittunt. Notatur ad hoc quod licentia, siue privilegium facienda nundinas decem annis amittitur, l. 1. ff. hoc tit. Petr. Greg. synag. iuris lib. 25. cap. 3. num. 11. & lib. 40. cap. 5. num. 27. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 26. num. 20. cuius legis primò decemionem locum non habere quando privilegium in mera voluntate positum est, tenent Rip. in l. quominus num. 97. vers. intelligi se per Principem, ff. de summis. Felin. in cap. cum Ecclesia num. 25. & ibi Deci. num. 26. de consuet. Rebut. in l. dinnus, ff. ad Syllan. num. 204. vers. si tamen, Decian. resp. 41. num. 34. vol. 3. Neque etiam procedere in contractibus correfpectus, sed tantum in priuilegiis, quae mera gratia conceduntur, tenet Decian. resp. 25. num. 113. vers. præterea vol. 1. per text. in l. quod bona fide, ff. de actionib.

Ad illud verò quod generaliter hinc colligunt Doctores, videlicet quod privilegium impetratum à Principe videtur amittere si eo per decennium non utamur, vide Balb. de praescript. 4. part. 5. princ. quest. 4. Padillin l. falso num. 3. cum seqq. C. de diuers. rescript. Menoch. de praesumpt. lib. 6. praef. 1. num. 16. & cons. 727. num. 13. & cons. 1172. num. 15. Molin. de primog. lib. 2. cap. 7. ad fin. Garc. Mastrill. Siciliae decis. 96. num. 1. part. 1. Cald. Pereira de resolut. emptor. cap. 15. num. 8. Hippol. Riminaldi cons. 56. num. 67. vers. accidit, Decian. resp. 66. num. 65. vol. 3. & cons. 43. num. 35. & resp. 2. num. 125. vers. multo lib. 2. Azoc. in fin. moral. part. 1. lib. 5. cap. 4. quest. 8. & cap. 22. quest. 8. Soar. de legib. lib. 8. cap. 33. num. 19. quorum plures resoluunt, & merito, quod in his casibus in quibus privilegium amittitur ex non vfu, necessarium est probare quod impetrans potuit eo vi intra decennium, & vfu non fuit, tunc tacite dicto privilegio renuntiare censetur, alioquin per mille annos non induitur amissio privilegii, & concludit Decian. consilio vltimo, loco citato, quod actori incumbit onus probandi plures euenisse occasiones, quibus medianibus potuit eo privilegio uti, & vi noluit.

De Vectigalibus, & commissis. Tit. LXI. 297

De Vectigalibus, & commissis.

TIT. LXI

Væ sunt partes huius tituli, altera est de vectigalibus, altera de commissis. Vectigal autem hic dicitur, quod pro negotiatione, vel translatione mercium, aut feruorum venalium, fisco, vel Reipubl. seu publicanis, qui à fisco, vel Republ. conduxerunt, præstare debet. quod nisi solvatur, res in commissum incidit, id est, regulariter fisco committitur. Scripserunt in hac rubr. Cuiac. Pac. & VVesemb. De materia tit. vide Aymar. *Riual. historia civilis lib. 1. fol. 5. verso*, vbi agit, quis primus vectigalia instituerit, Rebuff. in *comment. ad l. cum qui, ff. de verb. signis. pag. mibi 107*. vbi quid sit vectigal, Aluar. Valasc. *de iure empti. quest. 314 in princip.* Mascard. *de probation. concl. 834*. Rhenat. Chopin. in *tract. de dominio Francia lib. 1. tit. 9*. Petr. Heig. in *misell. quest. part. 1. quest. 17. fol. 239. cum segg.* Bellacomb. Kirchow Bonacof. Vezin. & alios *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 39*. Hentiq. Bocer. *disput. de vniuerso iure part. 1. class. 4. disp. 3. de publicanis, vectig. & commissis*. Petr. Gress. *synag. iuris part. 1. lib. 2. cap. 10*. vbi de quibusdam rebus ex quibus nomine tributui, vel vectigalis fiscus quardam accipiebat. & antea cap. 8. agit de personis, quæ sunt immunes à vectigalibus, & cap. seq. de portoriis, seu vectigalibus in specie, Salon in *2.2. tom. 2. quest. 77. art. 1. de vectigalib.* Guid. Pancitol. in *thesaur. var. lectionum lib. 3. cap. 31*. Camill. Borrel. in *sum. decif. tom. 3. tit. 15. de tributis, collectis, & vectigalibus*. Alexand. Trentacinq. *var. resolut. lib. 1. tit. de iure fisci resolut. 5. cum segg.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 661. cum segg.* Paulad. *rerum quotidian. lib. 1. cap. 3*. vbi totam vectigalium materiam ad Regiarum legum interpretationem mira quadam breuitate perstringit, Peregrin. *de iure fisci lib. 6. tit. 5. num. 1. cum segg.* vbi quid sit vectigal, & quantum pro vectigali de iure communi solui debeat, Farinac. in *praxi crimin. p. 7. de furtis quest. 172*. vbi de fraudantibus gabellam, & eorum poena quando habeat locum, & quando non. Atimin. *Tepat. var. sentent. tom. 2. tit. 367. de publicanis, & vectigalib. gabellu. pedagiis, &c. & tit. 368. de commissis & poenis fraudantibus pedagia, & gabellos*.

SVMMARIVM.

1. Manuissio serui non impeditur generali hypotheca bonorum, quam habet fiscus.
2. Libertas præstita ante motam questionem commissi non renouatur prætextu vectigalis non solui, & mon. 3.
4. Res quæ vehuntur, de quibus gabella solui debebat, eâ non soluta, incident in commissum, & confiscantur, etiam si post omissionem professionem, seu manifestum quis solvere esset paratus, numer. 5. transire hanc poenam etiam ad heredes, si viuo delinquente questio mota fuerit, numer. 6.
7. Rerum quæ cadunt in commissum ob fraudatam gabellam, dominium transit ipso iure in fiscum, non tamen possessio, nisi sequatur iudicis declaratoria.

8. Gabellam fraudare nec in foro conscientia licitum est.
9. an Vectigali non soluto res tota incidat in commissum.

L. Si iure. I.

Impp. SEVERVS & ANTONINVS
A A. Victorino.

Generalis hypotheca bonorum, quam habet fiscus, non impedit serui manuissio. Item libertas præstita ante motam questionem commissi non renouatur prætextu vectigalis non solui. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Angel. Fulgos. Castr. Bald. Sichard. Aloy. Leo in *4. fol. 42. verso*, Sebast. Næui. remissuè Casal. in *annot. & Ximen. in concordant.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt *l. Hisp. 6. tit. 7. part. 5. vbi Greg. Lop. gloss. 5.* vbi dicit quod ista lex vult quod etiam si sit omnia professio serui, & vectigal non fuerit solutum, teneat manuissio facta ante motam questionem commissi, & dominus in nullo teneatur, cuius contrarium tenere ait glos. & Doctores communiter in *presenti*, dum intelligunt hanc l. quod hic non fuit omnia professio, sed tantum fuit à vectigalis solutione cessatum, vide alia apud ipsum. Coler. *de processib. execut. p. 1. cap. 2. num. 155.*

Allegari solet hic text. ad hoc quod res quæ vehuntur, de quibus gabella solui debebat, & non fuit soluta, incident in commissum, & confiscantur, vt per Firman. *de gabellu. part. 9. num. 9. Fetter. in simili tract. num. 161.* Menoch. *casu 397. post num. 6.* Garc. Maltrell. in *tract. de magistratib. lib. 3. cap. 10. num. 229.* vbi n. 230. id procedere ait etiam si post omissionem professionem, seu manifestum solvere paratus esset, & num. 231. quod hæc poena transit etiam ad heredes, si viuo delinquente questio mota fuerit, Farin. in *praxi crimin. part. 7. de furtis quest. 172. num. 2. cum segg.* vbi num. 3. cum seg. resolut quod rerum, quæ cadunt in commissum, propter fraudatam gabellam, dominium transit ipso iure in fiscum, non tamen possessio, nisi sequatur iudicis declaratoria, & a num. 5. tenet quod nec in foro conscientie licitum est fraudare gabellam, & si quis propterea eam defraudauit, peccat mort. quando gabella est iusta.

In gloss. *Si iure 1. in addit. ibi, an propter vectigal non solutum res tota incidat in commissum, &c.* Veluti si plures res deferantur ab vna, & eadem persona, quarum aliquæ sunt suppositæ oneri soluende gabellæ, aliquæ autem non, ideo potest dubitari an omnes res confiscandæ sint, siue sint portantes, siue alterius, de hac quest. vide Boët. *decif. 178. num. 25.* Clar. in *pract. 5. fin. quest. 82. stat. 7. num. 9. vers. fin.* Firman. *de gabell. part. 9. num. 13. & 14. & num. 34. cum segg.* Fetter. in *simili tract. num. 56. 182. & 606. cum segg.* Farin. *d. quest. 172. num. 34. cum segg.* latè Alex. Trentacinq. *var. resolut. lib. 1. tit. de iure fisci resolut. 3. per tot.* vbi multipliciter declarat, & sub distinctionibus resoluunt, Suar. & Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 41. num. 10. pag. 651.* vbi etiam post Ioseph Ludou. *Perau. decif. 31. num. 7.* quod confiscari non potest nauis si in ea deferantur merces prohibitz infcio domino nauis.

SYMMARIUM.

1. Res in commissum incidens ad quinquennium vsque vendicari potest, non post, & num. 2.
2. Venditor an transacto tempore prescriptionis gabella sit securus in conscientia eam non solvens.
3. Mala fidei possessor gabellæ debita auferat, & in foro exteriori transacto prescriptionis tempore.
4. In omnibus rebus, in quibus reus post mortem damnatur, & bona defuncti debet fisci intra quinquennium agere, & de crimine docere.

L. Neque commissum. II.

Idem A. A. Lino.

1. Res in commissum incidens ad quinquennium vsque vendicari potest, non post. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
2. Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt l. Hisp. 6. in fine tit. 7. part. 5. vbi gloss. 8. & 9. Hippol. sing. 307. Guid. Papæ sing. 875. Ludou. Roman. sing. 483. Arim. Tapat. var. sentent. tom. 2. tit. 368 cap. 8. Henric. Bocet. disp. in iure vniuerso tom. 1. class. 4. disp. 3. num. 55. Balb. de prescript. 2. part. 5. quest. 1. num. 4. Tiraq. de retractu lig. 6. 36. gloss. 2. num. 41. Gironda de gabell. part. 12. num. 2. Cou. in reg. possessor part. 2. §. 2. num. 7. Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 14. num. 5. Fisman. de gabell. part. 9. num. 8. vers. quarto quia supradixi, Fetter. in simul. tract. num. 253. Mascard. de probat. concl. 836. Peteg. de iure sisci lib. 6. tit. 8. num. 38. Anton. Boidi. ad rubr. infr. C. de vestigialia noua n. 6. Cald. Pereira de resolut. emptor. cap. 18. n. 11. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 73. vers. secunda. Thom. Valasc. allegat. iuris tom. 1. alleg. 88. num. 6. Farin. in praxi crimin. part. 7. de furtis quest. 172. num. 49. latè Gutier. de gabellis quest. 119. vbi quest. 120. disputat an transacto tempore prescriptionis gabellæ venditor securus sit in conscientia eam non solvens: & quest. 121. an malæ fidei possessor gabellæ debite prescribat, & in foro exteriori transacto tempore prescriptionis?
3. Notatur ad hoc quod in omnibus casibus, in quibus reus post mortem damnatur, & bona deferuntur, debet fisci intra quinquennium agere, & de crimine docere ad effectum bonorum vendicandum, & rei defuncti hæres potest de innocentia illius deducere, interim suspensa publicatione, l. res quæ, in princip. ff. de iure sisci, alioquin prescriptione quinquennii fisci excluditur, & rei defuncti hæres molestari amplius nequit, l. 2. vbi Bârt. C. de apostat. Gig. de crimine laici mæst. quest. 23. num. 1. & quest. 27. in 2. p. Cou. de sponsal. part. 2. cap. 6. §. 8. sub num. 16. Peteg. de iure sisci lib. 4. tit. 5. num. 33.

SYMMARIUM.

1. Milites licet non incident in commissum, tenentur tamen soluere vestigialia non indicata, & num. 2.
2. Portoria, de tributo.
3. Gabella in Regno Castella, qua Alcauals vulgo, quando inceptis, & unde traxerit originem, remissive.
4. Tributum illud quod Sixa vulgariter appellatum, quando inceptis, remissive.

L. Omnibus militibus. III.

Idem A. A. Ingenno militi.

Milites licet non incident in commissum, soluere tamen vestigialia non indicata tenentur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Probat hic text. quod terum domini quantum sint milites, si non soluant, excusati sunt a commissis, id est, ne consensuerint res ob vestigialia non soluta, tamen deprehensi ad solutionem compelluntur, ut per Petr. Greg. synagm. iuris part. 1. lib. 2. cap. 9. n. 4. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. tit. de iure sisci resolut. 5. num. 22. Henr. Bocet. disput. in iure vniuerso tom. 1. class. 4. disp. 3. num. 48. De militibus quod soluere vestigialia tenentur de rebus, quas portant ad vendendum, vide l. Hisp. 5. tit. 7. part. 5.

Si qua portoria, &c. Ita dicitur hoc tributum, quia de rebus, quæ portantur & vehuntur, præstat, de quo vide Greg. Lop. d. l. 5. gloss. verbo portor. tit. 7. part. 5. Henric. Bocet. disp. de vniuerso iure p. 1. class. 4. disp. 3. thes. 1. num. 112. Rebuff. in l. inter publica, ff. de verb. signif. pag. 113. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 662. num. 3. Gutier. de gabell. q. 1. a. num. 8. Ordin. Reg. Lusit. lib. 2. tit. 26. §. 1. vbi agit de iure portorij, quod soluitur in recognitionem vniuersalis domini Regis, & ideo contra illud nulla currit prescriptio, ad not. in l. comperit, C. de prescript. triginta, Balb. de prescript. 2. part. 5. quest. 7. num. 2.

Gabella in Regno Castellæ, quæ Alcauals vulgo dicitur, quando inceptis, & unde traxerit originem, vide Chronicam Regis Alphonsi II. cap. 263. & Regis Petri an. 2. cap. 18. fol. 15. Guidel en la remission de los Girros cap. 17. fol. 65. Fr. Hieron. Generacion de la Republica Genilica cap. 173. verso, Parlad. rerum quod. lib. 1. cap. 3. num. 15. cum segg. Molin. d. tract. 2. disp. 661. num. 1. Gutier. d. tract. de gabellis quest. 2. a. princip.

Et quando in Regno Portugaliz tributum illud, quod Sixa vulgo a nostris appellatur, vide Cabell. Lusit. decis. 113. n. 2. l. p. 1. Petr. Mariz. in chronica Regum Lusitanorum dialog. 4. fol. 134. verso, & sequen. Oduard. Nunez do Leao no livro do origen. da lingua Portuguesa, cap. 12.

SYMMARIUM.

1. Vestigialia ad triennium locari, & finito triennio plus offerentem alius preferri, & num. 2. in hoc consuetudinem regionum diu. simul observari, num. 3. finita condictione fiscales conditores liberos esse, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licet secus in fundis Regij patrimonij, vel priuati, num. 4.

L. Penes illum. IV.

Imp. CONSTANT. A. ad Rufum.

Vestigialia ad triennium locantur, & finito triennio plus offerens conductor alius licitatione facta præferatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt l. Hisp. 7. tit. 7. part. 5. vbi gloss. 5. Boet. decis. 249. n. 1. Ranchin. part. 3. concl. 318. Vezin. tom. 1. comment. opin. lib. 4. tit. 39. num. 31. pag. 649. Caroc. de loco part. 1.

part. 1. tit. de publicanis & vectigal. num. 1. cum seqq. Henric. Bocet. disp. de universis iure part. 1. class. 4. disp. 3. thesi 1. num. 20. Peteg. de iure fisci lib. 6. tit. 5. num. 3. ubi quod vectigalia iure communi non minori spatio triennij locantur, subdique in hoc conservandum regionum diversitatem observare: & num. 4. per l. non intelligitur, §. cum quinque annis, ff. de iure fisci, res soluit finita conductione fiscales conductores liberos esse, nec in eis locum habere tacitam reconductionem, licet secus in fundis Regij patrimonij, vel priuatis, l. item queritur, §. qui impleto, ff. locati.

SYMMARIUM.

1. Vectigal non soluitur de rebus que portantur ad fiscum, vel proprij usus causa, vel gratia iuris exercendi, diversimodè servari de fisco secundum regionum diversitatem, num. 4.
2. Gabellam non solui de rebus, quas quis portat ad usum suum, ad proprij usus delata intelliguntur, que pro se, vel pro familia sua deferunt, num. 3. & concessio privilegio imponendi & exigendi gabellas, non censetur concessum illas imponendi pro rebus ad usum proprium, num. 5.
3. Studiosi non deferunt libros, non tenentur ad vectigalia, qua vulgus pedagja, vel gabellas vocat.
4. Publicanus exigens gabellam in casu, in quo non debet exigi, vel est consuetum eam exigi, punitur poena capitali, poena furti, & actione furtiva tenetur, si illicita exegerit scienter; ad duplum infra annum, si ignoraverit, nisi exactum restituat, post annum in simplum, & si soluerit ante sententiam, liberabitur, num. 8.
5. Gabellas exigens indebitas non solum criminaliter punitur, sed etiam civiliter tenetur ad quadruplum, si exegit nullam habens potestatem exigendi, de iure Canonico quid, num. 10.
6. Nobilis si ad usum sui villas & domus agros, aut fundos, quorum fructus sunt sibi necessarij, conducere, non quæstus, & negotiationis causa, non ob id sua nobilitati preiudicat.
7. Exemptus a gabellarum solutione pro usu suo, intelligitur exemptus pro ipso, qui emit pro usu familie sue.
8. Familia servilis appellatione qui veniant, & remissus.

L. Vniuersi. V.

Idem A. Menandro.

1. Pro rebus, que portantur ad fiscum, vel proprij usus causa, vel gratia iuris exercendi, non soluitur vectigal. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
2. Quas ad usum proprium, &c. J. Notatur ad hoc quod de rebus, quas quis portat ad usum suum, non tenetur solvere gabellam, de quo vide l. Hisp. 5. tit. 7. part. 5. ubi Greg. Lop. glof. 6. verbo para si mismo, addit, nisi alius probaretur, crederetur tamen iuramento dicentis sui usus causa portare, nisi personæ differentis qualitas aliud suaderet, Guid. Pap. decif. 4. In fin. l. cetera, §. sed si quis num. 9. ff. de legat. 1. R.oland. conf. 71. num. 14. cum seqq. vol. 4. Clar. in practi. §. 2. quæst. 84. ff. de mercaderia num. 10. & cap. 52. glof. en la tierra num. 18. Arimin. Trepaz. var. sentent. tom. 2. tit. 367. cap. 8. vers. pro rebus, itanc. Boc. conf. 96. num.

9. Alexand. Trentacing. var. resolut. lib. 1. tit. de iure fisci resolut. 5. num. 25. Bocet. disp. in iure vniuerso tom. 1. class. 4. disp. 3. num. 31. Pet. Greg. synagm. iuris part. 1. lib. 3. cap. 9. num. 5. ibi; Res. tamen in triplici differentia sunt a portoria libera, nempe que quis ad usum proprium deferat, seu modo pro ipso ipso delata, tertio qua exercendi iuris gratia; ad proprios usus delata intelliguntur, quæ pro se, vel pro sua familia deferunt, nam qui usum pro se habet, & pro familia habere censetur. Ioseph. Ludov. Persy. decif. 14. num. 56. Paul. Comitoli. respons. moralib. 4. quæst. 36. num. 5. Guid. Pancir. var. lectio. lib. 3. cap. 31. tit. de vectigalibus portus, Peteg. de iure fisci lib. 6. tit. 5. num. 23. in princip. ubi subdit hanc l. in iis, quæ usus priuati causa, vel iuris exercendi gratia deferuntur, diversimodè secundum regionum diversitatem servari de fisco, Setaphin. de privileg. in amenti priuileg. 14. a princip. Bobadil. in sua politica lib. 4. cap. 5. n. 39. Molin. de iustit. et iur. 2. disp. 661. num. 2. & disp. 664. num. 1. Et quod concessio privilegio imponendi & exigendi gabellas non censetur concessum illas imponendi pro rebus ad usum proprium destinatis, tenent Nat. conf. 665. Franc. Bec. conf. 96. num. 9. Farin. in praxi crimin. part. 7. de furtis quæst. 172. num. 89.

Vel exercendi iuris gratia, &c. J. Ex his verbis legendo iuris, & non rursus, colligit Rebuff. de privileg. scholar. priuileg. 146. num. 237. quod dum studiosi deferunt libros, non tenentur ad vectigalia, qua vulgus pedagja, vel gabellas vocat, ea nempe, quæ exercendi iuris gratia deferuntur, immunitate huiusmodi munerum gaudent, ex ratione, quia ad usum proprium studiosi libros deferunt, & refert speciale privilegium concessum esse scholaribus cunctibus Parios, & redeuntibus, vt nullum vectigal solvere teneantur.

Capitali poena propoia, &c. J. Notatur ad hoc quod capitali poena puniuntur publicanus exigens gabellam in casu, in quo exigi non debet, vel est consuetum eam exigi, vt per Himan. in tract. de gabell. part. 4. num. 11. Ferret. in simili tract. num. 212. ubi quod publicani isto casu sic illicite exigentes poena furti, & actione furtiva tenentur, si scienter illicita exegerint, si vero ignorantes, ad duplum infamiam, nisi exactum restituant post annum in simplum, & si soluerint ante sententiam liberabuntur, refert Farinac. in praxi crimin. part. 7. de furtis quæst. 172. num. vbi num. 58. hoc multo magis procedere ait in illo publicano, qui non semel, sed pluries indebitam exigit gabellam, &c. num. 59. quod non solum indebitas gabellas exigens criminaliter puniuntur, sed etiam civiliter tenentur ad quadruplum si exegit nullam habens exigendi potestatem, ad hoc, in l. peragratore, C. de decurionib. lib. 11. & num. 66. quod de iure Canonico in Clem. presentem, de censib. publicanus exigens gabellam non debet, si fuerit Ecclesiastica persona, excommunicatur, si autem priuata, interdicatur, donec competenter emendauerit.

Quorum avaritia, &c. J. Notatur ad hoc quod si Nobilis ad usum suum villas & domus agros, aut fundos, quorum fructus sunt sibi necessarij, conducere, non quæstus, & negotiationis causa, non ob id suæ nobilitati preiudicat, non magis, quam si fructus ipsos sibi necessarios ad usum suum emeret, vt per Tiraq. de nobilit. cap. 37. num. 82.

In glof. Proprium 1. ibi, scilicet vita sua & familie necessarius. Notatur ad hoc quod exemptus a solutione gabellarum pro usu suo, intelligitur exemptus pro iis, qui emit pro usu familie sue, vt

per Boët. decis. 2. §. 5. num. 5. cum seqq. Firman. de ga bellis, part. 7. quest. 11. Petr. Gregor. d. lib. 2. cap. 9. n. 5. Azced. l. 7. tit. 1. lib. 6. nona Recopilat. Peregrin. dist. lib. 6. tit. 5. num. 21. Alexand. Trentacinq. variarum resolut. lib. 1. tit. de iure fisci, resolut. 5. num. 16. Familiae seculis appellatione qui veniant, vide metipsum de appellat. verborum utriusque iuris significat. ap- ellat. 95.

S V M M A R I V M.

1. à Vectigaliū solutione nullus immunitus est, licet pro- ferat rescriptum.
2. in Vectigalibus praestandis aequalitas seruanda est.
3. Nauicularij à gabellarum solutionibus excusantur.

L. Omnium. VI

Impp. VALENS & VALENT. AA.
ad Florentinum Comitem sac. larg.

1. Nullus à solutione vectigalium est immunitus, li- cēt proferat rescriptum. Item aequalitas in praestandis vectigalibus est seruanda. Colligunt ex Or- din. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.
2. Hanc eadem conclusionem ex hoc text. desumit Peregr. de iure fisci, lib. 5. tit. 5. num. 18. & Henric. Bocet. disp. in iure vniuerso, tom. 1. class. 4. disp. 3. num. 39.
3. Exceptis nauicularij, &c.] Notatur ad hoc quod nauicularij à gabellarum solutionibus excusantur, vt per Peregr. d. lib. 5. tit. 5. num. 23. versic. item nauicularij.

S V M M A R I V M.

1. Vectigalium nomine octaua quondam soluitur, & n. 2. in Hispania non est consuetudo de istis octauis, sed soluitur decimum de rebus, quae causa mer- cantiae deferuntur ad istud regnum, in aliquibus prouincijs sunt minora, num. 3. ex consuetudine locorum diuersimoda praestatio reperitur consi- tuta, num. 4. posteriores Principes octauam, id est, duodecim pro centum, solui voluerunt, num. 5.
6. Octauarij qui.

L. Ex praestatione VII.

Idem AA. & GRATIAN. A ad
Archelaum Comitem Orientis.

1. Octaua quondam vectigalium nomine soleba- tur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.
2. Hanc eadem conclusionem ex hoc text. desu- munt l. Hispan. 5. tit. 7. part. 5. vbi Gregor. Lopez gl. 4. dicit quod in isto Regno non est consuetudo de istis octauis, sed soluitur decimum de rebus, quae causa mercantiae deferuntur ad istud Regnum, & in ali- quibus prouincijs sunt minora, Couarr. in regul. pec- catum part. 2. §. 5. in princ. Rebuff. in comment. ad Leonem qui 16 ff. de verb. significat. in versic. vectigal proprie dicitur octaua pars, Ferrer. de publican. & gabellis, num. 16. cum seqq. Lafarre de decima vendit. in prefat. num. 7. Gutier. in tractat. de gabellis, quest. 1. num. 11. Peregr.

de iure fisci, lib. 6. tit. 5. num. 1. vbi ait quod licet de iure communis octaua pars pro vectigali solui de- beat, ex consuetudine tamen locorum diuersimoda praestatio constituta reperitur, Guid. Pancitol. in the- sauro variarum lectionum lib. 2. cap. 203. vbi dicit quod postiores Principes octauam, id est, duodecim pro centum solui voluerunt, vnde Octauarij dicti, qui ius hanc octauam exigendi conducunt. Molin. de Jus- tit. tractat. 2. disp. 662. num. 2. in princ. Camill. Bot- tell. in summ. decis. part. 3. tit. 15. num. 47.

S V M M A R I V M.

1. Legati pro rebus quas portant non sui vsus gratia ad locum, ad quem vadunt, tenentur solvere ve- ctigal, non de his quas portant de loco, à quo re- uertuntur, & num. 2.
5. Octauarij cur sic dicti.

L. A legatis. VIII.

Impp. GRAT. VALENT. & THEOD.
AAA. Palladio Comiti sac. larg.

1. Legati pro rebus, quas portant non sui vsus gratia ad locum ad quem vadunt, tenentur solvere ve- ctigal, non pro his, quas portant de loco, à quo reuer- tuntur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.
2. Hanc eadem conclusionem ex hoc text. desu- munt l. Hispan. 5. tit. 7. part. 5. vbi gloss. 12. Boët. decis. 246. num. 3. Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 5. num. 23. versic. item nauicularij.
3. Octauarij vectigal accipiant.] Sic dicitur, quia exigebat octauam partem rerum, quae apportaban- tur, aut exportabantur. Ita Mantulib. paralip. cap. 28. Rebuff. in comment. ad l. eum qui 16 ff. de verborum si- gnificat. versic. vectigal. Cald. Percira de extincti. empti. cap. 2. num. 3. Guid. Pancitol. in thesauro variarum le- ctionum lib. 2. cap. 203. in fine, & lib. 3. cap. 31. tit. de ve- ctigalibus portus, Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 662. n. 2. Henric. Bocet. disp. de vniuerso iure, part. 1. class. 4. disp. 3. thes. 1. num. 12. & 29.

S V M M A R I V M.

1. Vectigal licet hodie non soluantur per Aegyptum, traductio tamen animalium olim prohibita non permittitur.
2. Animalia traducere ad barbaros est prohibitum.
3. Arabarchia quid, & num. 5.
4. Arabarcha qui.

L. Vfurpationem. IX.

Idem AAA. eidem Comiti sac. larg.

1. Licet vectigal hodie per Aegyptum non soluantur, tamen traductio animalium olim prohibita non permittitur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.
2. Notatur hic text. ad hoc quod animalia traducere ad barbaros prohibitum est, vt per Boët. decis. 178. num. 14.
3. Quae sine prohibitione solita, &c.] Sentum non vi- dentur habere haec verba, nisi legatur, sine prescrip- tione, id est, vectigali Arabarchia, vt patet legem

De Vectigalibus, & commissis, Tit. LXI. 301

dum Cuiac. vir nostri seculi doctissimus lib. 8. *obseruat.* c. 37. Turneb. lib. 27. *aduers.* c. 25.

- 3 Arabarchia. Quid sit, tradunt Alciac. *pratermiss.* verbo Arabarchia. Rebuff. in comment ad l. *enm* qui 16. in princip. *vers.* publicanus, ff. de verbor.
- 4 *signif.* vbi dicit Arabarchem vocari illum, qui pecorum vectigal exigit, & vectigal Arabarchiz, Cuiac. *dist.* cap. 37. vbi existimat albam chantam, seu aramentum esse, quo scribitur, & Arabarcham magistrum scripturiz interpretatur Caluin. in *sup Lexic. iuridico*, verbo Arabarchiz, vbi dicit verba huius text. indicare Arabarchis prefectum fuisse exigendo vectigali de pecuariis, quæ ex Arabia in Ægyptum deuehebantur, vt sit illud officij publicanorum, Guid. Panciroli in *thesauro var. lection.* lib. 2. c. 204. vbi dicit Arabarchiam vectigal esse pecorum ex Arabia in Ægyptum transfectorum, & Arabarcham eius publicanum.

SVMMARIVM.

- 1 Quilibet ciuitas Vectigalia sibi concessa pro suis curiis exigere ac tueri potest.
- 2 Vniuersitates, communitates, & consilia populorum ad soluenda sua debita, & ad alias imminentes necessitates, communitati & eius incolis possunt collectam imponere absque Regia licentia, nisi nullam haberent iurisdictionem.
- 3 Ciuitates non recognoscentes superiorem, habentis que verum imperium, & sicut ex prescriptione, seu privilegio Principis, cum teneant locum Principis, ideo gabellas possunt imponere. *declara.* *vs* num. 4.
- 5 Ius solum exigendi gabellam in loco, ostendit imperium.

L. Vectigalia. X.

lympp. ARCAD. & HONOR.
Rufino P.P.

- 1 Quilibet ciuitas vectigalia sibi concessa pro suis curiis exigere, ac tueri potest. Colligunt ex Ordinar. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra* *bocis.*
- 2 Quilibet ciuitates, &c.] Immo vniuersitates, communitates, & consilia populorum ad soluenda sua debita, & ad alias imminentes necessitates communitati & eius incolis possunt collectam imponere absque Regia licentia, etsi nullam haberent iurisdictionem, vt per Olsach. *Pidem* *decis.* 95. num. 9. Anton. Thefaur. *decis.* 257. à princ. Flores de Mena *var. lib. 2. quest.* 21. §. 1. num. 12. cum *segg.* Ciuitates verò que superiorem non recognoscunt, habentque merum imperium, & sicut ex prescriptione, seu privilegio Principis, cum teneant locum Principis, ideo gabellas imponere possunt, vt per Alexand. *Trentacinq. var. resolut.* lib. 1. tit. de iure fisci *resolut.* 5. num. 2. in princip. Firman. in *tract.* de gabellis p. 1. n. 15. cum *segg.* Cardin. Tufch. *pract. conclus.* *lib. 1. V. verbo vectigalia.* *conclus.* 33. num. 8. Roland. *conf.* 91. num. 3. cum *segg.* vol. 2. vbi ponit exemplum in ciuitate Iannensi & Lucana, & olim in ciuitate Senatum, & Florentina, Firman. in *praxi crimin.* part. 7. tit. de furtis *quest.* 172. num. 71. vbi num. 73. declarat vt possint imponere in terra, non autem in mari sine licentia Pape, & num. 74. subdit hanc impositionem fieri non posse nisi à toto populo ciuitatis, non autem ab ordinario *Barbof. Collect.* Cines. Tom. 1. l.

consilio eiusdem ciuitatis, & multò minus à Prioribus, nisi ipsi aut à Principe, aut à toto populo fuerint concessa auctoritas. Aliæ ciuitates recognoscentes superiorem, gabellas, & vectigalia imponere non possunt: vt per Firman. *part. 1. num.* 15. vbi ponit exemplum in ciuitatibus Marchia Anconitanæ, & aliarum prouinciarum S. Romanæ Ecclesiæ subditarum, Ferret. *eod. tract.* de gabellis num. 203. Capyc. *decis.* 148. num. 1. Alexand. *Trentacinq. d. resolut.* 5. n. 2. *vers.* alij, Auendan. de *exequendis mandatis* part. 1. cap. 6. num. 5. *vers.* quia, Farin. *d. quest.* 172. num. 70. vbi num. 72. post Rip. *conf.* 18. lib. 2. aliàs 186. *sub rubr. noua vectigalia.* Cardin. Tufch. *d. conclus.* 33. n. 9. cum *segg.* limitat vt non procedat si ciuitas, seu communitas pro suis necessitatibus, non in præiudicium forensium transeuntium, sed tantum suorum subditorum vellet imponere aliquam collectam, de quo etiam Auendan. de *exequendis mandatis* part. 2. c. 14. *num.* 1.

Notatur ad hoc quòd solum ius exigendi gabellam in loco ostendit imperium, vt per Capyc. *decis.* 27. n. 31.

SVMMARIVM.

- 1 Sal nemini licet vendere sine licentia publicanorum, & n. 2. de eius vectigali n. 3.
- 4 de Sale & salinis quatenus pertinent ad Regalia, remissum.
- 5 Pena fraudantis gabellam imposita, fisco Regia applicatur, vel conductoribus, si vectigalia repetantur locata.
- 6 Mancipes pro conductoribus salinarum, pro gabellarum conductoribus, num. 7.

L. Si quis sine. XI.

Idem AA. Lampadio P.P.

SAL nemini licet vendere sine publicanorum licentia, aliàs fil & pretium cadit in commissum, & publicanis debetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. n. 1. *supra* *hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Bertachin. de gabellis part. 7. princip. num. 35. Cuiac. lib. 3. *obseruat.* 21. Stach. de mercat. part. 4. n. 30. pag. 122. Franc. Marc. Delphin. *decis.* 39. num. 5. p. 2. late D. Barbof. in l. *diuortio* 8. §. si vir num. 29. ff. *soluto matrim.* vbi subdit solere Reges locare salinas conductoribus, qui Publicani vocantur, cum eo privilegio, vt hi soli salem vendere possint, & hoc monopolium in Principibus antiquissimum, inceptisse ferè ab ipsius orbis initio.

De vectigali salis vide Petr. Gregor. *synagm. iuris* 3. p. 1. lib. 2. cap. 10. à princip. Molin. de *Iustit. tract.* 2. disp. 662. n. 11. Guid. Panciroli in *thesauro var. lection.* lib. 3. cap. 31. *sub tit.* de vectigali salinarum, & earum historia, vbi plura congerit, quæ conducunt ad intellectum huius text.

De sale, & salinis quatenus ad Regalia pertineant, vide Ordin. Reg. Luisi. lib. 2. tit. 9. §. 15. Petr. Heig. in *miscel. quest.* part. 1. q. 3. Personal. de gabellis num. 45. Gam. Luisi. *decis.* 1. Christoph. de Paz. in *scholis ad leges* *syll.* 1202. num. 1. D. Barbof. in d. §. si vir num. 29. Cabod. Luisi. *decis.* 53. per tot. & *decis.* 81. num. 2. part. 2.

Sales ipsi vnà cum eorum precio, &c.] Notatur ad hoc quòd pena standantibus gabellam imposita fisco Regia applicatur, vel conductoribus, si vectigalia

C c
lia

lia locata reperiantur, vt per Bertachin. d. tractat. de gabellis, part. 9. num. 9. Palcet. consil. 190. sub num. 1. vol. 1. Rosenthal de feudis, cap. 5. conclus. 40. Farinac. in praxi crimin. part. 7. de furtis, quæst. 172. num. 2. Garc. Mastrill. de Magistratibus, lib. 3. cap. 10. numer. 232.

- 6 Mancipibus. Conductores salinarum interpretatur Caluin. in suo Lexic. iuridic. verbo Mancipes, & illos conductores gabellarum vocari, dicit Guid. Panciroli, d. lib. 3. cap. 31.

L. Quicquid contra. XII.

Imp. HONOR. & THEOD. AA.
Gersoni Comiti sac. larg.

- R Escripta contra conventiones, & statuta vestigialium non valent. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

L. Exceptis. XIII. & ult.

Imp. THEOD. & VALENT. AA.

Flaviano P.P.

- V Estigialis soluti duas partes habet fiscus, tertiam ciuitas, nisi vestigial Principi sit referuatum. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. 7. tit. 7. part. 5. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 662. num. 2.

Vestigalia noua insitui non posse.

TIT. LXII.

RARS est tituli superioris, vt vestigalia noua non instituantur, sine præcepto Principis, l. 1. & 3. hoc tit. Scripserunt in hanc rubricam Ciuitas. Pac. & VVelsenbec. De materia tit. vide l. Hispan. 1. fin. tit. 7. part. 5. Bertachin. in tractat. de gabellis, part. 1. quæst. 4. Anton. Capyc. decis. 148. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 40. Auendan. de exequendi mandatis. part. 2. cap. 4. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opin. tit. de gabellis, conclus. vnic. pag. 478. Farinac. in praxi crimin. part. 7. de furtis, quæst. 172. num. 66. cum seqq. Molin. de iustit. tractat. 2. disp. 666. cum seqq. Garc. Mastrill. de Magistratibus. lib. 3. cap. 10. num. 219. cum seqq.

SVMMARIVM.

- 1 Vestigialium nouorum impositionem superior Principi, aut Cæsari impetrat cum licentia Principis, & num. 3.
- 2 Vestigialia exigunt ciuitas de consensu superioris.
- 4 Gabellam non possunt imponere inferiores, nisi de Principis licentia, & num. 5.
- 6 Vestigialia noua exigendi & imponendi privilegium non censi concessum sub verbis generalibus, nisi dicatur expresse.

L. Non quidem. I.

Imp. SEVERVS & ANTONINVS.
AA. Victorino.

I nferior Principe, aut Cæsare cum Principis licentia impetrat vestigialium nouorum impositionem. Ciuitas de superioris consensu vestigialia exigunt. Colligunt ex Ordin. Cyn. Bart. Salicet. Fulgos. Angel. Buttrig. Bald. Castrenf. Sighard. Ciuitas. Sebast. Næui. remissiuè Casal. in annot. & Xamen. in concordant.

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Mynsing. centur. 5. obseruat. 31. Henric. Bocet. de Regalib. cap. 2. num. 188. & disput. de vniuerso iure. part. 1. class. 4. disput. 3. thesi 1. num. 17.

Scribet nobis, &c. Ergo inferiores gabellam imponere non possunt, nisi de Principis licentia, vel ab eo obtento particulari privilegio imponendi gabellas, de quo Bertachin. de gabellis. part. 1. num. 23. Ferrer. in simili tractat. num. 204. Molin. de iustitia, tractat. 2. disput. 666. versic. ciuitates, vbi quod superiores in temporalibus recognoscentes imponere non possunt tributa absque suorum superiorum facultate. Alexand. Trentacyn. variarum resol. lib. 1. tit. de iure fisci, resol. 5. num. 2. versic. aliq. Farinac. in praxi crimin. part. 7. de furtis, quæst. 172. num. 83. vbi num. 84. resoluit privilegium exigendi & imponendi noua vestigialia non censi concessum sub verbis generalibus, nisi expresse dicatur.

L. Vestigialia. II.

Idem AA. Callistiano.

C iuitates Principem recognoscentes non imponunt noua vestigialia, & solutarij, aut simpliciter reddenda sunt. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. Hispan. fin. tit. 7. part. 5. vbi gloss. 1. & 2. Bertachin. de gabellis, part. 1. num. 5. Ferrer. in eod. tractat. num. 203. Capyc. decis. 148. num. 1. Tob. Noni. cons. 47. num. 6. cum seqq. Bornign. Caualecan. decis. 12. siue 68. num. 45. vol. 2. Ioseph. Ludou. Pers. decis. 43. num. 1. Camill. Botrell. in summ. decis. part. 3. tit. 15. & num. 44. Molin. de iustit. tractat. 2. disput. 666. versic. ciuitates, Salon in 2.2. com. 2. quæst. 77. de vestigialibus, artic. 3. controuersi. 3. Farinac. in praxi crimin. part. 7. de furtis, quæst. 172. num. 69. cum seqq. Arimin. Tepar. variarum sentent. tom. 2. tit. 362. cap. 10. in fine.

SVMMARIVM.

- 1 Vestigial non exigendum illicitè, exaltum autem repetendum est.
- 2 Gabellæ & collectæ imponendi potestas Principi superiori reseruata est, & quod solum Principi noua vestigialia imponit, ius est Regale. Et licet iura hæc concedi consueverint etiam privato, consuetudine tamen præscripti non possunt, nisi esset tanti temporis, cuius memoria non extaret initium, num. 3. procedit quando agitur de præscribendo iure imponendi & exigendi vestigialia, quod nulli competeat, & in nullius persona erit formatum, num. 4.

s. Vell

- 5 *Vetigalis impositio non nisi iusta causa fieri debet per Principes.*
6 *Gabellam imponendi legitima causa qua.*

L. Non solent. III.

Imp. GAL LIEN. VALERIAN.
AA. Tufco & alijs.

1 **V**etigal illicitè non exigendum, exactum autem repetendum est. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

2 *Inconsulti Principibus, &c.* [Notatur ad hoc quod potestas imponendi gabellas & collectas Principi superiori est reservata, & ius Regale est quod solus Imperator noua vetigalia imponit, vt per Bossi. in *pract. sit. vetigalia qui possunt imponi, & in tit. de Principe, num. 95.* Mench. *illustrum lib. 2. cap. 8. num. 1.* Menoch. *conf. 302. num. 27. vers. quater.* Natt. *conf. 661. num. 1.* Myning. *centur. 5. obseruat. 29. m. 1.* Olasch. *decis. 55.* Mandel. *conf. 250. num. 13.* Henric. Bocet. *disput. de vniuerso iure part. 1. class. 4. disput. 3. thesi 1. num. 15.* Regner. *Sext. tit. de Regalibus, lib. 1. cap. 2. num. 4. & lib. 2. cap. 6. num. 14. cum seq.* Salon in 2. *D. Thoma, tom. 2. quest. de vetigalibus, artic. 3. controuers. 1.* Molin. de *Iustit. tract. 2. disput. 666.* Cardin. Tusch. *lit. G. conclus. 1. num. 7. & lit. V. conclus. 3.* Cald. Pereira *post. quest. forens. conf. 28. n. 34.* Cabed. *Lustr. decis. 49. num. 4. part. 2.* Alexand. Trentacinq. *variarum resolut. lib. 1. tit. de iure fisci resolut. 5. à num. 1.* Facin. in *praxi crimin. de furtis, quest. 172. num. 68. cum seqq.* Garc. Masrill. de *Al. q. straribus, lib. 3. cap. 50. num. 219. cum seqq.* Flores de Mena *variarum quest. 21. §. 1. num. 11.* Camill. Bottrell. in *sum. decis. part. 3. tit. 15. num. 50. cum seqq.* Ordin. Reg. Lusitan. *lib. 2. tit. 9. §. 15.*

3 Et licet iura hæc concedi consueuerint etiam priuato, iuxta resoluta per Rosenth. de feudis *part. 5. conclus. 31.* Regner. *Sext. tit. de Regalibus, lib. 2. cap. 6. num. 54. & seq.* Gutier. de *gabellis, quest. 4. num. 4. & num. 5.* vbi ait posse Reges nostros iura gabellarum, pedagias, & cetera vetigalia priuatis priuilegio concedere atque alienare, ex text. in *cap. super quibusdam, §. praterea, de verborum significat.* Consuetudine tamè præscribi minime possunt, nisi esset tanti temporis, cuius memorie initium non extaret, ad text. in *dist. cap. super quibusdam, §. praterea, Olasch. consil. 2. num. 13.* Rosenth. *dist. part. 5. conclus. 45.* Sext. *dist. cap. 6. num. 56. & 57.* latè Gutier. *dist. tract. de gabell. quest. 5. à priv. cap. Garc. Masrill. dist. cap. 10. à num. 221.* Farinac. *dist. quest. 172. num. 98. vbi n. 99.* post multos, quos refert, ait procedere quando agitur de præscribendo iure imponendi & exigendi vetigalia, quod nulli competebat, & in nullius persona erat formatum, aut creatum, tunc enim verum esse dicite tale ius non præscribi nisi tanto tempore, cuius initij memoria non erat: licet si ageretur de præscribendo iure exigendi, & imponendi vetigalia, quod alicui nobili competere ex priuilegio, vel consuetudine, & in illius persona esset formatum & creatum, quia tunc præscribitur minori tempore, nempe triginta, aut quadraginta annorum, concurrente tamen titulo, & bona fide: & num. 100. addit quod quando quis allegaret titulum concessionis à Principe fidei de exigendo gabellas, tunc probata exactione decem, aut viginti annorum, licet allegaretur titulus non probetur, inducitur sufficiens præscriptio: & num. 101. subdit quod quando è contra ageretur non de præscriptio-
Barboj. Collect. in Cod. Tom. 11.

ne iuris imponendi & exigendi gabellas. sed de præscriptione libertatis, seu immunitatis eas non solvendi, tunc si exactio pertinet ad priuatum ex priuilegio, vel consuetudine, sufficit esse cessatum per decem, aut viginti annos; si verbò pertinet ad fiscum, vel ad Rempub. sufficit vetigal non esse solum per annos quadraginta.

[Quod illicitè possatur, &c.] Quia hæc vetigalis impositio non nisi ex iusta causa per Principes fieri debet, vt per Humad. ad l. 49. gloss. 3. num. 6. tit. 6. num. 3. Rosenth. *dist. cap. 5. conclus. 43. & 44.* Armin. Tepat. *variarum sentent. tom. 2. tit. 367. cap. 10.* Alexand. Trentacinq. *variarum resolut. lib. 1. tit. de iure fisci, resolut. 5. num. 5. vers. secundo, Regner. Sextin. dist. cap. 6. num. 43. & 44.* vbi etiam ponit quæ sint iuste causæ, Farinac. *dist. quest. 172. ex num. 7.* vbi ait gabellam dici illicitam & iniustam pluribus modis, & pluribus causis, & num. 8. post Bonifac. de *furtis, §. fraudulosa, num. 26.* tradit quod legitima causa imponendi gabellam esset, si illa imponatur ad vicium, & concedentem sustentationem Principis: ad recedendum Principem, vel eius prolem ab hostibus: ad dandum nuptui filiam Principis; ad liberandum Regnum ab aliqua oppressione: ad defendendum statum Principis; & generaliter iusta est gabella imposita ob necessitatem, vel publicam honestatem.

SVM MARIVM.

- 1 *Vetigal non exigendum vltra antiquam consuetudinem, & vltra statutum modum à Principe, sub exilij pena, & num. 4.*
- 2 *Publicanus exigens plusquam debet exigere pro mercibus confuetis, punitur exilio puniendus sine venia, num. 3.*
- 3 *Conduttore vetigalis non posse immutare formam antiquam exactionis, ad detrimentum locatoris.*

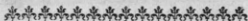
L. Si Prouincialis. IV. & vlt.

Imp. CONSTANT. A. ad Felicem P. P.

1 **V**etigal non exigendum vltra antiquam consuetudinem, & vltra statutum à Principe modum, sub exilij pena. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

2 Probat hic text. quod publicanus exigens plusquam debet exigere de gabella soluenda pro mercibus confuetis, punitur exilio, vt per Franc. Marc. *decis. 421. part. 2.* Baird. ad *Clar. §. furtum, num. 9.* Iul. Fetret. in *tract. de gabell. num. 21.* vbi quod officiales plus debito exigentes puniri debent sine venia, Iodoc. in *pract. crimin. cap. 99.* vbi quod isto casu intrat pena perpetui exilij per hunc text. Molin. de *Iustit. tract. 2. disput. 666. num. 2.* Farinac. in *praxi crimin. part. 7. de furtis, quest. 172. num. 54. cum seqq.* vbi num. 57. ampliat in publicano exigente gabellam in casu, in quo exigi non debet, vel non esset confuetum eam exigi. Henric. Bocet. in *disput. turis in vniuers. tom. 1. class. 4. disp. 3. num. 68.*

3 [Vltra antiquam consuetudinem, &c.] Notatur ad hoc quod condutor vetigalis non potest immutare antiquam formam exactionis, ad detrimentum locatoris, vt per Cardin. Mantie. de *racitis & ambiguis conuent. lib. 5. tit. 3. num. 29.*

De commerciis, & mercatoribus.

TIT. LXIII.

OMMERCIUM est emendi vendendique inuicem ius. Mercator est, qui mercaturam, id est, emendi & vendendi negotium exercet. Scripserunt in hanc rubr. Cuiac. Pac. & VVesembec. De materia tituli vide Vezin. Suarez & alios *tom. 1. commun. opinio. lib. 4. tit. 41. pag. 851.* Armin. Tapat. *variarum sentent. tom. 2. tit. 367. de publicanis, & vectigalibus, & tit. 366. de commerciis, mercatoribus, &c.*

De mercatura, seu mercatore tractatum edidit Beneuentus Stracha *tom. 6. tractat. Doctor. p. 1. fol. 284.* & mercatorum in causis quomodo sit procedendum, idem *d. tom. 6. part. 1. fol. 329.* De mercatorum iudiciis & consulis, idem *tom. 6. part. 1. fol. 32.* De mercatorum sponsonibus & assecrationibus, idem *tom. 6. part. 1. fol. 357.* Petr. Santerna *ibidem fol. 310.* De mercatorum contractibus Ioan. Nider *dist. tom. 6. part. 1. fol. 273.* Rebuff. *ad leges Gallie tom. 2. tit. de mercatoribus minutim vendentibus.* Mercatoris appellatione qui veniant, vide dicta per me de appellatione verborum significat appell. 149.

SVMMARIVM.

1. Negotiatores, ad tributa, seu vectigalia solvenda, benigne morandi, & num. 2.
3. Negotiatores & mercatores esse synonyma.
4. Negotiatores qui.
6. Mercatores qui.
6. Artifices in qua differant a negotiatoribus, remissum.

L. Negotiatores. I.

Impp. VALENS & VALENT. AA.
ad Iulianum Comitem Orientis,

1. **N**egotiatores benigne ad solvenda tributa, aut vectigalia monendi. Colligunt ex Ordine Cyn. Salicet. Bart. Butrig. Angel. Fulgos. Castrenf. Bald. Sichelard. Cuiac. Sebalt. Naui. remissum Casal. in annot. & Ximen. in concord.

2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. definit Petr. Gregor. *synagm. iuris part. 3. lib. 2. cap. 3. num. 10.*

3. Per hunc textum iuncta rubric. videtur probari mercatores, & negotiatores esse synonyma, de quo Bart. in l. legatis ff. de legat. 3. Strach. de mercat. part. 1. num. 5. Marant. de ordine indic. part. 4. distinct. 9. num. 69. ubi tradit qui dicantur proprie negotiatores, & a num. 57. quoniam dicitur mercator, de quo etiam Mascard. de probat. conclus. 1047. alias 1051. Arimin. Tapat. *variarum sentent. tom. 2. tit. 366. cap. 1.* Artifices a negotiatoribus in quibus differant, vide Rebuff. *tom. 2. ad leges Gallie, tractat. de mercat. art. 1. gloss. 1. num. 25.*

SVMMARIVM.

1. Mercari non licet cum hostibus Imperij, & num. 3.
2. Furtum non facit qui hostibus perpetuis & infidelibus surripit.
4. Mercatoribus nostris non licere aurum transferre pro mancipiis, aut quibuscunque speciebus comparandis ad nationes barbaras.
5. Index panem leguminiens, aut immunitatem concedens, se ostendit conscium ipsius criminis.

L. Non solum. II.

Impp. GRAT. VALENT. & THEOD.
AAA. Tatiano Comiti sacr. larg.

Cum hostibus sacri Romani Imperij non licet mercari. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Vulgo allegati solet hic text. ad hoc quod futurum non facit qui hostibus perpetuis & infidelibus surripit, ut per Bonifac. in tractat. de furtis, §. animo lucrificandi, num. 61. & 62. Fatimac. in praxi crimin. part. 7. tit. de furtis, quest. 174. num. 74. Cardos. in praxi iudicum, & Adlocat. verbo furtum, n. 48.

Probat hic text. quodcumque mercandi genus cum infidelibus & perpetuis hostibus prohiberi, ut per Strach. de mercat. part. 2. num. 43. & part. 3. num. 1. Capyc. decis. 150. num. 1.

Sed si veterius aurum pro mancipiis, &c.] Notatur ad hoc quod nostris mercatoribus aurum pro mancipiis, aut quibuscunque speciebus comparandis, ad barbaras nationes transferre non licet, ut per Boet. decis. 178. num. 14. Strach. de mercat. part. 1. n. 16.

Et si id index, &c.] Notatur ad hoc quod index pœnam legis minuens, aut immunitatem concedens, se ostendit conscium ipsius criminis, ut per Tiraguel. de panis temper. in presat. num. 8. & 9.

SVMMARIVM.

1. a Negotiationibus abstineant potentiores, & nobiliores.
2. Mercatores non possunt esse nobiles, intellige ex n. 3. amplia non solum in expressa, verum & in tacita negotiatione, num. 4. intellige vt num. 5. & 7.
8. Dines censetur nobilis.
9. Nobilitas quid.
10. Ricas omnes, de Principibus, precipue in Castella.

L. Nobiliores. III.

Impp. HONOR. & THEODOS.
AA. Theodoro P.P.

Potentiores, & nobiliores debent se a negotiationibus abstinere ut plebei facilius possint negotiari. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. n. 1. supra hoc tit.

Vulgo allegati hic text. ad hoc quod mercatores non possunt esse nobiles, & quod nobilibus prohibetur exercere mercimonia, illi enim exercentes mercenalem attem perdunt nobilitatem, ut per Guid. Papae decis. 396. Rebuff. ad leges Gallie tom. 2. tract. de mercat. art. 1. gloss. 1. num. 21. Cassan. in catal. glorie mundi p. 1. consil. 45. Alciat. in l. mercu appellatione, ff. de verb. signif. & de presump. reg. 1. praj. 48. num. 6. cum seqq. Gam.

- 3 Gam. *Lusitan. decis.* 322. num. 6. vbi videtur intelligere de mercatoribus minutatim vendentibus, Bacq. de inope debitor. cap. 16. num. 5. 32. & 34. *vers.* quoniam mercatura, Lafarte de decima vendit. cap. 18. num. 64. Mynsing cent. 6. abseru. 54. Tiraquell. de nobilit. cap. 33. num. 2. Perez. l. 9. gloss. vnic. col. 599. tit. 15. lib. 2. Ordin. & l. 9. tit. 1. lib. 4. eiusdem Ordin. col. 1358.
- 4 vbi ampliatur non solum in expressa, verum & in tacita negotiatione, Azeved. in Curia Pisana lib. 1. cap. 12. num. 20. & in l. 3. num. 10. tit. 1. lib. 6. noua Recopilat. Gutier. pract. lib. 1. quest. 137. num. 8. & lib. 2. quest. 13. num. 96. Thom. Valalc. allegat. iuris tom. 1. alleg. 23. num. 219.
- 5 Intellige primò, donec nobilis mercaturam exercet, nam si illam relinquit, recuperat nobilitatem, vt per Guid. Pappe. decis. 391. Aym. conf. 162. num. 2. ad fin. Rebuff. vbi supra num. 21. Tiraquell. de nobilit. cap. 27. num. 5. Gutier. d. lib. 1. quest. 137. num. 10. Thom. Valalc. d. alleg. 13. num. 220.
- 6 Intellige secundò quando ipsemet nobilis exerceat per se autem mercature, secus si per suos seruos, vel institutos, vt per Tiraquell. d. cap. 27. num. 7. *vers.* cum segg. & cap. 33. num. 12. Petr. Plag. de delictis tom. 1. cap. 1. num. 10. Gutier. pract. lib. 3. quest. 13. num. 97. Thom. Valalc. d. alleg. 13. num. 225.
- 7 Intellige tertio, nisi patrie consuetudo aliud dicat, vt per Matien. ad l. 1. gloss. 7. num. 3. tit. 14. lib. 5. noua Recopilat. Thom. Valalc. d. alleg. 13. num. 221. cum segg. vbi num. 224. refert incolas oppidi de Moncam Bracharensis diocesis in Regno Portugalie conseruare suam nobilitatem, non obstante quòd mercaturam vini exerceant, Tiraquell. d. de nobilit. cap. 33. num. 21. vbi ait Venetos & Genuenses nobiles mercaturam exercere citra vituperium, & nobilitatis detrimentum, & addit Oratoria de nobilit. cap. 5. n. 26. quòd huiusmodi Genuenses & Veneti, etsi mercaturam exerceant apud nos, poterunt pretendere immunitatem ex causa nobilitatis.
- 8 Et patrimonio diuites, &.] Notatur ad hoc quòd diues censetur nobilis, vt per Felin. in cap. super eo, el. 2. num. 5. de testibus. Hippol. Riminald. in rubr. de consuet. num. 37. Gregor. Lopez l. 6. gloss. 4. tit. 9. part. 2. & l. 4. gloss. 6. tit. 29. part. 7. Tiraquell. de nobilit. cap. 3. a princip. Galp. Bacq. de inope debitor. cap. 16. num. 45. *vers.* si sunt qui dicant. Vnde inferunt Petr. de Bellap. in l. humiliter, in fine, C. de incestu nup. prius, & Gig. conf. 70. num. 50. cum segg. nobilitatem nihil aliud esse quàm diuitias inueteratas: qui enim diuitias habet, omnem rem habere dicitur, secundum Tiraquell. d. de nobilit. cap. 3. num. 5. Lancel. Gallia in consuetud. Alexandria, in gloss. solidas, quest. 3. ex num. 9. Sahag. in 2. de causis possess. & propriet. num. 23. nam familie diuitiis conseruantur, & propter paupertatem pereant, vt ait Burg. de Paz in proemis legum Tauri num. 103. & nobilitas sine diuitiis fordescit, Guillelm. Benedict. in cap. Kaymutus, verbo duas habens filias, num. 131. cum segg. de testament. Burg. de Paz. conf. 3. num. 44. & conf. 9. num. 6. Viuitum. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 15. de instit. & sub. stituc. num. 39. *vers.* ex quo pag. 75. Menoch. conf. 116. num. 3. & conf. 116. num. 28. D. Anton. de Gueuata tom. 1. capitolarum fol. 175. *vers.* 0. Aldouin. consil. 21. num. 24. tom. 1. Et ob id diuitias potentiam parare comprobant Mench. conseruati. d. l. in prefat. n. 78. Rebuff. in l. bonorum 49. ff. de verborum signific. Hicton. Leo Valent. decis. 60. num. 14. Coxall. communium contra commun. tom. 4. in prefat. ad lectur. num. 42. & quest. 674. num. fin.
- 10 Hinc forsitan, Ricos omes, in Hispania, Principes appellantur, & præcipue in Castilla, de quo vide Barbof. Collect. in Cod. Tom. 11.

S. Thom. lib. 3. de regimine Princip. cap. ult. Gregor. Lopez per text. sibi in l. 3. verbo e los ricos omes, tit. 5. part. 2. & l. 10. tit. 25. part. 4. Galp. Bacq. de inope debitor. cap. 16. num. 45. *prope fin.* vbi refert quendam sibi respondisse rico one appellari ditissimum, ac proinde esse nobilissimum, Gardiola de nobilit. Hispana, cap. 40. fol. 112. Argote in libro Bethica nobilitatis, lib. 1. cap. 58. pag. 49. Gudiol. en la generacion de los Girones, cap. 2. fol. 4. Fr. Hieronym. Roman. de Republ. Gentilica, lib. 4. cap. 16. Oduard. Nonius in chronica Regum Portugal fol. 3. verso, Zurit. lib. 4. annal. c. 109. Quiesada diuersarum questionum cap. 31. num. 5. *vers.* hi autem viri, Fr. Ioseph de Sequenza in vita S. Hieronymi lib. 4. cap. 13. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 18. a num. 10. & 32. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 16. num. 38. Inst. Lips. *Pelior. fecit* lib. 1. dialog. 3. Cabed. *Lusitan. decis.* 108. part. 2.

SVMARIVM.

- 1 Subiectos Rom. Imperio non poss. extra loca nominata mercari a Persis, nec contra.
- 2 Statuta ne bona alienentur in extraneos, valida.
- 3 omne commercium cum barbaris prohibendum.
- 4 Rex Persarum an fuerit sub Imperio Rom.
- 5 Antiochia.
- 6 Nisibi vrb.
- 7 Regni & Regis intereff ne arcana eiusdem Regni, vel Regis reuelentur exteris.
- 8 Imperator conficcat bona mobilia subditorum existentia extra ipsius territorium.

L. Mercatores, IV.

Idem AA. Anthemio P.P.

VM Imperator inisset scdas cum Rege Persarum, statuit quòd extra loca hinc nominata subiecti Romano Imperio non possent mercari a Persis, nec contra: aliàs puniuntur ipsi & iudices per quorum iuerunt limites: excipit Legatos Persarum, qui tempore suæ legationis merces duxerint commutandas. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Nullus igitur posthac, &.] Notatur ad hoc quòd statuta ne bona alienentur in extraneos valida sunt, vt per Mart. de iurisdict. part. 4. casu 6. num. 1.

Nec praser memoratas ciuitates, &.] Ergo cum barbaris prohiberi debet omne commercium, vt per Roder. Xuar. alleg. 18. num. 3.

Persarum Regi subiectos, &.] An Persarum Rex fuerit subiectus populo Romano: vide Coarr. in regul. peccatum, part. 2. §. 9. num. 6. *vers.* ceterum non est.

Nisibi, Antiochia dicta sunt, non quidem Syriz, sed Mygdonia, seu Persie, de quo late Coarr. lib. 4. variarum cap. 7. vbi de Nisibi vrb. & an ea dicta fuerit Antiochia à veteribus auctoribus.

Ne alieni Regni, quod non conuenit, seruentur arcana,] Notatur ad hoc quòd Regni, & Regis intereff ne arcana eiusdem Regni, vel Regis reuelentur exteris, vt per Azeved. l. 1. num. 19. tit. 3. lib. 1. noua Recopilar.

Sacro arario nostro vendicandas,] Ergo Imperator hic conficcat bona mobilia subditorum existentia extra territorium ipsius, vt per Tiraquell. de iure primogen. quest. 48. num. 11.

SVMMARIVM.

- 1 Collegiatorum numerus quingentorum sexaginta trium, & num. 1.
- 3 Collegiati unde dicti.
- 4 Collegiati artifices qui.

L. Cessante. V.

Iidem AA. Etio P.P.

Quingentorum sexaginta trium Collegiatorum numerum formam permanentem, neque addi, neque minui, neque mutari cum Honorio Theodosius iubet, & si aliquis ex Collegiatis motiatur, in eodem corpore quo defunctus fuerat, alium à Praefecto vrbis praesentibus Corporatis sufficit.

Hoc idem ex hoc text. desumit, & declarat Guid. Pancitol. in thesaurum variarum lictionum lib. 2. cap. 205. à principio.

Collegiatorum numerus, &c.] Sic appellabantur, eo quod certis ciuitatum collegiis adscripti erant, Cuius ad l. unic. de Collegiatis lib. 12. Caluin in suo Lexico iuridico verbo Collegiati. Hinc collegiati artifices dicebantur, qui in collegia, seu decantibus distincti erant, ex Alciat. lib. 1. parerg. cap. fin.

SVMMARIVM.

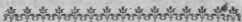
- 1 Transgredientium ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas suscipientium poena qua.
- 3 Militia an sit dignitas, remissive.

L. Si qui. VI. & vlt.

Iidem AA. Maximo Comiti sac. larg.

Transgredientium ciuitates prohibitas, vel negotiationes prohibitas suscipientes, cuiuscunque sint dignitatis, puniuntur poena exilij, & publicatione bonorum. Colligunt ex Ordine, Doctores citati ad l. 1. num. 1. super hoc tit.

Dignitatis, siue in militia, &c.] Ergo militia non est dignitas, de quo vide Tiraquell. de nobilit. cap. 8. num. 8.

De rerum permutatione, & de praescriptis verbis.

Tit. LXIV.

SVMMARIVM.

- 1 Aliationem de praescriptis verbis dari pro permutatione.
- 2 Permutationem posse fieri tripliciter.
- 3 Permutationem commutari inter contractus innominatos.

Ic titulus diuiditur in duas partes, altera est de permutatione, altera de praescriptis verbis. Permutatio nihil aliud est, quam contractus innominatus. De vi des. Actio praescriptis verbis est

condictio quae ei qui contractum innominatum impleuit, aduersus eum qui implere non vult, datur in id quod interest. Scripserunt in hanc rubricam Cuius. Pac. & VVesemb. De materia tit. vide l. ff. §. 1. cum seqq. tit. 6. part. 5. vbi Greg. Lop. & tit. 8. lib. 5. Ordinar. vbi Petz, Tiraq. de retractu lig. §. 10. gloss. 1. à principio. Villalob. Vezin. Donat. à Fina & alios tom. 1. comment. opin. lib. 4. tit. 42. pag. 651. cum seqq. Rebuff. in praxi benefic. part. 3. tit. de permut. pag. mibi 240. Anton. Gom. variar. tom. 2. cap. 8. à primo. Conan. comment. iuris lib. 7. cap. 5. Rodigin. lib. 23. cap. 17. Pinel. ad rub. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 1. num. 10. Vacon. à Vacuna nouar. declarat. lib. 1. de. clar. 27. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis consent. tom. 2. lib. 25. Molin. de iustit. tractat. 2. disput. 396. cum seqq. Lessi. in simili tract. lib. 2. cap. 23. dub. 1. Matienf. l. 7. gloss. 10. num. 6. cum seqq. tit. 11. lib. 5. noua Recopil. Arimin. Tapat. variar. sentent. tom. 2. tit. 410. Cardof. in praxi iudicium, & Advocat. verbo permutatio, Petr. Gregor. syntagm. iuris part. 5. lib. 28. cap. 1. per tot. vbi num. 3. ait huius rub. statim annexi, & de praescriptis verbis, quod ea actio decur pro permutatione: subditque tripliciter fieri posse permutationem; primò nuda & sola permissione, 2. quo casu non oritur actio, l. ex placito 3. inf. hoc eod. tit. Secundò interueniente stipulatione, ex qua datur actio ex stipulato, d. l. ex placito; tertio intercedente ex vtraque parte rerum traditione, l. 1. §. permutatio autem, ff. hoc tit. in qua si ex altera parte res aliena tradita permutationis nomine sit, agitur conditione tantum ab eo, qui rem suam tradidit, ut repetat, quasi te non sequuta, non ad id quod interest, d. l. 1. §. fin. praescriptis tamen verbis actione id, quod interest, petetur, l. naturalis, §. est, ff. de praescriptis verbis.

In gloss. rub. ibi, unde dicitur innominatus, &c. Notatur ad hoc quod permutatio inter contractus; innominatos commutatur, ut per pract. Ferrarien. in forma libelli in causa venditionis, versic. coram, in gloss. verbo dissoluitur, Conan. comment. iuris lib. 1. cap. 6. num. 12. Padill. in l. naturalis, in princip. num. 23. ff. de praescriptis verbis, Berengat. in l. pacta conuener. post cap. 3. super gloss. verbo noua, num. 7. cum seqq. ff. de contrahend. empti. Pinel. in rubr. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 2. num. 16. Petr. Gregor. d. lib. 28. cap. 1. num. 3. in princip. Matienf. l. 16. gloss. 3. tit. 11. lib. 5. noua Recopilas. Molin. de iustit. tractat. 2. disput. 253. num. 9. & 10. Lessi. in simili tractat. lib. 2. cap. 23. dub. 1. à num. 1. & cap. 17. dub. 3. à num. 13. Sured. decis. 173. num. 15. Vacon. à Vacuna nouarum declarationum lib. 1. declarat. 27. num. 8. Rebull. de obligat. iustit. part. 2. lib. 1. quest. 3. sect. 2. num. 37. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis consent. tom. 2. lib. 25. tit. 1. num. 5. & 7. Cardof. d. verbo permutatio, num. 2.

SVMMARIVM.

- 1 in Permutatione rei venditis non dari conditionem ob causam ratione emptionis, sicut in non venditis.
- 2 Res si tradatur pro alia re estimata, venditionem potius, quam permutationem videri, è contra, num. 3. prior sententia reuertitur, num. 4.
- 3 Res recepta vbi in permutatione euincitur, licet possessori redire ad rem suam, & eam renouare, imò etiam ante sequentem emptionem dari permutanti regressum ad rem suam, si aduersarius rei data dominium non transfuit.
- 6 Comparandi verbum.

- 7 *Permutationem proprie intelligi non solum si species cum specie commutatur, sed & si genus accipitur pro genere, vel pro specie.*
 8 *Contractum do vt des, tanquam generalem, completi etiam permutationem.*
 9 *Contractus do vt des an sit vera permutatio, vel inter se differant, remissive.*

L. Si cum patruus. I.

Imp. GORDIAN. A. Therasa.

1 IN permutatione rei venalis ob euictionem conditio ob causam non datur, secus in non venali. Colligunt ex Ordin. Cyn. Salicet. Bart. Angel. Butrig. Fulgosi. Castr. Bald. Cuiac. Aloyf. Leo in 450l. 43, Sebastian. Naui. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant.

2 Textus iste allegatur ad hoc quod si res tradatur pro alia re aestimata, venditio potius quam permutatio videtur, nam hic dicitur quod si pro venali possessione alia possessio pretij nomine non taxata quantitate tradita fuerit, non dicitur emptio & venditio, sed ad exemplum actionis ex emptio praescriptis verbis agitur ad id, quod interest, si res euicta est; ergo per contrarium sensum datur intelligi quod si res aestimata pretij nomine taxata quantitate fuerit tradita, ex emptio actio competat. Ita gloss. Bart. Bald. Fulgosi. & alij in *presenti*, Alciac. in l. 2. in *prin.* num. 25. ff. si certum per. & ibi Ripa num. 26. Tiraq. de *restitu.* lig. §. 1. gloss. 1. 4. num. 19. Cardin. Mantie. de *tacitis & ambig.* comment. lib. 4. tit. 19. num. 4. cum *segg.* Rebell. de *obligat. iustit.* part. 2. lib. 9. *quest.* 1. *sect.* num. 13. & 17. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 4. num. 5. pag. 652. Greg. Lop. l. 1. gloss. 1. post *princip.* tit. 6. part. 5. Cald. Pereira de *resoluit. empti.* cap. 8. num. 55. Gutier. de *gabell.* *quest.* 25. num. 4. late Didac. a Britto ad rub. de *locato* part. 1. §. 4. num. 28. cum *segg.* Moel. in *emporio iuris civilis* part. 1. tit. 9. in *premissis* num. 25.

3 Verum Pinel. in rub. C. de *rescind. vendit.* part. 2. cap. 1. num. 16. contrarium tenet sententiam quod non sit venditio, sed permutatio, & dicit in hoc glossam & Doctores errasse; nam licet, inquit, a principio fuerit taxata aestimatio rei, quae pro altera re datur, non tamen potuit emptio, & venditio consistere, quia non est conventio de pecunia numerata, ut requiritur l. 1. & 2. & l. *passa* commenta; ff. de *contrah. empti.* *emptionem*. C. de *verum permut.* *empti fides*, C. de *contrah. empti.* Neque ipsi contrahentes possunt mutare substantiam conventionis, neque per fictionem inducere, ut aestimatio rei sit pecunia numerata, l. in bello, §. *facta*, ff. de *capt. & postlimin. reuersa*, & ubi pecunia numerata requiritur, sicuti in emptione, & venditione, non potest per alias res aestimari, quamvis aliae res per pecuniam aestimari possint, l. *si ita*, ff. de *fideiussor.* & idem Pinel. citato loco, respondet per contrarium sensum non probare quod si tradita sit pretij nomine taxata quantitate, emptio, & venditio contracta intelligatur, sed potius innuere quod non sit emptio, & venditio, etiam si res data fuerit nomine pretij taxata quantitate.

4 Sed à priori sententia non est recedendum, & pro clarioribus, & huius textus explicatione, tres casus distinguit Cardin. Mantie. d. tit. 19. num. 10. Primus est, quando est vera permutatio, & tunc si res fuerit euicta, non agitur ad interesse, sed quod datum est respectu potest. Secundus quando est contractus similis emptioni & venditioni, veluti cum

non taxata quantitate datur pro venali, & tunc agitur ad exemplum actionis ex empto ad id, quod interest, si euictio fuerit subsecuta, ut hic text. loquitur. Tertius casus est quando res datur nomine pretij taxata quantitate pro re venali, & tunc proprie emptio, & venditio intelligitur, & ex empto actio competit ad id, quod interest, si res euicta fuerit, & hoc per contrarium sensum tacite colligitur ex hoc text. nam in qualibet lege duo sunt adnotanda, vnum quod dicit expresse, alterum quod tacite innuit per contrarium sensum, ut docuit Bart. in l. qui se patru, in *princip.* C. qui admitti.

Quod datum est, & C. Notatur ad hoc quod ubi res recepta in permutatione euincitur, licet possit foti redire ad rem suam, & eam reuocare, ut per Franc. Bec. *conf.* 83. num. 9. *Surd. decis.* 173. num. 13. ubi num. 14. subdit quod immo etiam ante sequentem euictionem datur permittenti regressus ad rem suam, si aduersarius rei datur dominium non trahit.

In gloss. *Comparatur*. ibi, *comparo*, est verbum generale, & C. De quo vide Tiraq. in *presat. restitu.* num. 4. cum *segg.*

In gloss. *Postulabis*, *sin. ibi*, aut *species pro specie*, & C. Notatur ad hoc quod permutatio proprie intelligitur non solum si species cum specie commutatur, sed etiam si genus pro genere, vel pro specie accipitur; de quo vide Fortun. l. *iurisperitum*, in *prin.* a. num. 12. ff. de *passu*, Ludou. Gom. in §. *actionum* num. 27. *Instit.* de *actionib.* Padil. in l. *naturalis*, in *princip.* num. 23. ff. de *prescript. verb.* Suar. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 42. num. 4. pag. 651. Pinel. d. part. 2. rub. C. de *rescind. vendit.* cap. 1. num. 10. *Fachin.* *controuer.* lib. 2. cap. 44. col. 2. post *med.* Cardin. Mantie. de *tacitis & ambig.* *comment.* tom. 2. lib. 25. tit. 1. num. 9.

In ead. gloss. ibi, & hac ratione dicitur contineri permutatio sub illo generali, do vt des, & C. Notatur ad hoc quod contractus do vt des, tanquam generalis completitur etiam permutationem, ut per Anton. Gom. *var. tom.* 2. cap. 8. in *fine*, *vers.* *aduer.* tendunt, Cardin. Mantie. d. lib. 25. tit. 1. num. 6. in *fine*, *vers.* *vide*. Vtrum autem contractus do vt des, sit vera permutatio, an vero inter se differant, vide *Contrat.* lib. 2. *miscel.* cap. 15. Ludou. Gom. in d. §. *actionum* num. 28. Pinel. d. part. 2. cap. 1. num. 9. & 10. Vacon. à Vacuna *nouarum* *declarat.* lib. 1. *declar.* 27. Anton. Fab. *consect.* lib. 6. c. 9. pag. 5. in *fine*, Cardin. Mantie. d. lib. 25. tit. 1. num. 8. Molin. d. *disput.* 253. num. 9. & 10. late Didac. a Britto ad rub. de *locato* §. 2. num. 15. part. 1.

SVMMARIVM.

- 1 *Permutatio emptioni similis, actionem bonae fidei, & praescriptis verbis conciliat; & num. 1.*
- 2 *Actio qua oritur ex permutatione, qua in specie accipitur, est bona fidei.*
- 3 *In permutatione, & aliis contractibus dominij translatiuis, dominium transferitur traditione antequam perficiatur ex altera parte contractus.*

L. Permutationem. II.

Imp. DIOCLET. & MAXIMIAN. AA.

Primitiue.

P Ermutatio similis emptioni, actionem bonae fidei, & praescriptis verbis conciliat. Colligunt

Cc 4 ex

ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.*

Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem de similitudine permutationis cum emptione, vicemque illius obtinentis, ex hoc text. desumunt, *princip. tit. 6. part. 5. & l. 2. in princ. tit. 17. lib. 9. recap. Conan. comment. in lib. 7. cap. 5. num. 2. in princ. & num. 8. in fine, Tiraq. de retractu lig. 5. gloss. 14. n. 28. cum seqq. Anton. Gom. 40. Tauri num. 82. post 1302. & tom. 2. var. cap. 8. ad fin. Donel. ad l. 2. num. 20. C. de rejud. vendit. pag. 329. Afflict. decif. 339. num. 2. latè Gurier. de gabell. quasi. 27. num. 5. Suid. de alim. tit. 8. privi. 38. num. 13. & decif. 257. num. 4. Anton. Fab. consellor. lib. 6. cap. 9. col. 3. Benedict. Capra tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 42. num. 6. in princ. pag. 652. Cald. Pereira de reful. emphy. cap. 8. n. 34. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 396. num. 5. in princip. ubi subdit ea de causa quæ de eruptione & venditione dicuntur, illi esse accommodanda, quatenus convenire ei possint, modo tamen contrarium non sit in iure expressum.*

Bona fidei, &c.] Notatur ad hoc quod actio quæ oritur ex permutatione, quæ in specie accipitur, est bonæ fidei, vt per Card. Mantica de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 1. tit. 1. num. 8. in medio. Didac. à Britto in rub. de locato part. 1. §. 2. num. 15. in fine.

In gloss. Obtinere. ibi. item in venditione non transferitur dominium, nisi pretio soluto, &c. secus in permutatione, &c. Notatur ad hoc quod in permutatione, & aliis contractibus domini translatiis traditio dominium transfertur antequam ex altera parte contractus perficiatur, vt per Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 396. num. 6. Morl. in emptio iuris civilis part. 1. tit. 10. quasi. 3. num. 8. vers. non obstat, ibi, contrarium tamen.

SVM MARIVM.

- 1 in Contractibus innominatis causa habetur loco conditionis.
- 2 ex pacto Permutationis non oritur actio nisi vestiat rei interuentu.
- 3 pactum Permutationis nudum carens stipulatione, actionem non producit.
- 4 in Contractu innominato si interponatur stipulatio, oritur efficax obligatio & actio ante implementum cuiuscunque ex contrahentibus.
- 5 in Contractibus innominatis, remota stipulatione non oriri actionem ante rei traditionem, vel facti implementum, obligationem & actionem oriri ex ipso pacto, & conuentione partium, non verò ex rei traditione, num. 6. contrarium, n. 7. de iure Regio Castellæ quid, num. 8.
- 6 Gabellam non deberi, nec prius posse ex permutatione ante rerum permutatarum traditionem hinc inde factam, nec etiam ab una tantum parte fuerit sequuta quousque ab utraque parte sit opere completa permutatio, similiter gabellam non deberi permutatione sequuta, num. 10.
- 7 Gabellam in precedenti specie deberi domino loci, publicano, siue gabellario existenti tempore traditionis, & implementi, non verò ei, qui talis erat tempore contractus permutationis.
- 8 Contractus innominatus variæ parte satisfactus, neutri contrahentium est locus punitiue, quin potius vicissim unus tenetur alteri de actione.

L. Ex placito. III.

Idem AA. & CC. Leontio.

IN contractibus innominatis causa habetur loco conditionis. Ex pacto permutationis non oritur actio nisi vestiat rei interuentu. Pactum permutationis nudum carens stipulatione, actionem non producit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. *sup. hoc tit.* & inter repet. tom. 7. Petr. de Bellapertica.

Probat hic text. si in contractu innominato interponatur stipulatio, oriri efficacem obligationem & actionem ante implementum cuiuscunque ex contrahentibus, vt per l. *Hisp. 1. tit. 6. part. 5. Matienf. l. 2. gloss. 3. n. 7. tit. 16. lib. 5. noua Recop.*

Vnde per hunc text. tenet communis Doctorum, in innominatis contractibus remota stipulatione non oriri actionem, ante rei traditionem, vel facti implementum, vt per Anton. Padil. in l. *naturalis, §. siquidem num. 18. in fine, ff. de præscript. verb. Mench. de success. creat. lib. 2. §. 12. num. 64. Lafarte de decima veniat. cap. 17. num. 3. Matienf. d. l. 2. gloss. 3. num. 6. Conan. comment. lib. 7. cap. 5. num. 7. Morl. in emptio iuris civilis part. 1. tit. 9. in præmiss. num. 34. Molin. de Iustit. tract. 2. disp. 254. in fine, & disp. 397. num. 2. Cardin. Tulch. prædict. conclus. tom. 2. tit. C. concl. 998. num. 4. Cardin. Mantica de tacitis & ambig. conuention. lib. 1. tit. 8. num. 9. vers. sed quæret aliqui, Benedict. Agid. in repet. lex hoc iure, ff. de iustit. & iure in part. 2. cap. 12. differ. 2. num. 4. Gurier. de gabell. quasi. 28. a num. 3. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 8. num. 2.*

Quamvis Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 8. num. 1. 6 vers. ex qua inferitur, tradiderit in his obligationem, & actionem oriri ex ipso pacto, & conuentione partium, non verò ex rei traditione. Circa quod aduertit Bened. Agid. citato loco Antonij Gom. sensum non esse vt ex innominato contractu ante rei traditionem competat actio, id enim aperte repugnat huic l. & communi omnium sententia, sed vult dicere quod traditione sequuta actio competat, quæ antea non competeat, orta tamen non ex ipsa rei traditione, sed ex præcedente pacto, ad quod inducit textum in præsent. dum ait, Ex placito permutationis, nulla re sequuta, constat nemini actionem competere. quasi à contrario sensu probet re postea sequuta actionem oriri ex præcedente pacto. Sed contrarium probat idem Bened. Agid. d. differ. 2. num. 5. per text. in l. 1. §. item emptio, ff. hoc iure. ubi Iureconsul. Permutatio autem, inquit, ex re tradita initium obligationis præbet, & num. 6. respondet argumentum à contrario sensu non procedere quando inde resultat prauus intellectus, vel contra leges alias, vt in his terminis; & si illud ex hoc text. sumi deberet, non concludere, nec probare re sequuta actionem competere ex placito permutationis, quasi ex ipso permutationis placito ortam, sed quasi ortam ex pacto rei traditione vestito, & sic per argumentum à contrario sensu probare hunc text. ait re sequuta competere actionem, non vt ex nudo permutationis pacto ortam, sed vt rei traditione vestito, quod in sensu directo probat text. in l. *iurigenium, vers. sed etsi in alium, ff. de pallis*, ubi loquens in conuentionibus, in quibus subest causa obligationis, quod in innominatis exemplificat, inde præscriptis verbis actionem nasci probat.

Autem hæc procedant attempto iure Regio Castellæ in d. l. 2. tit. 16. lib. 5. noua Recop. iuxta quod

quam omnis promissio obligat, quamvis stipulatio non intercesserit, & sic videtur comprehendere contractum permutationis, & ceteros contractus innotatos etiam ante traditionem, vide *ibidem* Azucud. num. 13. & Matien. gloss. 2. eundem Azucud. l. 1. num. 5. cum seq. tit. 2. lib. 4. & l. 2. num. 13. cum seq. tit. 17. lib. 9. Recop. Gutier. de gabel. q. 28. num. 9. cum seq.

Hinc fit vt proculdubio gabella non debeatur, nec peti possit ex permutatione ante traditionem rerum permutatarum hinc inde factam, nec etiam si ab vna tantum parte fuerit sequuta quouisque ab vtraque parte sit opere completa permutatio: similiter non debetur gabella penitentia sequuta, ita Mench. controu. vsusfreq. lib. 1. cap. 11. num. 21. qui hoc vltimum tenet, quem refert & sequitur Lafarte d. cap. 17. num. 25. & 34. vbi vtrumque probat, Girond. de gabel. part. 5. in princ. num. 12. & part. 9. in princ. num. 5. & 7. Parlador. quotid. lib. 1. cap. 3. §. 3. num. 35. Gutier. de gabelis quest. 28. num. 7. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 397. a principio, & præcipue num. 3. vbi ait, attento iure communi, quod vin in Lusitania habere tradit, eo quod ea de re nihil ibi in contrarium est sanctum, non prius debet hanc gellam, quam permutatio mutua vtriusque partis traditione sit perfecta. Quare articulus 1. gellarum nostri Regni dum habet, ex qualibet permutatione regulariter soluendam esse gellam, intelligendus est vt tantum procedat in conuentione permutationis, cui subsequuta fuerit rei traditio, quia conuentione permutationis sine rei interuentu adhuc non est permutatio, sed tantum placitum permutationis.

Vnde gabella in præcedenti specie debebitur domino loci, publicano, siue gabbellario existenti tempore traditionis, & implementi, non vero ei, qui talis erat tempore contractus permutationis. Ratio est, quoniam gabella non debetur pacto permutationis, etiam si ex illo ciuili obligatio ad consummandam permutationem oritur, sed ex permutatione ipsa consummata, seu in esse existentie producta: consummata autem est non in tempore prioris domini, & gabbellarij, sed tempore posterioris. Ita Lafarte d. cap. 17. a num. 45. Molin. d. tract. 2. disp. 396. num. 6. Gutier. d. quest. 28. num. 8. Et quamvis Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 8. num. 2. & Parlador. d. cap. 3. §. 3. num. 2. asseruerint debet prior gabbellario quando illius tempore præcessit pactum nudum de permutando, quod tempore alterius gabbellarij fuit vestitum traditione, quoniam obligatio illa non oritur ex impletione pacti illius, atque ex traditione, sed ex ipso pacto sequuta traditione, traditioque solum est conditio, sine qua ex pacto non oritur obligatio, vt colligitur ex hoc text. ex quo per argumentum à contrario sensu sequitur ex ipsa pactio- & contractu, re sequuta, oriri ac competere actionem: quare, inquit, cum pactum, vnde actio oritur, celebratum fuerit tempore prioris gabbellarij, consequens est, vt illi gabella debeatur; et conditio sine qua illa actio ex eo pacto non oritur, adueniet tempore posterioris gabbellarij. Nihilominus tamen contra eos verior est opinio, & respondet Molin. d. disp. 396. num. 7. verba huius l. si quid in argumentum à contrario sensu probant, solum est inde colligi oriri partialiter ex pacto, quod ille non negat, non vero non oriri simul ex traditione ipsa tanquam ex parte & complemento eiusdem contractus: deinde addit quod, esto dicamus oriri ex solo pacto, accedente tamen traditione tanquam conditione, sine qua ex illo non oritur, negari non potest contractum perfectum, & consummatum non

esse ante eam traditionem, atque adeo obligationem ex illo non oriri ante eandem traditionem, ac proinde negari etiam non potest contractum consummari, oriturque ex illo obligationem ciuilem tempore posterioris gabbellarij, & idcirco posteriori gabbellario, & non priori tributum ex illo debet.

In gloss. Nulla re l. ibi, item nuquid, &c. Notatur ad hoc quod quando contractus innominato vtraque ex parte est satisfactum, neutri contrahentium est locus penitentiae, quin potius vicissim vnus tenetur alteri de euictione, vt per Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 8. num. 3. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 258. num. 1. Rebelle de obligat. iustit. part. 2. lib. 1. quest. 3. sect. 1. num. 11

S V M M A R I V M.

1. *Conditio ob causam non datur contra singularem personam successoris, & num. 2.*
3. *In contractu innominato si interponatur stipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua causa, sed agendum est ex stipulatione.*
4. *Rei vendicationem non dari contra possidentem rem permutatam.*
5. *Si ex causa Permutationis rem tradidi, & fidem non habui de illa, an transeat dominium, remissive.*
6. *Permutationem si quis compleuerit, an possit alterum adigere ad complendum.*

L. Cum precibus. IV.

Idem AA. & CC. eidem Leontio.

Conditio ob causam non datur contra singularem personam successoris. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Vide Mantic. lib. 1. locorum cap. 11. pag. 1. Conan. 2. comment. iuris lib. 7. cap. 15. num. 7. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 8. num. 3. vers. quare tamen, vbi quod si ille, qui adimpleuit ex sua parte, nolit agere ad obsequium contractus, vel interesse, sed ad dissolutionem eius, ex capite causae non sequatur, poterit petere rem, quam dedit conditione ob causam, & num. 5. vers. ex quibus, vbi notat ad hoc quod si in contractu innominato interponatur stipulatio, non habet locum repetitio ex aliqua causa, sed agendum est ex ipsa stipulatione. Vincent. de Franchis tom. 1. decis. 34. num. 1. vbi per hunc text. tenet rei vendicationem contra possidentem rem permutatam non dari.

In gloss. Sernetur. ibi, item quero si ex causa permutationis tradidi rem, & fidem non habui de illa, sed statim sperandum dandum, an transeat dominium, &c. De hac quest. vide Conan. comment. iuris lib. 7. cap. 15. num. 39. ad fin. Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 3. a num. 13. Fachin. controuers. lib. 2. cap. 58. Cald. Percira de rescis. empti. cap. 8. a num. 32. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 396. num. 6.

Vtrum qui compleuit permutationem possit alterum adigere ad complendum? Vide Azor. instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 30. quest. 12. vbi post Gloss. & Cyn. in præsent. & Aegid. de permitt. part. 10. quest. 3. Vbald. q. 8. id fieri posse negat in contractibus innominatis, qualis permutatio est, sed solum, inquit, potest cogere alterum vt quod ipse passus est damnum, resarciat, atque compense, Mendoc. de pactis lib. 3. c. 2. a n. 11. Molin. d. tract. 2. disp. 258. n. 3. Rebelle de obligat. iustit. p. 2. lib. 1. quest. 3. sect. 1. num. 11.

SVM

SVMMARIVM.

- 1 Implens in contractu Permutationis agit contra non implentem præscriptis verbis, & num. 2.
- 3 Implemento ex vna parte sequuto, vitæ & competit ei actio, & efficit obligatio contra alium recipientem, ut det, vel faciat & adimpleat promissa, aliâ teneatur, & condemnatur ad interesse totale.

L. Quoniam. V.

Iidem AA. & CC. Theodolana.

- 1 Implens in permutationis contractu agit contra non implentem præscriptis verbis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt l. Hisp. 1. tit. 6. part. 5. ubi glossa. Conan. comment. iuris lib. 7. cap. 15. num. 2. In sin. §. actionum num. 104. Infit. de actionib. Anton. Gom. 2. ar. tom. 2. cap. 8. num. 2. vers. quæro tamen, ubi tenet quod implemento sequuto ex vna parte oritur, & competit ei actio, & obligatio efficax contra alium recipientem, ut det, vel faciat & adimpleat promissa, aliâ teneatur, & condemnatur ad totale interesse, Molin. de Infit. tract. 2. disp. 255. num. 4. vers. si autem, ubi dicit quod si eodem modo pacto de commutandis viginti ouibus pro vno boue superuenient non quidem stipulatio, sed traditio ex altera parte, quia vel tu traderes alteri viginti oues, vel alter traderet tibi bouem, eo ipso pactum illud maneret vestitum ea traditione, & causa propter quam ultra pactum is, qui non dum ex sua parte contractum impleuit, obligatus ciuilitur maneret ei, qui impleuit, ac proinde huic, qui impleuit, conceditur actio, quam iura præscriptis verbis, aut in factum vocant; quia si alter tempore debito ex sua parte non impleat, cogere illum potest vel ad interesse, nempe ut quod promissit, soluat, aut quantum id soluisset sua intererat, vel conditio, seu actio ut sibi restituat quod accipit tanquam datum ob causam causam non subsequuta, optio est penes eum, qui impleuit, ut agat quo ex his duobus maluerit modis. Admonet tandem idem Molin. citato loco in l. naturalis, §. quod si faciam, ff. de præscriptis verb. & l. Hisp. 45. tit. 14. part. 4. affirmari in contractu facio ut des, concedi peculiariter ei, qui factum impleuit, aduersus alterum, qui non retribuit, quod promissit, actionem de dolo, non verò præscriptis verbis, quod multum facessere negotij Iurisprædictis, difficleque rationem reddere diuersitatis affirmat, & tandem remittit lectorem ad Padil. in d. §.

SVMMARIVM.

- 1 Actio præscriptis verbis ex incerto contractu nascitur. Re tradita ut impleantur conuenta, eadem actio competit, num. 2.

L. Rebus. VI.

Iidem AA. & CC. Protogeni.

- 1 Actio præscriptis verbis ex incerto contractu nascitur. Item re tradita ut impleantur conuenta præscriptis verbis actio competit. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.
- 2 Vide posita in collect. ad l. præcedentem.

SVMMARIVM.

- 1 Generis ad genus non est emptio, sed contractus innominatus, & num. 3.
- 2 Emptio non consistit sine pretio, & si frumentum datur pro oleo, est permutatio.
- 4 nullam esse venditionem sine pretio certo in pecunia numerata. nec sufficere dare pecuniam nisi deum pro pretio, num. 5.
- 6 Venditionem esse, & non contractum innominatum, quando pecuniam do ut rem mihi tradas.

L. Emptionem VII.

Iidem AA. & CC. Timotheo.

Generis ad genus non est emptio, sed contractus innominatus. Item emptio non consistit sine pretio, & si frumentum datur pro oleo, est permutatio. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. desumit Didac. à Britto in rub. de locato, & conducto, part. 1. §. 1. num. 16.

Vulgò colligitur ex hoc text. nullam esse venditionem sine pretio certo in pecunia numerata, de quo vide Doctores citatos in collect. ad l. empti fidem, C. de contrab. empt. Et non sufficit dare pecuniam nisi pro pretio deum, ut inquit Celsus in l. sol. ff. de condit. causa data, de cuius interpretatione vide Anton. Fabr. consil. iuris lib. 6. cap. 10. Cald. Petreia de empt. & vendit. cap. 18. num. 22. cum seqq. ubi etiam agit de conciliatione illius text. cum l. hoc venditio, §. 1. ff. de contrab. empt. & num. 27. resolut venditionem esse, & non contractum innominatum quando pecuniam do ut rem mihi tradas.

SVMMARIVM.

- 1 ex Conditione ob causam eritur actio præscriptis verbis.
- 2 ex Pacto in traditione rei appposito tanquam vestito agitur præscriptis verbis.
- 3 verè Permutat, qui rem soli pro annua, vel mensua pensione præstat.

L. Ea lege. VIII. & vlt.

Iidem AA. & CC. Pauline.

Ex conditione ob causam finalem oritur actio præscriptis verbis. Item ex pacto in traditione rei appposito tanquam vestito agitur præscriptis verbis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Mensuum, seu annuum, &c.] Notatur ad hoc quod verè permutat, qui rem soli pro annua, vel mensua pensione præstat, ut per Cardin. Mant. de tacitis & ambig. conuent. tom. 2. lib. 25. tit. 3. num. 4. ubi subdit hanc dici permutationem rei immobilis cum re immobili, quia annui reditus inter mobilia computantur, secundum citatos per me in collect. ad Clem. exini 1. num. 15. de verb. signif.

De locato & conducto.

TIT. LXV.

LOCATIO & conductio, est contractus solo consensu constans, quo quid certa mercede utendum, siue fruendum, vel faciendum locator, scripserunt in rubr. Cuiac. Pac. & VVesemb.

De materia tit. vide Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 23. vbi patens meus, & l. Hisp. 1. cum segg. tit. 8. part. 5. vbi Greg. Lopez, Conan. commentar. lib. 7. cap. 11. Verrut. de verbor. signif. verbo locatio, Vincent. Caroc. in special. tract. de locato, & conducto, Ducen. reg. 240. Kirchou. Soar. Viui. & alios tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 45. pag. 654. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 3. per tot. Cuiac. lib. 2. obseru. 28. & lib. 9. obseru. 15. Rebuff. in tract. exception. num. 658. cum segg. Suar. de Paz. in pract. tom. 3. cap. 6. §. 3. Mozz. de contract. tract. de locato, Anton. Gabr. commun. opin. tom. 3. lib. 3. tit. de locatione, Petr. Gregor. syntag. iuris part. 3. lib. 27. de locatione & conductione, & in part. iuris Canonici lib. 3. tit. 16. cap. 1. Fachin. lib. 1. controuers. cap. 82. Morta in tempore iuris civilis, part. 1. tit. 10. de locato, & conducto. Richard. in rub. Instit. de locatione, Iacob. Cancet. var. resolut. part. 1. cap. 14. de locatione, & conducto. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. tom. 1. lib. 5. Molin. de Instit. tract. 2. disp. 486. cum multis segg. Leonard. Lessi. in simili tract. lib. 2. cap. 24. de locatione, Valet. Reginald. in praxi fori pament. lib. 25. cap. 38. num. 486. cum segg. Azor. Instit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto, Henric. Boer. de disp. de vniuersi iure part. 1. class. 2. disp. 4. de locatione & conductione, Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de locat. & conducto. fol. 333. cum segg. Arimin. Tepas. var. sentent. tom. 2. tit. 370. de locato, & conducto, & tit. 372. locationis seu colono quando successor stare teneatur, & tit. 373. de locatione tacita. Ex nostris LVSITANIS Anton. à Gama decif. 57. num. 3. & decif. 19. num. 1. & decif. 6. num. 3. & decif. 214. n. 5. Pinel. in l. 1. part. 3. num. 63. vers. ante alia, & n. 65. & 66. C. de bonis mater. & in l. 2. C. de rescind. vend. part. 2. cap. 3. num. 4. cum segg. Valasc. de iure emphyt. quest. 21. & 23. Ludou. Beia respons. casuum conscient. part. 2. casu 20. Cabed. Lusit. decif. 92. part. 1. Cardos. in praxi iudicum, & Advocat. verbo locatio, Rebelle. de obligat. Instit. part. 2. lib. 14. Benedict. Egid. in repet. l. ex hoc iure ff. de iusticia & iure, part. 1. cap. 9. de locatione, & conducto. Didac. à Britto ad tit. de locato, & conducto.

SVMMARIVM.

1. Locator horrei non tenetur de casu fortuito seu violento, sed de culpa præsumpta, & num. 2.
3. Locator ex qua culpa teneatur conductori, & è conuerso conductor locatori, remissus.

L. Dominus horreorum. I.

Imp. ANTONIN. A. Agrippino.

1. Locator horrei non tenetur de casu fortuito, seu violento, sed de culpa præsumpta. Colligunt ex Ordinari. Cyn. Bart. Salicet. Butrig. Fulgos. Angel. Srichard Cuiac. Aloy. Leo in 4. fol. 43. verso, Sebatt.

Nani. remissus Casal in annot. & Ximen. in concord.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt l. Hisp. 25. tit. 8. p. 5. vbi gloss. l. per tot. Guid. Paucitol. var. section. lib. 1. c. 5. tit. de horreis, vers. multis. Ex qua culpa teneatur locator conductori, & conductor locatori, vide Paul. Comitoli. respons. moral. lib. 3. quest. 29. n. 4. Sayr. in clari Regia lib. 10. tract. 3. cap. 2. num. 21. Lessi. de Instit. lib. 2. cap. 24. dubit. 6.

SVMMARIVM.

1. Faber præstat operam ob mercedem non acceptam, iusto, & congruo tempore potest viuias cum mercede petere.
2. de iusta Mercede famulorum aliorumque, remissus.
3. Locum operas suas ut faciat aliquod ædificium, videtur posse mercedem petere antequam illud opus perficiat, scilicet si in cædonibus, pellipariis, & factoribus, ut scilicet prius præstent operas, quam mercedem petant.

L. Aduersus II.

Idem A. Epicleto.

Faber præstat operam ob mercedem non acceptam iusto & congruo tempore viuias cum mercede petere potest. Colligitur ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

De iusta famulorum, & aliorum mercede, vide Molin. de Instit. tract. 1. disp. 506. per tot. vbi num. 8. attestatur per Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 29. fuisse decifum quod quando obsequia talia sunt, quæ regulariter fieri consueverunt certa aliqua constituta mercede, ut quia ad arandum famulus aliquis assumptus est, ad custodiendum gregem, ad asportandum ligna ex agro in iumentis, & ad similia alia, quamuis nulla sit constituta certa merces, sed arbitrio domini eam reliquerit famulus, teneatur dominus tum in conscientia, tum etiam in exteriori foro soluere illi iustam & consuetam pro eis ministeriis in ea regione ac loco mercedem, de quo etiam Rebelle. de obligat. Instit. part. 2. lib. 14. q. 13. Nam in soluendis salariis multum defertur consuetudini, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 257. num. 35. viginti scilicet, tempore securi præstiti, non verò sententiarum latæ, vel liquidationis factæ, Cabed. Lusitan. decif. 62. num. 6. part. 1. Azor. Instit. moral. part. 3. lib. 8. de locato c. 13. quest. 1. Didac. à Britto in rub. de locato part. 1. §. 4. n. 2. in fine.

In gloss. Solitris. ibi, sed iste, qui sic locauit quod possit mercedem petere, &c. Notatur ad hoc quod locans operas suas ut faciat aliquod ædificium, videtur posse mercedem petere antequam illud opus efficiat, ut per Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. comment. tom. 1. lib. 5. tit. 6. num. 15. vbi num. 16. subdit in cædonibus, pellipariis, & factoribus aliud dicendum, ut scilicet prius debeant operas præstare, & opus perficere, quam mercedem petant, quia huiusmodi præstatio inspecta qualitate operis, non potest dici eis esse onerosa, sicuti esset iis, qui ædes ædificant, aut palatium.

SVMMARIVM.

1. Pensione domus soluta conductor innitius expelli nequit

nequit durante locazione, nisi propter necessitatem domini, vel necessariam rei refectionem, vel culpa inquilini abuentis. & num. 2. de consuetudine Francia non expelli conductorem, sed cogi solvere, num. 3. intellige ut num. 4.

5 Locationem longi temporis equiparari emphyteusi.

6 Conductorem expelli posse simul ac desinit solvere pensionem transacto tempore convento, intra quod debebat fieri solutio, vel alio legitimo.

7 Declarari s. verum, cap. propter sterilitatem, de locat. & conductu. num. 8. & 9.

10 Conductor prius si non soluerit pensionem domino, & rem relocaverit, potest secundo expelli, nisi soluat pensionem debitam.

11 Locator postquam expulerit conductorem, non prohibetur ab eo petere pensionem debitam.

12 Conductor an expelli possit ab non solutam pensionem legitimo tempore, propria locatoris auctoritate, remissive.

13 Locator potest conductorem expellere quantumvis iniunctum & venientem, durante tempore locationis, quando sibi superuenit necessitas habitandi domum ipsam, illamque utendi, id tantum locum habere in domibus causa habitandi necessariis, non autem in pradiis rusticis, seu agris, num. 14. intellige ut num. 15. limita ut num. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

16 Necessitas propria qua.

17 Conductorem non posse, ob sibi obuenientem causam domum deserere, quia tenetur ad integram pensionem soluendam, quicquid domus deferenda causa que, num. 18.

26 Dominus ubi resistere adest voluerit, potest ad hunc effectum expellere conductorem, reuera ut n. 27. 28. 29. 30.

31 Inquilinus domo abutens, a domino expelli potest. Amplia ut num. 32. & limita ut num. 33.

34 Conductor an ita expulsus teneatur solvere pensionem integram.

L. Aedem. III.

Idem A. Callimorphonia.

1 Pensione domus soluta conductor inuitus expelli non potest durante locazione, nisi propter necessitatem domini, vel propter necessariam refectionem rei, vel culpa inquilini abuentis. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc sit.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 24. vbi patens meus, l. Hispan. d. tit. 8. part. 5. Hippol. singul. 615. Alphan. collect. 94. Conan. comment. iuris lib. 3. cap. 11. Tiraquell. in l. si inquam verbo reuertatur, num. 174. C. de reuoc. donat. Anton. Gom. variarum tom. 2. cap. 3. num. 6. Rebuff. in tractat. exception. num. 665.

3 Vbi addit de generali Francie consuetudine non expelli conductorem, sed cogi solvere, Couarr. practice, cap. 50. & lib. 2. variarum cap. 15. num. 4. Donat. a Fina tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 43. num. 106. & seq. pag. 661. Auton. Gabr. tom. 3. commun. lib. 3. tit. de locat. & conluc. 3. Perez. l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordinam. pag. 202. Valasc. de iure emphyt. quest. 21. Brunor. a Sole in locis communib. verbo locatio 4. Hieron. Magon. Lucensi de test. 128. num. 1. Mozz. de contrahit. tractat. de locat. & de substantiis lib. locati, num. 23. & tit. quomodo finitur, num. 11. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 37. num. 11. Cancr. variarum resolut. p. 1. cap. 14. num. 6. cum segg. D. Barbo. in l. si locat. s. fin. num. 34.

cum segg. ff. soluto matrim. l. si locat. in emptio iuris civilis, part. 1. tit. 10. de locato in premiss. num. 24. Cald. Petri. 2. quest. forens. lib. 1. quest. 11. num. 11. Molin. de iustitia, tractat. 2. diffin. 499. Lessi. in simili tractat. lib. 2. cap. 24. dubi. 7. Cardin. Mantie. de tacitis & ambiguis comment. lib. 5. tit. 6. num. 30. & tit. 7. num. 12. Alexand. Trentacinq. variarum resolut. lib. 3. tit. de locat. & conductu. resolut. 4. per tot. Cardofi. in praxi iudiciorum, verbo locatio num. 20. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 26. num. 57. ad fin. Castill. conuener. lib. 6. cap. 237. num. 57. Azot. instit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conductu. cap. 8. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 25. cap. 39. num. 510. cum segg. Benedic. Agid. in repet. l. ex hoc iure s. de iustit. & iure part. 1. cap. 3. de locat. & conductu. num. 7. Didac. Britto in cap. propter sterilitatem, s. verum, hoc sit in Decretalib. vbi late de materia huius legis.

Intellige de conductore ad modicum, non autem ad longum tempus, quia in hoc volumine non habet locum dispositio huius text. ut per Boer. decis. 234. n. 3. Valasc. de iure emphyt. quest. 22. num. 5. Cabed. Lusit. decis. 92. part. 1. vbi num. 3. resolut. conductorem ad longum tempus expelli non posse per locatorem ex superuenienti casu, & num. 4. tenet quod locatorem non potest expellere conductorem ad longum tempus ob non solutam mercedem in primo anno, immo tenetur expectare biennium si res conducta sit ecclesiastica, si prophana triennium. Ratio est, quia dominium vile transit in conductorem ad longum tempus. l. 1. ff. si ager vellet. Duenn. regul. 240. limit. 2. Pinel. in l. 1. part. 3. num. 63. C. de bonis maternis, Couarr. lib. 2. variarum cap. 16. num. 11. Valasc. de iure emphyt. quest. 20. num. 19. & quest. 29. num. 2. & 5. Gutier. in l. nemo potest, num. 50. ff. de legat. 1. & canon. lib. 2. cap. 8. a num. 22. Mozz. d. tractat. de locato, tit. de diuisi locationis, num. 7. Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 4. num. 7. Et locatio longi temporis equiparatur emphyteusi, Sannient. select. lib. 3. cap. 2. num. 3. Pinel. in d. l. 1. part. 3. num. 64. Lafate de decima vendit. cap. 2. n. 39. Sebast. Medices de definit. part. 2. cap. 49. Valasc. d. quest. 29. num. 6. Lessi. de iustitia lib. 2. cap. 24. dub. 1. num. 4.

Si pensionem domino in solidum soluisi, &c. Ergo per argumentum a contrario sensu videtur probare hic text. conductorem expelli posse simul atque desinit pensionem soluere transacto tempore convento, intra quod fieri debebat solutio, vel alio legitimo, ut per Ordin. Reg. Lusitan. d. lib. 4. tit. 24. in princip. versio. O primario he, Couarr. lib. 2. variarum cap. 15. num. 4. ad fin. Rebuff. in tractat. exception. num. 680. Anton. Gabr. d. lib. 3. commun. tit. de locato, conclus. 3. num. 2. Valasc. de iure emphyt. quest. 22. num. 8. Scraphinde privileg. iurament. privileg. 13. num. 20. Ludou. Rodolphin. conclus. 1. num. 4. Morla d. tit. 10. in premiss. num. 31. Aldouin. comp. 69. num. 39. D. Barbo. in l. si locat. s. fin. num. 35. ff. soluto matrim. Card. Mantie. de tacitis & ambiguis comment. lib. 1. tit. 13. num. 25. Alexand. Trentacinq. variarum resolut. lib. 3. tit. de locato, resolut. 4. num. 11. Cancr. etiam variarum resolut. part. 1. cap. 14. num. 7. cum seg. Didac. Britto ad cap. propter sterilitatem, s. verum, num. 22. cum segg. hoc sit. Molin. de iustitia tract. 2. diffin. 499. num. 2. Lessi. eodem tractat. lib. 2. cap. 24. dubi. 7. num. 31. Azot. institutionum moral. part. 3. lib. 8. de locato, quest. 2. versio. quoniam prima, Rebell. de obligat. instit. lib. 14. quest. 10. num. 1. cum segg.

Ex quibus difficilis redditur dispositio de propter sterilitatem, s. verum, hoc sit. dum de biennio facit mentionem, nec aliter concedit domino locatori ius expellendi conductores, quam eodem biennio trans-

280. cuius etiam biennii sit mentio in *L. quero, §. inter locatorem ff. hoc tit.* Magis communis sententia obtinuit, ut d. §. verum, procedat in conductore, seu inquilino, qui conduxit ad longum tempus, unde nihil mirum si cum talis locatio acquiratur emphyteusi, quia per verumque vile dominium transfertur, expectandum sit biennium, nec aliter expelli possit inquilinus ob non solum canonem, sicut emphyteuta expelli nequit, Azor, d. *quæst. 2. vers. prima*, Anton. Gomez d. *2. m. 2. variat. cap. 3. num. 6.* Valasc. d. *g. 2. num. 7.* vbi etiam tenet d. §. verum, procedere in casibus particularibus, nempe quando fuit appositum pactum de non expellendo conductore, iuxta *di. l. l. quero, §. inter locatorem*, aut quando conductor est abens, & propter absentiam desinit solvere tempore legitimo, Alexand. Trentacinq. d. *resol. 4. num. 11.* vbi intelligit quando locatio cum promissione non expellendi sub pena facta fuit, Molin. d. *disp. 499.* vbi plures refert solutiones, Didac. à Brito d. *loco num. 23. cum seqq.* vbi num. 25. ait intelligendum d. §. verum, specialiter procedere in locatione rerum ecclesiasticarum, & num. 30. subdit per dispositionem d. §. verum, non tolli quin etiam ante finitum biennium eadem pensio petatur, transacto tempore, quo solui debet, teneaturque idem conductor ad eam soluendam, quinimo ad interesse ratione moræ.

Quæ quidem resolutio procedit etiam in scholari non solvente pensionem, quia ob id potest sicut alter expelli, de quo Valasc. d. *quæst. 22. num. 5.* Morla d. *tit. 10. in premissis*, num. 25. in fine, Caroc. *tratt. de locato, p. 4. tit. de recusat. g. 14. n. 16.* & 17. Ludov. Rodolph. d. *concl. 1. n. 16.*

Procedit quoque in subconductore, qui si non soluerit pensionem, primo exculso, & eo non reperto soluendo, potest expelli, Rebuff. *ad leges Gallia, tractat. de liter. oblig. art. 4. gloss. 2. num. 13.* Marcabr. *consil. 49. num. 105. cum seqq.* Ioan. Bapt. Costa d. *facti scientia & igno. cent. 1. diff. 91. n. 3.* Ludov. Rodolph. *concl. 1. n. 12. & 13.* Cancr. d. *cap. 14. n. 3.* vbi n. 4. post Olafsch. *conf. 4. n. 47.* & seq. resoluti quod si primus conductor non soluerit pensionem domino, & rem relocauerit, potest secundus expelli, nisi soluat pensiones debitas per primum, Molin. d. *tratt. 2. diff. 489. n. 1.*

Et post Boer. *decis. 309. num. 5.* aduertit Cancr. d. *cap. 14. num. 7.* quod locator postquam expulserit conductorem, pensionem debitam ab eo petere non prohibetur, immo & pensionem pro præterito tempore debitam petere potest, & ob id non sibi præiudicat in expulsiōe, licet bene si pensionem pro tempore futuro peteat.

Vtrum autem expelli possit conductor ob non solutam pensionem legitimo tempore propria domini locatoris auctoritate? vide Gregor. Lop. in *l. 1. in gl. magna ad fin. tit. 13. part. 5.* Valasc. de iure emphyteut. *quæst. 21. num. 2.* Caroc. de locato, *p. 8. tit. causa recusat. quatuor, quæst. 14.* Alexand. Trentacinq. d. *resol. 4. num. 12. vers. versio nota*, Didac. à Brito in d. §. verum, num. 28. & 29. Molin. d. *tratt. 2. diff. 499. in fine.*

Nisi proprius visibus dominus, Sec. ¶ Notatur ad hoc quod potest locator dominus conductorem expellere quantumcumque inuitum, & tenentem durante tempore locationis quando sibi superuenit necessitas habitandi domum ipsam, illaque viendi, vt per Ordin. Reg. Lusitan. d. *lib. 4. tit. 24. in princ. vers. quarto*, *L. Hispan. 6. tit. 8. part. 5.* vbi Gregor. Lopez, Couarr. *prætic. cap. 30. num. 30.* Nauarr. in *man. cap. 17. n. 193.* Ceual. *commun. contra communet, quæst. 756. num. 41.* vbi ampliat quamuis addit scriptura, cum pacto de non alienando, vel cum hypotheca generali, vel speciali Barbos. *Collect. in Cod. Tom. II.*

ipsum rei locatæ pro securitate ipsius locationis. Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 3. n. 6.* Valasc. d. *quæst. 22. n. 3.* Alex. Trentacinq. d. *lib. 3. tit. de locato, resolut. 4. num. 2.* Cancr. d. *cap. 14. de loc. & cond. n. 8.* Didac. à Brito ad d. *cap. propter sterilitatem, §. verum, n. 6. de locat. Rebel. d. lib. 14. quæst. 10. num. 14.* Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, quæst. 2. vers. secunda.* Lessi. d. *lib. 2. cap. 24. dub. 7. num. 34.* vbi etiam resoluit hoc tantum locum habere in domibus causa habitandi necessarii, non autem in prædiis rusticis, seu agris.

Intellige quando post contractum locationis præter spem superuenit ei necessitas rei locatæ, secus si illa necessitas aderat tempore contractus, nam necessitas expellendi debet esse improuisa, nec ante cogitata, vt per Anton. Fab. in *suos Cod. lib. 4. tit. 4. de locato, definit. 51.* vbi dicit dictam necessitatem, & quod emerferit post contractum debere aliter probari, quam per iuramentum locatoris, Ordin. Reg. Lusitan. & d. *l. 6. Hispan.* exemplificat superuenientem necessitatem, si locator uxorem duxit, quod tempore contractus non sperabat, atque ad habitandum cum ea est sibi necessaria domus locata, quia aliam commodam ad id non habet. Idem si matrimonio insperato copularet aliquem filiorum, aut filiarum, & similiter ad eorum habitationem indigeret domo locata, Valasc. d. *quæst. 22. num. 3.* Rebell. d. *lib. 14. quæst. 10. num. 15.* vbi improuise necessitatis exempla esse asserunt, si locator ipse uxorem duceret, aut etiam si locatoris filius virisque fexus, vel si Eques crearetur, aut si fieret Doctor, aut Aduocatus, aut Presbyter, aut si domus, quam locator habet, ruinam minetur, vel inopinato casu diruta sit, ut ibi propter superuenturos hostes, aliudue imminens periculum, grauiter periclitetur, nec aliam habeat ad quam commodè possit migrare: & idem Rebell. d. *quæst. 10. num. 6.* contra Valasc. resoluti esse sufficientem causam expulsiōis sequens filiorum matrimonium, quod tempore locationis verisimiliter credebatur non esse futurum, & num. 17. & 18. tenet extra controuersiam esse conductorem non obligari ad pensionem soluendam, nisi pro tra temporis, quo vti licuit, quomodoque huius filios duobus proximè eventibus expellatur, Aloyf. Ric. in *collect. decis. part. 1. col. lessi. 16. in fine*, vbi quod locator existente necessitate tempore locationis non poterit conductorem expellere, Cancr. d. *cap. 14. num. 8.* vbi quod locator ex necessitate existente tempore contractus non potest conductorem expellere, Alexand. Trentacinq. d. *resolut. 4. num. 2.* vbi exemplificat in locatore volente in domo locata facere artem lane, vel aliam honestam, & ampliat in patre & matre indigentibus habitatione ex noua, & honesta causa, & probabilis, & ex Baldo concludit procedere etiam si domus sit ita ampla quod vterque possit habitare, quia non cogitur quis stare in communi habitatione, Molin. d. *disp. 499. num. 6.* vbi plura exempla adducit, Azor. *loco citato*, vbi exemplificat, verbi gratia, Titius Caio locauit domum, & domus deinde in qua Titius habitabat, exusta est, vel casu fortuito corruit, nec habet Titius aliam domum in qua habiteret, potest Caium inquilinum expellere: vel si Titius quia duxit uxorem, aut dignitatem aliquam consequutus esset, indigeret ampliori domo ob maiorem familiam, Didac. à Brito ad *di. cap. propter sterilitatem, §. verum, num. 7.* vbi exemplificat si coningeret domum destrui quam inhabitabat, & ruinam minitari, aut quia vxorē duxit, ampliori domo indigeret, aut quia filium, seu filiam nuptui tradidit.

Propria igitur necessitas illa dicitur, quæ filium in potestate existentem vexat, quia necessitas filij reputatur

D d

tatur

tatur necessitas patris, cuius pars censetur, & quem tenetur altere, cum alimentorum nomine veniat etiam habitatio, vt in *verbo victus*, ff. de verb. signif. Dicitur etiam propria necessitas quando ea superuenit parentibus locatoris propter mutuum amorem, & quia reciprocantur inter se, ad not. per Reb. d. 9. 10. num. 14. Azor. d. cap. 8. quæst. 2. vers. sed quid si regat, vbi extendit ad aum. Ceterum quoad fratres dispositio huius l. non extenditur, nec respectu ipsorum vllatenus propria dicenda necessitas. Ratio est, quia necessitas personarum coniunctarum locatori, quando iam illi effecti erant sui iuris, ad ipsosque spectabat sibi providere, & non ad locatorem, non est necessitas ad habitationem locatoris: & ideo ita resoluunt Molin. d. disp. 499. n. 6. in medio, Didac. à Brito in d. s. verum, n. 6. post med. vbi intelligit Ordin. Reg. Lusit. citato loco statuente idem procedere in fratre, vel sorore, vt eo tantum casu singulariter intelligatur, quo fratre tenetur fratri alere inopem, atque etiam dotare.

17 Quamuis supradicta in locatore rectè procedant, vt scilicet motu supra explicato sibi liceat ob superuenientem propria necessitate causam conductionem expellere durante tempore locationis, attamen conductor minimè potest ob sibi obuenientem causam domum deferere, quin teneatur ad integram pensionem soluendam; finge enim quod & ipse uxorem duxit, propter quod similiter ampliori domo indigeat, aut de nouo sibi contigit aliud negotium, ob quod sibi necesse sit abesse, & domum deferere; certe in his & similibus causis causa superueniens non erit efficax, vt sibi fiat pensionis remissio, si propter eam cogatur domum deferere. Ita Didac. à Brito in d. s. verum n. 7. vbi n. 8. assignat differentia rationem, nempe quod æquitas, in qua lex fundatur, ad interpretandam mentem contrahentium multo efficacius viget ex parte locatoris, qui est dominus domus locatae, vt sibi liceat propter superuenientem necessitatem inquilinum expellere, & vt propria domo, quam vigeat ex parte conductoris, in quo deficit eademmet æquitatis ratio, non possit in præiudicium locatoris, & ob propriam necessitatem domum deferere.

18 Efficax tamen erit ad domum deferendam ex causa, quæ est impeditiva habitationis, & magis concernit casum fortuitum, quam propriam eiusdem conductionis necessitatem. Vtuti si tectis imaginibus, & tumultibus inquietentur habitatores, l. cum quidam, ff. hoc tit. Valasc. d. q. 22. num. 7. Anon. Gom. d. tom. 2. cap. 3. num. 3. Petz. l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 190. & seq. Mozz. d. tract. de locat. tit. de accidental. locationis num. 5. Didac. à Brito ad d. s. verum n. 7. in med. Vel ob pestem recedere cogantur, Valasc. d. q. 22. num. 6. Rip. in tract. de peste p. 2. num. 8. Colm. in prag. sanction. tit. de auctoritate generalis Concilii cap. 1. pag. 1. verbo pestis, Mozz. d. tract. de locat. tit. de accidental. locat. n. 6. & tit. quandoque finitur locatio n. 3. Molin. d. tract. 2. disp. 493. n. 1. Cabed. Lusit. decis. 93. n. 3. cum seqq. p. 1. seu ob bellum, licet queritur, & exercitu ff. locat. Valasc. d. q. 22. num. 6. in princip. Mozz. d. tit. de accidental. locat. num. 5. Flamin. Parif. de refug. benefic. lib. 1. q. 1. 3. n. 56. modò bellum superueniat post conductionem, secundum Surt. conf. 347. n. 2. cum secus sit quando tempore conductionis habebat scientiam belli, ex Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 328. num. 1. Debet tamen conductor concedens à domo propter supradicta, discessum suum locatori domino denunciare, & claves tradere si commodè potest, Cott. in memorab. verbo conductor, Rebuffe. priuileg. scholar. priuileg. 11. n. 5. Valasc. de iure emphyt. q. 27. n. 1. vers. adde tamen, Menoch. conf. 120.

num. 15. & 33. vbi limitat quando impedimentum est notorium, Malcard. de probat. concl. 820. n. 12. Reb. d. p. 2. lib. 14. q. 8. n. 16. vbi etiam cum Gam. decis. 73. resoluunt quod si cum commode possit, non denuntiauit, vel claves non reddidit, & ea de causa forte dominus domum alteri non locauit, ad satisfacionem damni subsequenti compellendus erit.

Multis verò modis limitatur supradicta conclusio, quæ habet posse dominum inquilinum expellere si re locata indigeat ob suam necessitatem, & primò in scholari, qui non poterit expelli de domo conductà à domino, etiamsi vellet eam habere dominus pro suo vsu, vt per Rip. in l. 1. in fine, ff. soluto matr. Bolognet. in repet. Auth. habita, C. ne filius pro patre num. 369. Horat. Luti. de priuileg. scholar. priuileg. 40. Rebuff. in simili tract. priuileg. 8. Duenn. reg. 213. ampl. 1. Morl. in empirio iuris civilis part. 1. tit. 10. in princip. num. 25. in fine, & num. 26. Ceual. commun. contra communes quæst. 56. num. 41. Alex. Trentacinq. d. lib. 3. tit. de locat. & conduct. resol. 4. num. 7. Sed contrarium, immo si scholaris in ædibus locatis habitat, propter superuenientem necessitatem posse dominum ædium scholarem ad habitationem expellere, tenent Valasc. d. q. 22. num. 5. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matr. p. 7. n. 52. vers. quinimo si scholaris, & num. 53. in princip. vbi aliorum sententiam admitti posse ait quando ædes ita sunt necessitæ vt scholaris alibi habitationem idoneam non inueniat, quia tunc propter publicam utilitatem ædes per dominum relinquendæ sunt scholari. Molin. d. tract. 2. disp. 499. n. 9. vbi subdit generalen determinationem iurium concedenti hoc priuilegium locatoribus etiam personas priuilegiatas inter conductores comprehendere.

Secundò limita in prædio rustico, à quo etiam ob necessitatem superuenientem non potest conductor expelli, vt per Anton. Gom. d. cap. 3. num. 6. in fine, Cancr. d. cap. 14. de locat. num. 9. vbi subdit supradictam resolutionem, vt propter proprium vsum locator possit conductorem expellere, habere locum tantum in prædio vibano, & sic in domo conductæ, Molin. d. disp. 499. num. 10. vbi ait quod cum priuilegium hoc repetitur concessum in domibus, extendi non debet ad alia prædia.

Tertiò limita non procedere in re data in emphyteusim, nam tunc dominus eam pro vsu suo non potest ab emphyteuta auocare, vt per Hippol. sing. 94. incip. Tu habes, l. adem, Alex. Trentac. d. resol. 4. n. 3.

Quartò limita quando post necessitatem receptam mercedem, nam tunc ob dictam necessitatem dominus inquilinum expellere non potest, Cott. conf. 103. num. 15. vol. 2. Alex. Trentacinq. d. resol. 4. num. 5.

Quintò limita non procedere quoties pro obligatione & executione contractus inquilinus obligatam, & hypothecæ subiectam habeat ipsam domum specialiter, vel generaliter, vt per Arnold. Ferren. in consuet. Burgal. tit. 3. §. 2. Sed contrarium tenent Cou. lib. 2. var. cap. 15. n. 4. Valasc. d. q. 22. n. 4. Molin. d. disp. 499. n. 7. Alex. Trentac. d. resol. 4. n. 8. vbi reddit rationem, quia hypotheca non facit aliud, nisi quod contractui data maiorem vim & firmitatem, & quod res iure pignoris detineri possit pro tutela contractus, sed non operatur quin leges in ipso contractu locum non habeant, nec per dictam hypothecam natura contractus ultra dictos effectus alteratur, Ceual. d. quæst. 756. num. 41.

Sextò limita in successore locatoris, quia ad eum non tranfit facultas expellendi conductorem pro suo vsu, vt per Surt. conf. 103. num. 12. Steph. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 117. num. 18. vbi n. 19. reddit rationem, quia succedens in ius alterius non assequi

assequitur illa, quæ competebant suo auctori ex privilegio. *Cap. 149. num. 16.* vbi ait facultatem expellendi per proprio vii non transire in donatarium emptorem, alimve singularem successorem, eo quod sit privilegium personale, de quo etiam *Garrub. decis. 59. num. 12. & 13.* *Cancr. d. cap. 14. num. 21.* Vtrum autem quando successor est vniuersalis locator, qualis est ipsius hæres, expellere possit conductorem? Merito affirmant, eo quod representat personam defuncti, succedatque in ius totum illius, *Couarr. d. cap. 15. num. 4.* *Alexand. Trentacinq. d. resol. 4. num. 8. in fine,* vbi ait hanc legem habere tantum locum in domino, & in eius vniuersali successore, qui eius personam representat, & non in alio singulari successore, qui eius personam non representat, *Molin. dist. disp. 499. num. 7. in fine,* vbi intelligit vt successor vniuersalis solum possit expellere conductorem quando similiter locator ea domo indigeret.

25 Septimò limita quando conuenit fuit de non expellendo inquilinum etiam imminente necessitate, seu indigentia habitandi; nam tunc attendenda est conuentio, vt per *Cornel. dist. consil. 103. sub num. 17. versic. quanto fortius, volum. 2.* *Alexand. Trentacinq. d. resol. 4. num. 6. in princip. Valasc. d. quest. 22. num. 8. ad fin.* *Anton. Gabr. d. tit. de locato, conclus. 3. num. 2. cum seg. D. Barbo. in l. si filiosam. 26. §. fin. num. 36.* *ff. de iur. matrim. Cancr. dist. cap. 14. à num. 11.* *Ceuall. d. quest. 756. num. 42.* Sed questio est, an idem dicendum sit, quando præcessit pactum de conductore non expellendo minime expressa aliqua causa; vtrum scilicet locator in hoc secundo casu superuenientis necessitatis domus ad suam habitationem illum expellere possit? *Angel. hic* partem negantem amplectitur, quem sequuntur *Natt. consil. 481. num. 19. vol. 3. Grat. resp. 1. col. 3. lib. 1. Valasc. d. quest. 22. num. 8.* quoniam, inquit, per id pactum renuntium videtur iuri expellendi conductorem in casu superuenientis necessitatis, eo quod huiusmodi pactum debet aliquid operari. Contrarium tamen defendunt *Couarr. d. lib. 2. cap. 15. sub num. 4. versic. ex quo mihi,* *Gregor. Lopez l. 6. gloss. 2. tit. 8. par. 5. Alexand. Trentacinq. d. resol. 4. num. 6. versic. secunda est opinio, & versic. seg. Molin. d. disp. 499. num. 8.* vbi tandem concludit ex circumstantiis concurrentibus iudicandum esse non locator intendere renuntiare privilegio suo, quod in casu necessitatis suæ ad habundantiam expellere possit conductorem.

26 Aut corrigere domum maluerit, &c.] Notatur ad hoc quod vbi dominus resciret ædes voluerit, potest ad hunc effectum conductorem expellere, vt per *Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 24. in princip. versic. o terceiro de seu* *Hisp. pan. 6. tit. 8. par. 5. Mozz. d. tract. de locat. sit. quomodo finiat locatio. num. 12.* *Alexand. Trentacinq. d. resol. 4. num. 9.* *Roman. singul. 255.* *Cancr. d. cap. 14. de locat. num. 12.* *Molin. d. tract. 2. disp. 499. num. 1. versic. tertio.* *Less. d. lib. 2. cap. 24. dub. 7. n. 34.* *versic. tertio est,* *Azot. d. par. 3. lib. 8. de locato, cap. 8. q. 2. versic. tertio causa est,* *Rebell. d. lib. 2. q. 1. quest. 10. num. 13.* *Didac. à Britto ad cap. propter sterilitatem, §. verum, num. 3. cum seg.*

27 Declara primò procedere quando causa refectionis domus non extabat, nec præuideri potuit locationis tempore, scilicet si iam existisset, & præuideri potuisset tempore contractus, quo causa etiam si de facto necessaria sit, non tamen ex ea causa poterit inquilinus expelli iniuste, *Alex. Trentacinq. d. resol. 4. n. 9.* *Didac. à Britto vbi supra num. 4.*

28 Declara secundò in refectione necessaria, & non in voluntaria, seu vili, nam tunc inquilinus non potest expelli, *Couarr. d. lib. 2. cap. 11.*

terit expelli, *Ordin. Reg. Lusitan. citato loco, Alexand. Trentacinq. d. resol. 4. num. 9.* vbi per *l. qui infulam ff. hoc tit. & gloss. in præfati,* resoluit quid sit locator propter refectionem voluntariam, seu vtilem expellat conductorem, tenebitur ad totum interesse refectionis, si ex causa necessaria teneat tantum remittere mercedem pro rata temporis, & quo sit ex alia ab ea re conducta, *Didac. à Britto d. loco num. 3.*

Declara tertio quod tunc poterit expelli conductor ex causa refectionis, quando refectione ipsa eius fuerit qualitas vt fieri nequeat inquilino domum ipsam habitante, vt per *Didac. à Britto vbi supra, num. 3. prope finem,* vbi intelligit procedere in fauorem conductoris, in eum sensum videlicet, ne possit expelli quando refectione domus fieri potest eodem ipso habitante, qui eo casu, cum non legitime expellatur, poterit impune resistere locatori, ex gloss. communiter recepta, *versic. de malis, in l. habitatores, ff. locati,* subditque cum tunc teneat ad integram pensionem soluendam, nulla facta deductione, etiam si cum aliquo modico incommodo habitet.

Declara quarto vt cessante causa refectionis, & ex peracta domus conductoris reddenda sit ad habitandum, vt per gloss. verbo *dominium, in l. si duo, §. cum inquilinus ff. vii possidetis, Roman. sing. 235.* *Cremens. sing. 72.* *Hippol. in rub. de iudic. num. 213.* *Tiraque. in tract. cessante causa, part. 1. num. 103.* *Couarr. præf. cap. 3. num. 5.* *Menoch. remed. 3. retin. num. 208.* *Alex. Trentacinq. d. num. 9.* *Cancr. d. cap. 14. de locat. n. 12.* *Didac. à Britto d. loco num. 5.* *Molin. d. disp. 499. n. 11 in fine.*

Aut tu male in re locata versata es.] Notatur ad hoc quod inquilinus quando domo abutitur, potest per dominum expelli, vt per *Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 24. in princip. versic. O segundo caso.* *Hisp. pan. 6. tit. 8. par. 5.* vbi *Gregor. Lop. verbo de las mugeres,* *Tiraque. de iudic. in rebus exeg. versic. cum seg. Rebuff. de privileg. schol. prinil. 20. num. 5.* *Mozz. d. tract. de locat. sit. quomodo finiat locatio. num. 13.* *Cardin. Mantie. de tacitis & ambiguis conuentum. 1. lib. 5. tit. 7. num. 37.* vbi quod colonus, qui male in prædio rustico fuit versatus non laborando arbitrio boni viri potest expelli, iuxta hanc leg. *Valasc. de iure empti, quest. 23.* *Molin. de iustit. tract. 2. disp. 499. num. 12. versic. quartus,* vbi exemplificat, si notabile damnum rei conductæ inferat, in domum scilicet conductam suam introducendo item si ea contra bonos mores abutatur, meretrices, aut lenones in eam introducendo; vel aliud turpe, aut indecens in ea exercendo, unde detrimentum, aut scandalum vicinæ sequatur, *Azot. d. par. 3. lib. 8. de locato, cap. 8. versic. quarta causa,* vbi exempla adducit si porcos aliat in domo, vel arbores cedat, si agrus debitis tempestibus non colatur, vel si recipiat meretrices, lenones, aleatotes, fures, aut virosarios, *Less. d. lib. 2. cap. 24. dub. 7. n. 34. versic. quarta,* *Rebell. de obligat. iustit. p. 2. lib. 14. q. 10. n. 10.* *Cancr. d. cap. 14. de locat. n. 13.* *Alex. Trentacinq. d. resol. 4. lib. 3. tit. de locat. & conduct. d. resol. 4. num. 10.* vbi tenet procedere in emphyteusi feudo, & usufructuario, & tandem ait quod vt procedat hæc conclusio, tria concurrere debent, videlicet quod deteriorior non sit minima, sed in notabili quantitate, & quod sit in ipsa proprietate, non in fructibus, & quod dolo malo, lata, vel leui culpa deteriorior causata fuerit. *Didac. à Britto in d. §. verum, num. 12. cum seg. vbi num. 14.* declarat non procedere quando dominus locator à principio, hoc est tempore contractus sciebat eundem conductorem esse virosarium, vel publicè in domo solitum tenere meretrices, quo casu minime poterit ex ea causa conductorem expellere.

Dd 2 Amplia

32 Amplia non solum posse dominum expellere è domo sua inquilinum ea abutentem introducendo meretrices, aut lenones, sed etiam quemlibet alium expellere posse inhonestam mulierem, & meretricem è vicinia, de quo vide tradita in collect. ad l. 2. num. 6. *supra de sum. Trinit.*

33 Limita in scholaribus, nam si in domum conductam meretrices introducat, cum hoc in illis non sit novum & inusitatum, non sunt ob id expellendi, vt per Bologninum *auth. habita. C. ne filius pro patre num. 377. Rebuff. de priuileg. schol. priuileg. 20.* Sed summo cum iudicio Rebell. *dict. quæst. 10. num. 10. vers. parre* affirmat expelli posse si inde locatoris honestas, vel fama periclitaretur, vel honestorum vicinorum detrimentum timeretur. Molin. *d. disp. 499. num. 12. in fine.*

34 Vtrum autem conductor qui ob hanc causam expellitur, integram pensionem locationis soluere teneatur, vide Rebell. *d. quæst. 10. num. 11.* vbi resoluit verisimiliter esse non semper obligari iure iustitiæ, ad residui temporis pensionem, obligari tamen ratione damni si residuum tempus eiusmodi sit, vt pro eo dominus alium conductorem inuenire, aliumve rei sue usum sibi valem habere non possit, quia iam tunc priuatio pensionis residui temporis damnum est ex priori iniuria & culpa contra iustitiam sublequutum. Gloss. *verbo peruersi in d. §. verum, & verbo versata, in præfati. Nauis man. cap. 17. n. 194.* & Menoch. *de arbit. casu 78. in princip.* distinguunt inter eum casum, quando scilicet inquilinus peruersi vitium domo conductu ipsam damnificando, & quando peruersi conuersarius, non tamen damnificat tenendo ibi meretrices, seu exercendo illicitos, & inhonestos vsus; itaut in priori casu non teneatur ad integram pensionem, sed tantum pro damno dato actione locati, vel legis Aquiliæ. Addit tamen, & merito, Didac. à Britto in *dict. §. verum 13.* quod si dominus locator expulso inquilino, quia quocunque modo male fuerit in domo conuersatus, domum ipsam alteri locauerit, à quo integram residui temporis mercedem recepit, minime poterit aduersus priorem conductorem ad eandem agere, quinimo illius remissio erit necessaria faciendi, sicut aliis obueniente casu fortuito in persona conductoris operatum, tunc solum qui operas locauit, potest agere ad integram mercedem, quando alteri pro eo tempore non locauit prædictas operas, secus aliis. In eo verò casu, quo pro residuo tempore domus est vacua, quia nec locator sibi sufficienti cautione potest prouidere, vt iterum conductor recipiatur, nec secundus conductor inuenitur, tunc si prius fuerit expulsi, ob id solum quod peruersi fuerit in domo conuersatus, vtendo ipsa in prauos vsus, securè tenendum est posse dominum locatorem ad integram pensionem agere: eo verò casu, quo expellitur, quia domum damnificat, ad vtrumque diuersis actionibus ad diuersa tendentibus agere potest, & inquilinus conueniri, scilicet pro damno domino illato, & insuper pro mercede conuenta, & interesse ipsius, seu pro interesse conuento. Molin. *d. disp. 499. num. 14.* vbi sequendo opinionem Gregor. Lopez *d. l. 6. verbo de casu*, ait quod si locator expulso conductore inuenit alium, qui conduceret pro reliquo tempore tanta mercede pro rata temporis, quantum soluebat prior conductor, aut prior conductor eum offert, qui sine abusu rei illam conducatur, tunc primo conductori remittatur de pensione pro rata temporis, vt possit agi aduersus eum de damno si quod rei locatæ intulit: si verò non inuenitur qui illam conducatur tanto pretio, tunc id etiam pensionis futuri temporis quod minus

accipit locator, teneatur soluere primis conductore, ne locator maneat in damno aliquo ob culpam primi conductoris.

S V M M A R I V M.

- 1 Custodum exhibitione dominus horreorum se liberat, ne ob periculum conueniatur à conductore, & num. 2.
- 3 Parentem, aut fratrem saepe aliquem dicimus, siue atatis, aut scientia, siue honoris, aut obsequantia causa.

L. Ex diui. IV.

Imp. ALEXAND. A. Sabino.

Exhibitione custodum dominus horreorum se liberat, ne ob periculum à conductore conueniatur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Gregor. Lopez *l. 7. gloss. fin. cit. 14. par. 5. Conano. comment. iuris lib. 7. cap. 21. num. 12.* Guid. Pancirolin *in libro vario variorum lectio. lib. 1. cap. 51. vers. multisque.*

In gloss. Parentem, ibi in scientia, & atate, & c. Notatur ad hoc quod saepe parentem, aut fratrem dicimus aliquem siue atatis, aut scientia, siue honoris, & obsequantia causa, vt per Radolph. Forner. *lib. 5. rerum quotidian. cap. 27.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 1. cap. 135. num. 46. vers. quibus adde.*

S V M M A R I V M.

- 1 Inuecta, & illata per colonum hypothecari pro mercede, & num. 2. declarata vt num. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

L. Certi iuris. V.

Idem A. Petromae.

Inuecta, & illata per colonum pro mercede sunt hypothecata. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* Aloyl. Leo in *4. fol. 44. vers. 6. tom. 7. reper. Petr. de Bellapertica.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt l. 5. *Hispanis. 8. par. 5. vbi gloss. in sum. Charond. versimil. lib. 3. pag. 162.* Fortun. Garc. ad l. item quia, num. 18. *ff. de pactis, Socin. regul. 192. incip. Inuecta. Alphan. in collect. 8. 85.* Conano. *comment. iuris lib. 4. cap. 16. num. 6.* Roman. *singul. 2. 3.* Valac. *de iure emphyt. quæst. 20. num. 17. col. penult.* Negozant. de pignoriis, part. 2. membr. 4. num. 128. *cum segg. & d. n. 151.* Menoch. *de arbit. casu 441. & remed. 3. adispic. n. 43.* Card. Mantica. *de tacitis & ambigui comment. lib. 1. tit. 5. num. 9. & lib. 1. tit. 15. num. 21.* Vincent. Catoc. *de locato, part. 3. tit. de inuectis, & illatis.* Arimin. *Tept. variarum resolut. tom. 2. tit. 370. cap. 7.* Ceuall. *commun. contra commun. quæst. 202. num. 1.* Cald. *Pereira de resolut. emphyt. cap. 4. num. 35. & de empt. & vendit. cap. 33. num. 115. cum segg.* Ferdinand. à Mendocça *dispositio vniu. in diffinitiones leges. ff. de pactis, lib. 2. cap. 4. num. 16. & segg.* Alexand. *Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de locato, & conductu resolut. 5. per tot.* Molin. *de iust. tractat. 2. disp. 497. num. 3. cum segg.* Benedic. *Ægid. in repet. l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iure, part. 1. cap. 9. n. 86. cum segg.* Didac. à Britto *ad rubr. de locato,*

& conducto part. 2. §. 1. num. 9. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 68. per tot. Gabr. Pereira Lusitan. decis. 127. num. 1. Cancet. var. resolut. part. 1. cap. 14. de locat. num. 3. & 4.

Declarat primò conclusionem sic indistinctè procedere, si prædium conductum vrbani sit, vt est domus, tunc quæ fuerint in eo inducenda, siue domino prædij, qui illud locauit, sciente esse inducenda, siue non, subiciuntur hypothecæ; si verò fuerit rusticum, tunc ea sola in id prædium inducenda subiciuntur hypothecæ, quæ domino prædij sciente, non verò eo ignorante fuerint inducenda, ita per text. in præfati resolut. Alexand. Trentacinq. d. tit. de locat. resolut. 5. num. 2. vers. tercio. Molin. d. disp. 497. num. 3. Gabr. Pereira d. decis. 127. num. 2. Didac. à Britto d. p. 2. §. 1. num. 9. Differentiæ verò rationes quoad hanc pignoris constitutionem inter vrbana & rustica prædia, excogitantur Conan. d. lib. 4. cap. 16. num. 5. & 6. Balduin. in tract. de pignorib. & hypothecis cap. 6. Negulant. dist. part. 4. memb. 4. num. 145. Menoch. d. remed. 3. num. 44. & segg. Mendoç. d. cap. 4. num. 13. ad fin. Didac. à Britto vbi supra num. 9. Benedic. Ægid. d. cap. 9. à num. 90.

Declarat secundò, vt inuecta in prædium conductum tacite subiciantur hypothecæ, necesse esse vt inducantur animo, vt perpetuò ibi sint, hoc est, non ad tempus, sed quandiu conductio durauerit, siue postea mutetur animus, & extrahantur, aut etiam alienentur, siue non. In prædij, §. ult. ff. in quibus caus. pign. gloss. verbo induxerint, in præfati, Gregor. Lopez d. l. 5. verbo siuecan obligadas, Valasc. d. quest. 20. num. 17. Afflic. decis. 184. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 1. cap. 68. à num. 28. vbi exemplificat in veste data sartori, quæ non est obligata pro pensionatione domus, quia non fuit tradita animo vt ibi esset perpetuò, & limitat dummodo non sint bona vxoris, & dummodo cesset fraus. Molin. d. tract. 2. disp. 497. num. 4. Alex. Trentacinq. d. tit. de locat. conduct. resolut. 5. num. 2. vers. secundo, vbi subdit in iudicis arbitrio residere an bona inducenda in domum conductam, fuerint inducenda in ea essent durante locatione, puta si esset vnus lectus, & alia ex quibus solent ornari cameræ, & instrumenta ad consuecendum panem & similia, additque non procedere hanc declarationem in mercibus venalibus inuectis, & illatis, cum ibi non sint vt perpetuò permansuræ; nec etiam in instrumentis crediti illatis, & inuectis per conductorem in domum conductam, quoniam non videntur illata, & inuecta animo & proposito vt ibi perpetuò sint, donec duratura est locatio, sed solum donec exiguntur credita in illis descripta. Benedic. Ægid. d. cap. 9. num. 87. Cancet. d. cap. 1. 4. num. 4. vbi ait quòd si conductor inuenierit codicem suorum rationum, vel instrumenta suorum debitorum, non censetur tacite hypothecata. Quamuis Conan. d. lib. 4. cap. 19. num. 8. & cum sequens Menoch. d. remed. 3. ad p. 5. à n. 131. Ferdinand. de Mendoça d. lib. 2. cap. 4. num. 18. vers. sed omnibus his, contra gloss. & communem sententiam teneant ad hoc vt inuecta & illata in prædium conductum pignori subiciantur, non requiri eo animo induci vt ibi perpetuò sint.

Declarat tertio res alienas inuectas in domo patiente domino esse obligatas pro pensione. gloss. verbo nam ea quoque, ad fin. in præfati, Negulant. d. part. 2. in princ. memb. 4. num. 152. Cenall. communis, contra commun. quest. 202. num. 8. Stephan. Gratian. d. cap. 68. à num. 15. Aluar. Valasc. de iure employ. quest. 20. n. 17. Contrarium verò indistinctè sequitur Morla d. lit. 10. quest. 4. num. 8. in fine, & cum distinctione Molin. dist. disp. 497. num. 6. vbi post Gregor. Lopez ad Doctores

Barbof. Collecti in Cod. Tom. 11.

communitè contrarium contra eam gloss. affirmare, nisi quando dolus censetur interuenisse ex parte domini rei aduersus locatorem, qui tacuit videns rem suam in prædium conductum induci, vt locator stertus eo pignore non pereret tempore congruo pensionem, aut damnum rei locatæ. Sed D. Barbof. in l. que dotis 34. num. 165. ff. soluto matrim. sic distinguit. Aut ego induci in domum conductam res alienas tanquam tales, & tunc procedit opinio glossæ, quia potuit dominus prohibere ne res fuæ inducerentur quasi suo nomine: si ergo id non fecit, videtur consentire; dummodo patiatur illas induci vt perpetuò ibi essent, id est, durante tempore locationis. Aut dominus patitur res suas induci tanquam proprias inducentis, & tunc non videbitur consentire.

Declarat quarto non procedere in fructibus, qui ex fundo colliguntur, quia illi sunt tacite obligati domino prædij, etiam sine scientia, vt per Alex. Trentacinq. d. resolut. 5. num. 2. vers. hoc quod dicitur.

Declarat quinto conclusionem procedere non solum in prima locatione, sed etiam in tacita reconductione, ita ut subconductoris bona inuecta & illata pro pensione hypothecata censenda sint domino primo locatori, vt per Socin. reg. 192. limit. 6. Cenall. latè d. quest. 202. à num. 1. Vincent. Caroc. de locato part. 5. quest. 3. Didac. à Britto ad rub. de locato & conducto p. 2. §. 1. num. 10. vbi num. 11. respondet ad text. ex diametro contrarium in l. si in lege 6. si colonus, ff. hoc tit. Stephan. Gratian. dist. cap. 68. num. 1. Ruginel. praticar. quest. cap. 3. num. 3. Cancet. d. cap. 14. de locat. num. 3. Molin. d. tract. 2. disp. 489. num. 1. Et si quis subconduxerit tantum inferiorem partem domus, eius bona non erunt hypothecata, nisi tantummodo pro rata pensionis debite ratione dictæ inferioris partis; non autem pro integra pensione totius domus. Ita Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 33. num. 49. Gabr. Pereira eius filius d. decis. 117. Melch. Phæbos Lusit. decis. tom. 2. arcto 22. Didac. à Britto loco proxime citato. Cenall. d. §. 102. n. 1.

Declarat sexto etiam bona minoris inuecta & illata in domum conductam esse tacite hypothecata pro pensione domus, vt per Tiraq. ad l. 16. conub. gloss. 8. num. 189. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 75. p. 2. Surd. decis. 287. num. 25. Morla d. tit. de locat. 4. Alex. Trentacinq. d. tit. de locat. resolut. 5. num. 5. vbi intelligit quando minor conduxit domum secundum statum, & conditionem suam concedentem, Steph. Grat. d. cap. 68. n. 5. vbi n. 6. reddit rationem, quia obligatio intelligitur prohibita per ipsos minores, secus per legem per quam censetur constituta huiusmodi hypotheca, & cum interueniat decretum legis, non requiritur aliud decretum iudicis.

Declarat septimò dominū præferti pro pensione in inuectis, & illatis anterioribus creditoribus, quando sumus in domo accepta pro conseruatione rei, prout in horto, & apotheca, secus in ea quæ conducitur ad habitandum, vt per Carpan super confus. Mediolan. cap. 390. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 84. p. 2. Mut. super confus. Panorm. cap. 34. n. 6. Steph. Gratian. d. cap. 68. num. 4. Alex. Trentacinq. d. tit. de locat. resolut. 5. num. 3.

SVMMARIVM.

1. Conductor rem conductam potest sublocare, nisi sublocatio expresso pacto illi sit adempta, & num. 2.
2. Sensusus recedens de domo conductâ, potest in locum suum alium subrogare iure locationis, non verò societatis, intellige vt num. 4.

Dd 3 § Socinus

- 5 Socius an recedens à domo possit partem suae habitationis locare altero inuito.
 6 Subconductor quando teneatur pensionem soluere in defectum primi conductoris, remissive. & si non soluerit, quando possit expelli, remissive num. 7. & quando subconductoris bona inuecta & illata sint pro pensione hypothecata domino primo locatori, pariter remissive, num. 8.

L. Nemo prohibetur. VI.

Idem A. Victorino.

- 1 Conductor rem conductam sublocare potest, nisi sublocatio expresso pacto illi sit adempta. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.* Aloyf. Leo in 4. fol. 44. *vers.*
 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Conan, comment. iuris lib. 7. cap. 11. num. 17. Gregor. Lopez l. 5. gloss. 3. post princip. tit. 8. part. 5. Afflict. decis. 401. num. 2. Anton. Gom. tom. 2. variar. cap. 3. num. 11. Rebuff. de privileg. scholast. priuileg. 11. vbi ait quòd studiosas recedens de domo conducta, potest in locum suum alium subrogare iure locationis, non societatis, quia est electa industria personae, & loci. Suar. de Paz in practica, tom. 3. cap. 6. §. 3. m. 2. Nicol. Mozz. de contractib. tractat. de locat. tit. de naturalib. locationis, num. 4. Cardin. Mantie. de tacitis & ambiguis consent. lib. 2. tit. 2. num. 44. Cancr. variarum resolut. part. 1. cap. 14. de locat. & conduct. num. 2. vbi ait intelligi, cum eo tamen vt locet alteri aequè idoneo, & ad eundem vsum, Molin. de iustit. tract. 2. disp. 489. num. 1. vbi num. 2. subdit quòd quando res deputata est ad certum vsum, aut ad eum locari consuevit, si aliud expressum deductumque non fuerit in pactum, ad eum solum vsum censetur locata. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8. de locat. cap. 3. quest. 8. vbi etiam conclusionem locum habere ait quando primus conductor rem locauerit aequè idoneo, & ad eundem vsum, & addit ex Panorm. scholarem, qui cum alio scholari habitat in eadem domo conducta, posse si recedat, in locum suum alterum scholarem substituere. Rebelle. de obligat. instit. part. 2. lib. 14. quest. 17. num. 1. Valer. Reginald. in praxi fori penitenti lib. 25. num. 505. Card. Pereira de extinct. employ. cap. 4. num. 39. in princip. vbi ait dispositionem huius text. ad colonum modici temporis restringi debere.

- 5 An socius recedens à domo partem suae habitationis altero inuito locare possit vide Felin. in cap. inter dilectos mun. 25. de fide instrum. Rebuff. d. priuileg. 11. Azor. d. quest. 8. *vers.* quares, qui per gloss. verbo succedit in §. ult. Instit. hoc tit. reholuunt posse iure conductionis, prohiberi tamen iure societatis, quo vincit ius locationis quodcumque videtur electa industria certe personae.

- 6 De subconductore quando teneatur pensionem soluere in defectum primi conductoris, resoluit Molin. d. tract. 2. disp. 489. n. 1. & quando si non soluerit, possit expelli, vide posita in collect. ad l. adm. *supra hoc eod. tit.* post princip. *vers.* procedit quoque, & quando subconductoris bona inuecta & illata sint pro pensione hypothecata domino primo locatori, vide simuliter posita in collect. ad l. ceteri iuris, deelar. §. *supra hoc eod. tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussor pro vestigialibus ad certum tempus intercedens, tempore finito non tenetur amplius, & n. 2.

- 3 Fideiussores liberari renouato contractu societatis.
 4 Conductorem, obligatum cum instrumento garantigio, ad mercedem, & sic non soluendo, incarcerari posse; si tacite reconduxit, non posse etiam pro mercede non soluta carcerari.
 5 Prorogationem fieri non posse, nisi in praedictum prorogatum.
 6 Permissum ad tempus censi postea prohibetur.

L. Si cum Hermes. VII.

Idem A. Terentiano.

- 1 Fideiussor pro vestigialibus ad certum tempus intercedens, finito tempore amplius non tenetur. Colligunt ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supra hoc tit.*

- 2 Probat hic text. quòd licet tacita prorogatio, hoc est, reconductio, censetur facta in contractu locationis pro eadem annua, aut mensitua, vel alia simili pensione, quae in primo contractu fuerat constituta cum omnibus qualitatibus, vinculis & clausulis accessoriis ibidem positis, hoc debet intelligi in dependentibus à meta voluntate partium, vt pignus, hypotheca, terminus solutionis, & similia; secus si vincula cautionis, & alia id genus dependenter à tertij voluntate, quia talia in eius praedictum non censentur repetita in reconductione. Item probat quòd si pro obligato ad tempus quis fideiussor, & postea prorogetur, non tenebitur fideiussor, nisi de eius voluntate fuerit facta prorogatio. vide Greg. Lop. l. 7. gloss. 2. tit. 7. part. 3. & l. 20. gloss. 4. tit. 8. part. 5. Deci. in cap. de causis num. 7. *vers.* quarto limitatur, cum segg. de officio deleg. adden. ad Capell. Tholof. decis. 131. Hippol. in rub. de fideiussori b. n. 89. Afflict. decis. 353. num. 2. Tiraquell. de retratu consent. §. 1. gloss. 7. n. 32. Strach. de mercat. tit. de decoctior. part. 5. a princip. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 3. num. 17. & cap. 13. num. 21. Menoch. conf. 120. num. 29. & 30. Vincent. Caroc. de locat. & conduct. part. 2. tit. de renouat. locat. num. 6. Decian. conf. 72. vel. 2. Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de nomination. consens. 3. Cathar. decis. 13. num. 3. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 49. num. 14. cum segg. Cardin. Mantie. de tacitis & ambiguis consent. lib. 5. tit. 15. num. 22. D. Barbof. in l. 1. art. 1. num. 76. ff. de iudic. Mascardi. de probat. consens. 992. num. 6. & canel. 1107. num. 12. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 498. num. 11. Cancr. variarum resolut. part. 1. cap. 14. de locat. & conduct. num. 65. vbi subdit quòd renouato contractu societatis fideiussores sunt liberaei, & num. 66. tenet conductorem, qui cum instrumento garantigio, erat obligatus ad mercedem, & sic non soluendo, poterat incarcerari, si tacite reconduxit, non posse etiam pro mercede non soluta carcerari. Ceuall. commun. contra commun. quest. 754. num. 39. vbi ait in hoc text. non fuisse vnum contractum, sed interuenisse secundum conditionem, in qua fideiussores non tenentur, cum per dictam secundam conditionem censetur respectu tertij contractus primus innovatus; & num. 40. distinguit in hunc modum. Aut fideiussor intercessit ad tempus limitatum, & tunc si tempus prorogetur à contrahentibus, remanebit fideiussor liberatus, vt in l. si vt cert. §. qui impleto, ff. hoc tit. Aut fideiussor obligatus est pure sine temporis praefinitione, tunc non erit liberatus, quia sua obligatio indicatur perpetua; & sic nullum patitur praedictum, & citat hanc distinctionem tenentes Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 49. num. 15. in fine. Anton. Thesaur. Pedem. decis. 125. Fachin. controuers. lib. 2. cap. 88. *vers.* sed contrarium sentiamus.

Notatur

Notatur ad hoc quoddam protogatio non potest fieri nisi tantum in protogatio praedictum, vt per Tiraq. de retratu leg. §. i. gloss. 10. num. 30.

Notatur etiam ad hoc quoddam permissum ad tempus censetur postea prohibitum, vt per Tiraq. de retratu comen. §. 1. gloss. 2. num. 46. & plures per me citatos de Axiomat. iura vsusq. axiomat. 178. num. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Remissio congrua debet fieri propter sterilitatem, nisi aliud fuerit conuentum, & num. 2.
- 2 Sterilitas quando dicatur remissio.
- 4 Sterilitas probari debet per testes, custodes, & inspectores frumenti.
- 5 Sterilitas regulariter non excusat nisi in casu, quo labes omnem fructum absumit, scilicet si aliqui fructus supersint, licet non sufficiant ad dimidiam pensionem soluendam.
- 6 in Locatione certa merces necessario interuenire debet, an oporteat huiusmodi locationis merces sit in pecunia numerata, remissio num. 7.
- 8 Remissio pensionis non fit quando conductor renuntians casibus fortuitis, declarat, vt n. 9. 10.
- 11 Intellectus verborum, vt mos regionis postulat, licet certis, C. de locat. & conduct.
- 12 Sterilitas quae dicatur vt pensio pro rata minui debet, & quota pars fructuum deperditorum sufficiat, & quid colono incumbat probare sterilitatem, num. 13.
- 14 Remissionem pensionis non fieri in aliquibus euentibus, de quibus hic, & num. 18.
- 15 Conductor an veniat excusandus qui nec seminat, nec colit praedium, si postea constiterit per fortuitum euentum incendi, vel alterius labis, fructus fore omnino denudandos si nascerentur.
- 16 Sterilitas si accidat per culpam operum conductorem ministrantium, quid.
- 17 Conductor si impediatur frui re conductae, facta & culpa locatoris, quid.
- 19 Sterilitas compensatur cum obertate praecedentis, aut sequentis anni, ex his, pro quibus praedium erat conductum.

L. Licet certis. VII.

Idem A. Higinio.

Remissio congrua debet fieri propter sterilitatem, nisi aliud fuerit conuentum. Colligant ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 27. & l. Hifp. 2. tit. 3. §. 5. Rebuff. ad leges Gallia tom. 1. tit. de litter. obligat. art. 1. gloss. vnic. num. 3. 1. Gig. de personis. quast. 93. num. 2. Menchag. controuers. vsusq. part. 2. cap. 4. Pinel. in l. 1. C. de rescind. vendit. part. 1. cap. 5. num. 18. Couart. pract. cap. 30. a princip. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 3. num. 18. in princ. Valac. de iure emphyt. quast. 27. num. 23. Vincent. Caroc. de locato, par. 4. tit. de remissio mercedis. Suta. decis. 155. num. 6. & decis. 326. Nicol. Mozz. de contratt. tract. de locat. tit. de accidentalibus locat. num. 1. cum segg. Ceuall. commun. contra commun. quast. 57. vbi quando dicatur sterilitas, Morl. in emporio iuris civilis part. 1. tit. 10. in premissis. num. 18. & quast. 1. per totam. Cabed. Lusit. decis. 34. num. 4. cum segg. part. 1. vbi num. 8. quoddam sterilitas debet probari per testes, custodes, & inspectores frumenti,

& num. 13. quoddam sterilitas regulariter non excusat nisi specialiter in casu, vbi labes omnem fructum abstulit, scilicet si aliqui fructus supersint, licet non sufficiant ad dimidiam pensionem soluendam, Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. conuentionib. lib. 5. tit. 8. Cardos. in pract. iudicium. verbo locatio num. 22. Bernard. Graue. ad pract. Contra Imper. lib. 2. concl. 23. Molin. de iustis. tract. 2. disp. 495. Azor. in sist. moral. part. 3. lib. 8. de locat. cap. 10. Benedic. Aegid. in reper. lex hoc iure. ff. de iustis. & iure, part. 1. cap. 9. num. 39. lae Didac. Britto in cap. propter sterilitatem, hoc tit. & ibi in collectan. multa adduximus, quae hic pro exortatione huius text. deseruire possunt.

Certis annis quantitatibus, &c.] Ergo in locatione certa merces necessario debet interuenire, vt per Pinel. in rub. de rescind. vendit. part. 2. cap. 3. num. 5. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 3. num. 5. Valac. de iure emphyt. quast. 11. num. 5. & 10. Petr. Greg. syntagm. iuris part. 3. lib. 27. cap. 1. num. 10. Hentic. Bocet. disp. de vniuerso iure, part. 1. a l. 1. §. 2. disp. 4. num. 54. Pichard. in §. 1. num. 1. cum segg. In his hoc tit. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. conuentionib. lib. 5. tit. 1. num. 5. & tit. 2. in princip. Didac. de Britto ad rub. de locato part. 1. §. 4. a num. 1. Bened. Aegid. d. cap. 9. num. 33. vbi in huiusmodi locationis merces in pecunia numerata esse oportet.

Si tamen expressum non est in locatione, &c.] Ergo remissio pensionis non fit quando conductor renuntians casibus fortuitis, tunc enim, effo sterilitas adueniat, tenetur ad integram pensionem, l. Hifp. 2. tit. 8. par. 5. Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 3. num. 19. vers. item, Pinel. in l. 1. C. de rescind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 26. Suar. receptat. sentent. verbo casus, Valac. de iure emphyt. quast. 37. num. 34. Mandel. conf. 1. a num. 10. Menoch. de arbit. casu 80. num. 1. Menchag. controu. vsusq. cap. 54. num. 6. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 24. num. 1. Molin. d. disp. 495. §. 19. Azor. d. lib. 8. cap. 10. quast. 2. vers. quarta, Morl. in emporio iuris part. 1. tit. 10. quast. 1. num. 19. Benedic. Aegid. d. cap. 9. de locat. & conduct. num. 38. vers. tertio, Castill. quotidian. lib. 3. cap. 3. num. 48. vbi num. 54. tenet scilicet esse renuntiare genericis casibus fortuitis, nullum in specie exprimendo.

Declarat tamen quoddam licet verum sit quod possit conductor ad casum fortuitum se obligare, licet regulariter de iure ad illum non tenetur, tamen ita demum tenebitur, si talis casus fortuitus non adueniat culpa locatoris, tunc enim non tenetur de eo conductor, Caroc. de locat. & conducto part. 4. de casibus quast. 5. in princ. Suta. conf. 12. num. 65. & decis. 326. num. 56. Castill. d. cap. 3. num. 56. vbi num. 59. agit de intellecta l. 2. tit. 9. lib. 9. noua Recopil. expressis statuentis quod quantum casus fortuitus obuenerit ob factum Regis, & bellum ab eo motum, nulla conductori fiat remissio, Nicol. Mozz. d. tit. de accidental. locat. num. 27. Cardin. Mantie. d. tit. 8. num. 17.

Declarat deinde quoddam licet conductor renuntians casibus fortuitis tenetur ad integram pensionem, esto sterilitas adueniat, vt supra vidimus, non videtur tamen sentire de insolitis, aut raro contingentibus, Pinel. d. cap. 39. num. 29. in princ. Anton. Gom. d. cap. 3. num. 18. Menchag. d. lib. 3. quast. vsusq. cap. 54. num. 6. Mandel. de Alba conf. 1. num. 5. Sebast. Medicus de compensat. part. 1. quast. 45. in fine, & in tract. de casibus fortuitis part. 1. quast. 15. Gutier. d. cap. 24. num. 6. Azeved. l. 2. num. 9. cum segg. tit. 9. lib. 9. noua Recop. Anchor. Regien. lib. 3. quast. famillar. quast. 36. num. 7. & 8. Vincent. Caroc. de locato p. 4. de casibus quast.

D d 4

quest. 8. num. 6. cum seq. Ceull. commun. contra commun. quest. 702. num. 2. & 3. Cardin. Mandic. d. lib. 5. tit. 8. num. 3. & 18. Molin. d. dist. 495. num. 20. vbi redditur ratio n. quoniam contrahentium intentio fuit illis verba generalibus non videtur se extendere nisi ad casus fortuitos, ac solitos, de quibus tunc cogitari poterat, euenire possit, Castill. d. cap. 3. num. 80. Dicitur Britto ad d. ap. propter sterilitatem, n. 70. vbi ubi soluit factam renuntiationem casuum fortuitorum, ac etiam pactum per quod conductor fuscipit in se omne periculum, comprehendere quidem omnes casus fortuitos & infortitos, dammodo non sunt omnino infortiti, & rarissime contingentes, ad quos verosimilis mens contrahentium tanquam ad incogitata non protenditur, additque quoddam generalem casuum fortitorum renuntiationem præcedit specialis aliquorum casuum expressio, veluti si conductor dicat, Renuntio pluvii, incendio, & omni casu fortuito, tunc in tali renuntiatione non comprehenduntur nisi casus familes, vel minores expressis. Et quilibet dicatur casus imperitus, aut insolitus? vide Pinell. d. cap. 3. num. 32. Menoch. de arbit. ca. 80. Cardin. Mandic. d. tit. 8. num. 6. in fine. Ioan. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 24. num. 8. Seraphin. de priuilegiis inter. priuileg. 106. num. 5. Azeced. d. lib. 2. num. 24. tit. 9. lib. 9. noua Recopil. Ceull. commun. contra commun. quest. 702. in fine. Vincent. de locato & conduct. part. 4. de casibus quest. 9. per tuc. remissio Castill. d. cap. 3. & num. 104. vbi ex num. 95. optimè aduertit iudicis mandis non adeo ligatis, iudicis arbitrio non ita excludum, ut ipse aliquando iuxta facti contingitis naturam, & circumstantias arbitrari non valeat quid æquius & menti contrahentium magis conueniens sibi videbitur; verba namque contrahentium talia esse poterunt, ut omnino incogitata, aut insolitum & rarissime contingentium casum non contineant, nec apta sint continere: poterunt etiam adeo vniuersaliter proferri, ut nullum casum excludum diiudicare debeamus, atque conductorum impunitate quod sibi non consulerit, aut quod ita absolute & generalia verba protulerit: & num. 106. subdit fustineri non posse Cornei & aliorum resolutionem afferentem casuum renuntiationem non comprehendere insolitum nimis.

Vt mor regianis postulabat.] Refert Menoch. *con-
sil.* 37. num. 71. ex Angel. duos esse sensus, & intelle-
ctus horum verborum, primum quod ea significent
moris fuisse in ea regione quod Notarius, qui de in-
strumento locationis rogabatur, in ipso instrumento
scriberet conductorem in se suscepisse periculum ste-
tilitatis, id quod non reperiretur descriptum in eo
instrumento, cuius casus in hac l. refertur; secun-
dum & sane veritiore quod mos regionis erat vt sem-
per conductoris pacto expresso in le recipientem peri-
culum stilitatis, & in caso huius apparebat locatio-
nem factam pacto illo non addito; quocirca ab Ale-
xandro Imp. positum hic fuit damnum ad locato-
rem spectare, atque illi illi consuetudini statui, ne
suppletur ex consuetudine, cum consuetudo esset,
quod pacto expresse periculum susceperetur; & tam-
en concludit Menoch. *estate loco*, extrinsecum in presenti
probare hanc assertionem, quod scilicet non possit
Notarius addere hanc clausulam, si consuetudo con-
traria existat.

12 *Et qua eueniunt sterilitate, &c.* Sterilitas quæ
dicatur, vt pensio pro rata minui debeat, quam &
quora pars fructuum deperditorum sufficere vide
[*Hijpan. 2. tit. 8. part. 5. Pincel. ad l. 2. C. de rescind.
vendit. par. 1. cap. 3. a num. 12. Anton. Gom. tom. 2.
par. cap. 3. num. 18. Aluar. Valaf. de iure empir.*

queft. 27. num. 24. Gam. Lufti. decif. 42. num. 1. Vi-
lul. i. comen. opin. lib. 4. tit. 44. num. 7. Verj. unde
pag. 68. Menoch. de arbit. cafu 76. Mench. tñ-
freq. cap. 54. Malcard. de probat. concl. 1335. num. 4.
cum feqq. & concluf. 1339 a. 3. Anton. Thefaur.
Pedem. decif. 108. Ioan. Garde de expenfi cap. 13. num. 9.
Mozz. de contratiib. frañ. de locat. tit. de accidental.
locatib. num. 11. cum feqq. Card. Pereira de extinc-
t. empti. cap. 4. num. 24. ad fin. Bernard. Graue. ad
prat. Camera Imper. lib. 1. concl. 3. confid. 1. Cardin.
Mantje. d. lib. 5. tit. 8. num. 30. Molin. de Lufti. prat. 1.
difput. 495. num. 2. cum feqq. Morl. in emporio turis
part. 1. tit. 10. queft. 1. num. 12. Caftill. d. lib. 3. cap. 3. à
num. 26.

Et quodd colono incumbat probare sterilitatem, vide Mascard. d. concl. 1333. num. 2. Morl. d. quest. 1. num. 15. cum seqq.

In aliquibus ramen censibus nulla propter sterilitatem rei remissio pensionis conducitur. Primus tradi consuevit, quando ea sterilitas culpa conductoris euenit, vt quia male, aut intempestiue pradium coluit, vel fructus ex eo incompetenter collegit, vel quia segetes non purgauit malis herbis, cum pollet id vtiliter fieri, vel quia fructus negligenter custodiunt pro circumstantiis concurrentibus, aut quocunque alia ratione, *ex conducto, s. si vis, l. si merces, §. con ductor, ff. hoc tit. Ordin. Reg. Lusitan. d. tit. 27. §. fin. d. ff. H. 12. in fine, vbi Gregor. Lop. verbo pro sui culpa, Boffius tit. de remissione mercedum, num. 9. & 97. Valae. d. quæst. 27. num. 39. Sur d. dec. 87. n. 3. cum seq. & decisi §. 30. vbi quod non tenetur interius feminare. Molin. d. diff. 495. num. 13. vers. fecundus, Rebell. de obligation. in suis. part. 2. lib. 1. quæst. 8. num. 2. cum seq. Azor. in suis. mor. part. 3. lib. 8. de locato & conducto cap. 10. quæst. 2. vbi prima, Mart. in votis nonis. decisi. voto 1. num. 18.*

An autem excusandus veniat conductor qui nec
feminauit, nec coluit pradium, si postea constitit
per sortitum euentum incendiij, vel alterius labij
fructus fore omnino deustandos si nalerentur Negat
Valasc. d. *quest.* 27. num. 42. et non immerito cum
hac resolutione dubij pettranfit Rebell. d. *quest.* 8.
num. 3. *l.* 4.

Sed quid si sterilitas per culpam operatorum conducto-
rum ministrantium accidat? vide Syluest. *in sum.*
verbo locatio *quæst.* 17. Valsc. *diff. quæst.* 27. *num.* 41.
Rebell. *d. quæst.* 8. *num.* 5. & 6. qui satis esse putant le-
uem culpam familiarium ad denegandam remissionem
conductori, contrahendæque obligationem
restituendi damnum rebus locatis illatum.

Quid etiam conductor impediatur frui re con-
ducta facto, & culpa locatoris. Fate facienda esse
pensionem remissionem, atqueque posse conductorem
contra locatorem vt libi reficiat omnem vilitatem
& interesse quod ex conductione percipere poterat,
si ipse locator nihil faceret, de quo vide Verall. *decif.*
183. *numm.* 2. & 3. part. 1. Magon. *collet.* *decif.* 67. *m. 1.*
Alroy. Riccio *collet.* *decif.* 4. *collet.* 1033. Morla
decif. 10. *quesit.* 1. *numm.* 23. Rebelle. *quesit.* 3. n. 2. Castill.
delib. 3. *cap.* 3. *numm.* 16. Et de casu fortuito contingente
culpa locatoris, agunt Mozza *decif.* de *accidental. loca-*
tionum. *numm.* 27. Surd. *decif.* 326. *numm.* 56. Card. Mantica.
delib. 5. *tit.* 8. *numm.* 17.

Secundus casus in quo pensio non remittitur con-
ductor propter sterilitatem, & quando calamitas,
quæ fructus abstulit, valde consueta est in eis locis;
solum enim regiones aliquæ valde esse fructificæ im-
bribus & inundationibus fluviorum. Ita *Lex con-
ducto, §. si vis, ver. sed eis, ff. locati, d. l. h. Pand.* 22. Pi-
nel. d. cap. 3. num. 30. Valasc. d. quest. 27. num. 34.
Surd.

Serd. conf. 34. num. 4. Morl. d. tit. 10. quæst. 1. num. 20. v. l. secunda. Castill. d. lib. 3. cap. 3. num. 24. cum segg. Molin. d. disp. 495. num. 12. vbi num. 15. tertium enumerat casum, veluti si fructus corrumpantur, aut pereant quando iam sunt plene in domum recepti, vt si vinum acuerit, aut effundatur, triticum computrescat, postquam fuerit receptum, aut vi, vel furto ablata hæc sint; quia tunc pensio non reimititur.

19

Vbertate aliorum annorum, &c.] Notatur ad hoc quodd cum vbertate præcedentis, aut sequentis anni ex iis, pro quibus prædictum erat conductum, compensatur sterilitas, vt per Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 27. §. 1. d. Hisp. 23. tit. 8. par. 5. Sebast. Medices in trakt. de compensat. part. 1. quæst. 45. num. 9. Suar. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 14. num. 108. pag. 682. Menchag. v. s. freg. cap. 54. num. 10. Valac. d. quæst. 27. à num. 44. Marc. Anton. de Amatis de off. 126. num. 26. Menchag. v. s. freg. cap. 54. num. 10. D. Barbof. in l. di-norrisio, §. fin. num. 6. cum segg. ff. soluto matr. Bernard. Grauz. ad practicam Camera Imper. lib. 2. com. 123. Cardin. Mantre, de tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 3. num. fin. Stephan. Gratian. discipul. forens. tom. 1. cap. 175. num. 14. Morla in emporio iuris part. 1. tit. 10. quæst. 1. num. 18. Lessi. de iustis. lib. 2. cap. 24. dub. 3. num. 19. Rebell. de obligat. iustis. part. 2. lib. 14. quæst. 8. num. 11. Molin. d. disp. 495. num. 16. vbi resoluit quod si vbertate alicuius, aut aliquorum præcedentium annorum eiusdem contractus, siue illi immediati, siue mediati anno sterilitatis sint, tota sterilitas compensetur, nihil de pensione est remittendum: si verò solum compensetur pars, reliqua solum pars proportionalis est remittenda: si autem quod remissum fuerit, vbertate sequentis, aut subsequenter annorum eiusdem contractus compensetur, repeti id poterit, quod ita fuerit compensatum; idque esto quod remissum fuit sub nomine donationis, aut condonationis fuerit remissum, nisi sterilitas eueniret vltimo anno totius contractus conficio locatore de vbertate præcedentium annorum, tunc enim si sub nomine donationis remittatur, repeti deinde poterit, secus autem si inficio locatore vbertatis præcedentium annorum, id sub nomine donationis remittatur, nam tunc poterit illud repetere, & num. 17. disputat quanta esse debeat vbertas præcedentium, aut sequentium annorum vt locum habeat compensatio sterilitatis, Bene dict. Az. d. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustis. & iure, part. 1. cap. 9. num. 40. vbi etiam quaerit cur propter sterilitatem pensio colonis remittatur cum vbertate succedente illis immo-dicum lucrum non auferatur? Didac. à Britto ad d. cap. propter sterilitatem num. 79. cum segg. vbi num. 80. subdit quod in casu, quo in fine vltimi anni, in quo contigit sterilitas, locator rei dominus sciens vbertatem annorum præteritorum, nihilominus donationis verbo pensionem remiserit, tunc non poterit eandem vbertatem obicere, vt ratione illius fiat compensatio cum anno sterili, & num. 82. declarat vt stante anno sterili statim facienda sit remissio pensionis, non expectata vbertate, quæ poterit euenire in annis sequentibus; & num. 83. tandem aduertit prædicta, quæ de compensanda sterilitate dicta sunt propter vbertatem cæterorum annorum contractus, legitime adaptari ad locationem prædictorum vrbiorum, casu quo vbertas fructuum possit etiam respectu prædicti vrbani considerari, per quam sterilitas compensetur.

S V M M A R I V M.

- I. Successor singularis non tenetur stare colono, nisi ius coloni sit reservatum in contractu, & num. 2. Amplia
- I. singularem successorem non teneri stare colono etiam paritario, n. 3. intelligi pro annis sequentibus, secus quoad annum inchoatum, num. 4.
- II. quod sicut successor singularis non tenetur stare colono, sic nec colonus re per dominum alienatam, cogitur persolvere in locatione, num. 5.
- III. successorem non teneri stare colono quando succedit per priuationem, & extinctionem iuris, quod competeat locanti, num. 6. secus si succedat per translationem iuris vnus in alium, & per acquisitionem illius iuris, quod locans habebat, num. 7.
- IV. in bonis confiscatis, in quibus non tenetur fiscus stare locationi facta circa illa, non secus ac emptor, & legatarius, num. 8.
- V. in successore maioratus, qui non tenetur stare locationi facta de bonis maioratus per antecedentem illius possessorem, num. 9.
- VI. in usufructuario, qui locationi auctoris stare non tenetur, immo conduttore expellere potest, num. 10.
- VII. procedere dispositionem huius leg. in emptore, qui habet ius in re, num. 11. Limita
- I. in successore necessario, qui tenetur stare locationi, num. 12.
- II. in locatione ad longum tempus, puta ad decennium, num. 13.
- III. quando ipsi successor per prædecessorem fuit inunctum vt teneretur stare contractui locationis, num. 14.
- IV. quando successor in re locata post locationem sibi factam convenit cum conductore vt persolveret in eodem contractu, aut id ei aliquo modo concessit, num. 15.
- V. quando locator in securitatem contractus locationis subiecerat rem locatam hypotheca, siue illam subiecerit in particulari, siue in vniuersali, subiiciendo omnia bona sua hypotheca in securitatem eius contractus, num. 16.
- VI. in emptore fructuum, qui tenetur stare colono, num. 17.
- VII. in emptore fiscali, num. 18.
- VIII. in locatione facta per conductorem, n. 19.
- IX. in fideicommissario, num. 20.
- X. quando dominus inorat non expellere colonum, num. 21.
- XI. in emptore sciente à vendente rem esse locatam, num. 22.
- XII. ubicunque successor singulari fuerint reservata pensiones, num. 23.
- XIII. in vendente cum pacto redimendi, n. 24.
- XIV. in creditore immisso in possessionem vigore Saluiani, num. 25.
- XV. in successore in re debitoris per sententiam iudicis, num. 26.
- XVI. in singulari successore, qui non succedit in plenum ius auctoris sui, num. 27.
- XVII. in conduttore inuisionis, & fructuum alicuius feudi ad modicum tempus, num. 28.
- XVIII. in successore ex electione, num. 29.
- XIX. in uxore, qua tenetur stare locationibus factis circa bona paraphernalia per maritum, num. 30.
31. Successor Prælati, aliorumve beneficiati, an & quando

quando teneatur stare locationi per suum predecessorem singulare.

- 32 Succesor singularis potest propria auctoritate expellere colanum, intellige ut num. 33.

L. Emptorem IX.

Idem A. Fusco.

Succesor singularis non tenetur stare colono, nisi ius coloni sit reservatum in contractu. Colligunt ex Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit. Aloyf. Leo super 4. fol. 45. verso, Giphani. tom. 1. pag. 330.

- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 9. l. Hix. 19. tit. 8. par. 5. Duen. reg. 240. Socin reg. 487. Hippol. sing. 321. Tirag. de retractu convent. §. 3. glis. 1. num. 13. & seg. Nen. gunt. de pignori. part. 1. num. 1. num. 6. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 1. num. 9. & 10. Coulib. 2. var. cap. 15. num. 1. Mench. contrav. v. seg. part. 2. cap. 53. num. 5. cum segg. Pinel in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 68. Cott. in memorab. verbo succesor. pag. 834. Octavian. Pedem. decif. 82. num. 6. Cavalcan. decif. 44. num. 43. Hieron. de Laurent. Avenion. decif. 108. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 26. de contrah. empt. num. 47. pag. 620. & ibi Bellacomb. num. 78. & seg. pag. 621. Gutier. in l. novo p. 1. num. 42. ff. de legat. 1. & in tract. de tutel. part. 2. cap. 10. num. 3. Nicol. Mozz. de contrah. lib. tract. de empt. & vendit. tit. de naturalibus empt. num. 37. & tract. de locato, tit. de naturalibus locat. 4. num. 2. Alphan. collect. 58. Valasc. de iure empht. quest. 22. num. 4. & quest. 29. num. 12. & conf. 40. 76. & 78. Garc. Masfrill. Sicil. decif. 5. Capyc. decif. 182. num. 3. Plot. in lib. quando num. 1. 91. cum seg. C. unde vi. Anton. Fab. de erroribus pragmat. dec. 6. error. 6. Vincent. de Franchis decif. 116. 302. 334. & 488. Surd. decif. 172. 175. 264. & 265. D. Barbof. in l. si filiofam. §. fin. num. 1. cum segg. ff. soluto mar. Viui. opin. 127. part. 1. Anna alfred. 92. num. 2. part. 2. Capriol. de success. lib. 1. fol. 14. num. 108. cum segg. Scapuccin. in tract. de successore singulari, in prelat. ante num. 7. Arimin. Tapat. var. resolut. tom. 2. tit. 372. Matt. in v. notis. decif. 139. Gm. Lusit. decif. 397. Aloyf. Ricc. in collect. decif. collect. 93. & 631. Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. convent. lib. 5. tit. 10. Stephan. Gratian. Marchia decif. 99. num. 3. cum segg. & discept. forens. tom. 1. cap. 37. per tot. Cened. ad Decretal. collect. 76. num. 5. in fine. Ceval. commun. contra commun. quest. 756. num. 7. cum segg. vbi quod conductor rerum fiscalium, & Reip. non potest expelli ab emptore in terminis huius l. Cardof. in praxi iudicum & Advocat. verbo hereditas num. 14. & verbo locatio num. 27. Cald. Pereira quest. forens. lib. 1. quest. 23. num. 10. & de empt. & vendit. cap. 26. per tot. Mort. in emptorio iuri civilis part. 1. tit. 10. quest. 2. Molin. de iustitia tract. 2. disp. 490. cum segg. Valer. Reginald. in praxi fori panit. lib. 25. cap. 43. num. 534. cum segg. Cancr. var. resolut. part. 1. cap. 14. de locat. num. 31. cum segg. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 6. quest. 9. sect. 1. & lib. 14. quest. 11. num. 2. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto cap. 6. Didac. à Brito ad r. de locato, & conducto part. 2. §. j. Rota coram Gregor. X. V. decif. 68. à num. 1.

- 3 Amplia primò singularem successorem non tenetur stare colono etiam paritario, de quo vide Olafsch. Pedem. decif. 82. Menoch. de v. b. casu 215. num. 2. Bellacomb. rem. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 43. num. 58. pag. 657. Capriol. de success. ab intestato num. 123. &

seg. fol. 34. Surd. decif. 52. num. 10. & decif. 265. num. 11. & 53. Vincent. de Franchis decif. 334. part. 2. Valasc. de iure empht. quest. 30. à princip. Scapuccin. de success. singul. ampl. 1. D. Barbof. in d. l. si filiofam. §. fin. num. 50. Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 11. Cald. Pereira d. tract. de empt. cap. 26. num. 6. Steph. Gratian. d. tom. 1. cap. 37. num. 1. vbi num. 3. post Surd. decif. 40. num. 1. & d. decif. 52. num. 12. Olafsch. d. decif. 82. in fine, & Hieron. Gabr. conf. 68. lib. 1. intelligit pro frequentibus annis, secus quoad annum inchoatum, pro quo est iam facta impensa, vel maior pars.

Amplia secundò quod sicut singularis succesor non tenetur stare colono, sic nec colonus re per dominum alienata, cogitur persequere in locatione, vt per Surd. decif. 52. num. 9. & decif. 264. num. 31.

Amplia tertio succesorem non tenetur stare colono quando succedit per priuationem, & extinctionem iuris, quod locatarii competebar, vt per Surd. decif. 40. num. 10. Gutier. pract. lib. 2. quest. 8. num. 8. Gratian. d. cap. 37. num. 6. Marra 1919. num. 7. D. Barbof. in d. §. fin. num. 10. Girard. decif. 63. num. 7. qui fecus dicunt si succedat per translationem iuris vnus in alium, & per acquisitionem illius iuris, quod locans habebat.

Amplia quarto in bonis confiscatis, in quibus non tenetur fiscus stare locationi facte circa illa, non secus ac emptor, & legatarius, vt per Anton. Gom. d. tom. 2. cap. 3. num. 10. Pereg. de iure fisci lib. 6. tit. 4. num. 40. Molin. d. tract. 2. disp. 491. num. 1.

Amplia quinto in succesore maioratus, qui non tenetur stare locationi facte de bonis maioratus per antecedentem illius possessionem, cum ille non haberet dispositionem eorum bonorum etiam per locationem in tempus post vitam suam, vt per Anton. Gom. l. 40. Tauri num. 84. & d. tom. 2. cap. 3. num. 8. concl. 3. Menchaca. d. cap. 53. num. 6. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 21. à num. 3. Gutier. Canon. lib. 1. cap. 36. num. 8. & 9. & lib. 2. cap. 8. num. 47. & de intel. part. 2. cap. 29. num. 1. D. Barbof. in d. l. si filiofam. §. fin. num. 4. & 11. ff. soluto matrim. Morl. in emptorio iuri civilis part. 1. tit. 10. quest. 2. num. 16. Molin. d. tract. 2. disp. 491. num. 2. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 14. quest. 11. num. 15. Surd. decif. 316. num. 78. Vincent. Catoc. de locato quest. 1. num. 8. fol. 617. Cenall. commun. contra commun. quest. 636. ex num. 19. Mieres de maioratu part. 4. quest. 25. num. 2. cum seg. in nona edit. Cald. Pereira de renouat. empht. cap. 16. num. 7. Pereg. de fideicom. art. 40. ex num. 90. Castill. contravenf. tom. 6. cap. 161. num. 15. Franc. à Soufa in §. actionum, Instit. de actionib. part. 4. num. 36.

Amplia sexto in usufructuario, qui locationi auctoris stare non tenetur, immo conductorem expellere potest, de quo vide Calcanca. de usufructu mulieri relicto num. 177. Anton. Gom. d. cap. 3. num. 9. in princip. vers. immo habet etiam locum, D. Barbof. in d. §. fin. num. 5. vers. unde vidimus, Rebell. d. quest. 11. num. 15. latè Castill. lib. 1. de usufructu cap. 73. per tot. Surd. decif. 264. num. 1. Cancr. var. resolut. part. 1. cap. 14. de locat. & conducto num. 32. vbi num. 48. resoluti proprietarium finito usufructu non tenetur stare locationi usufructuarij.

Amplia septimo procedere dispositionem huius l. in emptore, qui habet ius in re, vt per Cardin. Mantie. de tacitis & ambig. convent. lib. 5. tit. 10. num. 33. Cancr. d. cap. 14. num. 34. prope fin.

Limita primò in succesore necessario, qui tenetur stare locationi, vt per Cott. in memorab. verbo succesor. vers. sed quid in creditore, Olafsch. Pedem. decif. 82. num. 6. Benintend. Bonon. decif. 54. d. fin. Stephan. Gratian. dist. cap. 37. num. 4. Surd. decif.

decis. 40. num. 2. Cancer. d. cap. 14. num. 35.

- 13 Limita secundò in locatore ad longum tempus, puta ad decennium & ultra, vt per Titac. de reuocata lig. 8. §. gloss. 1. 4. num. 82. & de reuocata conu. §. 3. gloss. 1. num. 14. cum segg. Hippol. sing. 321. Valaf. de iure empti. quest. 29. a num. 15. D. Barbof. d. §. fin. num. 37. ad fin. Scapuccin. in tract. de successore singulari ampl. 9. Cald. Pereira de extincti empti. cap. 2. num. 24. Stephan. Gratian. d. decis. 99. num. 2. Fufar. de substitut. quest. 526. num. 6. Gutier. canon. lib. 2. cap. 8. num. 26. Rebell. d. lib. 1. 4. quest. 11. num. 1. Bened. & Egid. in re. p. Lex hoc iure, ff. de iust. & iure part. 1. cap. 9. num. 7. Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 9. in princip. ibi, per tempo que fuisse menos de dec. annos. Lex. tamen Hip. 19. tit. 8. part. 5. solum decedit successorem particularem teneri stare contractui quando ab antecessore res locata fuit in vitam totam accipientis, aut in perpetuum, nullam faciendo mentionem de locatione in decennium, aut ultra; refert Molin. d. tract. 2. disput. 490. num. 2.

- 14 Limita tertio, quando ipsi successori per prædecessorem fuit iniunctum vt teneretur stare contractui locationis, appofito hoc grauamine ac modo, aut deducendo id ei in pactum quando rem illi concessit, ita probat text. in præfenti, Ordin. Reg. Lusit. d. tit. 9. in princip. d. l. 19. Molin. d. tract. 2. disput. 490. num. 3. Sord. decis. 164. num. 7.

- 15 Limita quarto, quando successor in re locata post alienationem sibi factam conuenit cum conductore vt persequeret in eodem contractu, aut id ei aliquo modo concessit; ita probat text. in præfenti, Ordin. Reg. Lusit. d. tit. 9. in princip. d. l. 19. d. l. p. Molin. d. tract. 2. disput. 490. num. 4.

- 16 Limita quinto, quando locator in securitatem contractus locationis subiecerat rem locatam hypothecæ, siue illam subiecerit in particulari, siue in vniuersali, subijciedo omnia bona sua hypothecæ in securitatem eius contractus; tunc enim licet alienatio talis rei locatæ, ac hypothecæ subiectæ in securitatem locationis valida sit, nihilominus si conductor expelli intenteur à successore particulari in ea re, poterit illi resistere eam retinendo atque expiando, seu opponendo sibi esse obligatam titulo hypothecæ in securitatem quod contractus seruabitur; de quo vide Coart. vbi sup. num. 3. Anton. Gom. d. rom. 2. cap. 3. num. 9. Mich. Graff. rom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 26. de contrah. empt. num. 80. Mencha. quest. v. sup. reg. cap. 53. num. 7. & 57. num. 15. Carpan. in consil. Mediolan. tit. de re locata cap. 399. Thelaut. Pedem. decis. 13. Vincent. de Franchis decis. 302. Gam. Lusit. decis. 245. D. Barbof. in d. §. fin. num. 31. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1440. Fachin. controuers. lib. 2. c. 88. Valaf. consil. 76. num. 6. cum segg. Cald. Pereira de extincti empti. cap. 2. a num. 23. & de renouat. empti. quest. 12. num. 10. cum segg. & de empt. & vendit. cap. 26. num. 34. ad fin. & num. 35. Molin. d. tract. 2. disput. 490. num. 7. Stephan. Gratian. d. cap. 47. num. 25. Ceual. commun. contra commun. quest. 756. num. 18. cum segg. Greg. XV. decis. 68. num. 2. vbi Beltramin. addit. 1. citat Sord. conf. 103. num. 10. Cancer. d. cap. 14. num. 41. cum segg. Vide. Stephan. Gratian. Marchia decis. 99. num. 6. dat cautelam pro colono vt faciat apponi pactum quod res conducta non debeat in alium alienari, & si contrā fiat, alienatio sit nulla, & pro obseruatione contractus res sit ei specialiter hypothecata, nam tunc dominus non poterit transferre dominium in emptorem in præiudicium coloni non consentientis. Vtrum autem quando res solum fuit subiecta hypothecæ, in securitatem contractus locationis satis sit singularitatem successio-

rem in ea re satisfacere conductori æstimationem totam eius quod sua illius intererat, seruari contractum locationis, vt possit illum expellere iniunctum, an verò id non satis sit, sed teneatur stare contractui locationis? Communis Doctorum sententia censet satis esse offerre illi interesse, vt per Gregor. Lop. d. l. 19. verbo dos casor. Con. d. cap. 15. num. 3. Valaf. conf. 76. num. 5. Cald. Pereira de renouat. empti. quest. 12. num. 23. Stephan. Gratian. d. Marchia decis. 99. num. 4. vbi post multos, quos refert, resoluit quod hypothecæ specialis rei locatæ absque pacto de non alienando ipsa re non habet illam vim vt præcisè alienatio non teneat, & cogatur emptor stare locationi, sed satis est solui interesse, secus autem stante pacto de non alienando rem locatam dicite. Quamuis contrarium, nempe non satis esse offerre illi, aut soluere interesse, sed teneri stare contractui locationis, si id ita conductor velit, existimantur Molin. d. disput. 490. num. 7. motus Ordinari. Reg. Lusitana d. tit. 9. in princip. quæ apud nostros seruari tantum debet.

Limita sexto in emptore fractuum, qui teneretur stare colono, vt per Scapuccin. de singulari successore ampl. 10. num. 12. Mantica d. lib. 5. tit. 10. n. 33. Cancer. d. cap. 14. num. 32. & segg.

Limita septimo in emptore fiscali, qui conducto-ribus fiscalibus stare teneretur, ne aliquot filcus colono ad interese teneretur, l. fin. vers. Papianianus, ff. de iure fisci. Peregr. de iure fisci. lib. 6. tit. 4. num. 35. Sord. cap. 331. n. 1. Valaf. de iure empti. q. 2. n. 28. vers. ad sextum. D. Barbof. in d. §. fin. num. 38. Cald. Pereira d. tract. de empt. cap. 26. num. 38. idem Valaf. conf. 40. num. 2. Ceual. quest. 756. a num. 71. vbi num. 77. cum segg. an hæc lex habeat locum in Ecclesia.

Limita octauò in locatione facta per tutorem, cui teneretur stare pupillus factus pubes, quia tutor habet plenum ius administrandi & mandatam à lege, Cephal. conf. 55. num. 32. Sord. decis. 299. num. 2. Duert. reg. 240. limit. 3. Gom. d. rom. 2. cap. 3. num. 8. Couate. d. cap. 15. num. 5. & 8. Gutier. de iur. part. 2. cap. 20. num. 6. Sord. decis. 299. num. 2. D. Barbof. in d. §. fin. n. 1. ad fin. & num. 7. Rebell. d. p. 2. lib. 1. 4. q. 11. num. 14. Molin. d. disput. 492. num. 1. Valer. Reginald. d. lib. 25. num. 536. Steph. Gratian. d. cap. 37. num. 15. Cald. Pereira d. tract. de empt. cap. 26. n. 1. Cardin. Mantica. lib. 5. tit. 10. num. 23.

Limita nonò in fideicommissario, qui teneretur stare locationi factæ per hæredem grauatum, vt per Porti. Imol. conf. 61. Marz. in epitome de fideicom. q. 39. Peregrin. de fideicom. art. 40. num. 92. & segg. Intigil. de substitut. cent. 3. quest. 73. num. 5. Caroc. in tract. de locato tit. de success. quest. 10. Fufar. de substitut. quest. 526. num. 1. vbi reddit rationem, quia fideicommissarius est successor necessarius, & hæres grauatus plenam habet administrationem, ideo si, cui ex necessitate restituitur, teneretur stare locationi, d. l. si filio. fau. §. fin. ff. soluto matr. & idem Fufar. ibidem num. 3. cum segg. post Peregr. d. art. 40. num. 102. ampliatur siue fideicommissarius sit vniuersalis, siue particularis, & siue locator fuerit hæres primò grauatus, siue fideicommissarius grauatus alteri restituitur, & limitatur non procedere in locatione ad longum tempus.

Limita decimò quando dominus iurauit non expellere colonum, tunc enim ratione iuramenti locototus cogitur emptor, seu successor singularis stare colono præcisè, ita ut soluendo interesse non sit satisfactum. Ratio, quia propter iuramentum conductor habet specialem hypothecam, vnde dicitur habere ius in re, cui poterit insistere cum eod-

eff. in
du,

effectu, ac si bona locantis illi essent expressè obligata, Seraphin. de *privilegiis iuram. privi.* 158. num. 2. *Surd. decif.* 125. num. 10. *Cancer. d. cap. 14. num. 44.* Stephan. Gratian. d. *Marebia decif.* 99. num. 7. & *discept. forens. cap. 37. num. 22. vbi num. 23.* cum *Surdo vbi supra*, ampliat quando nulla obligatio bonorum adesset, cum sufficiat simplex iuramentum super re locata. *Greg. XV. decif.* 68. num. 2.

22 Limita vndecimò in emptore sciente à vendente rem esse locatam, quia acceptando contractum de re locata, censetur illam acceptare cum omnibus suis qualitatibus; atque emere solum videtur ius quod venditor habebat, atque in illius statum successisse, ita *Surd. decif.* 22. §. n. 6. & 17. cum *segg. & decif.* 264. num. 7. vbi num. 9. subdit quòd emptor dicitur locatorem consentire eò ipso quod emit ab eo qui dicit rem esse locatam, Stephan. Gratian. *dist. cap. 37. d. num. 27.* *Cancer. d. cap. 14. num. 43.* *Ceyall. q. 756. d. num. 44.* quamvis D. Barbo. in *d. l. ipsam §. fin. num. 31.* contrarium tenet.

23 Limita duodecimò vbiunque successoris singulari fuerint reservatæ pensiones, tunc enim tenetur stare colono, *Surd. d. decif.* 264. num. 16.

24 Limita decimotertiò in vendente cum pacto redimendi, qui tenetur stare locationi per emptorem factæ, quia illi locationi videtur consensisse quando rem vendidit, & videtur illam fecisse emptor de voluntate venditoris, vt per *Surd. decif.* 264. num. 11. *Cancer. d. cap. 14. num. 49.* Scapacc. *de singulari successore limit. 1. num. 1.* & 2. succedens enim ex vi pacti de retrovendendo emptoris locationem ratam habere cogitur si citra fraudem præcessit locatio. Cardin. Mantica. *d. l. §. tit. 10. num. 34.* Caroc. *d. tit. de success. quest. 12.* *Giur. decif.* 58. num. 8. Rota apud Pacific. *de Saluiano interdicto decif.* 106. num. 1. vbi n. 12. resoluit quòd emptor cum pacto de retrovendendo tenetur stare colono.

25 Limita decimoquarto in creditore immisso in possessionem vigore Salutiari, qui tenetur stare locationi, *Greg. XV. d. decif.* 68. num. 7. vbi Beltramin. in *addit. num. 12.* Rot. apud Pacific. *post tract. de Saluiano interdicto decif.* 105. num. 10.

26 Limita decimoquinto in successore in re debitoris per sententiam iudicis, nam & ista tenetur stare locationi, *Alb. conf.* 108. num. 6. *Mori. dist. 10. q. 2. num. 9.* Stephan. Gratian. *d. cap. 37. d. num. 4.* Rot. *post tract. de Saluiano interdicto decif.* 105. num. 12. *Giur. decif.* 58. num. 7. vbi limitat quando fraus & dolus in locatione concurrat. *Surd. decif.* 40. num. 2. vbi num. 3. tradit rationem, quia dicitur necessarius successor quicumque ius acquirit ex iudicis sententia, & quòd missio, quæ fit in executione sententia, dicitur necessaria, & num. 11. post *Alb. d. conf.* 108. num. 7. *Pedem. decif.* 82. num. 7. tenet quòd vbi locatio est facta in fraudem, tunc tamen succedens ex sententia non tenetur illi stare, *Gregor. XV. d. decif.* 68. num. 8. *Marefcot. variarum lib. 1. cap. 13. num. 19.* *Cancer. d. cap. 14. num. 35.* Et quòd ista alienatio, quæ fit in executionem rei iudicatæ, aut alias de iudicis mandato, dicitur necessaria saltem quoad effectum de quo agitur, vide *Caroc. de locato & conduct. part. 2. tit. de sing. success. num. 19.* *Gutier. d. lib. 2. can. cap. 8. num. 49.* *Marefcot. d. lib. 1. cap. 18. num. 3.* Cardin. Mantica. *d. lib. 5. tit. 10. num. 27.* vbi declarat hoc procedere quando is, qui per sententiam succedit, succedit ex persona & iure prædecessoris, veluti si erat debitor prædecessoris, secus si non succedat ex persona prædecessoris, sed per priuationem & extinctionem iuris illius.

Limita decimosexto in singulari successore, qui non succedit in plenum ius auctoris sui, vt per Vincent.

cent. de Franchis *decif.* 216. num. 2. Rota apud Pacific. *post tract. de Saluiano interdicto decif.* 105. num. 11. Cardin. Mantica. *d. lib. 5. tit. 10. num. 25.*

Limita decimosextimo in conductore iurisdictionis, & fructuum alicuius feudi ad modicum tempus, quia tenetur habere ratum gestum per locatorem ante locationem, sed est in eius electione si non vult habere ratum soluere interese, vt per Vincent. de Franchis *d. decif.* 216. num. 3. cum *segg. vbi Amendol. in addit. a num. 4.*

Limita decimooctauo in successore ex electione in quo non procedit dispositio huius legis, quia tunc contracta prædecessoris non ligatur, vt per Amendol. in *add. ad Vinc. de Franch. decif.* 216. num. 10.

Limita decimonono in vxore, quæ tenetur stare locationibus factis bona paraphernalia per maritum, de quo vide *Duen. regul. 240. limit. 5.* *Couarr. d. cap. 15. num. 5.* Mich. Grassl. *tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 43. num. 38.* Anton. Gom. *d. tom. 2. cap. 3. num. 8.* *Gutier. canon. lib. 2. cap. 8. num. 39.* cum *segg. & de tutel. part. 2. cap. 20. num. 2.* D. Barbo. in *d. §. fin. in princip. & num. 1.* Cald. Pereira. *d. tract. de empt. & vendit. cap. 26. num. 12.* Rebella. *d. part. 2. lib. 6. quest. 9. sect. 1. & lib. 14. quest. 11. num. 10.* Valer. Reginald. *d. lib. 5. num. 537.* *Surd. d. decif.* 264. num. 12. *Molina d. tract. 2. diffinit. 492. num. 2. vbi num. 3.* quòd maritus, aut hæres ipsius tenetur conductori ad interese si per vxorem & huius hæres dissoluto matrimonio expellatur, vxor verò & hæres illius seruare indemnem ea in parte maritum, atque adeò ad alterum duorum, nempe, vel ad non expellendum conductorem, vel ad reddendum maritum indemnem soluendo loco illius interese, & num. 4. an maritus stare teneatur locationibus factis de rebus dotalibus ante contractum matrimonium?

Vtrum autem & quando successor Prælati, autiusve beneficiarii tenetur stare locationi per suum prædecessorem factæ? vide per me tradita de officio & potest. Episcopi *part. 3. alleg. 94.*

In gloss. Colono. ibi si ergo non tenetur stare, & cum expellatur, &c. Notatur ad hoc quòd singularis successor potest propria auctoritate colonum expellere, vt per Ioseph. Ludou. *Perru. decif.* 17. *Parlad. lib. 2. rerum quotidianarum cap. 6. num. 3.* Ioseph. Sella. *de inibit. cap. 20. §. 1. num. 6.* cum *segg. Cancer. variarum resolut. part. 1. cap. 14. num. 36.* Intellige vbi propria auctoritas potuisset exerceri sine vitio aliquo, puta quòd non daretur resistentia de facto, nam eo casu ad iudicem esset recurrendum, secundum *Cancer. d. cap. 14. num. 37.* vbi num. 38. idem esse ait vbiunque quis à principio non procedit absolute, sed limitate ad tempus, vel ad aliquam causam, quia tunc cum finito tempore, vel causa extingatur & possessio, potest propria auctoritate res rehaberi, dummodo sine scandalo.

S V M M A R I V M.

1 Hæres obligatur ex locatione, & conductione defuncti, & num. 2. missi contractus sit factus esse ad beneficium locantis, aut conducentis, vel dum hac fuerit voluntas, num. 3.

L. Viam veritatis. X.

Imp. GORDIANVS A. Pomponio.

Hæres obligatur ex locatione, & conductione defuncti. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Hanc

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt *l. Hispan. 2. tit. 8. part. 5. Tituquell. de retractu lignag. §. 2. 6. gloss. 3. num. 30. Ducen. regul. 2. 40. limit. 1. Anton. Gom. variarum tom. 2. cap. 3. num. 7. & 8. Covarr. variarum lib. 2. cap. 25. in princip. Ioseph. Ludou. tom. 7. commun. opin. tit. de hereditibus, conclus. 1. vers. inferius §. pag. 481. Nicol. Mozz. de contrahit. tract. de locat. & conduct. tit. de substitut. lib. locat. num. 1. Valasc. conf. 67. n. 3. Cardin. Mantic. de tacitis & ambiguis comment. lib. 5. tit. 4. num. 1. 3. & tit. 9. num. 2. Motl. in emporio iuris civilis part. 1. tit. 10. quest. 2. n. 2. Cardosin praxi iudicium, verbo hereditas, num. 1. 4. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 489. num. 4. vbi cum Valasco citato loco, excipit, nisi contractus sit factus vsque ad beneplacitum locantis, aut conducentis, vel dum hæc fuerit ipsius voluntas: secus autem si aliter precatore sit locata sit, Rebell. de oblig. iustit. part. 2. lib. 1. 4. quest. 2. n. 1. & 3. Cald. Pereira de empt. & vendit. cap. 26. num. 25. Cancr. variarum resolut. part. 1. cap. 1. 4. de locat. & conduct. num. 3. in princip. Azor. iustit. moral. part. 3. lib. 8. de locat. & conduct. cap. 5. q. 1. Didac. à Britto in rubr. de locat. & conduct. p. 2. §. 5. n. 1.*

L. Inuitos. XI.

Imp. PHILIPPVS A. Theodoro.

Reconducere inuitos nemo tenetur. Colligunt ex *Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.*
Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Azor. iustit. moral. part. 3. lib. 8. cap. 15. in princ. Vincent. de Franchis part. 2. decis. 406. num. 6. vbi quod quemadmodum non potest cogi primus conductor perfitere in conductione, ita eodem modo non debet posse cogi dominus ad relocandum ratione equalitatis seruanda. Gratian. discept. 357. num. 14. Didac. à Britto in rubr. huius tit. p. 1. §. 4. num. 48.

De reconductione tacita vide *litem queritur. §. qui impleto, ff. hoc tit. Anton. Gom. variar. tom. 2. cap. 3. num. 15. Benedic. Ægid. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure part. 1. cap. 9. n. 75. cum segg. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. comment. lib. 5. tit. 15. Cancr. var. resolut. p. 1. cap. 14. de locat. & conduct. num. 57. cum segg. Caroc. in tract. de locato, tit. de renouat. locat.*

L. Damnum. XII.

Idem A. Nice.

Damnum rebus coloni illatum ad colonum pertinet. Colligunt ex *Ord. Doctores citati ad l. 1. num. 1. sup. hoc tit.*
Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Conan. comment. iuris lib. 7. cap. 11. n. 12. & 13. Valasc. de iure emptor. n. 50. Motl. in emporio iuris civilis p. 1. tit. 10. q. 1. n. 14. vbi ait hanc l. loqui in re coloni quam habebat in fundo conducto, & intelligit, etiam si leuissima culpa casus fortuiti prouenerint. Benedic. Ægid. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure part. 1. cap. 9. num. 43.

SVMMARIVM.

1. Divisionis contractus inducit diuisionis obligationem, & correi habent beneficium cedendarum actionum.
2. ex Conductione plurimum quilibet pro parte tenetur, nisi conductionis facta sit insoludum.
3. Clausula insoludum vis & effectus remissive. Barbo. Collect. in Cod. Tom. 1. l.

L. Si diuisa. XIII.

Imp. VALERIAN. & GALLIEN.
AA. & VALERIAN. C.
Heraclida.

Diuisionis contractus inducit diuisionis obligationem, & correi habent beneficium cedendarum actionum. Ex conductione plurimum quilibet pro parte tenetur, nisi insoludum sit conductionis facta. Colligunt ex *Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.*

De vi & effectibus clausul. insoludum, vide met. 3 ipsum in tract. de claus. vsusfreq. claus. 72.

SVMMARIVM.

1. Locans operas mercede accepta iterum operari tenetur.
2. de Locante operas suas remissive.

L. Sihi qui. XIV.

Idem AA. & CC. Iuliano & alijs.

Locans operas mercede accepta iterum operari tenetur. Colligunt ex *Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.*

De eo, qui locat operas suas, vide Azor. iustit. moral. part. 3. lib. 8. de locat. & conduct. cap. 14. per tot. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 505.

SVMMARIVM.

1. Conductor indebitè expulsi debet petere penam promissam.
2. Conductor potest in penam retinere fructus rei conductæ, & pensiones non soluere quando locator vendidit contra formam pactorum.
3. Colonus, seu conductor an possit expelli si illi soluant totum interesse quod præstendit propter conductionem non finitam.
4. Colonus a possessione per dominum deictus, contra dominum deiciendum habet actionem ad interesse, si vero eiiciatur a tertio, agit contra dominum.
5. Colonus si expellatur propria auctoritate a locatore, non habet contra eum actionem ad penam, nisi eius possessionem intertraxerit, num. 6. si expellatur ab extraneo, tunc ille extraneus expulsi incurrit penam. Si quis in tantum, C. vnde vi, applicandas locatori, non autem colonus, num. 7.

L. Si de fundo. XV.

Idem AA. & CC. Euphrosyne.

Conductor indebitè expulsi debet petere penam promissam. Colligunt ex *Ordin. Doctores citati in l. 1. num. 1. sup. hoc tit.*

Necatur ad hoc quod conductor potest in penam retinere fructus rei conductæ, & pensiones non soluere quando locator vendidit contra formam pactorum, vt per Vincent. Caroc. in tract. de locato part. 2. corol. 1. §. in fine fol. 269. in magna impress. Surd. decis. 265. num. 11.

In gloss. Ex conducto. ibi, ad interesse in quo venit etiam lucrum, &c. Colonus, seu conductor an possit expelli

expelli, si illi solvatur totum interesse, quod praten-
dit propter conductionem non finitam? vide Valasc.
consult. 76. num. 5. Gregor. Lopez l. 9. in glossis casus,
tit. 8. part. 5. Cald. Pereira de renovat. emptor. quest. 12.
num. 22. & de resolut. cap. 20. num. 26.

In ead. gloss. ibi, an autem pro constit. si quis in tan-
tam, &c. Notatur ad hoc quod colonus a possessione
per dominum deiectionem contra dominum deicien-
tem habet actionem ad interesse; si vero deiciatur a
tertio, agit contra dominum vel sibi cedat interdictum
Vnde vi, quo contra illum tertium valeat experiri, vt
tunc ex iure cello potest, ita Menoch. remid. 17. recu-
per. n. 21. Farin. in praxi crim. p. 7. de furtis, quest. 175.
num. 111. vbi tenet quod si colonus expellatur pro-
pria auctoritate a locatore, non habet contra eum
actionem ad penam l. si quis in tantam, C. unde vi, nisi
eius possessionem interuenerit, & num. 113. subdit
quod si colonus non dominus, sed ab extraneo ex-
pellatur, tunc ille extraneus expulsores incurrit penam
d. l. si quis in tantam, applicandas locatori, non autem
colono.

SYMMARIUM.

- I. Reconductio ex tacito fit consensu: remanens ultra
suum tempus in re conducta, demo conduxisse vi-
detur, & num. 2. Amplia
- I. vt nedum censetur facta renovatio locationis, ve-
rum etiam facta cum omnibus qualitatibus prece-
dentis contractus, & consequenter sub eisdem pi-
gnoribus, penis, remunerationibus, clausulis, num. 3.
restringitur in fideiussione, num. 4. intellige ampli-
ationem vt num. 5.
- II. procedere in locatione prædij rustici etiam publici,
n. 6. procedere non solum in prædij privata perso-
na, sed etiam fisci, pupilli, & Ecclesie, interuenien-
te scientia, & patientia Decurionum, Prætorum
& administratorum, num. 7.
- III. in locante operas suas, vtrupa Advocato, Medi-
co, & huiusmodi, num. 8.
- IV. si locator decessit relictis heredibus, n. 9. etiam
ante aditam hereditatem, n. 10. intelligit vt n. 11.
- V. procedere non solum in contractu locationis, sed
etiam precarii ad tempus, num. 12. extenditur ad
contractum depositi, num. 13.
14. Reconduccionem non locum habere ultra locationem
& conductionem, ac ultra precarium, etiam si alij
contractus essent similes.
- IV. in socio conducente partem domus communis ab
altero socio, num. 15.
16. Reconductio tacita intelligitur, si socius a socio con-
duxit portionem domus communis per unum an-
num, & postea eo tacente pluribus annis inhabita-
uit. Limita
- I. quando conductor post tempus conductionis rema-
net in possessione aliquo tempore competenti, arbi-
trio boni viri decidendo, secus si per modicum tem-
pus, puta duobus, vel tribus diebus, num. 17.
- II. in locatione mobilium, & se mouentium, n. 18.
- III. quando constat de contraria voluntate domini,
num. 19.
- IV. in conductore qui perseverauit per 30. annos sol-
uendo uniformem pensionem, num. 20.
- V. in conductore non implente ex parte sua, n. 21.
- VI. quando locatio fuit celebrata in scriptis, non ad
effectum probationis, sed pro eius valore & sub-
stantia, num. 22. idem quando fuit facta per in-
strumentum, num. 23.
- VII. in emphyteuta temporali, puta per 10. aut 20.

annos, si finito tempore emphyteuta remanet in
possessione rerum sciente & patiente domino,
num. 24.

VIII. quando requiritur aliud quam consensus,
num. 25.

IX. quando in contractu locationis conductor pre-
mississet locatori in fine locationis rem locatam li-
bere vacuam, & expeditam relaxare, & renuntia-
re omni beneficio legum, & num. 26.

X. si impedimentum in locatore interueniat, num. 27.

XI. vbi consensus locatoris deficeret, num. 28.

XII. in venditione, num. 29.

L. Legem. XVI.

Idem AA. & CC. Timotheo.

Reconductio ex tacito fit consensu: remanens
ultra suum tempus in re conducta videtur denud
conduxisse. Colligunt ex Ordine Doctores citati ad
l. 1. num. 1. supra hoc tit.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desu-
munt l. Hisp. 20. tit. 8. part. 5. Negozant. de pignori-
bus, part. 6. memb. 3. num. 6. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 3.
num. 25. Viui. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 8. de rei
vxo. act. num. 3. vers. & hoc procedit, Mascard. de pro-
bat. conclus. 990. alias 993. per tot. Menoch. de pre-
sumpt. lib. 3. presumpt. 85. Surd. decis. 33. num. 10. &
seg. Cald. Pereira de renovat. emptor. quest. 12. num. 5.
& 8. & quest. 15. num. 44. Cardos. in praxi iudicium,
verbo locatio, num. 17. Atimio. Tepar. variarum resolu-
t. tom. 2. tit. 373. Cardin. Mantie. de tacitis & ambi-
guis coment. lib. 5. tit. 15. per tot. & lib. 11. tit. 30.
num. 27. Cancr. variarum resolut. part. 2. cap. 14. de
locat. & conduct. num. 57. cum segg. Vincent. Caroc.
in tractat. de locat. tit. de renovat. locat. Molin. de ius-
tit. tract. 2. dist. 498. num. 5. cum segg. Benedic. Egid.
in repet. lex hoc iure ff. de iustis & iure, part. 1. cap. 9.
num. 75. cum segg.

Amplia primò vt ne dum censetur facta renoua-
tio locationis, verum etiam & facta cum omnibus
qualitatibus precedentis contractus, & consequenter
sub eisdem pignoribus, penis, remunerationibus, &
clausulis, vt per Crauet. conf. 87. num. 3. lib. 1. Burlat.
conf. 120. num. 21. & 31. vol. 1. Mascard. d. concl. 993. à
n. 3. vbi num. 6. restringit in fideiussione? renouata
enim locatione non censetur innouata fideiussio, Me-
noch. de presumpt. lib. 3. pres. 85. num. 19. vbi num. 20.
hinc colligit pactum ne conductor expelli possit, fa-
ctum in prima conductione censeri repetitum in se-
cunda hac renouata, Card. Mantie. d. lib. 5. tit. 15. n. 19.
vbi num. 21. intelligit ampliationem quoad eos, qui
tacite consentiunt, non autem quoad tertium obliga-
tum, & n. 22. ex hoc eleganter deducit quod fideiussor,
qui in priori locatione accessit, ex tacita recondu-
ctione non intelligatur obligatus. Cancr. d. cap. 14.
num. 65. vbi quod tacita reconductio præsumitur facta
cum omnibus qualitatibus, vinculis, & clausulis ac-
cessitiosis positus in primo contractu, quæ dependent à
mera partium voluntate, vt pignus, hypotheca, termi-
nus solutionis, & similia, secus si vincula cautionis, &
alia id genus dependent à tertij voluntate, quia in
eius præiudicium non censetur repetita in recondu-
ctione.

Amplia secundò procedere in locatione prædij 6
rustici etiam publici, vt per Mascard. d. concl. 993.
num. 10. Menoch. d. lib. 3. pres. 85. à n. 6. vbi aduertit
quod prædium vrbianum censetur reconduci so-
lum prout habitauit, hoc est, si annum, vel mensem
habitauit, solum pro eo tempore dicitur recondu-
xisse.

xiffe; prædium verò rusticum dicitur reconduxisse per annum tantum, ceteri prima conductio fuerit maioris temporis, Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 15. num. 11. & num. 12. Cancr. d. cap. 14. num. 8. ubi procedere ait non solum in prædiis priuatis personarum, sed etiam filij pupilli, & Ecclesie, interueniente scientia, & patientia Decurionum, Prælatorum, & administratorum.

8 Amplia tertio in locante operas suas, vt putat Admocat. Medico, & simili, vt per Socin. sen. conf. 1. 196. vol. 1. Cardin. Mantie. d. tit. 15. num. vlt. Mascard. d. concl. 993. num. 12. Menoch. d. lib. 3. præsumpt. 85. a num. 16. Benedic. Ægid. in repet. d. l. ex hoc iure, part. 1. cap. 9. num. 85.

9 Amplia quarto si locator decessit relictiis hæredibus, horum enim patientia idem operatur quod patientia locateris, vt per Mascard. d. l. ex hoc iure, part. 1. num. 16. Menoch. d. præf. 85. num. 26. vbi num. 27. extendit locum habere etiam ante aditam hæreditatem, Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 15. num. 26. intelligit si locator ante finitam locationem decessit cum hærede qui teneat in locatione persistere, cum diuersum sit si respectu rei locator decessit sine hærede, vel successore, vt est Prælat. Vincent. Caroc. de locato & cond. tit. de renouat. locat. num. 12. Benedic. Ægid. d. cap. 9. num. 76. ubi requirit in hærede præteritis contractus scientiam cum taciturnitate, ita ut si ille de locatione facta fuerit ignarus, prout præsumitur, quia alienti facti ignorantia est, quantuncumque post finitum primum contractum maneat in prædio colonus, vel inquilinus, relocate non censetur ob defectum consensus, quod tamen ibidem restringit in filio patris hærede, vt cum eo renouata censetur locatio, quia filius præsumitur informatus de gestis à patre.

12 Amplia quinto non solum procedere in contractu locationis, sed etiam precarij ad tempus, nam finito illo tempore per taciturnitatem intelligitur ille contractus renouatus, Lin. rebus, §. item qui precarium, ff. de precar. Mascard. d. concl. 993. num. 17. vbi num. 18. extendit ad contractum depositi, Menoch. d. præf. 85. num. 37. ubi declarat reconductionem locum non habere vltra locationem & conductionem, ac vltra precarium, etiam si alij contractus essent similes, idem dicit Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 15. num. 44.

15 Amplia sexto in socio conducente partem domus communis ab altero socio, vt per Mascard. d. l. ex hoc iure, part. 1. num. 19. Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 15. num. 34. ubi tenet quod reconductio tacita intelligitur si socius à socio conduxit portionem domus communis per vnam annum, & postea eo tacente pluribus annis inhabitauit.

17 Limita primo quando conductor post tempus conditionis remanet in possessione aliquo tempore competentis arbitrio boni viri decidendo, locus si per modicum tempus, vt putat duobus, vel tribus diebus, Mascard. d. concl. 993. num. 21. Menoch. d. præsumpt. 85. num. 45. Afflic. d. decis. 365. num. 14. Cancr. d. cap. 14. sub num. 18. Molin. d. disput. 498. num. 5. versio. quantum.

18 Limita secundo in locatione mobilium, & se momentum, vt per Mascard. d. concl. 993. num. 27. Menoch. d. præsumpt. 85. num. 48. Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 15. num. 43. Benedic. Ægid. in repet. d. l. ex hoc iure, part. 1. cap. 9. num. 84. Molin. d. disput. 498. num. 10.

19 Limita tertio quando constet de contraria voluntate domini, tunc enim non præsumitur locatio renouata, quia cessat præsumpta voluntas, ex qua iustitiae præsumitur dicte renouationis, vt per Ma-

scard. d. concl. 993. num. 28. Menoch. d. lib. 3. præsumpt. 85. num. 42. Cancr. d. cap. 14. sub num. 18.

Limita quarto in conductore qui perseuerauit per 30. annos soluendo vniuersam pensionem, quia tunc cessat tacita reconductio, & perpetuum acquirit coloniam, vt per Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 15. num. 30. & plures quos citauit in collecta. l. 2. de iure emphy. in gloss. verbo repellere, in fine.

Limita quinto in conductore non implente ex parte sua, quia tunc locationis non præsumitur facta renouatio, vt per Menoch. d. præsumpt. 85. num. 43. Crauec. con. 87. num. 2. Ciof. consil. 15. §. num. 6. vol. 2. Vincent. Caroc. de locato part. 2. tit. de renouat. locat. num. 15. Cancr. d. cap. 14. num. 70. Cardin. Mantie. d. tit. 15. num. 28.

Limita sexto quando locatio fuit celebrata in scriptis, non ad effectum probationis, sed pro eius valore & substantia, vt per Cancr. d. cap. 14. num. 66. Molin. d. disput. 498. num. 8. Idem quando fuit facta per instrumentum, Caroc. de locato tit. de renou. §. 16. num. 4. cum seque. addent. ad Magon. Encen. decis. 47. lit. A. Anchar. famit. quest. 42. num. 6. part. 1.

Limita septimo in emphiteuta temporali, puta per decem, aut viginti annos, si finito tempore emphiteuta remanet in possessione rerum sciente & patiente domino, quia non censetur tacite renouata emphiteusis cum requiratur scriptura, vt per citatos à Cald. Pereira de renouat. emphy. quest. 2. num. 3. Menoch. d. præf. 85. num. 29. §. 36. Alex. Trentacinq. var. resolut. lib. 3. tit. de empt. & vendit. resolut. 2. num. 13. Cabed. Lusit. decis. 27. part. 1. Cancr. d. cap. 14. num. 61. Molin. d. disput. 498. num. 6.

Limita octauo quando requiritur aliud quam consensus, vt per Mascard. d. concl. 993. num. 31. Menoch. d. præf. 85. num. 35. ubi quod reconductio, ubi sollemnis requiritur stipulatio, facta non præsumitur, Cancr. d. cap. 14. num. 67. ubi quod si locatio prior esset facta per stipulationem, renouatio non censetur facta sine stipulatione.

Limita nono quando in contractu locationis conductor promississet locatori in fine locationis rem locatam libere vacuam, & expeditam relaxare, & renuntiavit omni beneficio legum, &c. vt per Mascard. d. concl. 993. num. 32. Cavaican. decis. 44. n. 89. part. 1.

Limita decimo, si impedimentum in locatore interueniat, quia tunc locatio facta non præsumitur, Menoch. d. præf. 85. num. 44.

Limita undecimo ubi consensus locatoris deficeret, vt si esset effectus demens, vel furiosus, vel si locator tempore finitæ locationis esset absens, Cancr. d. cap. 14. num. 59. vel mortuus, quia tunc cum hærede locatoris defuncti priorem contractum ignorante non intelligitur contracta tacita reconductio, Benedic. Ægid. in repet. d. l. ex hoc iure, §. de iustit. & iure part. 1. cap. 9. num. 76. cum seque. vbi num. 79. subdit quod tacita reconductio non inducit mortuo incertum conductorem, aut si incidit in futorem, & num. 80. tenet quod tacita reconductio non contrahitur locatore mortuo durante primo contractu, quamuis post eum finitum conductor in domo maneat ante aditam hæreditatem, vel etiam post eam aditam, quando prius locationis hæres confectus non est.

Limita duodecimo in venditione, vt per Cardin. Mantie. d. lib. 5. tit. 18. in fine. ubi ait si fructus aliquius agri pro certo precio ad tempus certum sint venditi, eo tempore transacto ex tacito partium consensu non censeri venditionem renouatam, Cancr. d. cap. 14. num. 62.

SYMMARIVM.

- 1 Conductor ob moram tenetur cum pretio soluere
usuras, & num. 2. tenetur rem locatam restituere
locatori, completo locationis tempore, num. 3.
4 Locatori convenit actio ex locato adversus condu-
ctorem ut soluat mercedem, quod si non fecerit,
solvet etiam usuras.
5 ex Locatione que debentur, iudex sine mora debet
executioni demandare, decretum ipsum de sol-
vendo pensionem locatori, debet habere paratam
executionem, num. 6.

L. Præfens provinciar. XVII.

Impm. DIOCLET. & MAXIM.

AA. Hosalio.

- 1 Conductor ob moram tenetur cum pretio soluere
ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*
2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Nicol. Mozz. de contr. lib. tit. de locat. & con-
duct. tit. de substantialib. locat. num. 12. Azor. institu-
tionum moralium part. 3. lib. 8. de locat. cap. 9. *quest. 1.*
3 *versic. tertio*, ubi quod conductor debet locatori rem
locatam restituere completo locationis tempore, quia
ad tempus vendam accepit, quod si non reddiderit,
cogitur resciscere damnum si quod res passa fuerit, &
vltus post moram, & cap. 16. in princip. ubi quod
4 actio ex locato convenit locatori adversus conducto-
rem ut solvat mercedem, quod si non fecerit, solvat
etiam usuras.
5 *Ex solui sine mora curabit.* [Notatur ad hoc quod
iudex ea, quæ ex locatione debentur, sine mora de-
bet executioni demandare, ut per Viui. opin. 678.
tom. 2. commun. lib. 7. tit. 16. de executione rei iudic.
num. 91. *versic. itemdem præceptum*, ubi tenet decretum
6 ipsum de solvendo pensionem locatori habere exe-
cutionem paratam.

SYMMARIVM.

- 1 ob Locustiarum & vermium devastationem fit re-
missio mercedis, & num. 3.
2 in Pensionibus consuetudo servanda est.
3 Si res vendita fructu tradatur pretio non determi-
nato, erit contractus locationis, si illa res sole-
bat locari pro certo pretio determinato, si non erat
solita locari, nec de pretio consuetudo appareat, non
erit contractus locationis & conductionis, sed do-
minus ager ad iustum pretium & pensionem actio-
ne prescriptis verbis, vel actione in factum ex
æquitate, num. 5.
6 Locatio censetur facta secundum consuetudinem
provincie.
7 Pensione non constituta, recurrendum est ad pensio-
nem solui consuetam pro fundo locato.

L. Excepto. XVIII.

Iidem AA. Amno.

- 1 Ob Locustiarum & vermium devastationem fit
remissio mercedis, & in pensionibus servanda
est consuetudo. Colligunt ex Ordin. Doctores citati
ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.* Aloyf. Leo in 4. fol. 46.

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius
partem, ex hoc text. desumunt l. Hispan. 22. tit. 8. p. 5.
ubi gloss. 6. Pinel in rubr. C. de rescind. vendit. part. 2.
cap. 3. num. 4. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 27. in
princip. ibi, *gasahobos*, Magon. Florent. decis. 67.
Aloyf. Ricc. in collectan. decis. collect. 1033. *versic. pri-
mo sit.*

[*Iuxta præteritam consuetudinem, &c.*] Notatur ad
hoc quod si res vendita & fructu tradatur pretio
non determinato, sed simpliciter, vel hoc actio ut ius-
tum pretium solvatur, erit contractus locationis si il-
la res solebat locari sibi, vel alteri pro certo pretio
determinato, ut per Anton. Gom. *variisum tem. 2. c. 3.*
num. 4. ubi subdit quod si illa res non erat solita lo-
cari, nec de pretio consuetudo appareat, non erit contra-
ctus locationis, & conductionis, sed dominus ager
ad iustum pretium & pensionem actione prescriptis
verbis, vel actione in factum ex æquitate, & *ad. tom.*
2. cap. 1. num. 9. in fine, dicit textum in præfensi esse
intelligendum quando res locata communiter erat
consuetudo locari pro certo pretio, & pensionem, quia
tunc postea simpliciter eam locando videtur locari
pro eodem pretio, & hinc inferit quod in Regno Ca-
stellæ in locis, quibus taxatur pretium domorum, &
habitationis earum, de consuetudine valet, & tenet
locatio, & conductionis simpliciter facta sine pretio,
cum ad illud partes videantur se referre.

Notatur vulgò ad hoc quod locatio censetur fa-
cta secundum consuetudinem provinciar, ut per Af-
flic. in cap. 1. §. præterea, n. 44. de prohibita feudis alien.
Joseph. Ludov. Pernf. decis. 62. num. 7. Cald. *Pereira*
de potestate eligendi, cap. 6. num. 3. Caroc. de locat. p. 2.
cap. 10. per tot. Anton. Gabr. commun. lib. 6. tit. de con-
suetud. conclus. 1. num. 4. & 5. Suid. decis. 13. num. 2. &
decis. 265. num. 57. Valalc. de iure empti. *quest. 31.*
num. 10. col. 3. & cons. 146. num. 10. Molin. de iustit. ar-
bitrat. 2. disp. 496. num. 1. Cardin. Mantie. de taciiti &
ambiguis conven. lib. 5. tit. 6. num. 1.

In gloss. Consuetudinem, ibi, *ibi, datur quantum se-
lei ex consuetudine dari, &c.* Notatur ad hoc quod ubi
non est constituta pensio, recurrendum est ad pen-
sionem consuetam solui pro fundo locato, ut per
Quelad. divers. *quest. cap. 20. num. 10.* Anton. Gom.
d. tom. 2. cap. 2. num. 9. ad fin. Valalc. citatis locis, Ca-
roc. de locato, part. 1. *quest. 2. de mercede commissa*, n. 6.
& *quest. 3. de mercede consuetudinis*, Sebalt. Medice-
ces de definit. part. 2. cap. 49. num. 2. Pichard. ad prin-
cip. Instit. hoc tit. a num. 19. ubi de intellectu huius
text. Gutier. cavon. lib. 1. cap. 39. num. 67. Card. Man-
tie. lib. 5. tit. 2. num. 13. Molin. *de arbitrat. 2. disp. 489.*
num. 2.

SYMMARIVM.

- 1 Fides contractus servanda est, & remissio facta ab
uno non præiudicat alteri.
2 Locatio censetur facta secundum consuetudinem
regionis.

L. Circa locationes. XIX.

Iidem AA. Valerio.

Fides contractus est servanda, & remissio facta ab
vno non præiudicat alteri. Colligunt ex Ordin.
Doctores citati ad l. 1. num. 1. *supr. hoc tit.*

Contra consuetudinem regionis, &c. [Notatur ad
hoc quod locatio censetur facta secundum consue-
tudinem regionis, ut per Doctores citatos in l. præed.
SYM

SYMMARIUM.

L. Si olei. XXI.

Iidem AA. Antonie.

- 1 Conductio non subsistit in re propria, & num. 2. procedit non solum in eo, qui rem esse propriam ignoravit, sed etiam in eo qui sciuit, num. 3.
- 4 in Dubio magis presumitur quis ignorare, quam scire rem suam conduxisse.
- 5 Dominus directius potest rem conducere, quam alteri concessit in emphyteusim, nec dicitur conducere rem suam, sed ius emphyteuticum, quod est alienum.
- 6 Dominum transferri quando interuenit presumptus titulus, & fides traditio.

L. Qui rem. XX.

Iidem AA. Carpophoro.

- 1 Conductio in re propria non subsistit. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Nicol. in concord. glossar. concord. 24. Bernard. regul. 121. Barnab. Cornazan decis. 76. num. 14. Padil. in l. cum falsa, num. 5. c. de iuris & facti ignorant. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 8. num. 22. D. Barbo. in l. si alienum 1. num. 12. post med. ff. solut. matrim. Azor. in sit. moral. part. 3. lib. 8. de locato cap. 4. quas. 3. bene Cardin. Manic. de tacitis & ambiguis conuent. lib. 5. tit. 3. num. 3. vbi extendit locum habere non solum in eo, qui rem esse propriam ignorauit, sed etiam in eo qui sciuit, per l. iura rei, in vers. sciens, ff. de contrah. empti, & num. 4. ait quod in dubio magis etiam presumitur quis ignorare, quam scire rem suam conduxisse, & num. 5. post Boet. decis. 2. 34. sub num. 3. aduertit quod dominus directus potest conducere rem quam alteri in emphyteusim concessit, nec dicitur conducere rem suam, sed ius emphyteuticum, quod est alienum.
- 6 Dominum non transferri, &c. Ergo a contrario sensu quando interuenit presumptus titulus, & fides traditio, dominium transferretur, per D. Barbo. in l. si alienum 1. num. 94. ff. solut. matrim.

SYMMARIUM.

- 1 Locatio potest consistere absque pecunia numerata. intellige quando merces constituitur ex fructibus colligendis ex re locata, num. 2.
- 3 in Locatione & conductione requiritur quod pensio, vel merces consistat in pecunia numerata; & assimilari tamen contractus locationis, & conductionis, quando est prestanda certa pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & mensuram, & num. 4. 5.
- 6 Locationem esse non posse sine pretio in pecunia. distinguunt inter locationem vtendi & fruendi, & inter locationem faciendi, num. 7. si vero usus rei locatur, tunc pecunia praeiudicium necessaria non est, sed merces poterit in fructibus, quantitate, vel alia re dari, num. 8. pecuniam esse causam finalem huius contractus quando nomine mercedis interuenit, num. 9.
- 10 Locationis mercedem constitui posse in fructibus, quos res locata apta est producere, alias ut locatio sit, quando mercedem constitui in pecunia, n. 11.
- 12 Locationem posse consistere absque pecunia numerata.

Barbo. Collecta in Cod. Tom. II.

Locatio consistere potest absque pecunia numerata. Colligitur ex Ordin. Doctores citati ad l. 1. num. 1. supra hoc tit. & post omnes Giphian. tom. 1. pag. 336.

Plura circa hanc conclusionem & de eius veritate tradunt l. Hispan. 1. tit. 8. part. 5. l. al. in l. omniū, n. 169. Instit. de alt. Cottal. lib. 2. miscell. cap. 11. num. 4. Pinel. in rubr. C. de rescind. vend. part. 2. cap. 3. n. 12. vbi plura circa intellectum huius text. cumulat, Loriot. de p. l. i. axiom. 129. vbi ait locationem dici etiam sine pecunia quando merces constituitur ex fructibus colligendis ex re locata, Anon. Gom. tom. 1. var. cap. 3. n. 3. vers. item quare, vbi tenet in contractu locationis, & conductionis requiri quoddam pensio, vel merces consistat in pecunia numerata; assimilari tamen contractui locationis, & conductionis quando est prestanda certa pars frumenti, olei, vel vini ad numerum, & mensuram, Menchaq. controuers. vsus p. 2. cap. 5. n. 1. vbi iura quae aiunt in locatione oportere interuenire pecuniam, intelligit large accipiendo pro rebus scilicet, quae pondere, numero, mensurae constant, Valde de iure emphyt. q. 20. n. 5. Nicol. Mozz. de contrah. tract. de locat. & conduct. sit. de subtilitatib. locationis, n. 13. vbi de intellectu. Vincent. Caroc. de locat. p. 1. q. 1. de mercede numerata, Cuiac. tract. 7. ad Africanum ad l. & hac distinctio ff. hoc tit. Donell. comment. iuris ciuilib. lib. 13. cap. 6. col. 3. ad fin. Fachin. controu. lib. 1. cap. 82. Lassar. de gabell. cap. 1. a num. 84. Ioan. Garc. de expens. cap. 14. n. 20. vbi videtur concludere frequentiori sententia receptam requiri ad locationem, ut interueniat pensio in pecunia numerata, sed iure Caesaris verius constituta quoque mercede & pensionem non in pecunia, sed in aliqua specie locationem proprie dici. Ceual. comment. contra commun. q. 202. num. 6. vbi quod locatio sine pretio in pecunia esse non potest, Pichard. ad princip. Instit. hoc tit. a. n. 27. vbi n. 30. cum segg. distinguit inter locationem vtendi & fruendi, & inter locationem faciendi, hoc est, quando usus rei locatur, aut hominis factum, ita ut si locatio facti sit, non aliter celebrari poterit, quam si mercedis nomine pecunia detur numerata, & ita procedere ait text. in l. naturalis, & cum de ff. de prescript. verb. Si vero usus rei locatur, tunc pecunia praeiudicium necessaria non est, sed merces poterit in fructibus, quantitate, vel alia re dari, iuxta text. in presenti, cum similibus, qui expresse loquuntur in locatione usus, & non facti. Morl. in comperia iuris ciuilib. p. 1. tit. 10. in praeissum. n. 5. vbi per hunc text. tenet proprie esse locationem mercede constituta in rebus, quae constant pondere, numero, & mensura, & responderet ad iura in contrarium, tunc demum pecuniam esse causam finalem huius contractus quando nomine mercedis interuenit, iuxta text. in princip. Instit. hoc tit. vbi merces est, quae requiritur pro forma huius contractus, non tamen sequi in aliis rebus mercedem non posse consistere ad perficiendum locationem, & conductionem. Molin. de iustit. tract. 1. diffus. 486. n. 5. vbi tenendo opinionem quod pecunia in locatione praeiudicium necessaria sit, responderet cum Lassar. de c. 1. n. 31. in hoc text. praecessisse conventionem de certa mercede in pecunia, ut esset vera locatio, contractusque bonae fidei, eamque commutatam fuisse in illa certa pondere olei. Benedict. Agid. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur. p. 1. c. 9. n. 34. vbi ait locationis mercedem constitui posse in fructibus, quos res locata apta est produ-

Ee 3 produ.